Printed at the
Rathnam Press,
11, Badrian St., Madras-1.

PREFACE

—:o:—

This publication contains the "YUDDHAKANDA" of KATTA VARADARAJU'S DVIPADA RAMAYANAMU. This is issued in continuation of our prior publications of "BALA," "AYODHYA," "ARANYA," "KISHKINDHA" and "SUNDARA" Kandas. We hope this publication will receive the same appreciation from the public and the press as the prior ones did.

Our thanks are due to the Editor Sri N. Venkata Rao, Head of the Department of Telugu, University of Madras for his valuable Services in editing the work and to Sri A. Mahadeva Sastri and Sri V. Sundara Sarma, Telugu Pandits of our Library, for carefully going through the original and preparing a correct copy for the editor.

We are grateful to the Government of Madras for their timely grants that have enabled us to publish this and other valuable manuscripts of this Library. We must thank also the Rathnam Press, Madras for the neatness and despatch with which they have executed the printing of this publication.

Saraswati Mahal, Library,
TANJORE.
11-6-1958.

S. GOPALAN,
Honorary Secretary,
T. M. S. S. M. Library Committee.

EDITORIAL NOTE

The present work Yuddhakanda, which forms the fourth volume completes the publication of Ramayanam by Katta Varadaraju of the post-Krishnaraya period in Telugu. This publication is a land mark in the history of Dwipada Kavya Literature in general and Ramayana Literature in particular, and is unique in many respects. This work settles not only the disputed text of Ranganatharamayana published by the Andhara University, but also helps to restore some portions of the text of Tallapaka Annamacharya's Dwipada Ramayana, which is now considered to be lost. It futher gives a fresh impetus for the study of the influence of Vaishnavism, in Telugu and eventually the evolution of Ramayana Literature in Telugu.

My thanks are due to the Government of Madras, and the Telugu Expert Committee for having entrusted to me the heavy responsibility of editing this voluminous work; to the Syndicate of the Madras University for having kindly permitted me to undertake its editorship. I have to specially thank Sri S. Gopalan, Honorary Secretary, T. M. S. S. M. Library for the very many facilities given to me, and for the assistance rendered by the Library Staff especially the Telugu Pandits in preparing the Press Copy. I must also thank the Rathnam Press, Madras in this connection, for the excellent manner in which the publication is brought out.

Lastly, the Telugu Literary World is ever indebted to Sri B. Gopala Reddi Garu, the former Finance Minister of the Madras State and the present Pro-Chancellor of the Andhra University, for placing the necessary funds at the disposal of the Tanjore Library, and enabling them to complete the work, as otherwise it would have never seen the light of day in its present form. He evinced a keen interest in the work from the beginning to the end, and watched its progress throughout. I am always, and will ever be grateful to him for having inspired and encouraged me in editing and in bringing to light, this most outstanding work of Ramayana Literature in Telugu.

N. VENKATA RAO
Head of the department of Telugu,
University of Madras.

పీఠిక

మదరాసు రాష్ట్రీయ ప్రభుత్వమువారి సమాదరణమున తంజావూరి సరస్వతీ మహాలు గ్రంథాలయమువారి పక్షమున ప్రకటిత మగుచున్న కట్టా వరదరాజు ద్విపద రామాయణము నందలి నాలుగవ సంపుటమగు యుద్ధకాండము నేటితో ముగిసినది. దీనితో నా గ్రంథముద్రణము సంపూర్తియైనది. ప్రభుత్వమువారు ప్రకటించిన ప్రాచ్యలిఖిత పుస్తక భాండాగారము తెలుగు గ్రంథములలో గాని, తంజావూరి సరస్వతీ మహాలు తెలుగు గ్రంథములలో గాని దీనిని మించిన గ్రంథము లేదు. ఇది నాలుగు సంపుటములలో వెలువడినది.

వాని వివరము.	పుటలు
మొదటి సంపుటము - బాల అయోధ్యా కాండములు	687
రెండవ సంపుటము - అరణ్య కిష్కింధా కాండములు	585
మూడవ సంపుటము - సుందర కాండము	216
నాలుగవ సంపుటము - యుద్ధకాండము	544
	1982
పీఠికాదులు	128
	2110

సంస్కృత వాల్మీకి రామాయణమున నేడుకాండలును, ఏనూరు సర్గలును నిరువది నాల్గువేల శ్లోకములు నున్నట్లు వరదరాజే బాలకాండ 22 పుటలో నిట్లు చెప్పియున్నారు.

" కలరమణీయమౌ నేడుకాండముల్ గాఁగ
ఒప్పుగాఁ బొల్పు నేనూరు సర్గముల్ గలుగ

............పదినాల్గు వేలు
సదమల గ్రంథవిస్తరమై చెసంగ
నొనరించి పైకథ లుత్తరకాండ
మునఁజెప్పె వాల్మీకిమునినాథుఁ డపుడు"

770-776 పంక్తులు

ఇందుత్తరకాండమునకు తెనుగు లేదు-తెనుఁగు భాషలో రామాయణ కథా రచన ప్రారంభమైన కాలమునుండి, ఉత్తర కాండము వేఱుగా రచిత మగుచుండెను. ఇరువది నాలుగు వేల శ్లోకములుగల మూలకథ, చతుర్వింశతి గాయత్రీ మహామంత్రవర్ణ సంపుటీకరణ మగుటయే యుత్తర కాండ వేఱుపడుటకు కారణ మని యూహింపవచ్చును. తిక్కన యుత్తర రామాయణ పద్య కృతియు, కాచవిభుడు, విఠలరాజుల ద్విపద యుత్తరకాండమును, పై యభిప్రాయమును బలపఱచుచున్నవి. కడచిన శతాబ్దిలో యథావాల్మీకములగు రామాయణ రచనలు ప్రారంభమైన నాఁటనుండియు నీ పథకము మాఱినది. శ్రీ గోపినాథము వెంకటకవిగారు షట్కాండలు మాత్రమే తెనిగించిరి. అనంతర శ్రీ వావిలికొలను సుబ్బరావు పంతులుగారును జనమంచి శేషాద్రిశర్మగారును నుత్తరకాండము గూడ నాంధ్రీకరించిరి. శ్రీపాదవారి శ్రీకృష్ణ రామాయణమున గూడ నుత్తరకాండము గలదు.

కేవలము గ్రంథసంఖ్యా చేతనేకాక, సాహిత్యదృష్టితో పరిశీలించినచో ప్రభుత్వ ప్రకటితములైన గ్రంథములలో

నీ రామాయణము మఱియొక విశిష్టతగలది. ఇది దేశి సాహిత్యమున ప్రధానముగా విలసిల్లిన ద్విపద కవితా శాఖకుఁ జెందినది. దాక్షిణాత్య సాహిత్యములో తెనుగునకు గల ప్రత్యేకతలను నిరూపించు రచనలలో ద్విపద యొకటి. పేరు సంస్కృతమైనను, సంస్కృతమున నీ రచన లేదు. ద్రవిడ కర్ణాట భాషలలో లేదు. కన్నడులకు త్రిపద, షట్పద, ప్రియమైన పదచ్ఛందస్సులు. తెనుఁగున నైసర్గికముగ ద్విపద మేతువుగ నీ ద్విపదను దిద్ది తీర్చిన మహాకవి పాల్కురికి సోమనాథుఁడు. గేయరూపమగు జానపద వాఙ్మయమునుండి, యీ ఛందస్సు నుద్ధరించి, దీనికి మహాకావ్య ప్రతిపత్తి గడించి ద్విపద వాఙ్మయమునకు శ్రీకారము చుట్టినవాఁడు సోమనాథుఁడే! అతఁడు రచించిన బసవపురాణ పండితారాధ్య చరిత్రములు ద్విపద వాఙ్మయములో ప్రాథమికములు. ఆ వెనుక రంగనాథ రామాయణము, ఉత్తర కాండమును వెలసినవి. మడికి సింగన భాగవత దశమస్కంధ ద్విపద, గౌరన ద్విపద రచనలు, పిడుపర్తి బసవన ద్విపద రచనలు శ్రీనాథ యుగమునాటివి. ఇందు చాలభాగము వీర శైవమునకుఁ జెందినవి. శ్రీకృష్ణదేవరాయ యుగములో వైష్ణవ మతములో ద్విపద వాఙ్మయమున ద్వితీయ ఘట్టము ప్రారంభమైనది. తాళ్లపాక చిన్నన్న, దోనూరి కోనేరు కవుల ద్విపద రచనలు ప్రకాశించిన కాలమిదియే. ఈ యుగమునకు వెనుక వెలసిన వైష్ణవ ప్రవృత్తిగల ద్విపద కావ్యములలోను రామాయణ ద్విపదలలోను నొక ప్రత్యేక విశిష్టత గడించిన దీ వరదరాజ రామాయణము.

వరదరాజు రామాయణమున ద్విపదసంఖ్య లెక్కించిన వాఙ్మయమునందలి ద్విపద కావ్యములలో నిది యగ్రస్థానము వహించును. ద్విపదసంఖ్యా వివరణము.

1.	బాలకాండము	5846
2.	అయోధ్యాకాండము	10788
3.	ఆరణ్యకాండము	6518
4.	కిష్కింధాకాండము	6248
5.	సుందరకాండము	5880
6.	యుద్ధకాండము	12410
		47140

ద్విపద పంక్తులు, అనగా 23570 ద్విపదలు.

దీనినిబట్టి చూడగా వరదరాజకవి మూలమున నున్న 24 వేల శ్లోకములకు నించుమించు సరిగా ద్విపదలను రచించె నని చెప్ప నొప్పును.

రంగనాథ రామాయణము,

వరదరాజు రామాయణము.

వరదరాజు రామాయణ ముద్రణ ప్రారంభము నుండియు నా పీఠికలలో నాంధ్ర విశ్వకళా పరిషత్తువారు ప్రకటించిన రంగనాథ రామాయణమునందలి యనుబంధములలోని ద్విపదలకు వరదరాజు రామాయణమునగల సంవాదములను చూపు చునే యున్నాను, ఈ యుద్ధకాండమున కూడ నట్టివి గలవు. వరదరాజు రామాయణము యుద్ధకాండము 90 పుట.

"నవరత్న కటక మండన మండితంబు
వివిధోర్మికామణి విస్ఫురాభంబు

సుశ్వేతసూజా మృదూపధానంబు
గర్వితాహిత భిదాకాల దండంబు
ఘోరప్రతాప కుంకుమ చర్చితంబు
సారంగమద లేప సంవాసితంబు
నిరత మహాదాన నిపుణ కారకము
ధరణీధరధురీణతా సముంచితము

(2035-2048 పంక్తులు)

రంగనాథ రామాయణము (అనుబంధము)

౧. యుద్ధకాండము 677 పుట

" నవరత్నకటక మండన మండితంబు
కనకోర్మికామణి విపుల రావంబు
సుశ్వేతసూజా మృదూపధానంబు
గర్వితాహితభిదా కాలదండంబు
ఘోరప్రతాప కుంకుమ చర్చితంబు
సారంగ మదలేప సంవాసితంబు
నిరతమహాదాన నిపుణ కారకము
ధరణీధరణ ధుర్యతాసమంబగుచు

వరదరాజు.

తప్పించుకొనిపోవ తడు విభవగుడు
ముష్టనాతిని ముక్కు నరియుచేఁ గోసి
నాకాదముకఁ గాకునకుడు పీడుడుచి
[illegible]

జివ్వఁజాలించి వచ్చిన త్రోవప్రజలు
నవ్వఁగఁ బరువెత్తె నలినాప్తసుతుఁడు
ఊరక యంగదుం డూడని బాతి
దారిఁదప్పినఁ బోయెఁ దారుఁడు దీసి
పోక నిల్చి సమీరపుత్రుండు వడియె
మోకాళ్లువిఱిగి రాముని బాయలేక
కుముదుఁడు తల తెగఁగొట్టినఁ బడియె
సమసె మైందుఁడు నీఁగి చనియె నలుండు
నీలుఁడు శరభుఁడు నిలిచిపోరాడి
వ్రాలిరి మేనులు వ్రయ్యలై భువిని
పనసుఁ డెఱింగి దబ్బఱవచ్చె ననుచుఁ
బనసచెట్టును బోలి బ్రమసితానిలిచ
నాలంబులోన గవాక్షుండుఁ గూలెఁ
చేలకయ్యముచేసి శతవలి మడిసె
నెత్తురుఁ గ్రక్కుచు నగ్గసుషేణుఁ
డుత్తరంబున ధూమ్రుం డుదధి లోఁబడియె
చేయెత్తిమ్రొక్కఁ గూల్చిరి దధిముఖుని
మాయచేఁ గేసరిమై డాసిపోయె
సేతువు చూడవచ్చిన కపులెల్ల
భీతిచే నిల్లాండ్ర బిడ్డలఁ దలఁచి
ముగిసె కార్యంబని మొదలి వంకులకుఁ
దగఁ దొట్టి పాఱిన దైత్యులు తఱుమ 2952-2977

రంగనాథ రామాయణము (అనుబంధము ౧. పుట 678)

ద్వి. ......వగచుచునుండఁ
దప్పించుకొని పాఱెఁ దా విభీషణుఁడు
చుప్పనాతికి ముక్కుసరియు చేఁ గోయు
నాపాపమునఁ బాఱెనపుడు నీమఱఁది

వాపోవుచును జాంబవంతుండు మఱియా
నూరక యుంగనుం బోఁడంగఁ బోయి
వారి తప్పునఁ బోయెఁ దారుండు శ్రీశ
సీతయుఁడు శరభుండు నిలిచిపోరాడి
ప్రాణికి మనుజులు ప్రయత్నముల జగతిఁ
బోకనిట్లు సముద్రపుతీరమున బడిరి
హనుమంతుని వెతికి రాముని కార్యము
నడచెదఁ గ్రమ్మఱ మనఁ గను గాంచ
దుస్తరంబున సముద్రముఁ మునిఁగలోఁ బడియె
నేదు శ్రీ రాముఁడు గాంచ్చెద దగ్గమునకు
నాయము చేఁ గేసరిసుతు డాచిపోయెను
కుమారుండు తలఁ దిగఁగొట్టినఁ బడిరి
సముసి సుందుఁడు విగి చనిరి నలుండు
కునసుఁ ఎత్తింగి దబ్బఱవచ్చె ననుచుఁ
బనస దెబ్బనుఁ బోలె బ్రమసి తానిలిచె
...లంబులోపల నకులవిరులునుఁ
గూలుటయునుఁ జూచి కుందిన భీతిఁ
జిక్కఁ జాలించి వచ్చిన కపులెల్ల
నవ్యాగఁ బలుమాఱు మతి నడుతుఁడు
నీయువుఁ జూడవచ్చిన కపులెల్ల
భీతిచే విల్లాంబ్రమఁ బిట్టలఁ దలఁచి
మునిఁగిసెఁ గార్యంబని మొనలి బొంకులకుఁ
దగఁగొట్టెఁ జాతిం దైత్యులు దక్షుడు

వరదరాజు.

హీరకిరీటంబు హేమాంబరంబు
గారుత్మతోత్పల గ్రైవేయకంబు
రత్నకుండలములు రాజీవరాగి
సూత్న మంజీర మనోహరాంఘ్రులును
మౌక్తిక తూలికల్ మాణిక్యకవచ
సక్తమై మించు విశాల వక్షంబు
మరకత కేయూర మంజుబాహువులు
నరుణవక్షంబు చంద్రాననాబ్జంబుఁ
గరుణావలోకముల్ కంబు కంధరము
నరుణపల్లవ కోమలాగ్రహస్తములు
దుందుభిస్వనము లక్ష్మీక చాయమును
మందరమేరు సమానగాత్రంబు
లలితోర్ధ్వపుండ్రలలాట పట్టికయు
సెలవులఁ దేటెడు చిఱునవ్వుఁ గలిగి
భానుకోటిప్రభా భవ్యతేజమున
నానంద కరమూర్తి నవతరించితివి 4504—4520

రంగనాథ రామాయణము — (అనుబంధము ౧ పుట 679.)

ద్వి. భానుకోటిప్రభాభవ్య తేజమున
నానందకరమూర్తి యమరులు పొగడ
హీర కిరీటంబు హేమాంబరంబు
గారుత్మతోజ్జ్వలగ్రైవేయకంబు

రత్నకుండలములు రాజిల్లరాగ
నూత్న మంజీరమనోహరాంఘ్రులును
మౌక్తిక మాణిక్య మాణిక్యకవచ
వక్షస్సు దనరు విశాలవక్షంబు
సురకరకేయూర మంజుబాహువులు
నరుణపాటలములు చంద్రాననాబ్జంబు
కరుణావలోకముల్ కంబుకంధరము
నరుణపల్లవ కోమలాగ్రహస్తములు
దుందుభిస్వనము లక్ష్మీనాదుమును
సుందరోరువు సమానగాత్రంబు
లలితోర్ధ్వపుండ్ర లలాటపట్టికయు
సెలవులఁ దేలెడు చిఱునవ్వులొలుగ

ఇంకను మఱికొన్నిగలవు - విస్తరభీతి నుదాహరింపనైతిని.

పై యుదాహృతులను పరిశీలించిన రంగనాథ రామాయణములో వరదరాజు రామాయణమునందలి పంక్తులు యథామాతృకముగాఁ జేర్చబడినవని స్పష్టమగుచున్నది. కాబట్టి రంగనాథ రామాయణ పరిష్కర్తలనుబంధములలో చేర్చినవి కొన్ని వరదరాజు రామాయణమునందలి పంక్తులవలె, శ్రీపాక అన్నమయ్యగారి రామాయణమునందలి పంక్తులుకూడ చేరినవని నా నిశ్చితాభిప్రాయము నీవలనే తెలిపియున్నాను. (దూడుండు సుందరకాండ టీక పుట 17) ద్విపద రామాయణములు వరదరాజకృతియందు వెలసినవి రంగనాథ, అన్నమయ్యల రామాయణములే యైయున్నవి. వానిలో రెండు గ్రంథము లనగా రంగనాథ వరదరాజ కృతులు పూర్తిగ ముద్రిత లభ్య

మైనవి కావున మూఁడవగ్రంథముగు నన్నయయ్య కృతి తాళపత్ర గ్రంథముల నా మూలాగ్రముగఁ పరిశోధించిన మనకు లభింప గలదని చెప్ప నొప్పును. వాఙ్మయ పరిశోధకు లట్టిపనికిఁ గడంగి నచో నేటి రంగనాథ రామాయణమును గూర్చిన పెక్కు సమస్యలు, చిక్కులు విడిపోవునవియు గ్రంథము నిజస్వరూపము, విశిష్టత తేటపడఁగలదని నాదియుక్తి దృఢముగు నమ్మకము.

ఈ యుద్ధకాండమందలి రచనకును తిక్కన భారతము యందువలె జాతివార్తా చమత్కార విలసితమై, సంస్కృతాంధ్రపద సముబంధురమై వెలయుచున్నది. రచనారీతి మొదట నుండి యంతమువఱకు నిర్విఘ్నముగా [illegible] కమ్మచ్చులోని తీగ విధమున సాగినది. రంగనాథ రామాయణము కథా కథనమే ప్రధానముగనున్నది [illegible] రామాయణమున కథా కథనమే కాక కమనీయ కవితారచన కూడ కలదు. రచనయందు [illegible] గ్రహించుటకు సమానమగు నొక ఘట్టము నుదాహరించుచున్నాను.

ఇంద్రజిత్తు ద్వితీయ యుద్ధము

ద్వి. ఆసమయంబున నాదానవుండు
భాసురంబుగఁ దనప్రభఁ గానరాక
చూడనీనుఁడి దివ్యాస్త్రంబు లేయ
నాదానవుని దెస శరచయ మెగసి
నగములు వైవంగ నవిద్రుంచి గుండ
లగలించి పెకంద్ర నవనిపై గూల్చి

వేగంబు నొక్కొక్క విషమబాణమున
నేగురఁ దామ్రాంద్రసేనార నేసి
మఱియునుఁ గడిమిమై మఱి యీశ్వరులు
నాయంగ గిరిధరణీజంబులత్తి
యూ యుగ్రాతిశ్రేష్ఠ వదరింప నతఁడు
సాయకంబుల వాని చపులంత్ర ద్రుంచి
పనునని యుగ తీవ్రబాణంబు లేసి
మానమల్లఁ జెడ గంధమాదనుఁ గడిమి
సిడించ నలుఁ దాన్నదిట దూవుమాప
నవార్తింది నేసేటు నొంచ
గదిసి పంచశరమున గదుఁ గొలిపించె
పదియింట భల్లూకపతి నెనసించె
మాటను హనుమంతునొప్పించి యుంచె
మూట గవాక్షుని మొనగాని నేసి
శరభుని నేడింట శతబలిఁ బదిట
సరిసన్నిదిట వారు, దన్నాలుమూట
సరుదుగా లెక్కన యఖిల యూధపుల
వరదివ్య శస్త్రాస్త్ర వర్షంబుగురిసి ''

ఈ సందర్భమున వరదరాజింప మనోహరముగా రచి యించి యున్నాఁడో చూడుడు.

' అసురేంద్రసుతుఁడు బ్రహ్మాస్త్రప్రభావ
లసమాన తేజోవిలాసిస్థిమి లాసి
నేఱయించు నొకచోట నిలమేఘములు
గురియించు నొకచోట ఘోరాస్త్రవృష్టి

మలయించు నొకచోట మంచు పెంచెరలు
పొలయించు నొకచోట భుగభుగ బొగలు
వినుపించు నొకచోట విలునారి మ్రోంత
కనిపించు నొకచోట కాంచన రథము
చెలఁగించు నొకచోట సింహనాదములు
నెలకొల్పు నొకచోట నేమికాధ్వనులు
నడరించు నొకచోట హయ హేషితములు
జడియించు నొకచోట శక్తులు వైచి
విసివించు నొకచోట విలు కేలఁబూని
నగుమొంచు నొకచోట నాకృతిఁ జూపి
యీవేళ నెలయించె నింద్రజిత్తుండు" (8009-8024)

ఇచట యింద్రజిత్తుయొక్క యస్త్రవిద్యా నైపుణ్యము చక్కగా ప్రదర్శితమైనది.

నేడు వరదరాజ రామాయణము పూర్తిగా లభ్యమగు చున్నది గాన, సాహిత్య విమర్శకాగ్రేసరులగు విద్వాంసులు, రంగనాథ రామాయణముతోడను, మూలము తోడను, దీనిని పఠించి విమర్శనముల వెలయింతురుగాక !

కిష్కింధకాండ లందువలెనే నిందును వరదరాజు రచనము మూలానుసరణముగనే యున్నది. నేడు భాస్కర రామాయణము, రంగనాథ రామాయణములలో గానవచ్చు [illegible] వృత్తాంతము, సులోచనా వృత్తాంతము, రామేశ్వరమున రామలింగప్రతిష్ఠ మున్నగునవి యీ రామాయణమునఁ గానరావు. వైష్ణవమతము వ్యాపించిన వెనుక రచితమగుట చేతనో,

వరదరాజు వైష్ణవప్రవృత్తి గలవాడగుట చేతన్ శ్రీరాముఁడు రామలింగ ప్రతిష్ఠ చేయుటకు మారుగా విభీషణునికి శ్రీరంగ శాయి నొసంగెనని యిట్లు చెప్పియున్నాడు.

" చాల చింతించి విభీ - షణుఁడు పాదముల
వ్రాలి యో దేవ ! నీ - వాంఛ నై యుచట
నుండను నింతియు గాక - గొలుతు నింక
నెందుకు లంకకా - కేల ? పోనరిన
నెందు చే సీతని - ప్పపునిఁ జేసి
నెందుల నను గాయఁ - డీగఁడని యుంది
నసమారు గనకాల - ధనము పూర్వ్యమున
మనవు(రు)ముఁ డిక్ష్వాకు - మను కీర్త్యరుండు
నిలిపిన మాపాలి - నిత్యవరి రావు
కొలువుము లంకకు - గాని పొమ్మంటచు
నిచ్చెఁ శ్రీరంగ - శాయి నొసంగ
నట్టి చేనుక యి - మ్మహాను భావుండు
నైగొని లంకకుఁ - గదలి పోవుటయు "   12802-12814

రంగనాథ రామాయణమున రామలింగేశ్వర ప్రతిష్ఠను గూర్చి చెప్పఁబడినటగాని వైష్ణవమత ప్రతిపాదకమగు నైయంశము చెప్పఁబడలేదు. కావున రంగనాథ రామాయణము కేవల వైష్ణవభక్తిని ప్రకటించుటకు రచితమైనదని ఘంటాపథముగఁ జెప్పలేము. ఆంధ్ర విశ్వకళా పరిషత్తువారు ప్రకటించిన రంగనాథ రామాయణమునందలి యనుబంధము రెండింటిలో రెండవదానియందు దీ క్రింది పంక్తులు గలవు.

ద్వి. అంత విభీషణుఁ డా రాముఁ జూచి
కొంతయు భక్తితో నిలఁ జాగి మ్రొక్కి

దేవ! యిచ్చటనె మీదివ్యశ్రీపాద
సేవఁ జేయుచునుందుఁ జనఁగ నేనొల్ల
మనుజేశ నామది మాటిమాటికిని చట
యనవుడు రఘురాముఁ డితని కిట్లనియె
" అరయ మాస్వామి యగుచున్నయట్టి
శ్రీరంగధాము నిచ్చెద నీవు గొమ్ము
పోయి నీవందు నెప్పుడు పూజ సేయు
మాయందు భక్తియు మఱువక యెపుడు
ననుచు శ్రీరంగనాయకు నిచ్చె నేడ్క
ననలోత్త శ్రీరంగనాయకుఁ గొనుచు
జనియె లంకకు.........

842 పుట

పైవానిని పరిశీలింపగా శైవులు శివప్రతిష్ఠ* రాముడు చేసెనని చెప్పగా వైష్ణవులు శ్రీరంగనాథుని ప్రతిష్ఠించెనని మూలరామాయణమున నీఘట్టమును ప్రక్షిప్తము చేసిరా యను సందేహము కలుగుచున్నది. ఇందుచేతనే శ్రీరంగ మాహాత్మ్యము రామాయణ కథ ప్రసక్తమగుచున్నది. సంస్కృత రామాయణమునకు గోవిందరాజుల వారు వ్రాసిన విశిష్టాద్వైత పరమగు వ్యాఖ్యగూడ నీని రచనకు ప్రమాదము కొంత యుండవచ్చును.

* శివలింగ ప్రతిష్ఠ చేయుటవలన శ్రీరాములవారికి రావణుని చంపినందువలన గలిగిన బ్రహ్మహత్యా దోషము నివారణ మాయెనని శైవగ్రంథములు వాకొనుచున్నవి. 'అత్రపూర్వం మహాదేవ ప్రసాదమకరోద్విభుః' అను వాల్మీకి వచనమే దీనికి మూలము.

వరదరాజు రామాయణమున కొన్నిపట్టుల వాల్మీకము నందు లేని కథలు గానవచ్చుచున్నవి. ఎట్లనగా, ఇంద్రజిత్తు నాగపాశములచే బంధించినపుడు నారదుడు వచ్చి రాముని స్తుతియించి నీ వాహనమైన గరుడుని స్మరించినయెడల నాతఁడిచటికి వచ్చినంతమాత్రన నాగపాశములు తొలఁగునని యుపదేశించినట్లు రామాయణమున నున్నది. ఇది వాల్మీకమున లేదు. కాని రంగనాథ భాస్కర రామాయణములందున్నది. మూలమున లేకున్నను ప్రసిద్ధ ప్రచారమువలన వరదరాజు దీనిని చేర్చి యుండవచ్చును.

వాల్మీకమున ప్రక్షిప్తములైన యీ క్రింది కథాంశములు భాస్కర రంగనాథ రామాయణములలో గానవచ్చుచున్నవి.

లక్ష్మణుఁడు రావణుని శక్తిచే నిహతుఁడై మూర్ఛనొంది యుండగ సుషేణుని యాజ్ఞచే సంజీవిపర్వతము దెచ్చుటకుఁబోయిన హనుమంతుఁడు మార్గమధ్యమునందు మాయామునియైన కాలనేమి యాశ్రమమును బొడఁగాంచుట, ఆ యాశ్రమము నందున్న సరస్సులో శాపముచే మొసలిగా పడియున్న ధాన్యమాలిని జంపి శాపవిమోచన మొనర్చుట మొదలగు కథాంశములును మున్నగు విషయములు,

శుక్రాచార్యోపదేశముచే రావణుఁడు పాతాళహోమ మొనర్చుట—ఇవి వరదరాజు రామాయణమున లేవు.

రావణవధ సమయమున రామునికి విభీషణుఁడుచేసిన యుపదేశము వాల్మీకమునందు లేదు. ఈ యంశ మధ్యాత్మ రామాయణమునుండి గ్రహింపబడినది. భాస్కర రంగనాథ రామాయణములందిది గలదు.

పై కథా సందర్భములనుబట్టి చూడగా, యథా వాల్మీక మని వరదరాజు వ్రాసినను, తనకు ముందుగానే నిలసిన రామాయణములయందు పై కథలుండుటచేతను నవి ప్రజల యాదరణకుఁ బాత్రములగుట చేతను, నాతఁడు, నీ యవాల్మీకములని యనుకొనుచున్నవానిని గూడ తన గ్రంథమునఁ జేర్చెనని యూహింపదగియున్నది. అవి కావ్యమునకు శోభగూర్చునవే గాని, వేఱువిధముగా లేవని పాఠకలోకమున కీవఱకు పరిచితము.

వరదరాజుయొక్క యాంధ్రీకరణ నీతిని జూపుటకుగాను కొన్నిశ్లోకములను వాని ద్విపదలను నొసఁగుచున్నాను.

ధృతిప్రవాళః ప్రసహాగ్ర్యపుష్పస్తపోబలః శౌర్యనిబద్ధమూలః
రణే మహాన్ రాక్షసరాజవృక్షః సమ్మర్దితో రాఘవమారుతేన
తేజోవిషాణః కులవంశవంశః కోపప్రసాదాపరగాత్రహస్తః
ఇక్ష్వాకుసింహావగృహీతదేహస్సుప్తః క్షితౌ రావణగంధహస్తీ
పరాక్రమోత్సాహవిజృంభితార్చిర్నిశ్వాసధూమస్స్వబల
ప్రతాపః
ప్రతాపవాన్సంయతి రాక్షసాగ్నిర్నిర్వాపితో రామపయోధరేణ

" ధైర్యమ్మునిగుడు చిగుర్తము నసమాన
శౌర్యంబు పేరును శారీరబలము
ప్రసవసంపదయుఁ దపశ్శక్తి పేర
నెసగుచేవయుగల్గి నీవనునట్టి
సంపూర్ణ ఫలమహీజము రాముపేరి
ఝంఝాసమీరమిచ్చటఁ గూలఁద్రోచె.
క్రోధగాత్రము శాంతగుణతుండ మహిత

ఘోష నిస్సాన కాహళ్యుపాంగములు
తపమును దానము మాత్సరశత్రు నిగళ
కపటాసురులు తొలగిపోఁగ వారలుగ
తనయుని చేరి గంధగజంబులూల
జనకజనాయకు చేరి నడిచించి.
క్రోధనిశ్వాస సంకులఘోషు నిర్భి
నాథ్యమాన శౌర్యహాస పింఛములు
బలమును తేఁడిమిఁ బరఁగినవీర
విలసిల్లు సుస్వర వీతిహోత్రుండు
నల్లనా రదు రాము జలధరనిశిత
ధిల్లదృష్టిని ద్రవబలము లేకునికి"

యుద్ధకాండ (10891 - 10410)

ఛందోవ్యాకరణాంశములు

ఈ ద్విపదకావ్యము చిన్నన్న చెప్పిన ద్విపదలక్షణము ననుసరించి రచితమైనది, ఇందు ప్రాసయతులుగాని, పాదాంతములందును పదమధ్యమందును విరామములుగాని లేవు. ఏపాద కాపాదము విడివడిపోయుండును.

ఇందు పలుచోట్ల దీర్ఘపూర్ణబిందు ప్రాసము- అనగా దీర్ఘముమీఁద నియతముగాఁ గాఁడగిన యర్ధబిందువునకు పూర్ణబిందువు వచ్చుట. దానితో సిద్ధబిందు శబ్దముల ప్రాస నుపయోగించుపద్ధతి గలదు.

పుట	పంక్తి	
42	941	కోంతి కూటువ మూకఁ గొలుపంగి వట్టి
		కాంతారమున జనకసుతావహించు
320	7249	తాండికాండముల నాథర్వణోక్తముగ
		నెందు నూర్లాయుతులిచ్చి కావేర్ప
378	8607	తోంచెను వానికి మన్నిమిత్తములు
		కొంచెఁబాటెడు నిక కొలగాఁడు వాఁడు

ఈ ప్రాసము శివకవులయందే యుండుననుట సరికాదు. అహోబలపతి తన కాళిందీకన్యా పరిణయమునఁ గూడ నిట్టి ప్రాసల నుపయోగించినాఁడు. "కాంతకు మదఁ బుట్టిన గుబ్బ పోంతలతో."

ఇంకను యస్వరాజ్యము, జన్యవులు నిట్టి ప్రాసములుగలవు. మిగిలిన విశేషములు నిందుఁ జొనుపఁజాలకున్నను.

పుట	పంక్తి	
16	846	బళినళింబుల
	47	ఉక్కళింబుల
19	404	ఉబముఁ గొల్వక
		మాలూరఫలములు - కుచముల పోలిక
23	510	యతులఁ దొంపరలాడి
25	522	తెత్తు మాట మాత్రముగాదు మాటమాత్ర
		మున చూ. నీవాడుట కూలికిన్ మనము
		వాడుటగా దెతలంపనంబికా అంబికాకతకము
32	718	సైన్యములు - ముత్తిక వేయుగ

43	941	గోంతు [illegible] గోలు పంగ పట్టి [illegible] సూతావరుండు (పూర్ణ [illegible] ప్రాసము)
47	106	[illegible] ఇక్కు ట వృత్తి చేరుకుంచిన నీకుఁ [illegible] మా. నిర్వచన-తాత్రముచగాడా సంగతి సెంగిలి గావింతె
58	1216	పట్టిగీయుబున [illegible] జూచి
67	1818	హ స్తిగీతలిదినుమా
66	1504	చంకదుష్టు - శరణార్థి
75	1718	గలభిరా నేల
82	1871	పావంబు...తావు - వ - ప - ప్రాస
85	1921	కయ్యంబునకు [illegible] ద్రవ్యేరు-ద్రవ్యి నారు వ్యవహారికము
91	2049	తానిలుఁదయ్యె - తానిలువఁదయ్యె
100	2251	[illegible] నసిరిమ వసిుచ
102	2304	వాపోవుచున్నది పరుదుగ - వ్యర్థముగ దూ. శా. పరుదయ్యెం
132	2982	రాముని నిర్భాగ్యురాలవైనీవు - రాగము సంధిపడి
144	3189	అతనివల్ల ప్రోవాశించుతారు - ప్రోగు అన్నదు దూ. ప్రోగుఁబడి పెద్దలకంబు ఉ. హరి
156	3458	దూరంయ్యాడు తెల్పుల ముద్దుల గుమ్ములు

158 8506 పిడుగున్నట్టె సముఱలంబడి — పిడుగు — పృథ్వీ శబ్ద తద్భవము

179 8981 చేఁజేత సనుధవించితిరి (నాగా, తిక్క.పా.) చేసేతన్ పృథివీశులందుఁగొన చేసెన్ (ఇది ప్రాసలోనున్నది)

207 4682 మిన్నున వార్చిపై మిగుంగురులోఁ గొ నింటను అని యుండవలెను. నా, విన్నున నేగు తారల. (యయాతి)

212 4748 పదమదంబుగను ముష్టాముష్టి పెనఁగి ముష్టాముష్టి యతి నిర్ధారకము

220 4942 కోతుల ప్రసంగంబునవ్వ — ప్రసంగము — గ్రామ్య పాఠము

251 5640 తోడి కొండన — చేవోయి — గోయి పాఠాంతరము

646 కంజాయ కెంజాయ — కన్ను శబ్దమునకు సమాసమున బిందువు

254 720 కన్నకవు

259 840 అయుతించు

266 5949 పుడమిఱేనువు వల్లభుఁడు

275 6275 పారవేయుదమొక్కపరిగ సందలము — (ఒక్క సారిగా సందలము)

281 6844 అస్త్రముల్ గ్రక్క — నెత్తురులు

826 వలుదవానున — మేనను — అని యుండఁదగును

299 518 పచ్చినెత్తురుఁ ద్రావి కాళివట్టుటయు

290	743	తనకీడు సేదని దలంచి భావించు తనకీడు సేతలఁ దరియించునని
320	7249	శాంది శాస్త్రముల నాథర్వణోక్తముగ నేందునూర్లాహులను నిచ్చి తా వేల్చి
346	7847	గెలిపించినారు రాఘవులు
367	8346	సురదుంభుల రావణు చిత్త మలరంగనే
378	8607	తోంచను వానికి సర్పాస్త్రములు కొంచఁ బాశుడునికి గెంటగాందువాఁడు
390	8890	యువ్వరాజ్యము పమ్ము నఖిల బాంధవుల దివ్యనులను బాసి వనసీమఁ దగున
401	9150	వారితో రఘుపతి వచ్చినయట్టి
447	10222	వారతల్ విని అల్లైతో సంధించు నాగ్రహంబునకు హాల్లోహాలంబులై
461	515	తము ? వనాథల జేయఁ - దలఁచి రాఘవుని వనిత వనాథగా వగచి తెచ్చితివి. ఇది తను వనాథను జేయఁదలఁచి యన్న వరిపోవును.
492	11222	నిచ్చకల్యాణముల్ - నిజప్రహంబులను పచ్చ తోరణములు పరగ నుండుదురు
503	11471	వనచర ప్రభులకు బహుళరుచించి నగరి సంప్రతి కరుణంబులచేత మూటికి పగలు వర్తవణ చదువంగ
510	11631	జరుపుచున్నది కవుసల్య యానగరి
510	853	భువనమ్ముశయించిలికను సగఁబాలు
523	1206	వింఖమాశిథిన

531	12112	ఆయుర్విధానకలన
588	170	ఆఁకదుపులు
5ర1	339	ప్రావుగా చికరాయపట్టంబుగట్టి
	12031	చికిలినఖానుదీర్చిన కెంపుఁబోడుల

వరదరాజు కవిత్వమున నుత్తరాంధ్ర కవులయందు సామాన్యములగు, చేతురు - ఎఱంగక - కలెబడి - బిగ్గ కవుంగలించి - కవుసల్య మొదలగు ప్రయోగములన్నియు నగపడుచున్నవి. అట్టివి యతిప్రాసాదులయందు నిబద్ధములగుటచే, వానిని దిద్ద బూనుట యతి సాహసము, ఒకవైపున భాషాలక్షణముఁగూర్చి క్రమ పరిణామమును తెలిసికొనుటకు నిట్టి ప్రయోగము లావశ్యకము లగుచుండగా, వేఱొకవైపున వ్యావహారిక భాషావాదు లిట్టిప్రయోగములను ప్రామాణికములని ప్రదర్శించుచుండఁగా, నీనడుమ సుందరకాండమును నాంగ్లేయభాషలో విమర్శించిన విమర్శకులొకరు, వరదరాజు లాక్షణిక కవి యనియు నిట్టి రూపములను ప్రయోగించి యుండడనియు, నవి దిద్ది సరియగు లాక్షణిక రూపములను సంపాదకులు చూపవలెననియు వ్రాసియున్నారు. మరియు కొన్ని రూపములు 'పొడవు గుబ్బలి" మొదలగునవి, యచ్చుతప్పులనియు, పొడుపుగుబ్బలి సరియైనదనియు కూడ వ్రాసినారు. వానియన్నిటిని విమర్శించుటకు తావు లేదు. ఒకదానినిమాత్రము విమర్శించుచున్నాను. తెనుగున ధాతువు లేవి శేష్యములుగా కూడ ప్రయుక్తములగుననియు వానికి ప్రత్యయము చేరునపు డుడంత రూపమును, వేఱు పదము చేరునప్పుడు నదంత రూపముతోను వెలయునని సూత్రము విమర్శకులకు తెలియలేదు. పొడ+చు పొడుచు - పొడుపు దానికి 'ఎంచు' అను ప్రయుక్తమైనప్పుడు పొడతెంచు. ఇట్లె మొల + చు -

మొలచు-మొలుచు మొలిచెను మొదలగునవి. తక్కినవానికి సమాధానము నొసగ బనిలేదు. నేనీ వరదరాజ కృతియందు వరాపితి(?) ప్రయోగ విశేషము లన్నింటిని శ్రీ. శ్రీ. గిడుగు రామమూర్తి పంతులుగారు తమ 'బాలకవి శరణ్యము'న సమర్థించియున్నారు. సుందరకాండ విమర్శకు లట్టి ప్రసిద్ధ గ్రంథములను చూడక విమర్శించుట శోచనీయము.

రామాయణమును గూర్చి నిర్దేశించిన విమర్శన పథకము ననుసరించి కొందరు విద్వాంసులు విలువగల వ్యాసములను రచించియున్నారు. వానిలో గొన్నింటి నిందు పేర్కొను చున్నాను.

1. రామాయణము - రవీంద్రుని వ్యాసమునకు తెనుగు శ్రీ బెజవాడ గోపాలరెడ్డిగారు - భారతి
   సం. 5. సం. 10 (అక్టోబరు 1928)
2. రామాయణ చరిత్ర - శ్రీ. శ్రీ. పంజ్యాల సుబ్రహ్మణ్య శాస్త్రిగారు. ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్పత్రిక 1 సం 28 సం.
3. శ్రీమద్రామాయణము - శ్రీ కోమాండూరి శఠకోపాచార్యులుగారు, రజతోత్సవ సంపుటము 204 - 211 పుటలు
4. రామాయణ విశేషములు శ్రీ. శ్రీ. సురవరము ప్రతాపరెడ్డిగారు, విభూతి పత్రిక
5. రామాయణ సుధాలహరి. శ్రీ కల్లూరి చంద్రమౌళిగారు
6. రంగనాథ రామాయణ పీఠిక. శ్రీ. శ్రీ. కట్టమంచి రామలింగారెడ్డిగారు ఆంధ్ర విశ్వకళా పరిషత్ప్రకటితము

ప్రాచీన రీతిగ నీ రామాయణ విశేషములను శ్రీరామావతార తత్త్వమును నీ క్రింద వివరించిన విద్వద్వతంసులు విపులముగాఁ చర్చించియున్నారు — శ్రీరామాయణ తత్త్వమును తెలియుంగుటకు మొదట వెలుగుబాటు చూపినది శ్రీ వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులవారు. వారు తెనుగు లిపిలో, మూలశ్లోక ప్రతిపదార్థ తాత్పర్య, సవిశేష పూర్వకముగా నొక మహా వాఖ్యను పదునైదు సంపుటములలో ప్రకటించిరి. దాని రచయితలు — శ్రీ చదలు వాడ సుందరరామ శాస్త్రిగారు సుప్రసిద్ధ సంస్కృతాంధ్ర పండితులు.

ఆ వెనుక వెలువడినవానిలో నెన్నందగినవి.

1. శ్రీ వావిలికొలను సుబ్బారావు పంతులు గారి ఆంధ్ర వాల్మీకి రామాయణ పీఠిక. మందరము అను విపుల వ్యాఖ్యానము.

2. శ్రీ జనమంచి శేషాద్రి శర్మగారి ఆంధ్ర రామాయణ పీఠిక శ్రీ రామావతార తత్త్వము.

3. శ్రీ రామాయణ సారోద్ధారము — ములుకుట్ల నరసింహావధాని గారు.

4. ఆశ్చర్య రామాయణము — నలుబది రామాయణముల సారము రామాయణకేసరి లక్కావఝ్ఝల వేంకటకృష్ణ శాస్త్రి

5. విశోధిత రామాయణము — శ్రీ మోడేకుర్తి గున్నయ్యగారు బి. ఎ. ఇది 1400 పుటలుగల పెద్ద విమర్శన గ్రంథము.

ఇంతటి మహాగ్రంథము పరిష్కరించినప్పుడును నందును నేనొక్క ప్రతి నాధారముగ చేసికొనుటచేతను నిందు ముద్రణ స్ఖాలిత్యములు, మిగులగునవి చాల దొరలినవి. దానికి నేను క్షంతవ్యుడను. ఈ గ్రంథము మొదట ముద్రణభాగ్యమునందు టయోగముగ నిశేషము. కావున నిందలి దోషములను విసర్జించి, గుణగ్రాహులగు పాఠకులును నాంధ్ర విద్వన్మహాజనులందఱును గుణములనే గ్రహించి ఈ రచనరాజ కవితామృతము గ్రోలుదురుగాక.

ఈ కావ్యము ముద్రణ సాంగమగుటకును నాకు చేదోడు వాదోడుగానున్న చిరంజీవి శివసుందరేశ్వరరావునకు నా యాశీస్సులు. గ్రంథ ముద్రణమునకు నా కన్నివిధముల తోడ్పడిన తంజావూరి పుస్తక భాండాగార కార్యదర్శి శ్రీ యమ్. గోపాలన్ గారికి నా హృదయపూర్వక కృతజ్ఞతాపూర్వక వందనములు. ఈ గ్రంథ ప్రకటనము మనసార నభినందించిన మహాశయులకు, పత్రికా సంపాదకులకు నా నమోవాకములు.

ఈ గ్రంథ ప్రకటనారంభము నుండియు సత్యంతాదరాభిమానములతో నన్ను ప్రోత్సహించిన నాంధ్ర విశ్వకళా పరిషదధ్యక్షులు పూజ్యపాదులు శ్రీ బెజవాడ గోపాలరెడ్డిగారి ననవరతము గౌరవ పురస్సరముగ సంభావించుచున్నాను.

ఇట్లు విధేయుడు
నిడుదవోలు వెంకటరావు, ఎమ్.ఏ.,
మద్రాసు విశ్వవిద్యాలయాంధ్ర
భాషా శాఖాధ్యక్షుడు.

మదరాసు.

C

విషయానుక్రమణిక

విషయము | పుట

D

ఓం తత్సత్

శ్రీరామచంద్రార్పణమస్తు.

తప్పొప్పుల పట్టిక

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
1	11	చేఁవిని	చేవిని
2	29	జేసయ్యు	చేసయ్యు
4	,,	నెఱిగించి	నెఱిఁగించి
,,	,,	నకు	నకుఁ
,,	,,	దిట్ట	దిట
8	158	బడ	దడ
,,	171	పదార్థ	పరార్థ
,,	175	శ్వర్యమై	శ్వర్యమై
10	223	మూవు	మూవు
12	251	వానిరు	వానరు
17	372	లెక్క	ఱెక్క
,,	76	వీరిడి	వీఱిఁడి
21	457	పలుకు	పలుకుఁ
,,	77	చేఁన	చేన
24	538	తాఁకవ్వ	తాఁగవ్వ
26	75	గది	గద
39	881	నగరిగా	నగరికా
57	1296	చెలి	చెల్మి

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
65	1501	తెపచి	తెలిచి
69	79	ధగన్ప్తి	ధగన్ప్రాప్తి
75	1720	శేవధ	సేవధ
128	2841	నాకడి	నాకడ
134	2970	పింకు	కొంకు
135	,,	దుఃఖము	దుఃఖము
,,	2993	పొగలు	పొగులు
139	3087	కృతిము	కృత్రిమ
141	3127	వసురల	వసుధల
,,	38	నవ్రుఖుడు	నవ్రుడు
143	70	నడిపించు	నడిపించు
145	3226	శత్రులంగెలు	శత్రులగెలు
154	32118	కోడలు	కోటలు
158	622	యుమురీతి	యుగమురీతి
194	,,	రావణుఁడు	రాముఁడు
219	4920	పరి శ	పలి శ
240	5379	విధింప	వధింప
,,	5402	సారిథి	సారథి
241	418	నొంచింతి	నొంచితి
,,	421	కలిగిన	గలిగిన
284	6416	విభీషణా	విభీష
,,	17	జాగ్గా	జాగ్గా

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
290	573	సగ్రోళ్లు	సఁగ్రోళ్లు
305	907	నకౄళ్లు	నక్కుళ్లు
311	7054	దప్పినవ్వ	దప్పియవ్వ
313	05	వింద్య	వింధ్య
321	7217	యొల్లె	యల్లె
,,	279	బేర్కొవి	బేర్కొని
323	318	మీాదు	మీాటు
,,	316	గడ	గడ
325	67	గాఅవ	గాఅవు
326	410	పన ? సా	పనసా
27	421	రాఘువు	రాఘుళు
28	39	చవి	చవి
,,	48	లాభ్చదా	లాభ్బదా
42	762	చెవియలి	చెలియలి
48	769	పడిగ	పడగ
64	8287	వంక	పంక
75	549	మ్మదు	మృదు
80	635	ఘూంచి	చూంచి
81	688	తొరిగ	తొరఁగ
82	719	కృడఁలిగ	కృడఁగలిగ
97	9068	దాకి	దాఁకి
98	78	గొరవి	గొలవి

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
400	118	తమ్ముస	తమ్ముని
3	–	రావణు	రావణు
7	295	యుమ్ము	యమ్ము
9	341	అసురా	అసురా
411	–	రాపణు	రావణు
17	3	రొుదలో	మొదలో
420	9585	గాండానుం	గాండాను
422	680	కొదిగ	కొతిగ
441	10061	నకు – దామి	నకు దివ్య–దామి
452	805	శెకర	శిగర
460	475	చదర	చదరం
,,	476	చెంగాలి	తెంగాలి
,,	494	ధూమిరు	ఖామిరు
476	879	దళను	దళము
483	11011	యూడిశ	యూడిక
487	11118	తపను	తపము
491	11207	లతు	లక్ష్మి
507	560	వొంటిరే	ఒంటిరే
509	608	జాదిర్పు	జామర్పు

కట్టావరదరాజకృతమగు

శ్రీ రామాయణము

యుద్ధకాండము

—:0:—

శ్రీ రాజితశుభాంగ! - చిరగుణసంగ!
సాంద్రకృపాపాంగ! - యలమేలుమంగ
భావుక! శతకోటి - భానుసంకాశ!
సేవకాగ్ననివేశ - శ్రీవేంకటేశ!
అవధారు! కుశలవు - లారామచంద్రుఁ
డవధరింపంగ రా - మాయణం బిట్లు
వినిపించు తత్కథా - వృత్తాంత మెల్లఁ
గనుపించు నవ్వాలి - కథ చెప్పులనిన.

—: శ్రీరాముఁడు సీతావృత్తాంతముఁ జెప్పినందులకు హనుమంతునభినందించుట :—

శ్రీరామచంద్రుఁడా - సీతవృత్తాంత
మా రమణీమణి - యనిన మాటలను 10
హనుమంతుచే విని - యతులితానంద
మునఁ జెలి మానసం - బున నొఁగంది

తన తమ్ముఁడును వాలి - తమ్ముఁడంగదుఁడు
ననిలజాదులు విన - నప్పుడిట్లనియె.
"ఈవాయునందనుఁ - డేరీతి దాఁట
నావారిరాశి మ - హాజవశక్తి
నెంతటివాఁడొకో - నెక్కటిఁబోయి
యింతటి బలుగార్య - మీడేర్చె మఱల!
అమరగంధర్వవి - ద్యాధరాదులకు
సమకునే నీరీతి - నాలంకఁ జొరఁగ?
చొచ్చిన మఱలిరా - సులభమే? కడచి
వచ్చె నింటియకాక - వాయునందనుఁడు!
తనకొక్క యితని యం - తటివాఁడుగలుగ
నినసూను గార్యంబు - లెల్ల నీడేఱె!
తన్ను నేలినవాఁడు - దలఁపఁగార్యంబు
లన్నియు నీడేర్చు - నతఁడె యుత్తముఁడు
చెప్పిన మాత్రంబు - చేసెద ననుచుఁ
దప్పించుకొన్న య - తఁడు మధ్యముండు
వలనని జేనయ్యు - స్వామికార్యములు
తలఁచక చెఱచు న - తండధముండు
వాయుజుఁడిందులో - వాఁడుగా డొరులు
సేయఁగూడని యాయ - జేయఁబౌరుషము
సేసి యేలికమాటఁ - జెల్లించి మాట
వాసిఁగైకొని తమ - వారలైనట్టి
మా మనస్తాపముల్ - మానిచెఁగానఁ
దామించె నుత్తమో - త్తముఁడనితఁడు!

నాకును లక్ష్మణు - నకు భరతాది
కాకుత్స్థవంశజా - ఖరులకు నెల్ల
సీతను జూచి వ - చ్చినమహోపకార
మే ఁనువుచే నావ - హిల్లె సౌఖ్యములు. 40
తప్పనిధర్మంబు - తనకుఁ దోడయ్యె
నిప్పుడింతటి పుణ్యుఁ - డిలఁ బుట్టుకతన.
చనవిచ్చి మాకింత - సంతోషవార్త
వినఁబల్కె లోకైక - విఖ్యాతిఁ గన్న
యీసమీరకుమారు - నింతగా మెచ్చి
యేసొమ్ము లీనేర్తు - నిపుడున్నయునికి ?
నాచేతనైన ము - న్నన చేత లేదు
లేచి నేఁ జేతు నా - లింగనం" బనుచు
నతిశయ బహుమాన - మదిగాన రాముఁ
డతనిఁ గౌఁగిటను ని - ండారఁగఁ జేర్చి 50
" అనిలకుమార ! యీ - యంబుధి దాఁటి
జనకజఁ గాంచి యి - చ్చటికి వచ్చితివి
నీరధి నీకొక్క - నికె చెల్లెఁ గాక
లేరె చూచెదమన్నఁ - దీటనన్యులకు !
కపివీరులేద ! లం - కాద్వీపమేద !
యపరిహార్యంబు నా - యాభోధనంబు
నది చేఁదలంచి నా - యని చింతతోడ
మదిఁ గలఁగెద నొక్క - మారు నాతోడ
నిది మార్గమను " యన్న - నీక్షించి రాముఁ
గదిసి సుగ్రీవుఁడు - కృంత నిట్లనియె. 60

—: సుగ్రీవుఁడు తనబలము నెఱిగించి శ్రీరాముని కర్తవ్యమునకు పురిగొలుపుట :—

" దేవ ! మీ రిపుడు చిం - తిలవేళగాదు
రావణుఁ డనుము కా - ర్యంబది యెంత !
వసుమతీపాలుఁ డ - వ్యయసాయుఁడైన
నసమడింపక యుండు - రహితభూవరులు
పగవాని యునికి యే - ర్పడియును వాని
తెగఁ జూడవలెగాక - దిట్టఁ దప్పఁదగునె ?
ఈయున్నవానరు - లిందఱు దనుజ
మాయావిదూరులే - మఱపును నెఱపు
చేతప్పు వాతప్పు - చెదరును బెదరు
నేతరి నొకరైన - నెఱుఁగ రెన్నడును 70
దాఁపనేమిటికి ? యిం - దఱు నీదుకొఱకు
దాఁపరు ప్రాణముల్ - దావాగ్నియైనఁ
జొచ్చెద మనుచు నెం - చుకయున్నవారు
మెచ్చులందఁగ మెఱ - మెచ్చులుగావు.
దాఁటిపోవఁగ సము - ద్రము వీరలెల్ల
నీటికాలువగ నె - న్నెదవారుగారు,
ఉంకింతు కప్పింతు - రొకదాఁటు చేత
నింకింపవలసిన - నింకఁ జేయుదురు !
గట్టిగా సేతువు - గట్టి పోవుదురు.
గుట్టలు చట్టలు - గుప్పలు వైచి ! 80
మీకీ విచార మే - మిటికి ? నీకార్య
మీ కపులకె భార - మీడేర్చుటకును
నారావణునిఁ జంపి - యవనిజం బుచ్చి

రఘురామ ! వీర మా - కొప్పగింపుదురు
హనుమంతు నూర్పుఁడుం - డఁగ నిట్టి వీర
వనచరబలము లై - వశముగానుండ
నిది ఘన మిది కొంచ - మిది నాకు సాధ్య
మిది యసాధ్యముచేత - నిదియగు చేత
యిదిగాదు నాకను - నెన్నిక యేల !
ఇది చూడు మొకసల - మిచ్చి యుండకను 90
రణకోవిదుఁడ వీవు - రఘువీర ! నీకుఁ
దృణమాత్రుఁడైన ద - శేయ నాయకుఁడు
నెదిరింప నేర్చునే ? - యింద్రాదులైన
కదనంబులో నిల్వఁ - గలరె నీయెదుర ?
అట్టి నీప్రాపున - నగచరులెల్లఁ
జుట్టివేసుక లంక - నుడిసిన యపుడె
రావణుఁ బోరిఁగొని - రఘురామ ! నీదు
దేవి నీఁగలరు సం - దేహమేమిటికి !
పార్థివు లర్థానహ - వరులుగా నున్న
వ్యర్థంబులగు వారి - యత్నంబులెల్ల 100
ధరణీశ చేయూత - శాల్మిచేయూత ?
మఱువు మీచింత దీ - మసముఁగ్ర కొనుము."
అని విని యాగుగారి - యుని హనుమంతుఁ
గనుఁగొని జానకీ - కాంతుఁడిట్లనియె.

-: శ్రీరాముఁడు లంకఁజూర్చి రావణుని సేనానివేశంబుల
జూర్చి హనుమంతు నడుగుట :—

" తపముచేసైన కో - టంతపాండిత్య
నిపుణతచేతనై - నియమ గట్టిగట్టి

యందుపైనైన నీ - యంబుధిదాఁటి
కదలిపోవుదము లం - కాగిరిదుర్గ
మది యెట్టులుండు ? సా - లావరులెన్ని ? 110
ఎన్నివాకిళులుండు ? - నెంతంతమూఁక
యున్న దీపుర మెట్టు - లుండు ? రావణుని
కైజీతమెంత ? యు - గ్రత్తలెట్టుండు ?
వాజివారణరథా - వళి యెంతకలదు ?
ఆకోట సవరణ - యదియెట్లు ? నగరి
వాకిట నడచు ప్ర - వర్తకం బేది ?
వివరింపు" మనరఘు - వీరునిఁ జూచి
పవమానతనయుఁడు - బలికె కేల్మోగిచి.

—: ఆ విశేషములను హనుమంతుఁడు రామున
కెఱింగించుట :—

" దేవ ! యాలంక సా - ధించెద మనుచు
దేవాసురలకైన - ద్రిష్టింపరాదు ! 120
చతురంగబలము ల - సంఖ్యముల్ వాటి
మిత మింతయనఁగ నే - మిటికెవ్వఁడెఱుఁగు !
నవరత్నఖచితమై - న సువర్ణసాల
మవఘళించు విమాన - మార్గములకును !
అరసాతలమైన - యాకోటపరిఘ
నీరు నక్రగ్రాహ - నిబిడమైయుండు !
ఆకోట దగుత్రికూ - టాచలాగ్రమున
నాకొండ కగడిత - మై వార్ధియమరు

వనదుర్గమచట ను - ర్వర మటికాన
మనఁజెల్లు గిరిదుర్గ - మదిగాక లేదు 130
జలదుర్గములయందు - సాటి యెక్కడిది ?
జలరాశి నడుమఁ బ్ర - శస్తమై యునికి.
ఆకోట నలుదిక్కు - లందుల నాల్గు
వాకిళ్లు కడు బల - వంతంబులెపుడు.
లంకవారలకు ను - ల్లాసమైనట్టి
వంకదారులను సా - వళ్లను గలిగి
కాంచన స్తంభ సం - గతములై నట్టి
దంచనంబులను గొ - త్తడములచేత
నాళవరులచేత - నట్టళ్లచేత
రాలబల్గుండ్లు ఫి - రంగులచేత 140
జబరు జంగుల బాణ - జాలంబుచేత
నిబిడమైన యాకోట - నిండారియుండు.
అమరాద్రిపై స్వర్గ - మునఁగ నాలంక
యమరుఁ ద్రికూటాద్రి - యగ్రభాగమున
బారులు దీర్పించి - కదియనై దింట
నాకావణుండు లం - కావరణంబు
ద్వారభాగముల సౌ - ధములపై నిలిచి
వారు వారల భటా - వళిఁజూచిపోవు
తమకంబుమీఁదట - కాఁ గొలువుండి
యమరారి విభుఁడు మా - సాంతికంబులను 150
ఘనమై తీరమం - తయుఁ జూచి భటుల
మనుపులిచ్చు ను - మాకాలియగుచు.
దుర్గమంబులుగ సం - దుల కృత్రిమంబు

దుర్గముల్ దేవతా - దురతిసాధ్యములు ?
అందుఁ జట్టునుఁబాటు - నాపగాశతము
లందు నెచ్చట నోల - లాడ వెన్నడును
పడమటిఘాకిట - బలునుక యసుర
బడములు నియుతంబుఁ - దరలక యుండు
దక్షిణాశామహా - ద్వారంబునందు
రాక్షస ప్రయుతమీ - రాళమై కాచు 160
తూరుపు గవనియం - దుల ఘోరదనుజ
వీరార్బుదంబెల్ల - వేళవసించు
నర్బుద సంఖ్యకు - నసమాన శౌర్య
కర్బురస్తోమంబు - కాచు నెల్లప్పుడు.
ఉత్తర గోపురం - బుక్కుళంబులను
యుత్తనిశాట ప - ద్మములు వసించు
నాలంక నడుచక్కి - నగణితంబుచు
వ్రాలునట్లు గుమార - వర్గమంతయును
జుట్టులపై కమా - చుట్టు నప్పురికిఁ
బెట్టని కోటయైన - పెరుగు శౌర్యములు 170
రథగజతురగప - దార్థంబులొప్పు
పృథుగతి నన్నగ - రీ వీథులందు
నారలును హితులు మం - త్రులు గల్మిబలిమి
రౌరిమల జతఁగూడి - యుండు రందఱును
రావణైశ్వర్యమై - రావణప్రభువు
కేవలఁ గొనఁజాలు - శ్రీరామచంద్ర !
స్వామిముద్రవహించు - సత్త్వచేత
దోమలుగాఁగ దై - త్యులనెల్ల ద్రుంచి

లంకఁ గాలిచి క్రొత్త - లమ్ములు ద్రొబ్బి
కొంకక బలుసిరం - గులు పడఁద్రోచి 180
పూజించుఁ గోపురం - బులు నుగ్గు సేసి
రాజగేహమును స - ర్వము రూపుచెఱచి
యమ్మానినిఁ జూచి - యంబుధి దాఁటి
మిమ్ము సేవించితి - మిగిలిన వేల!
గ్రక్కునఁ బయనమ్ము - కదలి సన్నీతి
చక్కఁగా నటుల యీ - జలరాశి దాఁటి
కపులను మీరు లం - కకుఁ జేరవలయు
నపుడె రావణునకాట - పాడువచ్చుననుఁడు!
ఈకొఱపట్టియు - నీ జాంబవంతుఁ
డీతారుఁడును మైందుఁ - డీద్వివిదుండు 190
ఈనలుఁ డీగజుఁ - డీ సుషేణుండు
జానకీరమణ! దా - ఁచఁగ నేల మీకు
కోటలతో గాధ - కూటాలితోడ
ఘోటక రథగజ - కోటులతోడ
రావణాసురునితో - రాక్షసశ్రేణి
తో వారి వెలఁదుల - తో లంకతోడ
నల త్రికూటాద్రి మీ - రానతిచ్చినను
జలకఁగాఁ బెల్లగిం - చుక చేరనుంచి
యుర్విజఁ దేనోపుదు! - రవిసూనుఁ గొలుచు
కపుల సామాన్యులఁ - గా నెన్నవలదు! 200
పాళెంబులకు నెల్ల - మనుజనయుల్ చెప్పి
వేంచేసి లంకపై - విజయుఁడవు గాక!

ఆలస్య మేల "న్న - హనుమంతుమాట
చాలమెచ్చుచు రామ - చంద్రుఁడిట్లనియె.

—: సుగ్రీవునితో శ్రీరాముఁడు లంకపై వెడలుటకు సైన్య మాయత్తము సేయుమని చెప్పుట :—

" వినుము సుగ్రీవ ! యీ - వేళనే కదలి
చనుదము లంక భ - స్మము సేయువాఁడ !
సమరమైన సరాతు - సముగా సబాంధ
వముగ సహోదరా - వళిగ సపుత్ర
పౌత్రంబుగా నాదు - బాణజాలములఁ
జిత్రంబుగాఁగఁద్రుం - చెద దశాననుని 210
వినువుతో విమను ద్రా - వినవాని నమృత
రసము ప్రాణము నిల్పి - రక్షించినట్లు
అభిజిన్ముహూర్త మా - హావభూమిఁ దనకు
శుభము చేకూర్చు తే - జోలాభ మొదవు
ఉత్తరానక్షత్ర - మొప్పు నా పేర
హత్తియుండదు రేపు - హస్త పైనంబు
నీపగల్ గదలిన - నేపగల్ గెలుతు
నాపగాధిపు దాఁటి - యాపదల్ గడతు.
నీముహూర్తంబున - నేఁగిన మనకు
భూమిజ చేకూడుఁ - బోదము నేఁడు 220
చూడుము ! కనుపట్టె - శుభశకునములు
వేడుక మదిసంభ - వించె నాకిపుడు
వలకన్ను చలియించె - వలమూపు గదలె
వలనయ్యె వనఘగ - ప్రాతంబు మనకు ! "

అనునట్టి మాటకు - ననుజుఁడు భాను
తనయుఁడు కడు నమ్మ - దను నొందఁజూచి
నగచరులకుఁ బయ - నము గా చెప్పించి
యగణితమతి రాముఁ - డప్పుడిట్లనియె.

—: శ్రీరాముఁడు నీలుని వానరసైన్యముల కధిపతిగాఁ జేసి యితర వానర వీరులనుపసేనాపతులుగా జేయుట :—

"అనలసంభవ ! నీల ! యని మొనల్ దీర్చ
వనచరులకుఁ బస - వాయిని నీవు 230
దళములకును మార్గ - దర్శివై నీవు
ఫలమూలములు గల్గు - పథమున మొదట
జనము దుర్మతులు రా - క్షసులు మార్గములు
చనరాకయుండ దో - షములు సేయుదురు.
చదలంబును దళంబు - సవరణతోడఁ
బదిలంబు గాచుచు - పట్టు లేమికిని
పాళిముల్ దిగు చోట - పయనమై కదలు
వేళ నెచ్చరికతో - వేలంబుఁగాని
పర్వతవన నదీ - భాగంబులందు
సర్వసైన్యంబుల - జతనంబుతోడ 240
దింపుము రేలు ని - ద్రింపకఁ జుట్టు
కంపతోట ఘటించి - కావు మందటను
గజుని గవాక్షుని - గవయునిఁ బిలిచి
ప్రజలకు మున్నుగాఁ - బంపుము మొదల.
బలవంత ఋషభుఁడు - వచ్చు దావంక
బలగంధమాదను - లరుదు సేనలకు

హనుమంతుపై నేను - నంగదు మీఁదఁ
దన సోదరుఁడు నెక్కి - ధరణీధరారి
చౌదంతి మీఁదను - సార్వభౌమంబు
మీఁదఁ గుబేరుఁడు - మించిన యట్లు 250
సేనల నడుమ వ - చ్చెదము వానరుల
నానంద మగ్నుల - నై కనుఁగొనుచు.
ఈ వేగదర్శియు - నీ జాంబవంతుఁ
డీవలావల రాఁగ - నీ సుషేణుండు
ముందఱగాఁగ నీ - మువ్వురుఁ గాచి
యుందండుఁ జనువేళ - నండ రాఁగలరు.
వెనుకగా మైందద్వి - విద నల తార
పనసాది వానర - ప్రభువులు గొలువ
రానిమ్ము సుగ్రీవు - రణభేరి మొరయఁ
గానిమ్ము పయనమై - కదలు" మీ వనిన 260
విని భానుతనయుండు - వేడుక నటులఁ
జనుఁడంచుఁ గపుల నా - జ్ఞాపించుటయును

—: శ్రీరామాదులును నంగదాదులును లంకపైకి వానరసైన్యములతోఁ గదలుట - వానరసైన్య ప్రయాణ వర్ణనము :—

అంగదాదులు రాము - నానతి మతులఁ
బొంగుచు ఫాల్గుణ - పూర్వపక్షమున
దక్షిణముఖముగా - దండెత్తి కదలి
రక్షీణశౌర్య బా - హాదర్పములను
వానరులెల్ల న - ల్వంకల బలిసి
తేనియ లానుచు - తియ్యని పండ్లు

సమలుచుఁ దాన జా - నకిఁ దోడితెత్తు
సమయింతుఁ బట్టి ద - శగ్రీవు నొకఁడ 270
పోరిలో ననుచు ను - బ్బుచుఁ గేకలిడుచు
పేరెముల్ వారి కు - ప్పించి దాఁటుచును
జనుచోట నీలు ఋ - షభ కుముదాది
వనచరాధిపులు ప్రో - వలు గనుపించి
నడవ రాఘవులును - నలినాప్తసుతుండు
నడుచక్కిఁ గలన వా - నరకోటి గొలువ
వచ్చునప్పుడు శత - వలి పదికోట్ల
చిచ్చుల పిడుగుల - ట్లేఁగు వానరుల
జతిఁ గూర్చుకొని తాను - జాలి యుద్ధమునఁ
బ్రతిరథుఁ గాదింపఁ - బొల్పుచు నడచె. 280
ఆసూర్ణి గజపన - పార్శ్వకేసరులు
నూఱుకోటుల కపిం - ద్రులు తమ్ముఁ గొలువ
జాడఁదీరఁగ రాము - పార్శ్వంబునందు
నేడుపాటుగ వచ్చి - రిలదొల్లనిండి
వారివెంబడి జాంబ - వత్సుషేణాది
వీరులు తమమూఁక - వెంబడిఁ గొలువ
సుగ్రీవు వెనుక పోఁ - జాలు దీర్చి కదలి
ఉగ్రాంశుపదధూళి - యుక్కోలు కొనఁగఁ
గనుఁగల్గి సేనాని - గాన నిలుండు
చనుచోఁ బ్రచండుఁడు - జంభర ఘనులు 290
దధిముఖుఁ డాదిగాఁ - దనసైన్యపతులఁ
దరి చూచి వెనుక ముం - దటఁ జదలంబు
కాచికాఁ బంపఁ - గనుఁగల్గి వార

లేచాయఁ బురముల - కెడ దూరములుగ
బలముల నడపించి - పల్లెలు నూళ్లు
చాల కేఁగి చిల్లర - సేయంగ నీక
కిముకనకుండు సు - గ్రీవాజ్ఞయుండు
సమకట్ట సహ్యాద్రి - ఛాయఁగాఁ గదలి
పోవ వాయుజ వాయు - పుత్రులమీఁద
రావణుఁ బొలియింప - రామలక్ష్మణులు 800
చనుచోట వలనైన - శకునముల్ చూచి
తనయన్నతో సుమి - త్రా పుత్రుఁడనియె.

—: దారిలో లక్ష్మణుఁడు శుభశకునములను గాంచుట :—

" దేవ ! ప్రకాశించి - దినకరబింబ
మీవేళఁ దెల్లని - యెండలుగాసె !
జనకజాధిప ! బృహ - స్పతిశుక్రు లిప్పు
డనుకూలురైనవా - రతిశుభదృష్టి !
డాసి సప్తర్షి మం - డలమూ ధ్రువునకుఁ
జేసె నిప్పుడు ప్రద - క్షిణ మాకసమున !
మనువంశనృప ! నభో - మణి త్రిశంకుండు
తనపురోహితుఁడు నుఁ - దానుఁ జూపట్టె ! 810
నిరుపద్రవద్యుతి - నీ వంశతార
పరగె విశాఖ శో - భనహేతువగుచు
వసురుల నక్షత్ర - మైన యా మూల
కుసయెల్లఁ జెడి ధూమ - పాళితోఁ దగిలి
తారకాసురుని యు - ద్ధంబున దివిజ
వార మెంతయుఁ జెలు - వముఁ గాంచినట్లు

వనచరు లుత్సాహ - వంతులై నాగు !
మన గెల్పు రావణు - మరణంబె నిజము !
అవనిజతో నయో - ధ్యాపురిఁ జేరి
యవిరళసౌఖ్యంబు - లందఁ జాలుదువు" 320

—: శ్రీరాముడు సముద్రము దరిఁ జేరుట :—

అని యున్న సూర్యార్చి - యరుగుచోఁ గ్రోవ
వనజాకరములఁ బా - వన వనంబులను
చరులను గందర - సానుభాగముల
సుగసిద్ధచారణ - సుందరీమణుల
శ్రవణమంగళగాన - సంచరద్భ్రమర
నివహంబులను మృగ - నికరంబుచేత
యమరు సహ్యాద్రిఁ బా - యని మలయాద్రి
క్రమియించి యవ్వలఁ - గనుపట్టుచున్న
హేమధాతువులు మ - హేంద్రాచలంబు
రామసౌమిత్రులు - రవికుమారకుఁడు 330
కపులును జేరి యా - గట్టుపై నెక్కి
యపుడు గన్గొనిరి మ - హాసాగరంబు !
ఆజానిధిఁ గాంచి - యవనిజాప్రియుఁడు
రాజీవహితకుమా - రకుఁ జూచి పలికె.

—: శ్రీరాముఁడు వానరులతో సముద్రతటోద్యాన నిమ్మ్నస్థలోట
వాళెముడిడియుట :—

"లేవగల్గాఁగఁ జే - రితిమివారాశి
త్రోవకుఁ దై నెరి - తినియోవరాదు.

ఏలీలఁ జనవచ్చు - నీవార్ధి మీఁద ?
ఆలోచనంబు సే - యంగఁ జెల్లుమనము !
సేనల విడియింపు - సింధుతీరమున
నీ నగాటవులలో - నిమ్నోన్నయెడల " 840
ననునంత రఘువీరు - నానతివలన
వినతనూజుఁడు నీలుఁ - డెల్లవానరుల
మూఁడు దిక్కులపాళి - ములువిడియించి
కూడి తామును రఘు - కుంజరుల్ నడుమ
నెలకొని తగిన వ - నేచరశ్రేణి
బళవళంబుల నుండఁ - బనిచి యాచుట్లు
నుక్కళంబులఁ గపి - వ్యూహంబు నునిచి
యిక్కువల్ గాయంగ - నేర్పాటు సేసి
యున్నచో నారేయి - యుదధి యుప్పొంగి
మిన్నును దిశలాక్ర - మించి తూరుపున 850
నుదయాచలంబుపై - నుదయించు చంద్రు
సదమల చంద్రికా - సంపూర్తి చేత
నుల్లోలభయదమ - హోర్మిమాలికలు
పెల్లుబ్బి జలధర - బృందంబుఁ జెనక
మకరకర్కటమీన - మాలికల్ మింట
మకరకర్కటమీన - మండలిఁ బొదవ
రంగులీనుచు నున్న - రత్నంబు లెగసి
యంగారకాది గ్ర - హాళితో నెనయ
జలశీకరంబులు - చదలెల్ల నిండి
కలఁగె నీతళుకు చు - క్కల నల్లుకొనఁగ 860

నిది పయోనిధి నభం - బిదియని యొరుల
యెదలకుఁ దోఁచక - యేకీభవించి
యొప్పు నంబుధికి పె - న్నుద్దిగ్గై పొరసె
నప్పుడు వీరమ - హాకపి జలధి
చేలంబు క్రిందద్వి - విడులు రేయెల్ల
నాలుగు జాములు - నాల్గుదిక్కులును
నెచ్చరికలఁగాచు - నెడ రఘువరుఁడు
ముచ్చటఁదీఱఁ ద - మ్మునిఁజూచి పలికె.

—: శ్రీరాముఁడు సీతనుగూర్చి విరహమునొందుట :—

"సీతను జోడువా - సిన తనకింక
కతికన ధరింప - నెన్నిక గలదు! 870
సౌమిత్రి! యేనొక్క - క్షణమైన నోర్వ
నేమి సేయుదు? లెక్క - లేటికి రావు
జానకి నెడఁబాయు - సంతాపభరము
పై నతిశయమయ్యె - భావంబులోన!
ఎటులున్నదియొ సీత - యొల జవ్వనంబు?
కటకటా! విధి - గడతేయునేమొ!
నను నెడఁ బాసి యు - న్నది పదినెలలు
చనియెఁగాలంబు మో - సము చేసెఁ దన్ను
నేమి సేయుదు?" యని - యెదనంత విసరు
పోమరి వలిగాలిఁ - జూచి రాఘవుఁడు 880
"ఓయి! సమీర! మా - యుర్విజమీఁద
హా! యన మలసి యు - య్యతివ నెమ్మని
సంపంగితావి నీ - జనవోకనీక

ముంపుము నామేన - ముంచితినేని
యందుచేఁ గలుగు నం - గాంగసంస్పర్శ
నందిత నిరుపమా - నందమందెదను !
శీతాంశుఁడా ! నీవు - చేరరావయ్యా !
సీత నెమ్మోముఁ జూ - చిన నిన్నుఁ జూచి
కన్నులు చల్లనై - కల్యాణిమోముఁ
గన్నట్లె పడి మేని - కాఁక మానుదును ! 390
విషపాన మొనరించు - విధమునఁ జాల
విషమసాయకుని క్రొ - వ్విరులకు లొంగి
'హారామ ! హారామ !' - యనిపలవించు
నారామ వెతలెన్నఁ - డారునో యింక
ఈ వియోగము పేరి - యింధనావళుల
నావిచారంబను - నాల్కలే జాఁచు
మదనానలంబు నా - మదిఁ బాదుకొనియె
నది యార్పనొక యుపా - యముఁ గానమిపుడు
జలధిఁ జొచ్చినఁ గొంత - చల్లారునేమొ !
తొలఁగ దన్యమునఁ జే - తోజాతవహ్ని ! 400
నీసేమ మాయాంజ - నేయుని చేత
నో సీత ! విని కొంత - యూరడిల్లితిని.
సజలకేదారంబు - సంగడిఁ దనదు
రుజముఁ గోల్పోకఁ బై - రు చెలంగుకరణి
యిరువురము శయించు - గీవసుంధరమె
పరిణామ మిచ్చు నే - పట్టున మనకు.
ఏ వేళ జానకీ - మొలనవ్వు మొగము
తావి యానుదుఁ జేటి - తామరఁ బోలి ?

బడలువానికిఁ దావి - పానకం బబ్బు
వడువుగదా సీత - వాలెఱ తనకు ! 410
మాలూరఫలముల - మఱపించు సీత
పాలిండ్లు కెంగేలఁ - బట్టుదు నెన్నొ !
తనవంటి పతి గల్గి - ధరణిజ యిటుల
దనుజాంగనలు చుట్టుఁ - దను గాచియుండ
ననదయై యుండునె ! - యీయింతి తండ్రి
జనకుఁడు మామ నా - సల్యావరుండు
శారదసమయ ని - శాచంద్రరేఖ
వారిదంబుల నడ - వాసిన రీతి
దనుజాంగనా నిరో - ధము లోనరించి
నను జేరఁ రాఁగ నె - న్నడు జూడఁగలనొ ? 420
జవరాలు కడుపలు - చని మీఁది బపుడు
పవనిజ యిపుడు పే - ర్కొట నలఁగి
యెంత కృశించెనో ? - యెదురుగా వచ్చి
యింతి కౌఁగిటఁ జేర్చు - టెన్నఁడో యింక !
మైలచేల వదల్చి - మణుఁగు ధరించు
పోలిక మదిఁ గాని - పోరలు ఖేదంబు
చాలించి జానకి - సంగరసాద్ధి
నోలలాడుచు నుండు - నోకొక్కొనాఁడు "
అనుచు సంధ్యాద్రి - యాకలాపంబు
లనుజనితోఁ గూడి - యారేయిఁ దీర్చి 430
సముచిత గతులచే - సాగరతీర
రమణీయ మహీరుహము - ఛాయఁ దున్నంత

—: లంకలో రావణాసురుఁడు హనుమంతుఁడు చేసినపనినిఁ గూర్చి ప్రస్తావించుట :—

అప్పుడు లంకాపురి - నాదశాననుఁడు
కుపితాత్ముఁడై తన - కొలువులో నున్న
యతిశౌర్య నిధుల ప్ర - హస్తాదులైన
హితమంత్రులను జూచి - యిట్లని పలికె
" హనుమంతుఁ డొక్కఁడే - యంబుధి దాఁటి
యనిమిషేంద్రుఁడు చూడ - నలవి కానట్టి
తనదు లంకారాజ - ధానిలోఁ జొచ్చి
జనకజతోడ ము - చ్చట మాటలాడి 440
యూరకే చనక నా - యుద్యాన కనక
భూరుహావళి సర్వ - మును నేలఁ గూల్చి
వలదని వారింప - వనపాలకులను
బొలియించి ప్రాసాద - ము దుమారు చేసి
మంత్రిసూనులఁ బట్టి - మహిఁ బడఁగొట్టి
మంత్రుల నేవురి - మర్దించి మించి
యక్షకుమారకు - నాలంబులోని
శిక్షించి దానవ - శ్రేణి నడంచి
తోఁకఁ గాలిచి వెళ్లఁ - ద్రోలుఁడటన్న
కాఁగన్మై కొనక లం - కాపురం బెల్లఁ 450
గాలిచిపోయెను రా - ఘవు దూతననియు
నేలిక సుగ్రీవుఁ - డీతు పంపెననియుఁ
జేరి చిల్లిపనులు - జేయుచుఁ గోఁతి
యూరెల్ల గాలిచి - యూరకే చనియె
నాలోచనంబు నే - యక కాదు బుద్ధి

శాలులు మీరు వి - చారంబు చేసి
యిందుకు తగుకార్య - మిదియని పలుకు
డందరు నొకనిశ్చ - యార్థ మేర్పఱచి

—: హనుమంతుఁడు చేసినపనికి ప్రతీకార మొనర్చుటకు నాప్తులతో రావణుఁడు సంప్రతించుట :—

మహిపతు లుత్తమ - మధ్యమాధములు
మహియందుఁ గారట్టి - మతిమేరపఱతు 460
హితుల నాప్తులఁ బరో - హితుల మంత్రులను
దలఁగూర్చి వారితో - జనలెల్లఁ గాంచి
యుండుమీఁదట దైవ - యత్న పూర్వముగ
నందు క్రియా - ఫలం బతఁడె యుత్తముఁడు.
ఒరులఁ గూర్పక తన - యోజనచేత
గరువించి ధర్మార్థ - కార్యముల్ నడుపు
బుద్ధ్యుపాయంబుచేఁ - బొలుచు భూవరుని
మధ్యముఁడని నీతి - మంతులెన్నుదురు
దైవంబు నెన్నక - తనగుణదోష
భావముల్ దలఁపక - పదరి కార్యములు 470
నగ్గలికలఁ జేయు - నధముఁ డటంచు
నెగ్గింపుదురు ధాత్రి - నేలు భూపతిని
యవనీపతుల యట్ల - యాలోచనముల
త్రివిధంబులగు వానిఁ - దెలియంగ వలయు
నందఱితోఁ జేయు - నాలోచనంబు
చిందుసేయక వారు - చెప్పినయట్లు
నీతిమార్గములచేఁ - నటుచెప్ప నదియు

యాతతంబగు నుత్త - మాలోచనంబు
మంత్రులతోడుత - మాటాడి వారి
మంత్రముల్ విడిచి తా - మనసుకు వచ్చి 480
నది నడిపించు మం - త్రాలోచనంబు
మదినెన్న నయవిదుల్ - మధ్యమంబండ్రు
తనకు దోఁచినయట్టి - దారిచే నడతు
నని యెన్నుకొని సేయ - నది యధమంబు
కావున మీరవు - గాములు మతులు
భావించి యిది సేయఁ - బరగు నటన్న
నది యేనొనర్పుదు - నవనిజ కొఱకు
నుదధి వానరచమూ - వ్యూహంబుఁ గూర్చి
యింకించితైనఁ దా - నేరీతి నైన
లంకపైవిడిసి యా - లము సేయఁదలఁచి 490
వచ్చు నీవెంట న - వశ్యంబు రాము
డిచ్చలోఁ దలఁచి మీ - రిందుకుఁ దగిన
కార్య మేకమతంబు - గాఁ బల్కుఁ" డనిన
మర్యాదలేని దు - ర్మదమత్తమతులు

—: రాక్షసవీరులు రావణునికి రామునిపైదండెత్తి శిక్షించు టయే మంచిదని దుర్నీతి బోధించుట :—

దానవ వీరులా - దశముఖుఁ జూచి
నానావిధాలోద - నముల నిట్లనిరి.
"అసురేంద్ర! దివ్యశ - స్త్రాస్త్రముల్ గలిగి
యసమానధైర్య శౌ - ర్యంబుల మీఱి
నీయంతవాఁడు చిం - తించునే యిట్లు!
దాయలభయము చి - త్తమునఁ గీల్కొలిపి 500

భోగవతీపురిం - బునకేఁగి యచట
నాగలోకమున ను - న్న భుజంగ విభుల
వాసుకి ముఖ్యుల - వ్యాళుల గెలిచి
యీసుతో నచటి దై - త్యేంద్రుల నోర్చి
మాయావియైనట్టి - మయునంతవాని
చేయిగాయక జయిం - చి తదీయ సుతను
మందోదరి వరించి - మహనీయ శౌర్య
చండిమంబున దేవ - సంఘంబుఁ దునిమి
కైలాసమున కేఁగి - కలనఁ గుబేరుఁ
దూలించి యతులఁ - దొంపరలాడి 510
బలముతో నతని పు - ష్పకము హరించి
యలవోకగాఁగ సం - యమనీపురంబుఁ
జాలి పట్టించి తే - జోగూఢి మించి
సూరాత్మజునిఁ బోరఁ - జులకగాఁ దఱిమి
మృత్యువునకు నీవు - మృత్యువవగుచు
దైత్యులకెల్ల నా - ధారమై నిలిచి
యధికుండవైన నీ - యంత రాజునకు
నధము మానవుల భ - యంబేల కలిగె!
వృషంబు లుర్విపై - కలసిన యట్లు
యుడుయ బాహోల - నైశ్వర్యములను 520
కొండకొండలునిండు - కొండెందు నుండ
రందు గెల్చుఁబోలు - నవనిజాప్రియుఁడు ?
ఇతని మాత్రమునకు - నిటేల నీవు
సుతుఁడున్నవాఁడు ని - ష్ఠుర శౌర్యధనుఁడు
ఇంద్రజిత్తుండు వా - నీశ్వరుఁ గూర్చి

యాయుత నిష్ఠతో - యజ్ఞంబు సేసి
వరము లందినవాఁడు - వాని కట్టెదుర
నరు లెంతవారు వా - నరు లెంతవారు!
మన మెల్ల నెఱుఁగమే - మఱచితి రేమొ!
అనుపమ వివిధశ - స్త్రాస్త్ర విమానంబు 630
గజకచ్ఛపము రథ - గ్రామంబు తురగ
భుజగంబు ఖచర బు - ద్బుదమును యుతు
మకరంబు సిద్ధస - మాజ మండూక
మకలంక పణవ మ - హావిరావంబు
చామర డిండీర - చయము కేతూర్మి
రామణీయకమును - రక్తనీరంబుఁ
గలిగిన దివిజ సం - గ్రామ వారాశి
గలఁచి గాలించి తాఁ - కవ్వపుఁ గొండ
గలినుండి యమృతంబుఁ - గైకొన్నయట్లు
శతముఖుఁ బట్టి దు - ర్జయ శౌర్యుఁడగుచు 640
నీలంక లోపల - నిందఱుఁ జూడ
జాలిఁ గొందఁగఁ జెఱ - సాలలో నైన
దిక్కెవ్వరును లేక - దిగులుచే నుండ
నక్కమలజుఁడు వ - చ్చ్యడిగి ప్రార్థించి
విడిపించుకొనిపోఁడు! - విల్లంది నీదు
కొడుకు నిల్చినచోట - కోదండుఁడైన
నెదిరింపఁ జాలునే? - యిది యేటిమాట?
ఎదురేలవచ్చె నీ - కింత వానికిని!"
అనునంతలో నాద - శాననుఁ జూచి
యనుచితోక్తులచేఁ బ్ర - హస్తుఁ డిట్లనియె. 650

—: ప్రహస్తుని పలుకులు :—

"సెలవిందు నాకింత - సేపు? సుగ్రీవు
తలఁదెచ్చి నీముముం - దటి నివ్వెదునుతు !
భూమి యవానరం - బుగఁ జేసికాని
నీముందటికి వచ్చు - నే ప్రహస్తుండు ?
ఊరెల్లఁ గాలిచి - యొకక్రోఁతి పోవ
నూరక నేమంటి - యుంటి యప్పటికి
ఇంతటిలోన నీ - కేమి కొఱంత ?
ఎంత కొంచెముగాఁగ - నెంచితి మమ్ము !
మనుజులు నాకెంత - మర్కటులెంత ?
దనుజేంద్ర ! మీకు నిం - తవిచారమేల ? 560
ననుఁజూడు" మన దశా - ననుఁ జేతి చూచి
ఘనగాఁడు లేచి దు - ర్ముఖుఁడిట్లు పలికె

—: దుర్ముఖుని దురుక్తులు :—

"దేవర చిత్తంబుఁ - దెలియక పదరి
యూరకే నేమియు - ననలేక యుంటి !
నను సాదరింప నీ - నరులు వానరులు
మనసునఁ దలఁప స - మర్థులు గారు.
ఏనుదాఁజూచి వా - రెందు దాఁగినను
పోనీను గండరం - బులు దూరిరేని
పాతాళ బిలములో - పలఁ జొచ్చిరేని
చేతుల తీఁట తీ - ర్చెంచి వేయుదును ! 570
ప్రాఁటను సుగ్రీవుఁ - డాఁగట్టి తెత్తు
మాటమాత్రముగాదు - మాటమాత్రముననె !

అనుమతి యే ?" యన్న - నౌడులు గఱచి
దను జేంద్రుతో వజ్ర - దంష్ట్రుఁడు వలికె.

—: వజ్రదంష్ట్రుని వాక్యములు :—

గడిచూడు మిది యె రా - ఘవులకు వైరి
యిదిగదా కపులకు - నెల్లను మిత్తి !
నాకుఁ గోపముపుట్టె - నా కోలజాల
వాఁగొమ్ము పొమ్మని - వారి మీఁదికిని
యీపరిఘంబుపై - యేఁ దెంపు సేయ
నేపరకుందురే - యింద్రాదులైన 580
గడియలోపల లంకఁ - గాలిచి తోఁక
మొదమీఁద వేసుక - మింటికి నెగసి
యాకోఁతి పఱవెత్తె - నని యింతలోన
నీ కేవిచారమే - మిటికేను గలుగ !
నొక్కపెట్టున వారి - నుర్విపాల్ జేసి
యుక్కుతో మరలి రా - నోపుదు నిపుడు !
లంకాధినాథ ! యే - ల ప్రయత్నమింత ?
ఇంక నొక్కయుపాయ - మిచ్చ నెంచితిని
మనుజమూర్తులతోడ - మాయలు నేర్చు
దనుజులఁ గొందఱ - దశరథాత్మజులఁ 590
జేరఁ బంపినవారు - చేతులు మొగిచి
'మోరామ ! భరతుఁడ - యోధ్యాపురంబు
వదలి సేనలతోడ - వచ్చెని మిమ్ముఁ
బొడఁగని పోవను - నుపుగ మేముగదలి
వచ్చితి' మని కొన్ని - వార్తలాడించి

మచ్చుఁ గప్పింపుచో - మబ్బులనుండి
వానరావళినెల్ల - వధియించు నంత
దీనులై యెవ్వరు - దిక్కు లేకున్న
నాచేత దశరథ - నందనుల్ దగుల
రాచవీరముల నూ - రక యుడుప్పుదురు ! 600
ఆవేళ వారిసే - నదటడంగించి
"దేవ ! నీ ఖేదంబుఁ - దీర్చెద" ననినఁ
గుంభకర్ణుని పెద్ద - కొడుకాగ్రహమునఁ
గుంభుఁడావాఁడు ర - క్షోనాథుఁ బలికె

—: కుంభుని మహాశకములు :—

"మీకేలఁ గోతుల - మీఁదను నలుగ
నీరావణునిఁగాచి - యీలంకలోన
వసియింపుఁ డేఁ బోయి - వనచరావళిని
చెదచెద నుగ్గాడి - తిత్తులొల్పించి
భానుజాంగదనల - పవనసమీర
సూనుల దశరథ - సుతులను జంపి 610
గెలిచి వచ్చెద "నన్న - గీటుచుఁ బండ్లు
సెలవులు నాకుచు - సెలవునాకనుచు
నాగ్రహంబున యజ్ఞ - హనువనువాఁడు
నుగ్రుఁడై లేచి - దశకంఠుఁ బలికె.

—: యజ్ఞహనుని యుసంరంభపు మాటలు :—

"ఆలోచనలు మున్ను - నడిగినచోట
కాలోచితంబైన - కార్యమూహించి

పల్కఁగావలెఁగాక - పనిమాలినట్టి
పల్కులేఁటికి మిమ్ముఁ - బనుచునే యితఁడు ?
ఏఁబోయి కపుల నా - నృపకుమారకులఁ
దాఁజేటి పిల్లలఁ - దార్క్ష్యునిగతిఁ 620
పాటిపోఁగనీక - పట్టికబ్రుంగి
యూరకవచ్చెద - నొక్క నిమిషమున !
కైదువ దాల్తునే - కపులపై నిపుడు !
పోదునే చేతులూఁ - పుచు వారికడకు
పనివిందు ”నన నకం - పనుఁడు కోపించి
దనుజనాయకులోఁ - దానిట్టులనియె.

—: అకంపనుని యనుచితోక్తులు :—

“ మధుపానముల్ చేసి - మాంసముల్ మేసి
మధురాధరలఁగూడి - మనకంబులాడి
మీరుండవలెఁగాక - మీకేమి చింత ?
పోరాడవచ్చిరే - పురుహూతముఖులు ? 630
నరులఁట ! తోడువా - నరులఁట ! వారు
శరధి దాఁటుదురఁట ! - చాలదే బవిని
ఇందుకు బుద్ధిని - యేమని మీర
లింతటి నడుగఁగ - యింకేమి వారు
తాము వోపుదమన్న - తలవంపుగాద
భూమిపై రక్కసు - పుట్టులకెల్ల ?
తనకునుత్తరువిందు - తన దళవాయిఁ
బనిచి వారలనెల్ల - బట్టి తెప్పింతు !

కావలసిన వస్త్ర - కములు గొట్టించి
కావళ్లఁ బట్టించి - కపులరాఘవుల 640
పేరు మాపుదు "నన్న - పెటపెటపండ్లు

—: పైవారి మాటలు విని రాక్షసులు పెలరేఁగుట —

కోఱలు మెఱయంగఁ - గొఱకుచు లేచి
మీసముల్ వడివెట్టి - మిడిగ్రుడ్ల వెంట
రానుగ్రొ నిప్పులు - రాల రోజుచును
కుంతముల్ చిమ్ముచు - గుమిగూఁగ లేచి
పంతంబులాడుచుఁ - బదరి దురంధరుల
మొనసి నికుంభ దు - ర్ముఖులగ్నికేతుఁ
డును కుంభుఁడుఁ బ్రహస్తుఁ - డును నింద్రజిత్తు
యజ్ఞకోపుఁడును మ - హాపార్శ్వధూమ్రు
లక్షనులగు విరూ - పాక్షకంపనులు 650
రుధిరాక్షుఁడు మహోద - రుఁడు రశ్మికేతుఁ
డతికాయుండు ధూ - మ్రాక్షుఁడు సూర్య
శత్రు సుప్తఘ్న దు - ర్జయ వజ్రదంష్ట్రు
లుత్రిలోచనరుద్రు - లును నాగ్రహించి
పరిఘపట్టిస ధను - ర్బాణాసిముసల
కరులొచు శతఘ్నయుం - కరులొచు మండి
శూలంబు లార్చుచుఁ - జూచి రావణుఁడు
చాలమెచ్చఁగ నొక - సరణి నిట్లనిరి.

—: రావణుఁడు మాత్స్యుడుగా వారిమాటలను వినుట :—

"మాత్స్యవిచారద - క్షులు పక్షశేఱు
లక్ష్మణసుగ్రీవ - లను రామవిభుని 660

కపులను దెచ్చి తె – క్కఁగ నెంచి మమ్ము
చపచపఁజేసి యో – జనలు సేసెదరు !
వారేల ? మీరేల ? – వలవదిందొక్కఁ
డేరుపాయఁగఁబోయి – యెల్లలోకముల
వానరుఁడని యెదు – వాఁడు లేకుండ
జానకీపతిఁ గూడఁ – జంపి వచ్చెదము ?
పనిఁగొమ్ము మమ్ము” ని – పదరిపోఁజూచి
దనుజులు తమలోనె – తారుమల్లాడ
నందఱు పదరకుం – డన వారివారి
నందందుఁ గూర్చుండ – నభినయింపుచును 670
గరములఁగన్నుల – గ్రందువారించి
సరమాధిపతి విభీ – షణుఁడిట్టు వలికె.

—: విభీషణుఁడు రావణునికి బుద్ధిచెప్పుట :—

“మాను మాగ్రహము సా – మంబు భేదంబు
దానంబు దండంబు – ధరయేలువారు
తగునెడ నడిపింపఁ – దగుఁగాక మొదటఁ
దగునయ్య ! యగ్నివై – ద్యముఁ జేసినటుల
కడపట పూనించు – కార్యంబు మొదట
నడిపింపఁ జెల్లదు – నయమార్గనిధివి !
దైవోపహతుఁడు మ – త్తస్వాంతుఁ డధమ
జీవనుఁడనువానిఁ – జెనక దండింపఁ 680
దగుఁగాక యప్రమ – త్తస్వాంతుఁడగుచుఁ
బగర గెల్చును దైవ – బలమును గలుగు
శ్రీరామచంద్రునిఁ – జెనకి రాఁగలరె ?

యీ రాక్షసులు ? విన - మేవారి కథలు !
జలనిధి దాఁటి ని - శావేళలంకఁ
గలయఁ గన్గొని సీతఁ - గని మాటలాడి
యీపురంబుదహించి - యేఁగినాఁ డొకఁడు
డాపవనతనూజుఁ - డన్నట్టిచోట !
అట్టి వానరకోటు - లాసలై వచ్చి
నట్టి రాఘవు గెల్వ - నగు నె యెవ్వరికి ?" 690
అని కొల్వులో వారి - నందఱఁ జూచి
"వినుఁడేల యీ యువి - వేకంబు మీకు ?
ఖరదూషణాదుల - క్రమ మెఱింగియును
దురమేల రాముని - తోడ నొక్కనికి ?
అది వినియుండి ప్రా - ణాశలు లేక
మదిఁ గ్రొవ్వి మేనులు - మఱచి పల్కెదరు !
రాఘవుఁడేమి నే - రము సేయఁ దెచ్చె
లాఘవవృత్తి ని - లాపుత్రి నితఁడు ?
పరకామినులఁ గోరు - పాపకర్ములకు
దొరకునే కీర్తులు - దురములోఁ జయము ? 700
ఇట్టివానికి ధర్మ - మేదది ? చాల
పట్టుగఁ గాక పా - పంబులకెల్ల !
సీతను మఱల ని - చ్చిన మనకెల్ల
ఖ్యాతియు జయము సౌ - ఖ్యములును గలుగు.
అటులైన బ్రదుకుదు - మాపద లేక
యెటులున్నదియొ కర్మ - మీయున్నచేత ?
రామలక్ష్మణుల నా - రాచదావాగ్ని
భీమమై లంకలోఁ - బొదిగి వీఁకెల్ల

దహియింపకటమున్న - ధరణిజ నిచ్చి
బహుకాల ముర్విపై - బ్రదుకుట మేలు 710
వానరసైన్యముల్ - వచ్చి యీపురము
దానవావళి నెందుఁ - దలచూపనీక
ముట్టికవేయక - మునుపు నాసీత
చిత్తంబు చల్లగాఁ - జేయుట మేలు.
ఎందుచేఁ జెడకున్న - యితని నైశ్వర్య
మిందజితోఁ గూడ - నీ సీతకొఱకు
చెడనేల ?"యని బుద్ధి - చెప్పి " దూరెల్ల
నోడలోముకొని మని - యుండుటే మేలు
దొరలకు చెడుబుద్ధి - తోఁచినఁ దమరు
మఱలించి హితమైన - మార్గంబుఁ దెలిపి 720
మన బ్రదుకులకైన - మందాది సీత
నినకులోత్తమునకు - నిప్పింపు మేలు !
ఇచ్చకమ్ములు గాఁగ - నిందఱుఁ బలుక
నిచ్చోట గాదని - యేనన్నమాటఁ
ద్రోయక వినవేని - దోషంబులెల్ల
మాయు నిందఱఁ గూడి - మనుటయే మేలు."
అని వారి నదలించి - యాదశముఖునిఁ
గని విభీషణుఁడు తాఁ - గ్రమ్మఱఁ బలికె.
" ఏలన్న ! చలము నీ - కిఁగ మీఁదనైన
చాలించి క్రమ్మర - జానకీదేవి 730
రామునకిచ్చి ధ - ర్మమును కీర్తియును
సేమంబు సిరులు గాం - చి యెసంగు మీవు
కాదన్న మిథిలేంద్ర - కన్యకారమణ

కోదండ నిర్ముక్త – ఘోరదివ్యాస్త్ర
పటలంబు శారద – పద్మాప్త కిరణ
చటులంబులై క్రొత్త – సొనలం దేటి
యపరంజి గరులతో – నశని జాలంబు
విపులాధరంబుపై – వెసం బడినట్లు
నీమేన నాంటి కో – ణితధార లొలుక
భూమిం దెల్లింప న – ప్పుడు చూడలేని (74)
ఖేదంబుతో నిన్నుం – గినిసి యిట్లాడు
నాదు వాక్యములు మ – న్నన వింటివేని
నిన్ను నమ్మినవారు – నీపుత్రపౌత్రు
లన్నదమ్ములు గొల్చి – నట్టివారలును
జావక నోవక – సకల సౌఖ్యముల
నీవెంటం గొఱలేక – యీలంకలోన
మనవచ్చు నీసీత – మనకేల ? రాఘు
పున కిమ్ము కుల మీలు – పునం గాచికొమ్ము!
చలము మాను" మటన్నం – జయ్యన లేచి
కొలువుదీఱి మనంబు – కొందలంబంద 750
నగరిలోపలికేంగి – న విభీషణాదు
లగువారు జనిరి ని – జావాసములకు

—: రావణుండు కొలువువిడిచి వెడలుట – విభీషణుండు రావణు నగరికి బయలుదేఱుట :—

అమఱునాండు ప్రా – ప్ణాంబున లేచి
రామహిత ప్రభా – రత విభీషణుండు
కొలువు సింగారమ్మై – కొలకొల యనుచు

బలసి నానాదైత్య - బలము సేవింపఁ
దన యిల్లు వెడలి బృం - దారక వురము
ననువైన రావణు - నగరి మోసలను
పల్లకి డిగి తూర్య - పణవాది రవము
లుల్లసిల్లంగ మ - దోత్కటభద్ర 760
సామజారట్టజ - స్యందనసుభట
ధామమహా మొదటి యం - తరము త్రోగించి
మధులాజతిలదర్భ - మాహాజ్యకుంభ
దధిపాత్ర కుసుమాక్ష - తసుగంధముఖ్య
హోమపదార్థ ద్ర - యోగి సంపన్న
సామాదినిగమఘో - ష ప్రాజ్యవహ్ని
వేదికానికట ధా - ప బ్రహ్మరాక్ష
సాది హోతలచే ని - రంతరంబైన
రెండవకక్ష్య మీ - టి మణికిరీట
కుండలకేయూర - కుంకుమపంక 770
వివిధాంబరాహార - విభవసమేత
దివిజాహితకుమార - దీర్ఘ బాహాగ్ర
ధగధగాయిత హేమ - తరవారినిచయ
యుగపద్విభాషట - లోపేతమైన
యాయంతరము మీటి - యావలికేఁగి
గాయకవందిమా - గధనుతుల్ చెలఁగ
భద్రాసనాగ్రంబు - పై జగత్రితయ
విద్రావణుని దైత్య - విభుని రావణుని
సురలతోఁ గొలువున్న - సుత్రాముఁడనఁగ
నిరుగడఁ దనవార - లెల్ల భజింప 780

నోలగంబున నుండ - నోరగా వచ్చి
కేలు మొగిడ్చి తాఁ - గెలనికిఁ జేర
దనుజవరేణ్యుఁడు - తమ్మునిఁ జూచి
తన చెంతనొక్క పీఁ - ఠం దనరు గద్దియను
వసియింపుమనిన రా - వణుని యానతిని
దెసలెల్ల భూషణ - దీప్తులు వెలుఁగ
కెలని వారలు లేచి - కేల్మోడ్వఁ దాన
నెలకొని కొలువులో - నినిశాట వరులఁ
దొలఁగిపోఁ బనిచి మం - త్రులు హితుల్ గాని
యలఁతి వారలు లేని - యట్టిచోఁ గదిసి 790
యేకాంతమున దాన - వేంద్రునితోడ
నీకడాకడవార - లెల్లను వినఁగ
నయవినయములు స - న్మానంబు హితము
ప్రియమునుఁ దోప వి - భీషణుండనియె

—: విభీషణుఁడు రావణునితో హితోక్తులు పలుకుట :—

" సీతను బట్టి తె - చ్చినయది మొదలు
సితిదోషంబుల - నేకముల్ వొడమె!
హోతలు వేల్చుచో - హోమాగ్నులందు
హేతులు గనరాక - యొంతయు మాసె!
యాగశాలలను దే - వాలయంబులను
భోగులెల్లెడ నిండి - బుసఁగొట్టఁ దొడఁగె! 800
హవిరన్నములఁ జీమ - లంటెను! వస్త్ర
నివహంబులందుల - దించెఁ గీటములు!

తరిగె నావులపాఁడి ! - ధరణీరుహములఁ
బరిపక్వఫలములు - పరిపాటియయ్యె
జలములు గరుల లో - చనములఁ గురిసె!
తలలతో మేపులె - త్తవు తురంగములు !
కాకఘూకశ్యేన - కంకాది ఖగము
లేకడఁ గూయుచు - నింటింటఁ దిరిగె !
పులుఁగులెచ్చోట ని- ప్పులు గ్రక్కఁదొడఁగ
నలిగించె నక్కలే - యెడఁ బట్టపగలు 810
ఖరములుష్ట్రములును - గలసి వాపోయె
వరదు లేడ్చును కోట - వాకిళులందు !
ఇన్ని యుత్పాతంబు - లీలంకలోన
నెన్నఁడు లేనివి - యిప్పుడు గలిగె !
అన్న యిందులకు ప్రా - యశ్చిత్త మొకటి
యున్నది మనకేల - యుర్వీతనూజ
గ్రమ్మఱ నిమ్ము రా - ఘవునకు నీకు
నిమ్మాట చవిగాదు - నెఱుఁగుదునైన
సైరింప లేనుపే - తా దోషమునకు
నేరముగాఁగ నా - న్నిన మాలు నీవు 820
నీకు నొక్కని కీల - నీవారి కెల్ల
వాక్కు పుట్టె నా - వాక్యంబుగాదు !
చూడుమీ యీమాట - సూచించి నవుడె
యూఁదనిఁబాడిది - యొకరితో నాకు
నీకొల్వులో దార - లెవ్వరేనైన
నాకుఁ బోరామి వి - న్నపము చేసితిని

తరువాత నామాట - తలఁదాఁకి నపుడు
పరితాపమునకుఁ బా - ల్పడక నాబుద్ధి
నాలకించితివేని - యశముఁ గల్గియును
మేలును మదిని న - మ్మి సుఖింపఁ గలము 830
తనమాట విను" మన్న - తమ్ముని మాట
విని మది కోపంబు - వెలువడనీక
కామాంధకారంబు - గరువంబు చలము
నాము కొనంగ ద - శాననుఁ డనియె.

—: రావణుఁ డాతనిమాటలను పెడచెవినిఁ బెట్టి యింటికిఁ బొమ్మనుట ; విభీషణుఁడు వెడలిపోవుట :—

" ఎఱిఁగి యెఱింగియు - నెన్నఁడుం లేని
తెలువు చెప్పెదవు వి - వేకంబు తెఱఁగ ?
భయమెక్కడిది నాకు ? - పట్టియేఁ దెచ్చి
చెయిచేతఁ గ్రమ్మఱ - సీతనీఁ జాల !
రాముఁడొక్కఁడె యేల - రణభూమిలోన
నామఘవాది దే - వానీక మెల్ల 840
నతని కార్యములఁ దో - డై వచ్చిరేని
తృతిఁ గూల్తు నిదియేమి - చెప్పెదవీవు ?
చాలు నీబుద్ధులు - చనుమింటి " కనుచుఁ
దేలిపోఁ బలికిన - దిగ్గన లేచి
చనియె వెల్వడి విభీ - షణుఁడంత నిల్వ
మనసు గొల్వక యుగ్ర - మదనాగ్ని చేత
సైరింపలేక ద - శగ్రీవుఁ డాత్త

—: రావణుఁడు కొలువుకూటమునకు వచ్చుట :—

చారులచే మంత్రి - జనుల రావించి
కనకరథంబెక్కి - కంచుకశ్రేణి
తనప్రోల హేమవే - త్రములంది మొరయ 850
మణిమయమేఖలా - మంజీర కటక
రణముల గణికాప - రంపరల్ గొలువ
నరదంబులును గరుల్ - హయములనెక్కి
దొరలు బాంధవులు క్రం - దుక మున్నునడువ
ధవళముక్తాత ప - త్రము చామరములు
సవిధభాగముల రా - క్షసులందిరాఁగ
మయనిర్మితంబు స - మస్తపిశాచ
జయజయధ్వాన వి - స్తరమును నగుచు
వెలసి లంకారాజ - వీథిలో మీరు
తులితమహా సభకు మం - త్రులతోడవచ్చి 860
నవరత్నసింహాస - నమునఁ గూర్చుండి
యువలనీవల నుచి - తాసనంబులను
తగినవారల నుంచు - తఱి విభీషణుఁడు
నిగనిగలీను మ - ణిస్యందనమున
వచ్చి యన్నకు పేరు - వాకొని మ్రొక్కి -
యిచ్చిన మణిపీఠి - నిరవు కొన్నంత
శుకుఁడు వెంబడిఁ బ్రహ - స్తుఁడువచ్చి వారు
నొకచక్కి వసియించ - నొడ్డోలగమున
వసువులలో సుప - ర్వస్వామిరీతి
నసమవిభూతిఁ గొ - ల్వై యున్నయపుడు 870

రావణు వదనంబు - రాక్షస ప్రభులు
భావించుచును తత్ప్ర - భావములంగు
నొక్కరైన మాటాడ - కుండిరయ్యెడ
నొకమాట రావణుం - డూహించి పలికె.

—: రావణుడు ప్రహస్తునకు కోటరక్షణకు వలయు సాధనసామగ్రి సమకూర్చుమని యాజ్ఞాపించుట :—

"రమ్ము! ప్రహస్త! పు - రంబును కోట
కొమ్మలు నట్టిళ్లు - కొత్తడంబులును
బదిలంబు సేయించి - బలములనుంచి
మొదటను రసవర్గ - ములు విచారించి
యేమరియుండక - యిప్పుడే సకల
సామగ్రులును వేగ - జతగూర్పు" మనిన 880
నతడును నగరిగా - ర్యములను గోట
జతనంబు నగరర - క్షణవిధానములు
నొకటను గొదలేక - యుండ నమర్చి
ముకుళిత హస్తుడై - ముందఱ నిలిచి

—: ప్రహస్తుడాయాజ్ఞాప్రకారము నిర్వహించుట :—

"అయ్య! నాతోడ మీ - రానతి యిచ్చు
నయ్యర్థమంతయు - నమరికగాగ
నడిపించితి" నటన్న - నరులు వానరులు
జలధి యేక్రియ దాట - జాలుదురనుచు
లేని బీరంబుగ - ల్పించుక పలికె
దానవాధిపుడు ప్ర - ధానుల కనియె 890

"ధర్మార్థకామత - త్పరులు దుఃఖమును
శర్మంబు నందక - చనదొక్క యెడల
ఖేదంబు మోదంబుఁ - గీడును మేలు
నాదు లాభాలాభ - నానా విధములు
పరిగాఁగ ననుభవిం - చఁగఁ దగునైన
దొరలు గావునఁ దీఱ - దు తొలంగియుండ
ఇన్నాళ్లు మీతోడ - నెఱిఁగించి సీత
నన్నికార్యములు నే - నైవచ్చె తనకు
దండకాటవిని సీ - తను బట్టితెచ్చి
కండకావరమున - గాసి నొందెదను 900
మయుఁడు నిర్మించిన - మాయయువోలి
చేయిఁ జేసుకున్నది - సీతనామీఁద !
వచ్చు నేఁడాదిన - వశ్యంబు రాముఁ
డిచ్చటికని మది - నెంచి లోఁగాదు
అది యేనెఱింగి యా - యాస దీఱంగ
కదిమి కెన్నాళ్లకు - గడువు పెట్టితిని !
తానింక జనకనం - దనఁ గూడుకున్న
మనఁ బ్రాణములుండ - మేకొన వింక !
అందు కెయ్యది యుపా - యము బుద్ధిమంతు
లందఱు పరిపోయి - నట్లు వాకొనుఁడు 910
మదిలోన నెఱుఁగఁడు - మన కుంభకర్ణుఁ
డిది యతఁడెఱుఁగక - యుఁక నెట్లుదీఱు ?
నిదురింప నేఁడాఱు - నెలలు మేల్కాంచి
యుదయంబుననె కూరు - చున్నాఁడటంచు

వింటిమి పిలిపించి – వినిపింత మింత
కంటె తోఁచదు వేఱె – కార్యంబు తనకు. ”

: రావణుఁడు కుంభకర్ణునితో ముందుచేయఁగల కార్యమునుఁ
గూర్చి సంప్రతించుట :—

అనునంత పణవతూ – ర్యాదులు మొరయ
ఘనసత్త్వనిధి కుంభ – కర్ణుఁడు వచ్చి
యంజలిఁ జేసిన – యగ్రజుఁ డేను రత్న
మంజుల శోభాస – మగ్రమైనట్టి 920
గద్దియపై నుంచి – గా నియమించి
సద్దుమానిన మహా – స్థానంబులోన
నందఱు వినుచుండ – నగ్రసోదరుని
యందు నాదరముంచి – యసురేంద్రుఁడనియె.
“ ఎఱుఁగక చేసితి – నే నొక్క కార్య
మెఱుక సేయక లేఱ – దిప్పుడు నీకు.
రాముని దేవి ధ – రాతనూజాతఁ
గామించి యేదండ – కాటవి కేఁగి
వంచించి తెచ్చితి – వనితల కేమి
వంచాస్త్రమాయాస్త్ర – పంచమారమణి 930
త్రిభువనంబులుఁ జూచి – తిని సీతవంటి
యిభయానఁ గనివిని – యెఱుఁగ మెన్నఁడును !
ఆసీత మనసీక – యసమాస్త్రు బారిఁ
ద్రోసె నే బలిమి న – త్తుకవచ్చి యునిచి
మఱల నీనేర్తునే ! – మదిలోనఁ దనకు
వఱలచే ఛదయము స్వ – ప్నమునందుఁ గలదె !

ఒక వానరుఁడు వచ్చి - యుర్వీతనూజ
నొకకొంత యూరార్చి - యూరెల్లఁ గాల్చి
మఱలి యాసీత క్షే - మము వినిపింప
తరణిజాదులఁ గీశ - తతిఁ గూడఁ బెట్టి
కోఁతి కూటువమూఁక - గొలుపంగ వట్టి
కాంతారమున జన - కసుతావరుండు
వనధితీరమునకు - వచ్చియున్నాఁడు !
తనపోటునమ్మి సీ - తానిమిత్తముగ
నిటువంటి వారలే - యీవార్ధి దాఁటి
కటకట ! మనతోడఁ - గలహించువారు ?
పులితోడ నెదురింపఁ - బోయెడి గొఱియ
పోలుపున రాముఁడి - ప్పుడు వచ్చినాఁడు !
తన కేల యిత్తు సీ - తను నన్నుఁ బోర
వనచరాశ్రితుఁడెట్లు - వచ్చు లంకకును ?
అమరేంద్రయమవరు - ణాదులనైన
సమయింతు నరుల పీఁ - చమడంచుటెంత ?
అందుపై నీ సహా - యము నాకుఁ గలిగి
యుండ దయంచును సీత - నిత్తునే తనకు ?
కోఁతి చేసిన దుడు - కులు నాదు మదినిఁ
బ్రాఁతగిల్లవుగాన - పై కార్యమునకు
నాలోచనంబు సే - యక తీఱదయ్య !
కాలోచితంబేది ? - కని పల్కు''మనిన
కన్నులఁ జెంగావి - గ్రమ్మఁగోపించి
కన్న యర్థము కుంభ - కర్ణుఁ డిట్లనియె.

(Line numbers in margin: 940, 950, 960)

—: కుంభకర్ణుఁడు రావణునికి హితోపదేశపూర్వకముగ నుత్తరమిచ్చుట :—

" అన్నవు నీవు ని - న్ననరాదు పలుక
కున్నఁ దీఱదు మంచి - యోజనేఁ గంటి
నిను నుండి వచ్చిన - యీ రాజ్యలక్ష్మి
వెనుక నన్యుల చేత - వీడుకోల్గాక
నీకతంబునఁ గుల - నిర్మూలనంబుఁ
గాక యొందును లేకు - గిడగానియట్టి
పని సేసితివి ! రాము - భార్య నేమిటికిఁ
గొని తెచ్చితివి ప్రత్య - కుఁ జెల్ల నణఁప !
నీవును నీదు మం - త్రిగణంబు మొదట
నీవిధంబని నిశ్చ - యించి కార్యంబు 970
నడిపింప నాలోచ - నంబెట్లు సనుసె ?
నుడువు మన్నిటఁగు ము - న్నుగ నాలకించి
చెప్పెద నాకుఁ దో - చిన యర్థమింత
తప్పు నీయంత యు - త్తముఁడెట్లు చేసె ?
చేసిన కార్యంబుఁ - జేసితి వెంత
మోసంబు దప్ప రా - మునిచేత నీకు
రేమొ యెన్నికకు సీత - నెత్తుకవచ్చి
కామెన్నికని నిల్పి - మచలుఁడవగుచు !
మమువంటివారిలో - మదినున్నయట్టి
క్రమమెల్ల మునుమున్ను - గా వినుపించి 980
రేమిచేసినదని - యీదేఁకుఁగాక
యీమేర దుడుకుగా - యేఁగ ర్తనరుచుఁ
బదరి యిచ్చకువచ్చు - పనిసేయు రాజు

తుదిముట్ట నేరఁడెం - దును హానిఁజెందు !
పొందును బహుదుఃఖ - ములు పాత్రభూతు
లందుఁ బెట్టని హవి - రన్నంబులట్లు.
అతని కార్యములు ని - రర్థకంబగుచు
ప్రతిసన్న కామిత - ఫలము నీలేవు !
మును సేయు నర్థముల్ - మును సేయవలయు
వెనుకటి కార్యముల్ - వెనుకఁ గావింపఁ 990
దగుఁగాక క్రమములు - దప్పి కావింప
జగతీశులకు నాత్మ - సౌఖ్యముల్ గలవె ?
ఎదిరి వారల బలం - బెఱిఁగి చేయించు
యదను చూచుకొని రం - ధ్రాన్వేషణముఁగ
గావింతు రంచలు - క్రౌంచరంధ్రములు
భావింపుచును బోరఁ - బాటు చందమున
నీ విచారము లేక - యెంత కార్యంబుఁ
గావరంబునఁ జేసి - కడచి వచ్చితివి !
విన్నవింపక కాదు - విషమిశ్రమైన
యన్నంబు జీర్ణించి - నట్టి చందమున 1000
రాముఁడు చంపక - రానిచ్చె నిన్ను
నామీఁద నెంతభా - గ్యంబుఁ జేసితివి !
తలవట్టి చూచుక - తప్పి వచ్చితివి
తలఁకకు మింకమీఁ - దటి కార్యమెంత !
ఏఁగల్గ నీకేల - యింత విచార
మూఁగెద నింద్రాదు - లైన మార్కొనిన
పరిఘంబుఁ జేఁబూని - బవరంబులోన
మెఱుఁగు కోలలతోడ - మెఱుపులతోడ

జలదంబు ఘటిలెంచు – చాడ్పునఁ జంప
నలిగి హోఁడెగి వచ్చి – నపుడె సుర్కొనఁగ 1010
మఖవాదులును వేలు – మదుపుమా సమర
ముఖమున నాకు రా – మునిఁ గల్చుటెంత!
దొడిగిన తూపుచే – దునుమునో తెలియఁ
బడదు రాఘవుని కో – పము సంగరమున!
అవనిజాప్రియుఁడు రెం – డవ తూపుఁ దొడుగ
నవకాశమిచ్చుగ – దా యంతలోనఁ
బ్రతినతో నేరక్త – పానంబు సేతు
నతని తమ్ముని బట్టి – యనుమాన మేల
మొనలోన రాఘవా – మోఘాస్త్ర మేను
కనుచాటు చేసి యే – గతినైనఁ దొలఁగి 1020
చంపి వచ్చెద నంత – జనకజ మదిని
ముఁగపుకొన్నట్టి రా – ముని యాసఁ దీఱ
నినుఁ జేసినప్పుడు – నిరుపమానంద
మునఁ జెందు మేల రా – మునియెడ భయము?"
అనుచునుండగ నీల్గు – లావలింతలును
తను గొచ్చరింప ని – ద్రాదతుఁడగుచు
గ్రక్కున నాకుంభ – కర్ణుండు లేచి
చక్కఁగా నింటికిఁ – జనిన యవ్వెనుక
సీత రొమ్ముక యింత – సేయునో యనుచుఁ
జేతోభవానల – శిఖలఁ గాలుఁగుచును 1030
దాలిమి చాలని – దనుజేంద్రు తోడ
బాలిపుట్టగ మహా – పార్శ్వుఁ డిట్లనియె.

—: రావణునితో మహాపార్శ్వుఁడు మాటలాడుచు సీతను పొందుమని చెప్పుట :—

" దైత్యేయనాథ ! సం - తాపమేమిటికి ?
సీత రమ్మిప్పుడటంచుఁ - జెప్పినవేళ
చేతిలోఁ జిక్కిన - చిలి బల్మిఁబట్టి
ప్రీతి రమింపక - చేలు పోవుదురె ?
ఇంతులకును సత్య - మీడది తమకు
చెంతలొంగిన మన - సీక యుందురు
ప్రియము చెప్పిన చాల - బిగియుదు రెందు
దయవాని నెఱింగి చి - త్తంబు దాఁపుదురు 1040
పతలఁ బెట్టుదురిది - పలఁతులజాడ
రతికేళికెనఁగు మా - రక యుంచనేల ?
అడవిలో పిరతేసి - యబ్బినఁ జూచి
విడుచునె క్రోలక - వీతెఁడిపైన !
అనుభవించెదనని - యాయాసమొంది
పనివడి తెచ్చి నీ - పడకింటిలోన
నునిచి రమింపక - యూరకే తెచ్చి
వనములోఁ బడవైచి - వలచితి ననుచు
గాసిల్లనేల ? యూ - కడ నెవ్వరైన
యీసీతకై వహి - యించుక వచ్చి 1050
తొడికిన నింద్రజి - త్తును గుంభకర్ణు
లెడమిత్తురే ? వారు - నేనునుగూడి
దండింతు మెదిరించి - దశరథాత్మజుని !
ఖండింతు మాబిరుద - కపినాయకులను !
ఎల్లలోకంబులు - నేలెడు నిన్ను

'నొల్ల నేనని' యుండ - నోపునే యొకతె!
మనసీదుగాని యా - మగువ నీమీఁద
యనురాగముంచక - యదియేల మాను ?
తడయక పగవాని - తలఁ ద్రొక్కి నెఱులఁ
బుడమిపట్టినిఁ బట్టి - భోగింపుమీవు. 1060
కోరికల్ తీరంగ - కుక్కుటవృత్తి
చే రమించిన నీకుఁ - జెల్లకున్నదియె ?
కూడి రమింపుఁ డా - కోమలి" ననుచు
వేడుక పుట్టింప - విని చాల మెచ్చి
బహుమాన మొనరించి - పంక్తి కంధరుఁడు
విహితోక్తులను వాని - వీక్షించి పలికె.

—: రావణుఁడు పరస్త్రీని బలిమిచేపొందిన తనకు హానికలుగు శాపవృత్తాంతము చెప్పుట :—

"ఓయి! మహాపార్శ్వ! - యుచితంబ పలికి
తీ యర్థమిది చాల - హితమయ్యెఁ దనకు
నటులయ్యు నేలయా - యడ్డి మీఁకనిన
నిటువిను మామాట - యెఱిఁగింతు నీకు 1070
మునుకటి కొకనాఁడు - విశ్వేశుఁడైన
వనజగర్భునిఁ గొలు - వఁ దలంచి యేను
సత్యలోకమునకుఁ - జను వేళ త్రోవ
నత్యంత శృంగార - హారిణియైన
జవరాలు పుంజిక - స్థలి దేవరమణి
పువుదెచ్చి మింటఁ - బోవుచున్నదని
నే నరికట్టి యా - హితుఁడనై దానిఁ

బోసిక నిలిపినఁ - బువ్వుఁబోఁడి నిలిచి
" వలదు రావణ! యేను - వారిజగర్భు
కొలువునకేఁగుదుఁ - గొఱగాదు నన్ను 1080
బలిమి నిరోధించి - పైఁబ్రాల" ననిన
వాఁరాజు గాసితో - ర్వక తమకమున
దానితోఁ గ్రీడింపఁ - దరువాత పద్మ
సూనునికడకేఁగఁ - జూచి యయ్యబ్జుఁడు
నలిగిన పువ్వులు - నవరతిక్రీడ
నలసిన సొమ్మున - నందంబుఁ దఱిగి
వసివాడు నగుమోము - వలపులు జిల్లు
కసిగాటు కెమ్మోవి - కళలంటి పెనఁగఁ
జెదరిన పైపూఁత - చలువఁబొందు నడుము
బ్రిదిలిన చేలయు - బిగువు సన్నగిను 1090
పెనఁగొన్న హారముల్ - బిట్టు నిట్టూర్పు
లును జూచి యాత్మనా - లోచనచేసి
" ఈపుంజికస్థల - యేతెరఁ దీనిఁ
బైపాటుగావీడు - పట్టుసేయనుచు
నను గనుఁగొని " రావ - ణా! భయంబులేక
తన కొల్వునకు వచ్చు - దాని రానీక
బలిమిఁ బట్టితివి పా - పము వచ్చు ననక
పలువిత్త తనకు కో - పము వచ్చు ననక!
ఇది మొదలెవ్వతె - సేని మనోజ
మదవికారమునను - మానంబు లేక 1100
కొదఁబాటు పఱవక - కొప్పక నీవు
తొఁడిబడఁ గలసిన - తోడనే నీదు

తలనూఱు వ్రయ్యలై - ధరఁగూలుఁగాక !
తులువ! "పోరా" యని - క్రోధించెఁ గాన
నాఁడాదిగాఁగ నే - నలినాక్షినైనఁ
గూడఁగ వెఱతు నే - కోనియున్నఁగాని
పరకామినుల బల్మిఁ - బట్టు సౌఖ్యంబు
మఱచియుండుదునె కాక - మఱి యొక్కఁడైన
కావున నీసీతఁ - గలయంగ రాక
లేవగల్గాఁగఁ గా - రియ నొందవలసె! 1110
ధాతకట్టడచే వృ - థాయుంటి గాక
సీతనుబట్టి పూ - జింపఁ దెచ్చితినె?
మఱలఁ జేరదు తన - మగనితో ననుచు
ధరణిజ యెఱుఁగక - తానున్న దిపుడు
వననిధి సలిలప్ర - వాహ వేగంబు
కనదుగ్రలయ పావ - క ప్రతాపంబు
పవనసంచార నై - భవము నాయందు
నవిరళంబుగ నున్న - వని మానసమున
శ్రీరామచంద్రుఁ డెం - చిన వాఁడుఁగాఁడు!
తీఱునె తనచేత - ద్రిష్టింపఁ దన్ను? 1120
నిదురించు సింహంబు - నిద్రమేల్కొలుప
మదిఁబోయి కాలమ్ము - త్రొక్కఁ జెనకంగ
నెంచినగతి రాముఁ - డదిరించి జలధి
యంచున విడిసె నే - మగువాఁడోయింక
మహితవజ్రప్రతి - మంబులై జాగ్ర
దహిసన్నిభంబులౌ - నాత్మీయ విశిఖ
జాలము గోఱుల - దాఁచ్చుచఁ జాఁధి

యూలంబులో దంతి – నదలించి తరుము
వేటకాఁడునుబోలి – వేటాడి రాము
నేఁటడగింతు సు – గ్రీవాదు లలిగి 1130
వచ్చినరానిమ్ము – వననిధి దాఁటి
యిచ్చోటి కామీఁద – నెటఁగెడుఁగాక!
ధనదు పుష్పకము నా – తని చేతి లంక
నని గెల్చి సాధించి – యమరేంద్రుఁ ద్రోలి
యమవరుణాదుల – నాహవ కేళిఁ
దెమలంగఁ దరిమి య – తిప్రతాపమున
రాజిల్లు నాతోడ – రాముఁడు వచ్చి
యాజిసేయునటన్న – హాస్యంబుగాదె ?"
అని బీరములు పల్కు – నసురనాయకునిఁ
గనుఁగొని మునుకుంభ – కర్ణుఁడు పలుకు 1140
మాటలు విని తన – మది నోర్వలేక
చాటువుగా విభీ – షణుఁ డిట్టులనియె.

—: విభీషణుఁడు రావణునితోఁ బలికిన హితోక్తులు :—

"హేమాభగాత్రం బ – హీన భోగంబు
కోమలతరకరాం – గుళులైదు తలలు
మదిలోని క్రోధసా – మగ్రివిషంబు
కొదలేని చిఱునవ్వు – కోఱలుగాఁగఁ
బఱఁగు జానకిపేరి – పాము నేరితి
వెఱపు నెన్నదినిఁ బో – విడిచి పట్టితివి!
కపులచే మనదు లం – కాపురిలోన
విపరీత కార్యముల్ – వెలయుఁక మునుపె 1150

సీత నిచ్చిన మేలు - చేకూడు నీదు
చేతఁ జిక్కెనె రఘు - శ్రేష్ఠుఁడాలమున ?
రాముఁడు వజ్రసా - ర శిలీముఖముల
నీమేన రక్తమా - నింపక మును పె
యిమ్ము జానకిని దే - వేంద్రాదులైన
కిమ్మన నేర్తురే - కినియు రాఘవుని ?
ఈకుంభకర్ణుఁడు - నీయింద్రజిత్తు
నీకుంభుఁడు ప్రహస్తుఁ - డీమహోదరుఁడు
నీమహాపార్శ్వుఁడు - నితర రాక్షసులు
రాముని నెదురువా - రా సంగరమున ? 1160
సురసుర చిచ్చులోఁ - జొచ్చిన మిడుత
పరిపోలె రాఘవ - బాణాగ్నిలోన
నందఱు గమలిపో - కటమున్న జనక
నందన నిమ్ము ప్రా - ణముఁ గాచికొమ్ము !
పాతాళ బిలములోఁ - బడఁ జొచ్చితేని
సీత నియ్యక నీకు - జీవింపరాదు
నామాట వినుము" మన్న - నగి ప్రహస్తుండు
సామాన్యమతి విభీ - షణుఁ జూచి పలికె.
"ఏల విభీషణ ! - యింద్రాది సురలు
నాలంబులోన మ - మ్మరికట్టఁ గలరె ! 1170
తెఱవు చెప్పెదు మాకు - విడువుమీమాట
మఱచిపొమ్మది బుద్ధి - మార్గంబుగాదు
తెచ్చిన జానకిఁ - దిరుగఁ గోల్పోయి
యిచ్చునంతటి కార్య - మేఁటికి వచ్చె ?
సరిపోదు నీదుమా - టిక చాలు" నన్న

మఱియుఁ బ్రహస్తుని - మాటలచేత
పెరుగ కోపంబు వి - భీషణుఁ డప్పుడు
దొరలెల్ల వినఁగ చే - తులు సాచి పలికె.

—: విభీషణుఁడు ప్రహస్తునితోఁ జెప్పిన మాటలు :—

"తగునె ప్రహస్త! ప్ర - ధానివై యుండి
మొగమోడి యిచ్చకం - బులు పల్క నీకు? 1180
తెప్పలేక పయోధిఁ - దేలి దాటంగ
నొప్పునే! రాఘవు - నోర్వఁడు మూర్ఖుఁ డన!
మనవంటి నీచుల - మా? రఘువీరుఁ
జెనకువారము బుద్ధి - చెడనేల నీకు?
ఆమహారథుని ది - వ్యాస్త్రసన్నాహ
మేమి యెఱుంగవే - కిటుఁ బ్రేలెదవు!
దేవాంతకేంద్రజి - త్త్రిశిరోతికాయు
లీవు దక్కినవారు - నీరావణుండు
నుడిసినంతటిలోన - చూర్ణంబుఁ గాక
వెడలి వత్తురె రాము - విశిఖాగ్నిఁ దగిలి! 1190
ఓటి మేలుఁగీడును - జింతింపలేని
హితశత్రులను మిమ్ము - నీరావణుండు
నమ్మి ప్రాణంబు ల - న్యాయంబుగాఁగ
వమ్ముగా వినుచున్న - వాఁడు మీబుద్ధిఁ
జూచి కాలాహిద - ష్టుని మంత్రవాది
కాచినగతి మహా - గ్రహము సోఁకినను
విడిపించు మాంత్రికు - విధమున రాజు
చెడుబుద్ధిచే నడ - చిన మిమ్మువంటి

దూ స్తులు పలికింప – నగుగాక యిదియు
నాప్తధర్మమె ద్రోహు – లైతిరి మీరు 1200
రామసాగరమగ్ను – రావణు నకట!
యేమిటి కిటులాడి – యిందందుఁ గూడి
మూఁటకట్టులుకట్టి – మీందరఁ ద్రోచి
దాఁటఁ జూచెదరు హా – తకులార! మీరు!
ఇతనికి లంకకు – నెల్ల దైత్యులకు
హితముగా జానకి – నిమ్మంటి నుడుల
తన బలంబేది స – త్త్వముఁ గీడు మేలు
మనికియు నునికియు – మది విచారించి
స్వామి హితంబు రో – జనఁ జేసి పలుకు
నామంత్రియే మంత్రి – యగుఁగాక యిట్లు 1210
యాడినట్లనె యాడి – యటు చెడుమనఁగ
వాదమే! మీకు తోఁ – బగరెు పల్కెదరో?"
అని యిట్లు పలుకఁగా – నాడినయట్టి
పినతండ్రిఁ జూచి కో – పించి తాలేచి
మెట్టులో ద్రపటంచు – నింద్రజిత్తుడు
పట్టి గీరుబున రా – వణుఁ జూచి పలికె.

—: విభీషణుని మాటలకు నింద్రజిత్తు కోపించి పలుకుట :—

" సరకుసేయక విభీ – షణుఁడు మహోల్ల
పిరికిమాటల జెఱ – పించిన రీతి
నాడ నీకును హితం – బైన నౌఁగాక
చూడ మాకవి కర్ణ – శూలములే గావె! 1220

తేజంబుఁ గలుగు జా - తికిఁ జెప్పనేల ?
ఏజాతివాఁడాను - నిటువంటిమాట ?
తనబుద్ధినీ నేఁటి - తనను మాపితివి
తనము రాముని బంటు - తనము నీయెదుర
పదర నీమాటలు - వలదు సౌమ్యునక
మదినోర్చి వినఁగ ధ - ర్మము మాకు నేఁడు
దనుజేంద్రునకు నీకుఁ - దమ్ముఁడై పుట్టి
మనజాతిలో లేని - మాటలీరీతి
నాడ నితని కేమి - యయ్యె శౌర్యమున
నీడవ్వ రితనికి - నిట్టులైయుండి 1230
పందతనంబేల - ప్రాపించె నొకని
యందు నీవీటిలో !" - నని మించఁ బలికి
యా విభీషణు మొగం - బటుచూచి తంద్రి
కై వహించుచు దా ను - దగ్రుఁడై పలికె.
"మనలోన నొక కోఁతి - మాలినయట్టి
దనుజునకై న సు - త్రామాది సురలు
గజగజ వడకంగఁ - గానవే సురలు ?
భుజముపై గదయోల - పూని యున్నావు !
మాపుచేటుగ యది - మూలనునైచి
పోపొమ్ము నిలువఁ జం - పును రఘూద్వహుఁడు ! 1240
ఎన్నాళ్లు బ్రదికెద - విటువంటి బ్రదుకు ?
నిన్నుఁగన్నట్టి తం - డ్రికి దె కీర్తి !" యనిన
"ఎఱుఁగవె చెఱసాల - నింద్రునిఁ దెచ్చి
మొరపెట్టుచుండఁగ - మూలనైచుటలు !
చూడవే సురదంతిఁ - జులకగాఁ గదిసి

యూడిచి దాని కొ - మ్ముఁ బెకలించి
యందుచేతన మదం - బడఁచితి దాని
నిందఱు నెఱుఁగ నీ - వెందు వోయితివి ?
గాలిఁ గీలినిఁ గొట్టి - కడలిఁ గలంచి
కాలునిం డదిమి లో - కత్రితయమున 1250
నీడెవ్వరును లేక - యేనుండ నన్నుఁ
జూడక మాతండ్రిఁ - జులకగా నాడి
చెల్లించుకొంటివి - సీతకై యింత
పొల్లువోవున మాకు - భుజవిగ్రహములు ?
కాళిక నేఁగట్టి - తప్పు నీవింకఁ
జాలింపు మితర ప్ర - సంగంబు "లనిన
ఆమాటలకు మఱి - తాల్మిఁకై ధైర్య
సామగ్రితో విభీ - షణుఁ డిట్టులనియె.

—: విభీషణుఁ డింద్రజిత్తు మాటలకుఁ బ్రత్యుత్తరమిచ్చుట :—

" రాక్షసాధమ ! విన - రా ! యింద్రజిత్తు !
దక్షునిరీతి నిం - దఱు వినుచుండ 1260
గుట్టులో నుండక - కుంభంబు మీఁద
పొట్టేటికై వడి - పొట్టక్రొవ్వినను
మిట్టి మీఁదై పడి - మీతండ్రి నిన్ను
గట్టివాఁడని పెంచ - గాఁ బ్రముళ్ళేల ?
పడుచువాఁడవు రాము - బాణాగ్నిలోనఁ
బడుచున్నవాఁడవు - పదర నేమిటికి ?
ఈ మాటలకు ఫలం - బిప్పుడే యిట్టి
కాములు పదుభవిం - పఁగ నేఁడ వచ్చు

యిట్టి యాలోచన - యిట నిన్నుఁ గూర్చి
నట్టి యా రావణు - నను దింతే కాని 1270
నిన్ను నెన్నఁగ నేల ? - నీవంటి తనయుఁ
డున్న రావణుఁడేల - యోడఁడు రామునకు ?
యమదండమునట్లు శా - లాగ్నియుఁ బోలి
యమునేంద్రుడు వజ్రాయు - ధాకృతి నీకుఁ
దప్పించుకొనరాదు - దశరథరాము
కుప్పకోలను గొమ్ము - గోరాదు గాని !
సీతను బట్టి తే - చ్చిన యట్ల మరల
చేతికిచ్చిన నేల - చేకొను నతఁడు ?
పల్లకి నుంచి పెం - బడి దశాననుని
పల్లవాధర లెల్లఁ - బాటించి కొలువ 1280
సకలాంగ దివ్యభూ - షణవతిఁ జేసి
యొకఁడు నీ రావణుఁ - డొడుగుచు పోయి
రాముని చరణ సా - రసముల వ్రాలి
'స్వామి ! నా ద్రోహంబు - సైరింపు 'మనుచు
విన్నవించిన యట్టి - వెనుక నీ సీతఁ
గన్నులఁ జూచినఁ - గరుణించు మనల
నింతియె కాని యొం - డే యుపాయములు
చింతించి యితని ర - క్షింప దుర్లభము !
మన మెల్లఁ గలిగియు - మదిమది నుండి
పెనఁటియై పెడ నుపే - క్షింప ధర్మంబె ? 1290
కొడుకవే ! నీ చేతఁ - గుల మెల్ల నిపుడు
చెడనున్న దితనిఁ - జెప్ప నేమిటికి ?

హితముఁ బల్కెటి "నన్ను - మొద విభీషణుని
నతిమాత్రకోపుఁడై - యనియె రావణుఁడు.

—: రావణుఁడు విభీషణుని మాటలకుఁ గోపించి తనకొలువు వెడలి పొమ్మనుట :—

"పగవానితోనైన - పాముతోనైన
తగఁ జెలి చేసినఁ - దరియింపవచ్చు!
అనుకూల శత్రుఁడై - నట్టి నీవంటి
యనుజునితోడి స - ఖ్యము సేయరాదు
వేఱ చిచ్చేటికి - వెదకంగ? జ్ఞాతి
చేరి యుండినఁ జాలు - చెఱుచు నానాఁట 1800
దాయలచే నోర్వఁ - దగుఁగాని యందు
దాయాది గెలువ నెం - తటివాఁడు నేర్చు?
వడఁకఁ గల్గినవాని - నయమార్గ రతుని
వడిగలవాని స - ర్వజ్ఞుఁడో నతని
కలిమి మించిన వానిఁ - గని యోర్వలేరు
తలపోసి జ్ఞాతి చెం - తలఁ జేర్చుకొనఁగ
మేలున కోర్వరు - మెఱమెచ్చు పగలఁ
జాల నమ్మించి మో - సములు సేయుదురు
కాన సాత్త్వికుఁగాన! - తనయన్నయైన
యానరవాహనుఁ గే - టణఁచి ద్రోలితిని! 1810
అన్నదమ్ములు శత్రు - లన రెండు తెఱఁగు
లున్నవే? క్రియలందు - నొకటింతెకాక!
హస్తిగీతలివి వి - నుమా యుర్విలోన
శస్తమైనవి విభీ - షణ! కాదనేల?

అనలంబు పాశంబు - నస్త్రముల్ భీతి
గొనుపవు మాకు సీ - భీకరాటవులఁ
గిరులు మాచెంతకుఁ - గనిసి యనన్యులకు
దొంగఁ జేయుట జాతి - తోఁబుట్టుగాదు !
ఏనుఁగుల భయంబె - యెప్పుడు మాకు
మానదంచును బల్కె - మదవతుల్ వరుల 1820
గెలిసి రేనియు సజా - తీయభయంబె
బలవంతమగునట్టి - భయమంద్రు బుధులు !
ఎన్న నాప్తులు గల్గు - నదలఁ గల్గియును
సన్నద్ధములు గల్గు - నందుకు భయము
నీరజాతముల కెల్ల - నీటికదశేమి
పాదుల క్రిందియు - పరిపాటి జయము
ఫలములుగాఁగ జె - ప్పఁగమున్న వినవె.
తెలివిడియున్న నీ - తెఱఁగిట్టి తొడల
ముల్లోకముల గెల్చి - ముగురు వేలుపులు
బల్లిదుండని నన్నుఁ - బొగడించి పొగడఁ 1830
జూడఁజాలక యిట్టి - చోఁ జెడఁజూడ
వేడుకరై యింత - విఱుగనాడితివి.
అంటియు తామర - పాకు జలమ్ము
లంటనిగతి నెంత - యాప్తీకరించి
నడిపిన మదిలోన - నాడీదు చెలిమి !
అడుగ నేమిటికి దా - యాది పుట్టునకు !
తన యిచ్చవచ్చునం - తయుఁ జేసెనాని
తెరుక తుమ్మెద పూవు - విడచినయట్లు

కలశాల మఖల సౌ - ఖ్యంబులఁ దేలి
తొలఁగఁ జూచితివి బు - ద్ధులు చెప్పి యిపుడు ! 1840
నీమాట గాదన్న - నెపముగా ద్రోహ
మీ మెఱుఁగఁగనీక - యున్నాళ్ల నుండి
యజ్ఞ చూమకపోవ - నంజలు నెన్ని
రక్షలాడెదవు దు - ర్మార్గుఁడవగుచు !
ఇమ్మన్న సీత నే - నిత్తునో ? పరుల
కొమ్మలు చివ్వన - గొంక నేరుతునో !
మైనపు శూలంబు - మై నాఁట గలదె !
అనఘుల్ వానరు - లా నాకు నీడు ?
కరి నీట మునిఁగి యా - కడ కేఁగి దుమ్ము
కరములో నెత్తి ఫూ - త్కారంబుతోడఁ 1850
దను ముంచుకొనురీతి - తలఁపుదుర్జనుఁడు
కొనసాగనీఁ డియ్య - కొనిన నెయ్యంబు
శరదంబుదములు ఘో - షము లింతె కాని
శరములు వర్షింపఁ - జాలని యట్లు
నీరసాత్మునితోడి - నెయ్యంబు కార్య
కారి గానేరదు..........డీరాదు !
ఇట్టివేళలయందు - నీనులో నిట్టి
పెట్టిమాటలు వల్క - వదలిపోవుటకు
నినువంటి కపటాత్మ - నిఁక చెల్లెఁగాక !
విని కార్యనేత్తునే - చేతోక్కఁనైన 1860
నిందనీయుఁ డఁటేల - నీ శరీరంబు
పందనై వంకనా - పరుఁడనై నావు
చనఁటివి [illegible] - చిత గాదు తొలఁగు!

మనుమాట లాడియు – నాదరము న్ని
తనచేతిగద భుజాం – తరమునఁ బూని
వినువీథి కెగసిన – వెంబడిగాఁగ
నలువురు మంత్రులు – నాల్గుదిక్కులను
బలిసిరా పోశ యం – బరమున నిలిచి
కనికరంబున దశ – కంధరుఁ జూచి
వినయగౌరవములు – వెలయు నిట్లనియె. 1870

—: విభీషణుఁడన్న విడలిపోయెదనని చెప్పి వెడలుట :—

" దేవ ! యిట్లాడినఁ – దీఁగునే మీకు !
నీవాక్యములు మాన – నీయముల్ మాకు
పూజనీయుఁడ వేను – పుత్రుని మాకు
రాజవు మీఁద న – గ్రజుఁడవు తనకు
గురుఁడ వెఱుఁగ రక్ష – కుఁడ వటుగాన
నఱచేసి పెంపు నే – యఁగరాదు నాకు
పోయెద వదలి యు – ద్వేడ మిమ్ముఁ బాసి
యీరెండు వసియింప – నేఁకనేల తనకు !
తలఁచిన నీయెడ – ధర్మంబు లేదు
చులకని మాటలి – చ్చో నన్నుఁ బలికి 1880
హితమును నహితంబు – నెఱుఁగక పోవ
మతిఁ గానలేవైతి – మనుమార్గ మింత్రుము.
ఊరక వోరించి యుండదు – నుండెడ వనుచుఁ
బరికింప మనగఁ గొ – ల్వాడు తగాంక్షైన
తన మేలుగీర్లకు – తగునైన వాఁడు
కనిన యర్థము మేలు – గామించి పలుక

నవివేకి వినవొల్లఁ - డటుగాన నీవు
చెవిఁ జేర్పనైతివే - చెప్పినమాట
కాలానువర్తి కతి - క్రమణ సేయంగఁ
జాలుదే ? నీవునా - బుద్ధు లెన్నుదువా ? 1390
ఇచ్ఛకమ్ములుగాఁగ - నిప్పుడు మనసు
వచ్చునట్లాడెదు - వారిందు గలరు
కాలోచిత ప్రీతి - గాకున్న మీఁదఁ
జాల హితంబైన - చందంబు వలుకు
వారలందును వేఱు - వారు గల్గినను
వారిబుద్ధులు వినరు - వారలు లేరు
లేకున్న నేఁడు మే - లిమి మదిదలఁచి
నాకుఁ దీటయిన వి - న్నపముఁ జేసితివి
వినవొప్పు నామాట - వినవేని మమ్ముఁ
గినిసి పల్కెదరు ప - ల్కిన నాకు నొప్పు 1400
కాలునివలెఁ ద్రాఁటి - కట్టుకుఁ జిక్కి
యీల వై చెడుచోను - పేక్షింప లేక
యీఁదిచ్చుఁ జల్లార్ప - నెంచి నీచేత
నీచోక్తు లిడుడు విం - టిని చాపల్ నాఁట
నేరంబుఁ జూడక - నీవిట్లు వలుకఁ
దీటైన నీసొమ్ము - దీన ఋణంబు
బలమెంత గల్గిన - బాహువిక్రమముఁ
గలిగిన కాలాను - గతిచేత కాఁదు
నేటిలోపల నున్న - యిసుక తిన్నియలు
పోటిలై దూలెడి - పోలియుక పోఁడు! 1410

రాఘవామోఘనా - రాచ సంధాన
లాఘవహారిని నీ - లను గ్రాలియున్న
నినుఁ జూడలేక యీ - నిర్వేదమున
చలిత విషాదంబు - సైరింపలేక
యిట్టిమాటలు కోర్చి - యేను నీతోడ
బుట్టిన పాపంబుఁ - బొందిన కతన
నీమాట గాదన్న - నిల్చి పల్కెదను
స్వామి! యిప్పుడు మీకు - సరిపోగ యున్న
తరువాతనైన నన్నుఁ - దలఁచి నాబుద్ధి
సరిఁజూచుకొనుము పో - సము నచ్చ్యనుమఁ 1420
దలఁపులో నామీఁది - దయ మఱవకుము
వలయుచోటికిఁ బోయి - వచ్చెద నేను
అన్న! యింకిటమీఁద - నైన చిత్తంబు
తిన్నగాఁ జేసి శాం - తి వహింపుమీరు!
ఏలయ్య! జానకి - నిమ్ము రామునకు
మేలందుమెట్లైన - మీలింకమీఁద
నిను గాచికొనుము మ - న్నింపు మీలంక
దనుజులకును బ్రాణ - దానముల్ చేసి
మోదంబుతో సుఖ - మ్మున నుండు" మనుచు
నాదానవేంద్రుడ - కంజలి చేసి 1480
తన యింటికని వచ్చు - దారి ముహూర్త
మునకు విన్వీథి రా - ముని చెంత కరిగె

—: విభీషణుఁడు శ్రీరాముని వద్దకుఁ బోవుట :—

నిలిచిన సౌదామి - నీలతా కలిత
జలదమో యనఁగ భూ - షణరుచుల్ వెలుఁగ

నల్లని మేనితో – నడుమింట తమ్ము
నల్లనఁ గనుఁగొంచు – నటునిటు పోక
వచ్చిన మంత్రులు – నలువురు గొలువ
వచ్చి నిల్చినవాని – వాలిసోదరుఁడు
కనుఁగొని కొల్చిన – కపినాయకులను
దనచెంగటికిఁ బిల్చి – తడయక పల్కె 1440
"కంటిరే! రాక్షసుఁడు రా – క్షసులతోఁగూడి
మింటి త్రోవను మన – మీఁద దండెత్తి
రావణుఁడనుప ని – ర్భయవృత్తి నుండ
నీవిధంబని మిమ్ము – నెచ్చరింపంగఁ
బిలిచితి" నన వారు – పెల్లుబ్బి గిరులు
శిలలును దరువులు – చేతులనంది
"దేవ! పోనీక మ – ర్దింతుము వాని
నీవేళ సెలవు మా – కిందు పోయెదము!"
అని చిమ్మిరేఁగి మా – ర్లాడుచు నింగిఁ
గనుచు వాలములార్చి – గర్జింపఁ జూచి 2450
యదరక బెదరక – యంజలితోడ
జడలు బ్రామాయఁగ విభీ – షణుఁ డిట్టులనియె

—: తన్నుఁ బట్టవచ్చిన కపులతో విభీషణుఁడు తన వృత్తాంతము నెఱింగించుట :—

"కపులార! యేల యా – గ్రహము నామీఁద
కృపఁజూడుఁడే మిమ్ముఁ – గినియ రాలేదు
వారింపఁ దగదు రా – వణుని తమ్ముఁడను
పేర నన్నెవ్వరు వి – భీషణుఁడంద్రు

ఆజి నొక్కట గోలి - యవనిజ గొంచు
నాజటాయువుఁ జంపి - యసుర నాయకుఁడు
వచ్చిన మొదలుగా - వైదేహి నేల
తెచ్చితి ' వలదీ ప - తివ్రతామణిని 1460
మఱల రామున కిమ్ము - మనుజాడఁ గనుము
కొఱగాదు నీబుద్ధి - కొనసాగ దనుచు
చాటి చెప్పుచు నుందు - చలమిచ్చి కాని
మాటల నన్నవ - మానంబు చేసి
బంటు నాడిన యట్లు - పదుగురు వినఁగ
కంటువుట్టఁగఁ బలు - కఁగ నోర్వలేక
తలవాఁచి కొనుచు నా - తని పొత్తురోసి
కలఁగుచు సర్వలో - కశరణ్యుఁడైన
శరణాగతత్రాణ - సద్ధర్మపరునిఁ
గరుణాపయోధి రా - ఘువవంశ తిలకు 1470
శ్రీరాము చరణరా - జీవములే నమ్మి
చేరితి నను మీరు - చేపట్టి కాచి
పొడగనిపించు డి - ప్పుడు నన్ను మీరుఁ
గదవు రావనిన భా - స్కర కుమారుండు
గ్రక్కునఁ జేరి ల - క్ష్మణుఁడు వినంగ
మ్రొక్కి యిత్తెఱఁగు రా - మునకు నిట్లనియె

—: సుగ్రీవుఁడు విభీషణుని రాకనుఁగూర్చి శంకించుచుఁ శ్రీరామునితోఁ బ్రసంగించుట :—

" ఆలోచనములందు - నందందు మనము
పాళెముల్ డిగియెడు - పట్టులమీఁద

చనియెదుచోట మో - సములు సేయుదురు
దనుజులు మాయావి - ధానకోవిదులు 1480
గాన వీరల నమ్మఁ - గారాదు నేఁడు
దానవుఁడావిూఁద - దశకంధరునకు
సోదరుఁడట రాక్ష - సుల నమ్మరాదు!
కాదని యన్నతోఁ - గలహించి యిపుడు
వచ్చినవాఁడట - వానికి హృదయ
మిచ్చి రా నవకాశ - మిచ్చితిమేని
మన మర్మములు వీఁడు - మదిలోన నెఱిఁగి
యనువు చూచుక నైరి - కవకాశ మిచ్చి
కొదవసేయును దన - కును జేతనైనఁ
గదిసి చంపును ద్రోహ - కార్యముల్ సేయ 1490
నజ్జ చూచుకయుండు - నది యేల వీని
రజ్జులు నమ్మంగ - రాదు రాక్షసుల
గపటాత్మకులు చేరఁ - గాదు విద్వేష
మెపుడు నున్నది మన - కీ రాక్షసులకు
నిజముగా విశ్వాస - నీయుఁడు గాఁడు
వృజినాత్మకుఁడు చూడ - వీని రావణుఁడు
వంచనఁ గొలిచిన - వాఁడొట వేగు
బంచగా నొప్పు చం - పుఁగఁ జెల్లదితని
రాఁబోలు భేదకా - ర్యమునకు వీఁడు
కాఁబట్టి చేత గ - జాదండ మెత్తఁడు 1500
దండనోపాయంబు - దలఁచెనో తెవచి
యుండదు వీఁడితో - నొరిజు గారాదు
తరమింత యిప్పుడి - తఁడు ' వంకదుష్టు

శరణార్థి ' యనుచున్న - చందంబు వాఁడు
తనవారిఁ జేపట్టఁ - దగుఁగాని వైరు
లనుగూడు వానిఁ జే - ల్లదు చేర్చుకొనఁగ
సరిపోవ దీశని - చందంబు నాకు
శరణు వేఁడుదురె రా - క్షసులు దానవులఁ
దలఁచిన పగవాని - తమ్ముని నిట్టు
దలఁచిన చేపట్టు - ధర్మంబుగాదు 1610
అవకాశ మిచ్చిన - నహితుల సముఁడు
మవుదాఁక నెగ్గిన - నడఁగి కాపొఁగ
పట్టి కాకముఁ గోఁ - బలు జంపినట్లు
కొట్టి పోవుదు రివి - కొఱగాదు మనకు"
అనుమాటలకు రాముఁ - డంగద పవన
తనయాది వానరో - త్తముల నీక్షించి
వారి వారల మనో - వార్తల నెల్ల
నారయఁ దలఁచి యి - ట్లని యానతిచ్చె

—: శ్రీరాముఁడు విభీషణునిగూర్చి తమతమ యభిప్రాయములను దెలుపుమని చెప్పుట :—

" తగిన యాప్తులతోడ - తనవారితోడ
తగవైన కార్యమెం - తయు విచారించి 1620
నడవఁ జెల్లు విభీష - ణ ప్రసంగముగ
నుడివెడు మాతోడ భా - నుకుమారకుండు
చెప్పిన మీకుఁ దో - చినయట్టి తెఱఁగు
లొప్పైన చందము - లూహించి " యనిన
నామాటలకు వార - లందఱుఁ గెలనఁ

జేమోడ్చి వినతులై - శ్రీరాముఁజూచి
" దేవ! ప్రాజ్ఞుఁడవు బు - ద్ధివిశారదుఁడవు
భావజ్ఞుఁడవు కృపా - పారంగతుఁడవు
సర్వజ్ఞుఁడవు శౌర్య - శాలివి సకల
నిర్వాహకుఁడవు వ - ర్ణిత చరిత్రుఁడవు 1530
వాసిగాఁ గొలిచిన - వారిగౌరవము
చేసి యిట్లానతి - చ్చితిరింతె కాని
హోఁ పెల్ల మాచిత్త - మెఱిఁగి యుత్తరము
రామ! తెలుపంగ వా - రమె? నేత్రమనుచు
వేఁడిన నెఱిఁగిన - విధమునఁ దెలుపు
వాఁడింతె కాక దే - వర సమ్ముఖమున!"
అనుచు నందఱు నన్ని - యాలోచనములు
వినుపింతు మనియుండ - విభుఁడోటఁ జేసి
కమనీయ కాంచనాం - గదుఁ డంగదుండు
సమయోచితక్రియా - సరణి నిట్లనియె 1540

—: అంగదుఁడు తన యభిప్రాయముఁ జెప్పుట :—

" శత్రుపక్షమువాని - సకలయత్నముల
మిత్రునిగాఁగ నే - మించుట గాదు
కార్యాంతరంబులు - గని వానిహృదయ
పర్యాయ మవుడు చే - పట్టుట నీతి
గుణదోషములఁ గనుఁ - గొని దోషరహిత
గుణము గల్గినఁగాని - కూర్చుకోఁ దగదు
పరిహారణీయమె వి - షని" యన్న యభ్యుదు

—: శరభుఁడు తన యభిప్రాయముఁ దెలుపుట :—

శరభుఁడు విని యను – సారిగాఁ బలికె
నీవిభీషణుఁడున్న – యెడకును దగిన
వేవుల వానిని – వెంబడి పనిచి 1550
యతని చందమెఱింగి – గా తరువాత
హితమైన కార్యమూ – హించుట తగవు !
అందఱ యీతని – నంగీకరించి
సందియ రాద”న్న – జాంబవంతుండు
మతిమంతుఁడును బుద్ధి – మంతుఁడు గాన
హితమతి రాఘవుని – కిట్లని పలికె

—: జాంబవంతుండు తన యభిప్రాయముఁ దెలుపుట :—

“ అయ్య ! నాకును దోఁచు – నాలోచనమున
కియ్యెడ వీని రా – నీయంగఁ దగదు
దనుజుఁడు పగవాని – తండ సేయుండి
చనుదెంచినాఁడు వం – చకుఁడుగానోపు 1560
నందుచే చేర ని – యఁగరాదు క్రియల
ముందఱ వీనిచే – మోసముల్ వచ్చు !
ఎక్కటివాఁడు ? వీఁ – డెందుకు వచ్చె !
ఇక్కడి కేతెర – నెడమైన చోట ?
మానుఁడీతని ” యన్న – మైందుఁడామాట
తానిచ్చగించి సీ – తాకాంతుఁ బలికె

—: మైందుఁడు తన యభిప్రాయముఁ దెలుపుట :—

“ ఒకని నెఱుంగక – యుండంగ వీర
యొకనినా మీఁదట – యొకనిగాఁ బనిచి

యతని యాగతి మన - మడిగింప నొక్క-
వితమున నుండునో - వేఱువేఱగునో? 1570
చెప్పిన చారుల - చేఁ గని కాని
యిప్పుడే వీని రా - నీయ రాదిటకుఁ
గన్న కార్యము సము - ఖంబున నేను
విన్నవించితి" నన్న - విని 'కీలు మొగిచి

—: అంజనేయుఁడు శ్రీరామచంద్రునికి సరియగు తన యభిప్రాయము నెఱింగించి విభీషణుని చేకొనుమని చెప్పుట :—

యాలోచనపరుఁడు - నతిశయ బుద్ధి
శాలియు సకలార్థ - సాధకుండైన
యంజనాసుతుఁడు కా - ర్యాకార్యవేది
యంజలిఁ జేరి తా - నప్పు డిట్లనియె
"దేవ! యందఱిమాట - ధిక్కృతి చేసి
యేవిన్నపము సేయ - నెంచుట గాదు 1580
మావారిలో బుద్ధి - మంతుండ ననుచు
నేవారి మాటల - కెనురాడ లేదు
పక్షాంతరంబుగాఁ - బలుల కార్యంబు
పక్షీకరించి యేఁ - బలుకుట గాదు
అన్యులవలన కా - ర్యాపేక్షఁ జేసి
యన్యాయపడేశంబు - లాడంగ లేదు
ఉరకుండరాదని - యొకమాటవంతు
కొఱకు నాడఁగ నెన్న - కొన్ని పల్కఁ లేదు

నామాట నడిపింప - నాకిందువలన
నీమ్రోఁ బ్రతిష్ఠరా - నెంచంగ లేదు. 1590
ఎఱిఁగి యుండిన యర్థ - మీ విన్నవింపఁ
బఱఁగుట మదినెంచి - పలికెద నిపుడు
తొలుత నొక్కరి గుణ - దోషముల్ దెలియ
వలయునంచును బల్కె - వాలినందనుఁడు
అది సరిపోదు నా - కన్యులఁ దెచ్చి
యిదిపనిగా నుంచు - నెడగానివాని
గుణదోషములు నెఱుఁ - గుట యెట్లు తెలిసి ?
గుణము గల్గినగాక - కొఱగాని వాని
నొకట నియోగించి - యుంచుట యెట్లు ?
తెక దేరగాని చిం - తింప నీమతము 1600

కాదట్టులుండి నం - గదుమాట శరభుఁ
డా దెసకై చారు - నంపించి యతని
మనసుఁ గన్గొని కాని - మదినమ్మఁ జెల్ల
దనికొ గదా ! మన - మడిగించి నపుడె
వంచింప వచ్చిన - వాఁడనై కాక
మంచివాఁడైన తా - మననేల నిచ్చు !
తనదు కార్యమునకుఁ - దగినట్టి మాట
లని వారిఁ బొమ్మను - నదియునుం గాక
కారుణ్యనిధి సమ్ము - ఖంబున రాయ
భారముల్ గలదె యీ - పక్షంబు చేత ? 1610
తగదట్టి శరభము - తంబు కాఁబెద్ద
యగు జాంబవంతుఁడా - యన మాటగాఁగ
నెక్కడనుండి వీఁ - డెక్కడవచ్చె

నిక్కటి కీవేళ - యెడరైన చోట
నసురేంద్రు తమ్ముఁడీ - యనగాన మనకు
పొసఁగదంచును బల్కఁ - బొసఁగు నిదెట్లు!
అన్నతోఁ గలహించు - నదియు కాలంబు
నిన్నుఁ జేరినవాని - సీని దేశంబు
పగవాని వానిఁ జే - పట్టుట నీతి
యీగుమర్మకర్మంబు - లరయుట కొఱకు 1620
దానిచే నతని మ - తంబును గాదు
దీనుఁడై శరణుఁ బొం - దినవాని మనను
వేగులవారిచే - విని నడిపింప
బాగని మైందుఁడు - పలికె నెట్లయిన
నమ్మి వచ్చినవాని - నానావిధముల
నెమ్మది శోధింప - నీ తుమించినారు
వీరని తనమది - వేఱుగా నెంచు
నారాక్షసుని నెయ్య - మూతరువాతఁ
జేసియు నెనరు మ - చ్చిక గల్గియుండె
నాసించి వచ్చినాఁ - డట్టి పక్షమున 1630
మదిఁజూడ మైందుని - మతమనిగాదు
తుదిని సిద్ధాంత మిం - దుకు విన్నవింతు
నితనిఁ జూచిన నోఁచ - దింతయుఁ గపట
మతఁడెంత దాఁచిన - నాకృతి చేత
కనుపించు మర్మంబు - గావున వీఁడు
దనుజుఁడౌ నేని యా - తని రాక మనకు
వరసిన దేశకా - లాను గుణంబు
పరికించినాఁడు మీ - పౌరుష క్రియలు

తమ యన్న నేరంబుఁ - దలఁచక యితఁడు
సమయంబుఁ జూచి రా - జ్యము మీఁది కాంక్ష 1640
వానితో నడఁబాసి - వారినిఁ జంపి
వానరసామ్రాజ్య - వైభవంబెల్ల
నినకుమారునకు మీ - రిచ్చుటఁజేసి
కనుగల్గి ముందఱ - గా వచ్చినాఁడు
నాకుఁ జూడగ వీని - నమ్మి చేపట్ట
మీకార్యములకు స్వా - మి! కొఱంత రాదు
హితమని సరిపోవ - నెఱుఁగరె మీరు
మఱి బృహస్పతికి స - మానులౌవారు ?
మీచిత్తమున కెట్లు - మేలయ్యె నదియె
చూచుకొం డితరులఁ - జూపంగ నేల ? ” 1650
అనిన సమ్మతినొంది - యవనిజాప్రియుఁడు
తనచెంత వానరో - త్తముల కిట్లనియె

—: శ్రీరాముఁడు విభీషణుని తోడితెమ్మని వానరుల
నాజ్ఞాపించుట :—

“ ఎఱుఁగక యడిగితి - నే మిమ్ము ? మీరు
పరమాప్తులును నీతి - పరులును గాన
తలఁచి మీ రెల్లహి - తంబె నాకెఱుఁగఁ
బలికితి రది మీకు - పరమధర్మంబు !
శరణంచు వచ్చిన - శాత్రవు నైనఁ
గరుణించి ప్రోతురు - గాక వారెందు
మొదలింటి గుణదోష - ముల మదిఁ జూడ
రిది ధర్మ మిల యేలు - నల్ల రాజులకు ! 1660

కాచితి వీని వే - గమె తోడితెండి
నాచెంత" కన భాను - నందనుఁ డనియె

—: సుగ్రీవుఁడు శ్రీరాముని నివారించుట :—

"అపద వుట్టుచో - నన్నుఁ బోవిడిచి
పాపాత్ముఁడై వాని - పగవారమైన
మనలఁ జేరఁగ వచ్చె - మన కెట్టివాఁడు
తనమనసిచ్చి మీఁ - దట నాప్తుఁడగున?
మీకేల? వీఁడు స్వా - మి ద్రోహి నిట్లు
జేకొన వచ్చు దా - ఁకొన్యమే" యనిన
నగుమోముతోడ నం - దఱు వినుచుండ
మగుడ రాఘవుఁడు ల - క్ష్మణున కిట్లనియె. 1670

—: శ్రీరాముఁడు తనయభిప్రాయము తిరిగి స్పష్టపఱచుట :—

"వినవన్న సౌమిత్రి! - వేద శాస్త్రార్థ
ఖనియగు నీతిమా - ర్గప్రవర్తకుఁడు
నతిబుద్ధి శాలియు - నైన సుగ్రీవుఁ
డితనిఁ జేరంగరా - నీయ రాదనియె
ఆపన్నుఁడును జ్ఞాతి - యగువాఁడు తనకు
నెపాట నజ్ఞ యూ - హించుక యట్టి
వేళలఁ దమవారి - విడిచి యచ్చోటు
కులొండు నచటనే - యుంచి చేరుదురు
తగినవాఁడై నట్టి - వారాదికొంత
తగవుగా నడచిన - ధరమేలువాఁడు 1680

చూచి యోర్వఁగ లేక - చులకఁగాఁ జూడ
నాచోట చేతనా - నతఁడేల యుండు
శత్రుపక్షమువాఁడు - జాడ యేఁదీని
మైత్రియున్నను వారు - మనమున నొక్క-
జాతివారము గాదు - శాత్రవుఁ డనిమి
యాతని సామ్రాజ్య - మనుభవించుటకు
మనచేతఁ దీఱదా - మతమునఁ జేసి
తనకును గట్టు నా - తని పట్టుమనుచు
నాసించి వచ్చినాఁ - డంతచే నితని
దోసంబు లెన్న నెం - దుకు ? తోడి తెందు 1690
రావణుఁ డితనిఁ జే - రఁగనీక తోలఁగి
పోవనాడిన నెందుఁ - బోవక యితఁడు
గెలుతురు వీరని - కృతనిశ్చయతను
బలముతో రాజ్యకాం - క్షుకుఁ జేరుకతన
నుపకారియగుఁగాక - యుపమయె వీని
నపకారి యగుచుఁ బొ - మ్మని విడనాడ ?"

—: శ్రీరాముఁడు సుగ్రీవునితో తిరిగి విభీషణునితోడి తెమ్మనుట :—

అని "పోయి సుగ్రీవ ! - యువని యందైన
తనవంటి తనయులు - తండ్రికిఁ గలరు
వలసినచోట నీ - వంటి చుట్టములు
గల రెందు భరతుని - గతిఁ బుట్టినట్టి 1700
తమ్ముఁడు వెదకిన - ధర లేఁడు గాక
తమ్ములకేమి యెం - దఱు లేరు చూడ

దనుజేంద్రునకు వీఁడు - తమ్ముఁడే తప్ప
దనుమానమేల మ - మ్మని వచ్చినాఁడు
తోడితెమ్మ''న విని - తొలుత టీయట్ల
కీడాడఁ దలఁచి సు - గ్రీవుఁ డిట్లనియె.

—: సుగ్రీవుఁడు మఱియొకమాఱు ప్రత్యుత్తరము చెప్పుట :—

"అయ్య! నీమదిటికిట్టు - లానతిచ్చెదరు
కయ్యంబునకె వచ్చెఁ - గానోపు వీఁడు
పగ్గలు వల్కి కాఁ - బరుఁడన వచ్చి
వెగ్గలంబగు మన - వేలంబుఁజూచి 1710
చేరరా వెఱచి యా - చెంగట వీఁడు
కూరిమి కొసరుచుఁ - గొలిచెద ననుచు
మచ్చగట్టెడు వీఁడు - మాయావి చేత
నిచ్చిన మనలోన - నెవ్వనినైనఁ
దలమానిసినిఁ జంపి - దాఁటి పోవంగఁ
దలఁచినవాఁడు దై - త్యవరుఁడు పనుప
మదిమదినుండి యీ - మానవాళనుని
గదియ రమ్మననేల - గలభిరానేల?
పోవఁ ద్రోలుదమన్న - పూర్ణ కారుణ్య
కోవిధికైనట్టి - శ్రీరాముఁ డనియె, 1720

—: శ్రీరాముఁడు సుగ్రీవునితో మాఱుమాటాడకుండ విభీషణునితోడి తెమ్మని చెప్పుట - శరణాగతుని రక్షించెదనని చెప్పుట :—

"పిలుచుక రమ్ము వి - భీషణుఁడేమి
దలఁచిన మనమీఁదఁ - దలఁపగానిమ్ము

తగినవాఁడైనను – దగనివాఁడైన
మిగులఁగ లెస్స యే – మిటి కాతలంపు ?
యాతుదానవపిశా – చాసుర దేవ
రాక్షసావళితో ధ – రాచక్రమెల్ల
వేళంబుఁ జిటికెన – వ్రేలనఁ గెలువఁ
జాలు నాతో నీ – ప్రసంగముల్ గలవె !
ఆదిగ నీతివా – క్యము వినలేదె ?
ఈదువేళల నొక్క – యొఱుకు కారడవి 1780
దీమంబు చెంగపో – తానిఁ బట్టి సందె
జామున నుభయ ప – క్షంబులు విఱిచి
చిక్కంబులోనవై – చి కడింది చలిని
పక్కులు వంచుక – పండ్లురాయంగ
గజగజ వడఁకుచోఁ – గని కపోతంబు
నిజకాంతఁ బుఱికొన – నేరంబుఁ గాచి
కరుణచే కొఱవి రయి – క్కటి ముక్కుగొనలఁ
గఱకుచు వచ్చి య – క్కడనుంచి చెంతఁ
జిదుగులుఁ గట్టెలుఁ – జేరంగవైచి
యెదుర కట్టున మంట – యిడఁ గిరాతుండు 1740
ఒడలుగాచుక కపో – తోత్తము ! నేఁడు
కడు డస్సినాఁడు నా – కలిఁ దీర్పుమనినఁ
జిరకీర్తి యాసించి – చిచ్చులో దుమికి
యొఱుకవాఁడు మెసఁగ – నిచ్చె దేహంబు !
గువ్వపుట్టుక బుట్టి – గురుకీర్తిఁ గాంచె
నవ్వారె వినుమలా – నరపాలకులను !
అనృతంబు పలుకును – నాస్తివాదంబు

దశరథ రాజనం - దనుల కెంతైన!
కానిమ్ము విమలధీ - కణ్వతనూజుఁ
డైన కండుని గీత - ల ప్రసిద్ధంబె? 1750
పగవానినైనఁ జే - పట్టుదుఁ గేలు
మొగిడించి వచ్చితా - ముంగటనున్న
యప్పుడె తనకోర్కు - లడిగినఁ దీర్తు.
యిప్పటికైన మే - లిమ్మను దృప్తు
శరణంబు వచ్చిన - స్వశరీరమైనఁ
గరుణించి యిచ్చిరే - కద మహామహులు
పావురంబునకైన ని - విధమాని ధర్మ
ములుఁగక తైనదా - నెవ్వారలైన
మఱుఁగుఁ జొచ్చినవారి - మఱఁగావలేని
దురితంబులెందుఁ బో - వదు రెల్లనాఁడు. 1760
అభయదానముసేయు - నతఁడాచరించు
శుభకర్మములు పాటు - చొచ్చినవాఁడు!
అన్నియుఁ గొనిపోయి - యమరలోకమున
నున్నతపదవుల - నొంది సుఖంబు
గాంచెదననలేని - కరటాత్ముఁ డెంచి
చూచినఁ బుణ్యయ - శోహానిఁ జెందు
ఏనెట్లు శరణన్న - విడఁ ద్రోయఁగత్తు?
కానక పలికితి - కాకయీమాట
తప్పదీ యఖిల భూ - తములకు వలయు
చొప్పున నభయమి - చ్చుట నా వ్రతంబు! 1770
ఈ విభీషణుఁడు కా - నిమ్ము సుగ్రీవ!
రావణాసురుఁడె కా - కానిమ్ము వేఁడ

నిచ్చితి నభయమే - నిప్పుడే తోడి
తెచ్చి యుంచునను సం - దియమేల నీకు !"
అనవిని సుగ్రీవుఁ - డాసుపుత్రి చ్యునికి
చనవుతో శ్రీరాము - చంద్రున కనిను

—: సుగ్రీవుఁడు విభీషణుని తీసికొనివచ్చుటకు బయలుదేరుట :—

"సత్యమెంతయు ధైర్య - శౌర్యాదిగుణములు
లత్యంతమున మీకు - నాభరణములు
స్వామి చిత్తమెఱుంగఁ - జాలక యేను
సామాన్యబుద్ధి నీ - జాడఁ బల్కితిని 1780
అది యేమి యరుదు మీ - యంత కారుణ్య
సదనున కీవిభీ - షణుఁ గాచుటెంత
చేరి నీయడుగుఁ జొ - చ్చినవాఁడు బ్రతుక
నేరఁడె ? యందుక - నేకదా సాక్షి
తనకును గపట మిం - తయుఁ దోఁచలేదు
జనసుతుండగు విభీ - షణునిఁ జూచినను
మంచివాఁడాతఁడు - మాటాడఁ గరుణ
యుంచినగతి వీని - నూరార్పఁ దగవు
తమయట్ల మీపద - ద్వయములు గొలిచి
సమబుద్ధిఁ గూడి యి - చ్చటనుండుఁ గాక 1790
తోడి తెచ్చెద"నని - తోడనే మొగసి
నీడజోత్తముఁ దెచ్చి - నిర్జరప్రభుని
చెలిమి సేయించిన - చెలువున దైత్య
కులపతి తమ్మునిఁ - గూర్చుకవచ్చి

—: విభీషణుఁడు శ్రీరాముని సందర్శించుట :—

సంధింపఁజేయ వి – శ్వాసవిధాను
సరిధానమున రామ – చంద్రుని చరణ
నాళీకములపై ప్ర – ణామంబుఁ జేసి
లేలెమ్మనుచును వా – లిసుతుండు వలుక
తన ప్రధానులతోడఁ – దాలేచి ఫాల
మునఁ గరాంబుజములు – ముకుళించి పలికె 1800

—: విభీషణుఁడు తనవృత్తాంతమునంతయు శ్రీరామునికి నివేదించి శరణాగతుఁడగుట :—

" దేవ ! లంకాపురా – ధీశుఁడైనట్టి
రావణుతమ్ముఁడ – రాక్షసాన్వయుఁడ
పేరుకొందురు నన్ వి – భీషణుఁడనుచు
శ్రీరామ ! నమ్మి వ – చ్చితి నిన్ను నిటకు
మాయన్నచే తన – మనసు రాకున్న
దాయవు పొమ్మని – తనకొల్వులోన
నాదరానట్టివి – యాడి నీమోము
చూడరాదనిన నేఁ – జూడరాదనుచు
నాతని నెడవాసి – యాశ్రితపారి
జాతంబు మాదృశ – జనశరణ్యు 1810
జనసుతు గారుణ్య – శరధిదాశరథి
నిను నమ్మి వచ్చితి – నీవాఁడ ననుచుఁ
గలిగిన సకలభో – గములు లంకయును
కలవారి నింతులఁ – గన్నబిడ్డలును

తొడవాసి మంత్రులు - నేకును వచ్చి
సొడగంటి మిమ్ము నె - ప్పుడును మాసొమ్ము
నాసొమ్ము మీరు ప్రా - ణములును మాకు
దాసుండ నభయ హ - స్తంబు పాలించి
లాలింపుఁడనిన చ - ల్లని చూపు చూచి
బాల వేడుక - రామ - చంద్రుఁ డిట్లనియె 1820
పిలిపించినపుడె వి - భీషణ ! యింక
కలఁగ నేమిటికి ల - క్ష్మణు నట్ల నీవు
నింక నీకు విచార - మేఁటికి నీక
శంక ఖేదంబు లె - ల్లను దీర్చి కొనుము
రావణాసురుని శౌ - ర్యంబును బలము
నేవిధంబది మాకు - నెఱుఁగంగ వలయు
పేరుకొమ్మనిన వి - భీషణుండపుడు
శ్రీరామచంద్రు నీ - క్షించి యిట్లనియె

—: శ్రీరామచంద్రుఁడు విభీషణుని కభయమీయఁగా నాతఁడు శ్రీరాముని కోరికపై రావణుని బలమును దెలుపుట :—

అయ్య ! రావణుఁడు బ్ర - హ్మవరంబు చేత
కయ్యానమూఁడు లో - కములు జయించి 1830
యెదురెవ్వరును లేక - యింద్రుండు యముఁడు
మొదలైన దొరలు పం - పుడు పనుల్ సేయ
గర్వాంధుఁ డగుచు లం - కాపురంబేలు
సర్వాంకమైశ్వర్య - సామగ్రిచేత
మొనగాఁడు పెద్ద త - మ్ముఁడు కుంభకర్ణుఁ

డనువాఁడు సమదగ – జాయుత బలుఁడు.
అతనితో నెదురించి – యనిలోనఁ బోర
గతకాలమునను నె – క్కుడ సేనలుంగ
నారావణుని మంత్రి – యగు ప్రహస్తుండు
శూరుఁడు కార్యద – క్షుఁడు జయశాలి 1840
బవరంబులో మాని – భద్రుని నోర్చి
దివిజులకును గుండె – దిగులైనవాఁడు
అగణితబద్ధ గో – ధాంగుళిత్రాణుఁ
డగుచు పావకద త్త – మగు రథంబెక్కి
మాయావియైన మేఘ – మాలికాఛ్ఛన్న
కాయుఁడై చేత సిం – గాణి ధరించి
పిడుగులవంటి కు – ప్పల యంపవాన
జడిగాఁగ గురియుచు – సమరరంగముల
వైరుల మి త్తి రా – వణ సుతుఁడొప్పు
శ్రీరామ! వాఁ డింద్ర – జిత్తనుపేర 1850
భండనంబుల నకం – పనుఁడు మహోద
రుండు సారణుఁడు ధూ – మ్రుఁడు నరాంతకుఁడు
శుకమహాపార్శ్వులు – శూరతచేత
నొకరికైన గణింప – రొక్కరొక్కరుఁడు
ప్రళయాగ్నిసములు ది – క్పాలకనిభులు
కలవారు వారు రా – క్షసనాయకునకు
నాలంకలో దాన – వావళితోడ
నాలంబులోన నిం – ద్రాదుల గెలిచి

యుంజఁడెవ్వరికి ఏ - శానసుఁడహీన
భంజనుఁ "డన రాము - భద్రుఁడిట్లనియె 1860

—: శ్రీరాముఁడు రావణునిఁ జంపి విభీషణునికి లంకారాజ్య పట్టాభిషేకముఁ జేయుదునని ప్రతిజ్ఞ చేయుట :—

" నీవు వల్కినమాట - నిజమట్టి వాఁడె
రావణుఁడతని కా - ర్యంబు నట్టిదియు
యగుఁగాక పుత్రమి - త్రాదులతోడ
జగడంబులో వానిఁ - జంపి యీలంక
నీచేత నేలింతు - నిజముగా జెప్ప
చూచెద బలికిన - చోఁ దప్పరాదు
పలుకులేఁటికి? నిన్ను - పట్టంబుగట్టి
చలము సాధించక - సాకేతమునకు
నేలపోయెదను పో - యిన కౌరవాది
మూలమౌ ముగురు త - మ్ములఁ జంపినట్టి 1870
పాపంబునకు నోడఁ - బడువాఁడ బ్రహ్మ
తావు చేరినను పా - తాళ మేఁగినను
శరణని రాకున్నఁ - జాలును వానిఁ
బొరిగొందు సత్యమి - ప్పుడు నాప్రతిజ్ఞ
తప్పదిందుకు నీవు - తనవాఁడ నస్తి
చెప్పటికిని " యార - సే తెమ్మటనుచు
దిగ్గన పిలిచి యు - తిన్నెహ పరత
బిగ్గి గాఁగిటలోనఁ - జెనిచి చెంగటను
నుచితస్థలంబున - నునిచిన రాము
నుచరిత్రమునకు మె - చ్చులును దేలుచును 1880

—: హనుమత్సుగ్రీవులతో విభీషణుఁడు వారాశి దాటుటకు నుపాయము సముద్రుని ప్రార్థించుటయేయని చెప్పుట :—

నంగద సుగ్రీవ – హనుమంతు లతని
చెంగట గూర్చుండి – చవిచెంతఁ జేరి
"యేకాంతమున వార్ధి – యెట్లు దాటుదుము
నీకెట్లు దోఁచె దా – నివచింపు" మనిన
వారలతో దాన – వ ప్రభు తమ్ముఁ
డూరట పుట్టంగ – నొకమాట వలికె.
"జలధినాయకుని ప్ర – సన్నత లేక
తలఁపరా దొరులకు – దాఁటిపోవుటకు
సగరులచేసైన – సాగరుఁడగుట
సగరాన్వయజ్ఞాతి – సంబంధమునను 1890
రాముఁడు చేరి ప్రా – ర్థన చేసెనేని
యామీఁదట ప్రసన్నుఁ – డగు వార్ధిరాజు
యిదిమార్గము" న విని – హితముగా నెంచి
కదిసి సుగ్రీవుఁ డం – గదుఁడు వాయుజుఁడు
రామునితో నీతె – ఱఁగు విన్నవింప
నామాటలకు లక్ష్మ – ణాగ్రజుం డనియె
"ఏకమతంబుగా – నిందఱుఁగూడి
మీకెట్లు దోఁచె నా – మంత్రితో మొదట
నాలోచనము చేసి – నట్టి కార్యంబు
వాలాయముగఁ జేయు – వాఁడ" నేననినఁ 1900
గ్రమ్మఱ వారు ల – క్ష్మణుఁడును గూడి
"సమ్మతంబిది విభీ – షణుఁ డన్నమాట

కడలిపై సేతువు - గట్టినఁగాక
కడచి పోవఁగరాదు - కపులతో మనకు
నందుపై బూఁచి గ్త - మనిన శ్రీరాముఁ

—: రాముఁడు లక్ష్మణునితోడను హనుమత్సుగ్రీవాది సమస్త
వానర సైన్యముతోడను సముద్రతీరముఁజేరి
సముద్రుని స్మరించుట :—

దండతితోఁ గూడి - యా వారిరాశి
తీరంబునకుఁ జేరి - తిన్నని నేలఁ
దీక్షింపించినయట్టి - తిన్నె మీఁదటను
పఱచిన దర్భల - పైఁ బవ్వళించి
శరనిధి నాత్మలో - స్మరణంబు చేసి 1910
కరములు మొగిడించి - కదలక యుండె.

—: రావణుఁడు శ్రీరాముని సైన్యవివరము కనుగొనుటకు
శార్దూలు నంపుట :—

తరువాత లంకలో - దశకంధరుండు
పరమాప్తుఁడైనట్టి - బంధు శార్దూల
....
రావించి "నీవేఁగి - రాముని పాళె
మేవిధంబున నుండు - నెంత బలంబు
చూచి రమ్మ"న వాఁడు - సుగ్రీవ బలము
మీఁచీన కిలకిల - మేదురారవము

విని గుండె ఝల్లన - వేలంబు చూచి
దనుజనాయకుని ముం - దటఁ గేలు మొగిచి

—: శార్దూలుఁడు రామసైన్య మపారమని వేగుల వారినిఁ బంపి యథార్థము తెలిసికొమ్మని విన్నవించుట :—

"అయ్య! రెండవవార్ధి - యనఁగ మ్రోయుచును 1920
కయ్యంబులకు మీఱి - కాలుదువ్వెదరు
కొండలవంటి యా - కోఁతులఁ జూచి
గుండె తల్లడము నా - కును దీఱదిపుడు
వారలకొలఁది దె - వ్వఁడెఱుంగు నిపుడె
యూరిచి క్రావుడు - డుప్పొంగు జలధి
రామలక్ష్మణులు ఘో - రశరాసబాణ
భీములై లయకాల - భీములో యనఁగ
నున్నారు వారిలో - నొకఁడైనఁ జాలు
నన్నిలోకము లొక్క - యమ్మున గెలువ
నీసీతకొఱకు వా - రేమి సేయుదురొ 1930
మానంబు వచ్చు రా - మునిచేత మీకు
చదరంబు నూటుదో - జనముల మొరఁ
బదిలంబుగా వారు - పాళెంబు దిరిగి
దబ్బర వచ్చె ముం - దఱ రాక మీరు
గొబ్బున తగినవే - గులవారిఁ బనిచి
మొదట దండోపాయ - మునకైనఁ దెగువ
యది పోల నేర దగు - పాయమునైనఁ
గానంగ వలసిన - కార్యంబుఁ జూడఁ
గానగు" నన్న లం - కానాయకుండు

—: రావణుఁడు శుకుఁడను రాక్షసుని సుగ్రీవునికడకు
దూతగాఁ బంపుట :—

శుకుఁడను నొకరాక్ష - సునిఁ జేరఁ బిలిచి 1940
"ఒకఁడవు సుగ్రీవుఁ - డున్నెడ కరిగి
నిన్న వచ్చిన రాము - నికిఁ దోడువచ్చి
యున్నదమ్ములమైన - యట్టి మాలోన
దండ్రి వత్తురె - తన యాలిఁ గొనుక
కొండంత పగ లాను - గొనుకొన్నవాఁడు,
ఈ రాముఁ డతఁడు నీ - కేనాటి చుట్ట
మీరీతి నతని వ - హించుక నీవు
కదలి రావణు నే యు - కారణ ద్వేష
మది యేల ? మీకు మే - మన్యోన్యమైన
నడిపించు కొండమా - పరులతోఁ గూడి 1950
కడతేఱినట్టి యీ - కలహ మేమిటికి
నీవొక్కఁడవె కద - నిలిచిన రాముఁ
డేపగ మాతోడ - నెదిరింపవచ్చు"
నని యిట్లు భేదకా - ర్యము నడిపించి
యినసూనుతోడ నీ - కేరీతి నోఁచ
నాకై వడిని మాట - లాడి రామునకుఁ
గాకుండ సుగ్రీవు - గడకుఁ దీసినను
యేమి వేఁడిన నీకు - నిచ్చెద" నన్న
నామాటలకు వాఁడు - నౌఁగాక యనుచుఁ
జిలుకవేషము పూని - సింధువు మీఁద 1960
చులుకఁగా నెగిరియా - సుగ్రీవుఁడున్న
చాయగా నంతరి - క్షంబున నిలిచి

—: శుకుఁడు సుగ్రీవునితో రావణుఁడు చెప్పిన మాటలు
చెప్పుట - సుగ్రీవుఁ డాతనిచంపుట కాజ్ఞయిచ్చుట :—

" దాయాది మీకు మా - దశకంధరుండు
వినుము ఋక్షరజుఁడు - విశ్రవసుండు
మునుపటికన్న ద - మ్ములమేర వారు
కావున మీయన్న - గావలె నిపుడు
రావణాసురుఁడు పో - రానిచుట్టంబు
నతఁడు నీతో మాట - లాడి రమ్మనుచు
నతిశయప్రీతి న - న్ననిచె నీప్రొద్దు "
అని దశాననుఁడాడు - మన్నట్లు పలుక 1970
విని భానుజుఁడు కపి - వీరులఁ బిలిచి
" పోనీక వీనిఁ జం - పుడు పట్టి" యనిన
వానరు లెగరి దు - ర్వారులై కదిసి
మోకాళ్లు మోఁజేతి - ముడువులఁ బొడిచి
యీకెలు రాలఁగ - రెక్కలు విఱుగఁ
గొట్టి దుమ్ములురేపఁ - గూఁతలు పెట్టి
బిట్టు వాపోవుచు - పేరెలుంగునను

—: శుకుఁడు శ్రీరాముని శరణు వేఁడుట - సుగ్రీవునిఁ
బ్రత్యుత్తరము కోరుట :—

కారుణ్యశరధి! రా - ఘువ వంశతిలక!
శ్రీరామచంద్ర! ర - క్షింపవే తండ్రి
దూతమాత్రుల నెం - దును బట్టి చంప
భూతలాధిపులకుఁ - బోలునే యిటుల
ననుమున్న మాటలే - ననుటింతె కాక

తన యిచ్చు నాడిన - దండింపఁ దగవు
రక్షింపవే యన్న - రఘువీరుఁ "డేల
పక్షిమాత్రుని నింత - బాధింప మాకు
విడిచి పోలుఁ" డటన్న - విడిచిన వాఁడు
జడిసి పాఱక మింటి - చక్కటి నిలిచి
"ఏమంటి సుగ్రీవ! - యేను రావణుని
కేమందు నీచిత్త - మెఱిఁగింపు" మనిన

—: సుగ్రీవుఁడు రావణునికిఁ జెప్పుమన్న మాటలు :—

"తానేడ చుట్టము - తనకును మాకు 1900
నేనాఁటి సంబంధ - మెవ్వఁడు తాను
రామచంద్రునకు శా - త్రవుఁడైన యప్పుడె
స్వామిహితార్థినై - చంపక మాన.
తప్పదు మేమన్న - దమ్ముల మగుట
నొప్పిరి వాలితో - నుద్ది చేసితిని
యతని జంపించిన - యట్లన రాము
శితసాయకములచే - క్షితి గూలఁ జేతు
దినమండలమునకు - నేఁగిన నాక
మునకుఁ బోయిన దిశా - ముఖములఁ జనిన
పాతాళమునఁ జొరఁ - బాటిన పంక 2000
జాతకపద్దుల - చాటు చొచ్చినను
జలధిలో డాఁగిన - చననీక పట్టి
చలము మానక రాక్ష - సశ్రేణితోడఁ
దన లంకతోన పు - త్రకళత్రముగను
దునిమింతు బోకని - త్తున" యంచు పలుకు

రాము క్రీఁగంట నా - జ్ఞాపనంబు వొడమ
నామేర తనకొక్కఁ - డగ్గంబు వచ్చు
వాఁడొక్కఁడును లేఁడు - వైదేహికొఱకు
నేఁడె వానికి నూఱు - నిండె" బొమ్మనుచు
ననునంతలోఁ బట్టి - నంగదుం డలిగి 2010

—: అంగదుఁడు కోపించి శుకునిఁ జంపుమన వానరు లాతనిపైఁ బడుట :—

తనుగొల్చు వానరో - త్తములను బిల్చి
"వీఁడు చోరుఁడుగాని - వేగులవాఁడు
గాఁడు పోనీయక - కట్టి తెంచిటకుఁ
గొడుతుఁడు చంపుఁడు - పోనీకుఁ" డనిన
విడివడి యగచర - వీరులుద్ధతిని
బాధింప కపులచే - బాధకుఁ గాక
సాధురక్షకు రాము - చంద్రునిఁ జూచి

—: శుకుఁడు శ్రీరాముని శరణుఁజొచ్చి లంకకు మరలి పోవుట :—

"అయ్య! కోఁతులచేత - కప్పగించి నను
దయ్యాలవలె వీరు - తరుముక వచ్చి
పాటిపోఁకఁగనీక - పట్టి చంపెదరు 2020
మీరాన తియ్యఁగ - మీఱితినాజ్ఞ
తనునాజ్ఞచేసిన - తప్పదు సుమ్ము
జనని గర్భంబునఁ - జనియించి వెనుక
నేఁటి పర్యంతంబు - నేఁ జేసినట్టి

మేటి పాపంబులు – మిముఁ బట్టు కొనక
యెల్ల ధర్మంబుల – నెఱిఁగిన మీరు
చెల్లరే యిది మఱి – చితి రేల రఘుపుడు
నను విడిపింపు మ – నాథ శరణ్య !
యనవిని కొట్టకుం – డటకట్ట నేల
పోవనిండను రఘు – పుంగవు నాజ్ఞ 2030
నావానరులు విని – యట్ల సేయుటయుఁ
బ్రాణ మెల్లను జెడి – తన పెల్లమునఁ
బ్రాణముల్ డాఁచుక – బడిసోఁగు జేర

—: శ్రీరాముఁడు సముద్రతీరమున దర్భాస్తరణమున
ప్రాయోపవేశము సేయుట :—

నారామవిభుఁడు ద – ర్భాస్తరణమున
వారధి దాఁ దాఁట – వలసి శయించి
నవరత్న కటక మం – డన యుండితంబు
వివిధోర్మికామణి – విస్ఫురాభంబు
నుర్వీశపూజా ప్ర – దూపధానంబు
గర్వితాహిత భిదా – కాల దండంబు
ఘోరప్రతాప కుం – కుమ చర్చితంబు 2040
సారంగమదలేప – సంవాసితంబు
నిరత మహాదాన – నిపుణాకారకము
ధరణీభరధురీణ – తాసమంచితము
నైన దక్షిణహస్త – మల్లన మలఁచి
తాను తలాడగాఁ – దగ నొత్తిగిల్లి
ప్రాయోపవేశన – పరుఁడౌచు నిట్లు

కేయి బగల్లుగాఁ - ద్రిదినంబు లుండి
మూనాళ్లకును దన - ముందఱవచ్చి
కానిలఁడయ్యె నీ - తటనీవరుండు
ననుచు నాలోచించి - యుండనేయున్న 2050
తన సహోదరు నుమి - త్రాపుత్రుఁ బలికె

—: సముద్రుఁడు ప్రత్యక్షము కానందులకుఁ గోపించి శ్రీరాముఁ డాతనిపై బ్రహ్మాస్త్రమును బ్రయోగింపఁ బూనుట :—

" కంటివె లక్ష్మణ ! - కడిమి గర్వంబు
కంటకశాని యే - కంటలోఁ బడదు
తగినవారలయందుఁ - దగుగాక శాల్మి
తగున దుర్జనుల ముం - దఱఁ బ్రకటింప
శాంతిచే నుండిన - జడులైన యల్ప
లింతయు చేతగా - దితనికి ననుచుఁ
దలఁతురు క్రోధియై - దండించువాని
కలుగు మఱిది నుమీ - యల్పులజాతి
నోరుపుతో నవ్వ - దుండినఁ గీర్తి 2060
చేరదు జయముగు - జేకూడిరాదు
కృత్తదనంబుచే - మీఱెంచి యుట్టి
మత్తులు చాల దు - ర్మానంబుచేత
నిష్ఠనేయుదు గాక - జలరాశిరొల్ల
గొప్ప భుక్ష్యదనాదు - ఘోరబాణములఁ
బూడుమడు సీత దీం - చుకలేక పెద్ద
బీడయి పోఁజేతు - విల్లు తెత్తంగ

సర్వంబు గ్రోలక - జలధి దోగింప
యౌర్వానలంబె నా - యస్త్రానలంబు.
ఇమ్ము బాణాసన - మిటు లిమ్ము శరము 2070
లెమ్మెలు చేయఁగా - కితఁడు నాయెదుటఁ
బాగ లేని మంట లం - బువు లెల్లఁ గ్రోల
నగచరులకుఁ గాలి - నడ సేఁత బాధ. "
అని పల్కి కాలాన - లార్చులు గన్నుఁ
గొనలు తీఁగలు సాగ - గొబ్బున నలిగి
తమ్ముని చేతి కో - దండంబు వాడి
యమ్ములు నంది రౌ - ద్రాకృతి నిలిచి

—: శ్రీరాముని కోపమునకు దేవమనుష్య లోకములు
తల్లడిల్లుట :—

శరము సంధించిన - జలజల చుక్క
లురలె ధరాచక్ర - ముట్టూఁతలూఁగె
గడగడ కులగిరుల్ - కదలె నల్దిశలు 2080
తటబాటు వడియె మే - ధకు జాలివుట్టె
పదునాల్గు లోకముల్ - పాతరలాడెఁ
జదికిలఁ బడి దిగ్గ - జములు వాపోయె
దినమండలము మాసె - నింద్రాదులకును
మనికి సందియమయ్యె - 'హాహా' యటంచు
నఱచె భూతము లహో - ఘోత్రంబు డాఁకి
శరనిధిపై రాము - చంద్రుఁ జేయుటయు
నసలుబ్బి కళకళ - నంబువుల్ మరలి

మొసరయ్యె తుకతుక – నెంతయు నుడికి
మీనముల్ దేలాడ – మిడుకుచు మునివి 2090
తానంబు జలదేవ – తలు నార్తులైరి.
“స్వామి ! యీకోపంబు – సైరింపు” మనుచు
సౌమిత్రిచే మోడ్చి – సభయుఁడై పలికె.
కను దాఁటుగా నిల్చి – ఖచరులు మింట
“జనకజారమణ ! రో – షము మాను” మనిరి.
అందులఁ దనియక – యరుణారుణార
విందనేత్రుఁడు రఘు – వీరుండు గినిసి
“ఓరి ! సముద్ర ! యిం – కొక తూపుచేత
నీరెల్లఁ గ్రోలించి – నిను బయల్ సేసి
పెనుబాటగాఁగ గ – పిశ్రేణి నల్ల 2100
దనుజేంద్రు వీటిపై – దాడి వెట్టింతు
పాములుగాములు – భయదగ్రహముల
నీ మీనముల నిన్ను – నిగ్రహింపుదు న
శైలంబులవశిష్ట – శల్యంబు లవఁగ
నీలోననున్న వ – న్నియు బయల్ పఱతు
నని చూడు మనుచు బ్ర – హ్మాస్త్రంబు నారి
గదియించి చెవిసోఁక – గా దివియుటయు
భుగభుగ పొగలెచ్చు – పొగలక మునుపె
దిగదిగ మంటల – దిశలెల్లఁ బొదివె
మంటలకును మున్నె – మహినిండఁ గురిసె 2110
మింటనుండి కడింది – మిణుఁగురు జల్లు
జడుల పెంబడి దవి – గ్రమము ముంచ దాని
బడిన ఝంఝానిలా – ర్భటి నివ్వటిల్లె

వాయువు వెంబడి – వచ్చి మేఘములు
మ్రోయుచుఁ బిడుగుల – మొత్తముల్ గాల్చెఁ
బిడుగుల వెంటనే – పెదపెద రాలు
వడిఁబడె నందులఁ గూలెఁ – బడిరెు వృక్షముల
గ్రహతారకావళి – గతిఁ దప్పి దావ
దహనంబు విశ్వమున్ – దయు చుంచుకొనిరెు
భూగ పాతాళాంతర – ములఁబనిం డె గ్రాణ 2120
జాతంబు చైతన్య – సంగతిమాన
నీతానిమిత్తము – సృష్టి చీకట్లు
చేతురే యని సుర – శ్రేణి వాపోరెు
భయమంది శేషుఁడు – పడగలు వంచె
జయజయధ్వనులాక – సంబెల్ల నిండ
పరికించి యంతయు – పరమకారుణ్య
వరుణాలయుఁడు రఘు – వంశవర్ధనుఁడు
తొడిగి బ్రహ్మాస్త్రంబు – తోడనే పట్టు
విడువక చేరాచి – వీక్షించుచుండ

—: సముద్రుఁడు శ్రీరామునకుఁ బ్రత్యక్షమై వానర సేనకు దారియిచ్చెదనని చెప్పుట :—

భోరున కలఁగి యం – బుధి మిన్నుముట్టి 2130
మీరి యోజనము భూ – మి యతిక్రమించి
యెదురుగాఁ బఱతెంచె – నిరుగడ నెల్ల
నదులర్ఘ్య పాద్యాస – నములతో రాఁగ
కుండలకేయూర – కోటీరదివ్య
మండలసదలస – మాన వైడూర్య

శోభావికాసల - త్కు్మలు మీన నిగుడ
నాభిముఖ్యముగ బ - ద్ధాంజలి యగుచుఁ
దన నీటిలోఁ దోఁచి - ధరణిని వెడలి
వననిధిరాజు ది - వాకరు మాడ్కిఁ
తేజరిల్లుచు జగ - తీసుతారమణుఁ 2140
బూజించి సన్నుతిం - పుచు నిట్టులనియె.
"పంచభూతములు శ - బ్దముఖత్రిగుణ ప్ర
పంచంబు నెప్పుడు - పాయనిరీతి
కలగుణంబనుచు రా - ఘవవంశతిలక !
తలఁపు మెల్లన యగా - ధత్వంబు దనకు
లోఁతుపాతెఱుఁగఁ జె - ల్లునె నన్ను మీరు
కోఁతుల నడిపింపఁ - గోరుటఁ జేసి
యలిగితి విపుడు నా - యందు నెన్నడును
జలములొక్కడనైన - స్తంభింపఁ జేయ
మీనిమిత్తముగ నా - మీఁదటఁ దెచ్చి 2150
వానరు లద్రులు - వైచిరేనియును
మునుఁగక పయిపయి - మోచి యప్పుడు ధ
రించు వాఁడను సేతు - రీతిఁ గట్టినను
ఆకట్ట నేదాల్తు - నంతియెకాదు
మీకునై నాలోన - మీనాదికములు
కపులకు చిల్లరఁ - గావింపకుండ
నిపుణత నడిపింప - నెగులొందకనీక
తెప్పనై పడి నీటఁ - దేలి యాడంగ
నప్పటి కాసేతు - వేధరింపుదును.
అదియేల యూహించ - రాచరంబెల్ల 2160

కుదురు దప్పింపగ - గ్గోలుగాఁ బడిన
యానికగా నిల్చి - యానుకయుండు
సేనొకనికి రక్ష - సేయుఁడగాదు
వద్దసేయను నీకు - శరణంటిగాక
యద్దమియ్యది నాదు - హంకారమునకుఁ
శాటింప నాగుట్టు - బయలుసేయంగ
నేఁటికి బ్రహ్మాస్త్ర - మేల పూనితివి
కట్టింపు సేతువు - కపులతో నేఁగి
గట్టింపు మిపుడె లం - కను తోరణంబు
పాలింపు" మనిన న - పారకృపాబ్ధి 2170
శాలుఁడై నట్టి కా - సల్యాసుతుండు
దాక్షిణ్యవసతి సీ - కానపోయుండు
దక్షిణాంబుధి చూచి - తానిట్టులనియె.

—: సముద్రుని కోరికపైని రాముఁడు తానుతొడిగిన
యమ్మును నుత్తరదిశపైఁ బ్రయోగించి యందలి
బోయలను దునుముట :—

"కాచితి నిను సహా - ఘము నాశరంబుఁ
జేచాఁచి తొడిగితి - శింజినిఁ గూర్చి
యూరక పోవున - దొకటి నీయందు
నేరుపాటుగఁ జూపు - మేసెద" ననిన
అయ్య ! నాలో నుత్త - రాశనే ప్రొద్దు
పయ్యాడి బోయలు - బలిసియున్నారు.
ద్రుమకుల్య మనుచోటఁ - దోయంబులోన 2180

సమయింపు చున్నారు - జలజంతువులను
వారి నేయుమటన్న - వనధి జూడంగ
శ్రీరామ విభుఁడు నై - చెను మహాస్త్రంబు
నేఁడును నాఁడు నీ - నిశితాస్త్రవరము
గాడిన ధర మరు - కాంతారమయ్యె.
అరసాతలముగా - నమ్ము ధరిత్రి
గోరాడుచో వ్రణ - కూపమునంగ
నొకనీటిబుగ్గ పై - కుబికివేసవుల
సకలుషాంబుప్రవా - హమున జాలెత్తె.
ఆనీరు గ్రోలిన - యావులపాఁడి 2190
హేరాళముగనందు - నెనసియున్నట్టి
వనములంచితఫల - వ్రాతంబుతోడఁ
దనరఁ గావించె నీ - కామునోహరుఁడు.
ఆవేళ వారిధి - యంజలిఁజేసి
భావికార్యవిచార - పరతనిట్లనియె.

—: సముద్రునికోర్కెపై శ్రీరాముఁడు నలుని సేతువుఁ గట్ట నాజ్ఞాపించుట :—

“ అనఘ బ్రహ్మకుమారుఁ - డైన యీనలుఁడు
తన తండ్రివరము చెం - తయుఁ గన్నవాఁడు
వారిలోఁ బఱుగిరి - వ్రాతంబువైచి
శ్రీరామ! యితఁడుల - చేఁ గట్టఁగాఁడు
ఆయన తనతండ్రి - యంతటివాఁడు 2200
సేయు మిట్లని పల్కి - సింధువల్లభుఁడు
తోడ నదృశ్యుఁడై - తొలఁగినళ్ళ

తోడ నన్నలుండు చే - తులు మోడ్చి పలికె.
" దేవ ! కష్టోదసంబు - ధి యనంగ నెంత
లావరు లైనట్టి - ప్లవగపుంగవులఁ
బనిచి తెప్పింపుఁడు - పర్వతంబులను
వనములు కౌగలించి - వడిదాఁటి " ననిన

—: నలుఁడు సేతువుగట్టుటకుఁ బ్రారంభించుట :—

దశరథాత్మజు నాజ్ఞ - గపిమోదిసట్ల
దశదిశాంతరముల - తరులును గిరులు
తలఁ మోచుక కపీం - ద్ర వ్రాత మెల్ల 2210
నేఁడుకొని తెచ్చి - నఁ బయోధిలోన
మున్నుగా భూరుహం - బులు వైచి మీఁదఁ
బన్నిన కైవడి - పర్వతావళులు
పఱచి యందును మిట్టు - పల్లంబు లేక
యుఱచేతివలె నుండ - నచ్చెరు పఱచి
మదమెనుఁగులఁ బోలు - మగ్గలోన్నతములు
పెదపెద కొండలు - పెకలించి తెచ్చి
గుభులు గుభుల్లనఁ - గుప్పించి వ్రేయు
రభసంబుచేత నీ - రములు పెల్లుబ్బి
తుంపరల్ గగనవీ - థుల నాక్రమింప 2220
గుంపులుగట్టి పే - ర్కొని రాముఁ దలఁచి
కప్పువ్రాతను చక్కఁ - గా నూత్రనట్టి
రొప్పు మీఱఁగ శత - యోజనంబులకుఁ
బావును పరవు యో - జనదశకంబు
సేవు మీరఁగ బట్టి - నేర్పాటుచేసి

కోలలచేతను - గొలిచి యుండఱును
కోలాహలము సేయు - ఘోషంబు వలన
శరనిధి మ్రోఁతచే - సంవర్తసమయ
శరద గర్జార్భటి - స్మరణంబు వొడమె.

—: సేతునిర్మాణము పూర్తియగుట :—

వానరుల్ గట్టిరి - వారిధి నాఁటి 2230
లోనఁ బదియు నా - లుగు యోజనములు
మఱునాఁడు గట్టిరి - మనము లుప్పొంగఁ
బరవసంబొప్ప ని - ర్వదియోజనములు
నురుశక్తి నిరువది - యొక్క యోజనము
శరధి గట్టెను కీశ - చయము మూనాళ్లు.
ఏజాడ తామెఱై - యిరువదిరెండు
యోజనంబులు గట్టి - రుదధి నానాళ్ళ
క్రమములోఁగదలి య - ర్వదిమూఁడు యోజ
నములైదవ దివంబు - నకుఁ గట్టిరిట్లు
శత యోజనమును వా - నరపంచకమున 2240
జతనంబుగాఁ గపుల్ - శరధిబంధించి
నలుఁడు సేతువు గట్టె - న తెఱఁగు భాను
కులపావనునకుఁ జే - ర్కొని కపుల్ దెలుప
జలధి సేతువు దోఁచె - చాల నాకాశ
తలమున స్వాతిప - థంబు చందమున
నట్టి యద్భుతకర్మ - మమరులాత్మలను
బుట్టిన వెఱఁగుతోఁ - బొగడిరి చూచి
కపులకు నానంద - కరమయ్యె సేతు

అపుడు విభీషణుం - డనుచరుల్ దాను
సేతువు దక్షిణ - సీమను వసించెఁ 2250
బ్రీతితో గద భుజా - పీఠి నమర్చి
తారాంగదానిల - తనయులు వినఁగ
శ్రీరాముఁ జూచి సు - గ్రీవుఁ డిట్లనియె.

—: సుగ్రీవుఁడు శ్రీరామునితో లంకాద్వీపమునకుఁ దరలుటకు సమయమని చెప్పుట :—

"కదలిపోవలయు లం - కా ద్వీపమునకు
నిది వేళ హనుమంతు - నెక్కుఁడు మీరు
నీయంగదుని మీఁద - నెక్కి లక్ష్మణుఁడు
పాయక మీఁదు వెం - బడి వచ్చుఁగాక"
అనుమాట విని రాముఁ - డట్ల కాకనుచు
మునుపటి వాహనం - బుల మీఁదఁ గదలి
ముందటఁగా స్తోమ - మును దాను నడచి 2260
కొందఱు వెనక ది - క్కున మహాకపులు
బలుసుక రా నిట్లు - పయనమై సైన్య
కిలకిలార్భటులు ది - గ్వీథుల నిండ
నారవంబున నుచ్చి - యంబుధి మొరసి
పూరించు మ్రోఁత నం - బుజభవాండంబు
నీరీతి దండెత్తి - యెల్ల వానరులు
భోరునఁ గదల న - ప్పుడు పెచ్చుపెరిఁగి
"ఇంతమాత్రమునకై - యీ సేతువేల
యంతరిక్షమున - మేమరుదెంతు" మనుచు
గరుడవేగమున రె - క్కలు వచ్చినట్లు 2270

శరనిధిపై జాడ - జనియెడు వారు
ఘోరనక్రగ్రాహ - కోటులు బెదరి
పాఱఁగఁ దమదు చే - బారలు వెట్టి
యొకరికి మెచ్చంగ - నొకరేఁగఁ దలఁచి
యొకమొత్తముగ నీఁదు - చున్న వారలను
కడలిలోఁ దమదు మో - కాళ్లు గన్పట్ట
నడచి వచ్చెదమంచు - నడుచు వారలును
తెప్పలపై నెక్కి - తెడ్లచే జలము
చప్పుడుగాఁ ద్రోసి - చనెడు వారలును
నగుచుండఁ జనుచు సా - యం సమయమున 2280

—: శ్రీరాముఁడు వానరులతో మూఁడు యోజనములు దాఁటి యచ్చట నొకవనములో బస సేయుట :—

నగచరావళి యోజ - నత్రితయమున
నిలిచిన దేవతా - నిర్మితి నచట
ఫలమూల కుసుమ సం - పదలను బొదలు
వనమును గన్గొని - వనజాప్తకులుఁడు
వనచరావళిఁ గూడి - వసియించు నంత
దేవతా ఋషులును - దివిజులు మునులు
నావేళ రఘుపతి - నర్చలు చేసి
దీవించి జయమును సి - ద్ధింపఁగాఁ గనుచుఁ
పోవుచోట నిమిత్త - ములు జాలఁ జూచి
తనమదిలోన నెం - తయు నూహచేసి. 2290
జనకజాప్రియుఁడు [illegible] - [illegible]

—: శ్రీరాముఁడు దారిలో శకునములఁజూచి ఘోరయుద్ధ మగునని చెప్పుట :—

" సౌమిత్రి! కంటె ప్ర - చండవాయువులు
భీమమై దశదిశా - బృందంబు మోదిన
గడగడ నూరకే - కంపించె ధరణి
పడియె మహీరుహ - ప్రకరంబు పెకలి
కావిరుల్ దిక్కులఁ - గప్పెను సంధ్య
కెంపురు ఛాయఁ గెం - జిగి పాదుకొనియె
చుక్కలు విఱిగి ధ - రిత్రిపైఁబడియె
నక్కడక్కడ వివి - ధాంగజకులము
దినమండలంబులో - నెసఁగి క్రొన్నలువు 2800
వనజారి చంద్రికా - వైభవంబుడిగి
యసితకోణములైన - యంచులు చుట్టు
నెసఁగె పరివేష - మొత్తనై యుండె
వాపోవుచున్నవి - వరుదుగ వికృత
రూపంబులును నెత్తు - రుం గ్రక్కుకొనుచు
మృగములు కన్నీట - మొలువులు మూని
మొగములపై నెత్తి - మొరపెట్టఁ బొడఁగె
దనుజాల రీతి కా - దంబినుల్ కండ
లును నెత్తురులును జ - ల్లుగఁ గురియించె
చుక్కలన్నియు రాఁజు - చుఁ బొగల్ గప్పె 2810
రొక్కటఁ దామర - ద్యుతులతోఁ బాఁచె
విలయవేళల నట్టి - విపరీతకర్మ
ములు పుట్టునాచంద - మున నున్నదిప్పుడు
రక్కసులకుఁ గపీం - ద్రశ్రేణికంత

కకవికసంబగు నట్టి - కయ్యమందెదునొ
సురనైరులాయుధ - స్తోమంబుచేతఁ
దరుచరావళి నెంత - తరమె నోంపుదురొ
మనవారు గిరులను - ద్రుమాళులచేత
దనుజులఁ బోనీక - దండింపఁ గలరొ
కొదదు నెత్తురుచేత - మేదిని యెల్ల 2820
బొదవగాఁబడియున్న - భూరియుద్ధమున
నేల తామస మిప్పు - డే కదలుదము
పాళెంబు దరలించి - పైనంబు గమ్ము"
అనుచు వేడుక లేచి - యావలఁ గదలి
చనుచున్నయెడ విభీ - షణుఁడును దాను
వనచరప్రభుఁడెల్ల - వానరుల్ గొలువ
దనుజనాయకురాజ - ధానిపై నడచె

—: శ్రీరాముఁడు సుగ్రీవ విభీషణాదులతో లంకా
రాజధానిఁ జేరుట :—

సాంద్రతేజమున ది - క్కులలోఁ బూర్ణ
చంద్రుఁడో యన రామ - చంద్రుఁడుప్పొంగ
కపిసైన్యమెల్ల లం - కాపురిఁ జేరి 2830
విపులకాహళశంఖ - వీణామృదంగ
భేరీపటహదుందు - భిధ్వనుల్ పురిని
భోరుకలంగ న - ప్పుడు వినఁబడిన
నగచరావళి సింహ - నాదముల్ దిక్కు
లగలఁగ దింపుచో - హనుమంతుమీఁద
నున్న రాఘవుఁడప్పు - డుత్తరద్వార

సన్నుత సాలకాం - చన శిఖరములఁ
దళతళ మెఱయు కే - తనములు చూచి
తలఁపులో నపుడు సీ - తను సంస్మరించి
కాఁదలఁచినయట్టి - కార్యమంగదుని 2840
మీఁద వసించు సౌ - మిత్రి కిట్లనియె.

—: శ్రీరాముఁడు లంకముట్టడించుటకు నీలాంగదాది వానరుల నాయాచోటుల నిలుపుట :—

"చూచితె చంచల - స్తోమ నవీన
రోచులతోడి కా - లు మొగుళ్ల చేత
నొప్పిన యాకాశ - మోయన చుట్టుఁ
గప్పిన తోఁపుల - గడెలు కొక్కెములఁ
దనరు నీలంక యీ - లథయాకళంక
మునమిందు డిగివెల్ల - మర్కటాధిపుల
ముట్టడిగా పాళె - ములు డింత" మనుచు
నట్టిచోఁ దమదు వా - హనములు డిగ్గి
పాళెంబునకు మున - పట్టున దెచ్చి 2850
నీలాంగదుల నుండ - నియమించి వెనుక
వలవలి జాపలి - వంకను వృషభు
నలగంధమాధను - నమరిక జేసి
తాను సౌమిత్రియుఁ - దలఁగడనుండి
ఘానునందనులను - పతనుచనుంచి
వాసి గల్గిన జాంబ - వంతు గవాక్షు
నాసుషేణుని నుంచి - కాసేన నడుమ

సుగ్రీవుఁడాలంక - చుట్టును వాన
రాగ్రణులును దక్క - నందఱడించి
సెలవిచ్చుటయుఁ గపి - సేన వృత్తములు 2860
శిలలు గైకొని కోట - చెంతకుఁ జేర
రాముని యనుమతి - రవికుమారకుఁడు
తాము వచ్చినరాక - దశకంధరునకు
వినుపించుమని శుకు - విడిపించి బ్రదికి
చనుమని పెడతల - చఱచి త్రోయుటయు

:: సుగ్రీవుఁడు తామువచ్చిన వృత్తాంతముఁ దెలియఁజెప్పుమని శుకుని విడిపింప వాఁడు రావణునివద్దకువచ్చి చెప్పిన మాటలు :—

వాఁడును వచ్చి రా - వణుని కట్టెదురఁ
బోఁడిమి చెడి నిల్చు - పోలికఁ జూచి
" ఏమిరా! శుక! తెక్క - లేఁటికి విఱిగె?
నామర్కటులు నిన్ను - నరికట్టికొనిరొ
కొట్టిరో పిడికిట - గ్రుద్దిరో విఱిచి 2870
కట్టిరో నలఁగి రాఁ - గారణం బేమి?
వినుపింపు" మనిన వి - వేకవిహీను
దను [illegible] శుక - దైత్యుఁడిట్లనియె.
" మారీచు నీమాట - మదినమ్మి పోయి
యారాఘవుని [illegible] - [illegible]
నది [illegible] పో[illegible] - [illegible]
కొదవఁగా [illegible] - [illegible] విన్నవింతు

వలసినట్లితి రా - వణ! సీతనిచ్చి
కులమెల్ల రక్షించు - కొను మింకనైనఁ
గపిసేన కోటల - గ్గల కెక్కి పెక్కు 1380
విపరీతములు సేయు - వెనుకఁ గారాదు
కాకున్న నిప్పుడె - కదలికయ్యమున
నీకుఁ దోఁచినబుద్ధి - నెఱవేర్చికొనుము
బాణబాణాసన - పాణులై బద్ధ
తూణీరులై శౌర్య - దుర్వారులైన
యారామలక్ష్మణు - లదె వచ్చినారు
వారికిఁ దోడుగా - వచ్చె భానుజుఁడు
నీమాట లతనిక - న్నియుఁ దెల్పినట్టి
శాపములువచ్చె పా - పము సేయుకతన
నేమందు నీతోడ - నినసూనుఁడనుచుఁ 1390
దామెన త్రాళ్లచే - తను నంటఁగట్టి
ద్రోహి వీఁడనుచుఁ గోఁ - తులు చంపనలుగ
దేహంబు గుల్లల - త్తిత్తిరై నొగిలి
శరణంటి శ్రీరాము - చరణంబులకును
కరుణించి యందుచేఁ - గాచెఁ బ్రాణములు
విడిపించె నిప్పుడీ - విడిదల నన్ను
నుడువు మింతయు రావ - ణుని కంచుఁబలికె.
వచ్చితి మీయిచ్చ - వారిచ్చె తనకుఁ
జచ్చిన చావయ్యె - సరివారిలోనఁ
జాలు జన్మంబున " - సద్దగాఁ గొనక 1400
హాలాహలమున ద - శాననుఁ డలిగె.

.: శుకుని మాటలకు రావణుఁడిచ్చిన ప్రత్యుత్తరము :—

" సంధికార్యము సేయ – శక్రుఁడో లేక
గంధర్వవిభుఁడో రా – ఘవుఁడన నెంత.
ఎఱుఁగవే వెఱతునే – యెవ్వారికైన ?
నరులట ! వారు వా – నరులట ! తోడు
సమరరంగంబున – జ్వాలతోరావ
రమణీయఘోరనా – రాచ మార్తాండ
కిరణంబులను జాన – కీనాథు రక్త
శరములు గ్రోలింతు – శౌర్యసంపదను
కోఱవులఁ జూడిన – కుంజరేంద్రంబు 2410
పఱచిన గతి నాదు – బాణాగ్నిఁ దగిలి
నిలువక పాఱఁగ – నీవు చూచెదవు
కలనిలోఁ గోసల – కన్యకాసుతుని.
ఎవ్వఁడురా నాకు – నెదిరించువాఁడు !
దివ్వకుఁ దొడరి వ – చ్చిన జగత్త్రయిని

.: రావణుఁడు శుకసారణుల నిరువురను శ్రీరామునియొద్దకు దూతకృత్యమునకుఁ బంపుట :—

చూడుమంత్రయునని – శుకసారణులను
జోడుగాఁ జనుఁ "డని – జూచి యిట్లనియె.
" వీరలు మనలంక – వీఁడికి రాముఁ
డేరీతి వచ్చెనో – యావార్ధి దాఁటి
యిది నాకు నరికోవ – దిప్పుడే పోయి 2420

కదిసి రాఘవుల యా - కార వై ఖరులు
వారి యాయుధములు - వారలతోంటఁ
జేరిన సుగ్రీవు - సేనలు మితము
తమలోన తమరు మం - తనములు బల్కు
క్రమమును గపులయా - కార వై ఖరులు
సాళింబులను మాట - వాఁగుకులవారు
వేలంబు రక్షించు - విధమున మఱల
నేమందురో యట్టి - యెన్నిక యుద్ధ
సామగ్రి బూరొలె - స్వగ విచారించి
రండు పొండని నవ వా - రలు లంకమీఁద 2480

—: శుకసారణులు వానరవేషములతో శ్రీరాముని సైన్య విశేషములు గనుచుండుట :—

దండు వచ్చినయట్టి - దశరథ సుతుని
వేలంబులో కపి - వేషముల్ దాల్చి
సాలంబులను వన - స్థలముల యందు
కదులందు చరులందు - నగములయందుఁ
బొదలందు దొనలందు - భువిమెల్లనిండి
యున్నవారలఁ జేరు - చున్నవారలను
మున్నీటిపై నభం - బున వచ్చువారి
రానున్నవారి స - ర్వముఁ జూచికొల్ల
గానక కడమేని - గాపక వారు
తొలఁగంది యటునిటు - వీక్షింపవారి 2440

—: విభీషణుఁడు వారినెఱిఁగి, పట్టితెప్పించి శ్రీరాముని ముందఱఁ బెట్టుట :—

నెఱిఁగి విభీషణుఁ - డెంతయు నలిగి
బలిమిఁ జేపట్టుగాఁ - బట్టుక తెచ్చి
నిలిపి సన్నిధి రాము - నికి నిట్టులనియె
"దానవవిభుని దూ - తలు వీరు మనల
సేనలఁ జూడ వ - చ్చినవారి వీరి
నేమి సేయుద" మన్న - నెంతయు వెఱచి
రామునిఁ జూచి సా - రణుఁ డిట్టులనియె

—: సారణుఁడు తామువచ్చిన వృత్తాంతము శ్రీరామునికి నివేదించుట :—

"అయ్య! రావణుఁ డంపి - నట్టివారలము
కార్యంబునకు మీరు - కదలి వచ్చుటను
పాళెంబు దిగిన మీ - బలమెల్లఁ జూచి 2450
వేళంబె రమ్మని - వీడుకొల్పుటయు
వచ్చితి మేము దే - వర చిత్త" మనిన
సచ్చరిత్రుఁడు రామ - చంద్రుఁ డాలించి
రమ్ము విభీషణ! - రాక్షసేశ్వరుఁడు
పొమ్మని పనుప ని - ప్పుడు వచ్చినారు
మనవారినెల్ల క్ర - మంబునఁ జూచి
పనుపు సేయుటకు వీరిఁ - బట్టి తెచ్చితివి!
చూచిపోవుదు" రటంచు - నును బల్కి వారిఁ
జూచి శ్రీరాముండు - చెప్పె నిట్టులనియె

—: శ్రీరాముఁడు రావణునితో యుద్ధమునకురమ్మనియు నట్లు కానిచో లంకను దగ్ధము చేయుట నిశ్చయమనియుఁ గబురంపుట :—

"మావేల మున్నట్టి – మర్యాద యెల్ల 2460
రావణుతోడ స – ర్వము తేటపఱచి
యేపూనికను సీత – నెత్తుక వచ్చె
నాపూనికను నిల్పు – మాజికి రమ్ము
కావేని తెల్లవా – ఱకమున్న లంక
మావానరుల చేత – మాఱు సేయించి
ప్రళయ కాలానల – పటుశిఖాజాల
తులిత మదస్త్ర సం – పటు శిఖాజ్వాల
దండించువాఁడఁ బు – త్ర కళత్రయుతము
ఖండనంబున నిన్ను – బ్రహ్మ యాఁగినను
నని మీము వల్కితి – మనుఁడు పొండ" నిన 2470
వినయంబుతో రఘు – వీరుని వీడి
వారలివార్త స – ర్వంబును మఱలి

—: శుకసారణులు రావణునివద్దకువచ్చి రాముఁడు చెప్పిన మాటలు చెప్పి వానరసైన్య మపారమనియు శ్రీరామునికి సీతను సమర్పించుమనియు హితోపదేశముసేయుట :—

యారావణునిఁ జూచి – హస్తముల్ మొగిచి
"దనుజేంద్ర! నీవంప – దశరథ సుతునిఁ
గని తోడువచ్చిన – కపి సమూహంబుఁ
గాంచునప్పుడు మమ్ముఁ – గని విభీషణుఁడు

వంచకులని పట్టి - వైదేహిమగని
సన్నిధి నుంచిన - జడియక మేము
నిన్నుఁ జేర్కొని రాము - నికిఁ బ్రీతిగాఁగ
"ఈవిభీషణుఁడు మీ - కేమిటి కితఁడు 2480
రావణద్రోహి ధ - ర్మముఁ దప్పినాఁడు.
అన్నదమ్ముల కడ - నైన విరోధి
నిన్నుఁ జేరినవాఁడు - నీదు హితుండె
వాలినిఁ జంపి యా - వాలిరాజ్యంబు
పాలించ సుగ్రీవుఁ - బట్టంబు గట్టి
చేపట్టినాఁడని - చేరెను మిమ్ము
కాపట్యమున హిత - కారియే మీకు ?
అన్నకుఁ గానివాఁ - డన్యుల కగునె ?
విన్నవింపక కాదు - వీర లిద్దరును
పలికించిన స్వకార్య - పరులింతె కాక 2490
పరమార్థమగు మీకు - పనులకు రారు"
అనివారిఁ జెదరంగ - నాడితి మేము
దనుజేంద్ర ! యేల వృ - థామచ్చరంబు ?
ఊరకే జానకి - నొప్పగించినను
నీరాజ్యమునకును - నీకు మేలొదవుఁ
గాదన్న రామల - క్ష్మణ విభీషణులు
నీదు హానికిఁ గరు - ణింప రల్లముల
నాముర్వురును నేల - యందొక్కరైన
నీమాట యనిన తృ - ణీకరింపుదురు
రామలక్ష్మణులతో - ర్వాఁగ సంగరమున 2500

నీమాత్ర మనసేల - నిరుపంటి వారు
పదివేలు గూడిన - బవరంబులోన
బ్రదుకఁ లేరు తదీయ - శౌర్యాగ్ని శిఖలఁ
గపులను మీరు లె - క్క యిడుఁగ నెందు
నపరిమితంబుర్వి - యంతయు వారె
యొక్కఁడొక్కఁడు కొండ - లున్నట్లు చూడ
నక్కజంబయ్యెల - నంగశౌర్యగులు
వారిలో దొరలు రా - వణ ! యొక్కొక్కఁడె
కోరుపాటుగ వచ్చి - యీలంకఁ జేరి
నిను గెల్వనోపు నం - దియు మేల ఘాను 2610
తనయుఁ డందలెక్క - గల్గున వాఁడు
కన్న కార్యము హిత - కారుల మగుట
విన్నవించితి" నన్న - విని రావణుండు
మనములో భయమును - మాటలపొందుఁ

—: రావణుఁడు శుకసారణులతో నుత్తర గోపురద్వారమున కేఁగుట :—

దసర నవ్వుచును దా - తలఁ జూచి పలికె
"చాలు మీబుద్ధులు - జానకీ విభుని
పాలిమ్ముఁ జూచి రాఁ - బనిచితిఁగాక
ననుగొంచ పఱుప దా - నరుని నగ్గింప
వనచరావళిని కై - వారముల్ సేయ
మీకుఁ బనేమి నా - మీఁదట నెదుర 2620
నాకేశుఁడును నచ్చు - నా కిసు లెంత
రామలక్ష్మణులెంత - రంత" నివారు

డాయును గూడి యు - త్తర గోపురమునఁ
జేరి యాకసము మో - చిన మీఁదకత్యు
ద్వారంబు చెంగటఁ - దాఁగూరుచుండి
క్షితియెల్ల నిండిన - శ్రీరామసేన
మిత మెఱుఁగక చూచి - "మీరిందులోన
సుగ్రీవుఁడెవ్వఁడె - చ్చోనున్నవాఁడు ?
నిగ్రహానుగ్రహ - నిపుణుఁడై యతని
దళవాయి యెవ్వఁడా - తని పేరఁజేయి 2530
పలుకుఁడు వానర - ప్రభులెవ్వరిందు ? "
అనిన రావణుఁజూచి - హస్తంబుఁజాఁచి
చనవు గల్పించుక - సారణుఁడనియె.

—: సారణుఁడు రావణునికి వానర నాయకుల నెఱుక పఱచుట :—

" అల్లవాఁ డినసూనుఁ - డావాలితమ్ముఁ
డెల్లవానరులకు - నేలిక యతఁడు.
అతనికి సేనాని యై - నట్టి నీలుఁ
డతిబలుఁడున్నవాఁ - డల్లదే కనుము.

—: అంగదుఁడు :—

ఆచెంగటను బాల - సూర్యుచే నన్నుఁ
జూచినప్పుడె చంపఁ - జూచు కోపమున
నంగదప్రవేయు - భూరాభిరాముఁ 2540
డంగదుఁడున్నవాఁ - డతని వీక్షింపు.

—: హనుమంతుఁడు :—

వాసవుఁ జేరిన – వరుణునిఁ బోలి
యాసమీరకుమారుఁ – డవనిజాప్రియునిఁ
బాయక యాతని – పనిఁబూని వచ్చి
నీయూరుఁ గాలిచి – నిలువక పోయి
యిందఱిఁ గోపక – యిచటికిఁ దెచ్చి
యుందున్నవాఁ డల్ల – హనుమంతుఁ జూడు,

—: నీలుఁడు :—

పదికోట్ల వానరుల్ – పట్టలఁ గొల్వ
నెదురుగా లంకపై – దృష్టులు నిలిపి
వాని వారధిఁ గట్టి – దర్పించియున్న 2550
యానీలుఁ జూడు మా – యతులభుజాబలుని.

—: శ్వేతుఁడు :—

వెండి కొండయుఁ బోలి – శ్వేతుఁ డనంగ
నుండు వానరుఁ జూడు – మురుశౌర్యనిధిని
నిలిచి యాసుగ్రీవు – నికిఁ గేలు మొగిచి
తిలకింపుగోమతీ – తీరమాయనది

—: కుముదుఁడు :—

యటుచూడు సంకోచ – కాహ్వయశైల
కటకనివాసునిఁ – గామసంచారుఁ

కుముదు నితని పది - కోట్లవానరుల
సమసత్త్వులను గూడి - చను దెంచినాఁడు.

—: రంభుఁడు :—

పదికోట్లమీఁద ము - ప్పదిలక్షలకును 2560
చదలంబుగా నా_స్త - సైన్యంబు గొలువ
రంభుఁడు కలహాసం - రంభుఁడై సముద
కుంభీంద్రమటుగనుఁ - గొను మున్నవాఁడు

—: శరభుఁడు :—

మలయమహాచల - మధ్యమగహన
వలయుండు సఖులతో - వనచరోత్తములు
నలుబది గోటులం - డను గొల్వనున్న
బలవంతు శరభుని - బరికించి కనుము.

—: పనసుఁడు :—

భావింప నూటరెం - బదికోట్ల కపులు
సేవించి మూరట - సింధుపురీతి
మనపేరు నుడివిన - మది లెక్కఁగొనక 2570
పనసుఁడు వాఁడె కో - పమున నున్నాఁడు.

—: వినతుఁడు :—

అరువది కోటులు - హరులు భజింపఁ
పరపర్ణములు రేఖతో - దళములఁ గ్రోలి

వినతుండు భుజశౌర్య - వినతుండు వాఁడె
కనుఁగొమ్ము లంకను - క్కటి గెల్వఁదలఁచెఁ
ప్రథనంబున నిన్నుఁ - బలిమిఁ జేయుచును

—: గ్రథనుఁడు :—

గ్రథనుఁడు వేనవేల - కపులుభజింప
సెలవిమ్మనుచుఁ దాను - శ్రీరాముతోడఁ
బలికె సేవింఁగ నీ - పయిఁ గలహింప
బలిమితోఁ గపులు డె - బ్బదికోట్లుగొలువఁ 2680

—: గవయుఁడు :—

గలహంబుఁ గోరుచు - గవయుఁడద్దాఁడు
చూడుము తనదు పోఁ - టులు దీర్చిదాఁచు
వేడుక నున్నాఁడు - విబుధారినాథ !

—: హరుఁడు :—

శతకోటివానర - స్వామియైనట్టి
యతిసత్త్వ నిధివాఁడు - హరుఁడనువాఁడు

—: ధూమ్రుఁడు :—

తిరమైన నర్మదా - తీరంబునందుఁ
బరఁగి యూనము ఋక్ష - పర్వతంబేలు
నిల నేడుకోటుల - యెలుఁగులు గొలువ
నలరెఁ జూడుము ధూమ్రుఁ - డాఋక్షవిభుఁడు,

—: జాంబవంతుఁడు :—

అతని సోదరుఁడు దే – వాసుర సమర 2590
శతముల దానవ – చయము నడంచి
గెలిపించి యింద్రుని – కినిఁ గీర్తిఁ దెచ్చి
వలసి కోరినయట్టి – వరములు గాంచి
తొనుబదికోటుల – యెలుఁగులతోడ
వనధి దాఁటిన జాంబ – వంతు నీక్షింపు.

—: శ్రుతసన్నాదుఁడు :—

సాహసాఢ్యుఁడు శ్రుత – సన్నాదుఁడనఁగ
బాహుశక్తిని దైత్య – పతుల వధించి
దేవాసురులకు సా – ధింపరానట్టి
లావుగల్గిన వాని – లంకేశ! కనుము

—: ప్రహర్షుఁడు :—

దహనుని యందు గం – ధర్వకామినికి 2600
మహనీయతేజుఁడీ – మర్కటోత్తముఁడు
జనియించినాఁడు యో – జనగాత్రుఁడగుచు
దనుజనాథ! ప్రహర్షుఁ – డలరెత్తి చూడు.

—: ప్రమాది :—

వేయికోటులు కపి – వీరులు గొలువఁ
గాయంబు సమగ్రొండ – గతిఁ [illegible]

సింహనాదముతోను – శీతాచలంబున
సింహంబురీతి గ – ర్జించుచు నున్న
యతఁడు సుమ్ము ప్రహస్తుఁ – డనువాఁడు లంక
యితని చేతఁ జెదట – నేయు గాఁగలదో ?

—: గవాక్షుఁడు :—

మాఁడు మెల్లఁద గవా – క్షుని రఘువీర 2610
మూఁడు దీర్చఁగ లంకఁ – జూచుచున్నాఁడు.

—: కేసరి :—

చుట్టును గొండము – చ్చులు మూఁకతోఁ
పట్టిన తనయూ స్త – బలముతోఁ గూడి
పదధూళి భానుబిం – బముఁ గబళింప
నదె వచ్చె దనుజ నా – యక ! వాని వినుక
సకలనిర్జరముని – శ్వర సేవితంబు
సకలంకరత్నమ – యాత్మకూటంబు
పాణిరితమణి వి – పంచికారాగ
రాణాన్వితసుపర్వ – రమణీగణంబు
సంతతాంతరనిజో – ర్ధ్వాధరభాగ 2620
కాంతసమస్తలో – క ప్రపంచంబు
నణిమాదిమాష్టమ – హైశ్వర్యసిద్ధ
మణిమయ కనకవి – మానమానితము
నగునట్టి మేరువు – నకు శైలమున
జగదేకబలుని కే – సరిఁగను గొనుము.

—: శతవలి :—

వానరోత్తము లిరు - వది వేల కోట్లు
తాను చేచాఁచిన - దారి మెలంగఁ
బ్రతిబలయోధుల - భంగించువాని
శతవలిఁ గనుము రా - క్షస కులాధీశ !

—: తక్కిన వానరవీరులు :—

గజగవయగవాక్ష - గంధమాదనులు 2630
భుజశౌర్యనిధులు చూ - పుల కంపుసేర
నొక్కొక్కనికిఁ గపి - యోధులు కోట్ల
లెక్కకు పదివేల - లెక్కఁగాఁ గూర్చి
రామకార్యార్థమై - ప్రాణంబులైనఁ
దామిల్ల మనుమ నం - దఱు నున్నవారు.
వారిఁ జూడుము నీవు - వారితో రణము
కారాదు మనునాసఁ - గల్గియుండినను."
అను సారణుని మాట - లాలించి శుకుఁడు
దనుజనాయకునిఁ జెం - తకుఁజేరి పలికె.

—: శుకుని వానరసైన్య వర్ణనము :—

"రావణ ! యింకఁ దీ - ఱను నీకుఁ జలము 2640
కావరంబున నెట్లు - కడతేఱఁ గలవు ?
కపివీరులున్మత్త - గజములమాడ్కిఁ
విపులగంగాతీర - విటపంబులట్లు
పృథుహైమవతసాల - వృక్షంబులనఁగ

వ్యధితాత్ములై చాల - బ్రాలియున్నారు!
దేవదానవులైనఁ - దృణమాత్రులనుచు
భావింపఁ దగువారి - బలవర్గమునకుఁ
గిష్కింధలోన సు - గ్రీవునిఁ గొలిచి
దుష్కరవిఖ్యాతు లెం - దులన్నన లేక
దేవతాంశముల ధా - త్రిని జనియించి 2650
లావుల కెందుఁ గొ - లందు లేర్పడక
యుండుదు రిరువది - యొక్క వేలుకోట్లు
పండియు నందు వే - వేయు శంఖములు
నూఱుబృందములు నం - ద్రపులు భానుజునకు
వారలలో బల - వంతులన్నిటను
వీరలు నాసత్య - విమలాంశభవులు
వీరలు మైందద్వి - విదులనువారు!
అజునివరంబుచే - నమృతంబుఁ గ్రోలి
యజరామరణవృత్తి - ననమానులగుచు
వీర లంకకు వేఱ - విత్తులై వచ్చి 2660
శ్రీరామునకుఁ బ్రీతి - సేయుచున్నారు!
సుముఖుని విముఖునిఁ - జూడుమా చెంత
సమరంగనా మంద - రాకారులగుచు
మృత్యువునకుఁ బుట్టి - మించినయట్టి
యత్యంతబలులు జ - రాకాంత్రులగుచు
బలములు తమ తీరు - పతి వేలుకోట్లు
గొలఁదిలో నిన్నుమా - ర్కొన నున్నవారు!

—: ఆంజనేయుని వర్ణనము :—

చూడుము వారిని - చూపి కేలుసాచి
యాడుచున్నారు వీ - రానులాపములు
కేసరిసుతుండు సు - గ్రీవుని హితుండు 2670
దాసుండు మిగుల సీ - తానాయకునకుఁ
బవనుజుఁ డంజనా - భామినీమణికి
నవతార మొందిన - యప్పుడే యెగసి
వినువీథిఁ దామూఁడు - వేల యోజనము
లినుని ఫలంబని - యెంచి పట్టుటకుఁ
జేరిన కులిశంబు - చే నింద్రుఁడలిగి
దారిఁ దప్పకయుండ - దవడపై నటుక
నందుచే నాతఁడు - హనుమంతుఁడనఁగ
నెందుఁ బ్రసిద్ధికి - నెక్కినవాఁడు!
సీతను జూడవ - చ్చి యశోకవనము 2680
చేతులు తీఁటవోఁ - జీకాకు చేసి
యక్షునిఁ బొరిఁగొని - యనిలోన నెదురు
రాక్షసులను గాల - రాచి నీలంక
చిచ్చుపెట్టెను మఱి - చెలిపె ? వాఁడొకఁడె
వచ్చిన నెదురించు - వారమే మనము ?
వాల మల్లార్చుచు - వాఁడె యున్నాఁడు
కాలునిరీతిఁ జక్కఁ - గఁ జూడు మతని !
అటు చూడుమయ్య ని - శాటాధినాథ !

—: శ్రీరాముని వర్ణనము :—

చటులప్రతాపదై - త్యవరాళిక
సంగరరంగ భీ - మునకై తల్లడిల్ల 2690

పుంగవ నిజభుజా - భుజగభుజంగ
భుజగీ భవన్నాక - పురవధూవార
భజనీయకీర్తి ప్ర - భావానుభావ
మందారమంజరీ - మకరందబిందు
తుందిలేందిందిర - స్తుతిసంగీత
కలనాదమేదురా - కాశావకాశ
వలయిత వసుమతీ - వలయమైనట్టి
బ్రహ్మప్రముఖదివ్య - బాణాభిరాము
జిహ్మాగోత్తమవిల - సితభుజస్తోముఁ
బరమకల్యాణనై - భవగుణారాము 2700
శరణాగతత్రాణ - సద్ధర్మకాము
దూరీకృత సమస్త - దుష్టోపనాశము
నూరీకృతదయాగు - ణాధులలాముఁ
గోమలతరనీల - కువలయశ్యాము
సామాది నృపనీతి - సముదయోద్దాము
సీతాదృగుత్పల - శ్రీకరసోము
దాతృత్వనిస్సీము - దశరథరాముఁ
గనుఁగొంటిరే యిట్టి - కల్యాణచరితు
వనితఁ దేనగు నె గీ - వంటి యల్లునకు ?
శోభించి తలఁదెగఁ - గొట్టినఁ గొట్టు 2710
మీపాదములు చూడ - మేఁగుటమేలు.

—: లక్ష్మణవర్ణనము :—

ఆరాముఁడావంక - నఖిలధారకుని
వైరినిర్గర్వన - ధ్వజధారకుని

ననుదినస్వజన క - ల్యాణాకారకుని
దనుత తేతరకీర్తి - తారహారకుని
ననురమార్గణగను - తాభవారకుని
ననమానవిగ్రహు - హారకిశోరకుని
దరళపజ్రాంకుర - దంతశోరకుని
దరళతారకనుమి - ప్రకాశమూరకుని
దేటిచూడుము మన - దెసఁ జూపులునిచి 2720
పేరుఁ బైఁ విల్లుకు - నట్టి యున్నాఁడు.

—: విభీషణవర్ణనము :—

ఆరాము వలచాతు - నలఘుభీషణుఁడు
హారిసమస్తగు - ణాత్మభూషణుఁడు
పరవివేకవిశేష - వారి శేషణుఁడు
పరశౌర్యవాహినీ - పటలశోషణుఁడు
దారుణకరగదా - దండభీషణుఁడు
చేరికగాఁగ వ - చ్చెను విభీషణుఁడు
కనుఁగొమ్ము పిరిదు - గద్దఁగాచియుండ
మునమును నితని - మర్థ్మరాఘవుని
తరమిం పోరఁగ కబం - ధవిరాధవాలి 2730
ఖరదూషణాదులఁ - గడతేర్చి బటిఁగి
పోరఁ జూచిన నీదు - బుద్ధి లేమందు ?
నారాము నెన్నాన - నై యున్నవాఁడు

—:సుగ్రీవవర్ణనము:—

సకలవర్వతకుల - స్వామియై జగము
లకు. [illegible]

యమరాచలమురీతి - నగచరులెల్ల
సమబుద్ధిఁ దనుఁగొల్వ - శతమన్యుఁడొసఁగు
వాలి దాల్చిన దివ్య - వాసన కనక
మాలికాతారారు - మాకిచ్చి రాజ్య
పదవులు రామకృ - పాసైభవమున 2740
నొదవ రాఘవుని ప్ర - యోజనం బెల్లఁ
దలమోచి వచ్చిన - తరణి నందనుని
బలవంతు సుగ్రీవుఁ - బరికింపు మీవు.
ఓటమెఱుంగక - యొకనూఱువేల
కోటులు శంఖ శం - ఖులు నూఱువేలు
నొక మహాశంఖులు - నొంకు బృందంబు
నకు మహాబృందంబు - నకు నాగపద్మ
మునకు మహాపద్మ - మునకు ఖర్వ
మునకు మహాఖర్వ - మునకు సముద్ర
మునకు నట్టి సముద్ర - మునకు నోఘము 2750
మునకు నట్టి మహౌఘ - మునకుఁ దక్కులము
తనపంపు సేయు నిం - దఱితోడ నీకు
కొనసేయవచ్చె రా - మునిఁ జూడఁదగఁడు!
మాకుఁ జూచిన నీకు - మరణంబు నిజము
లేకున్న చేఁబోగి - లెవ మెచ్చఁదనుచుఁ
జావనేఁటికి రాముఁ - జానకిఁ గూర్చి
నీవారి ప్రాణముల్ - నిలుపుట మేలు."
అనఁ గపివీరుల - నాతఘునిరు
లను జూచి కోర్వఁజా - లక తశాననుఁడు

—: రావణుఁడు శుకసారణుల మాటలకుఁ గోపించి వారలఁ దొలఁగి పొమ్మనుట :—

చలము మానక శుక - సారణ వచన 2760
ములు విని వారిమో - ములు చూచి పలికె.
"వేదముల్ చదివి యా - వెంట నంగములు
శోధించి దిశల రా - జులను సాధించి
మహిఁ గల్గు సకల ధ - ర్మములు నెఱింగి
బహుకాల మీలంక - పాలించి నేను
కొఱమాలినట్టి మీ - కును గల్గు బుద్ధి
మొఱఁగనే పగవారి - నెచ్చుగా నెంచి
చులకని మాటయి - చ్చో నన్నునాడి
తలఁద్రొవ్వినందుకుఁ - దలఁద్రెవ్వ నేతుఁ
గాచితి మిమ్ము ని - క్కడ నిల్వ నేల 2770
త్రోచుట చంపినం - దుకు సరిగానఁ
దొలఁగి పొండని మిమ్ముఁ - ద్రోచితి నిచట
నిలిచినఁ జాలక - నిగ్రహింపుదును
పొండన్న" వారలు - పోయిన వెనుక

—: రావణుఁడు మహోదరుని బిలిచి తగిన వేగులవారినిఁ బంపి రామసుగ్రీవులయుదంతముఁ గనుఁగొనుమనుట :—

వెండియు వేఱొక్క - వేగులవారిఁ
బిలువ మహోదరుఁ - బిలిచి పంపుటయుఁ
దలఁచినంతనె వారు - తగిన వేగరులఁ

ఎంతయుఁ దెచ్చినఁ - జేరినవారి
సంతసంబున నొక - మాట నిట్లనిరి.
"రామలక్ష్మణుల చే - తలు విభీషణుని 2780
క్షేమంబు సుగ్రీవు - ని విచారములును
కపుల యాలోచన - క్రమము నిద్రించు
నపుడెచ్చరికల ను - న్నట్టి భటులు
పాళెంబులో మాట - పలుకులు ప్రజల
యేలినవారల - యెడ నొగుములును
నుక్కళమ్ములు గాచి - యున్న వానరుల
యిక్కువలును జూచి - యిపుడెఱంగ"నుచుఁ

—: ఆవేగులవారు సుగ్రీవుని సైన్యమునుఁ జూచి భయమునంది, వానరులచేఁ గొట్టుపడి లంకకుఁబోవుట :—

బనిచిన వారలం - బరమున కగసి
చని కపినీక ప్ర - చ్ఛన్నులై నిలిచి
కపుల మేలిమి చూచి - కలగలఁబడఁగ ॥ 2790
యపరిమితంబౌ భ - యంబుచే నొదిగి
కనుచుండ వారలఁ - గని విభీషణుఁడు
వనచరులకు వారు - వచ్చినజాడ
వినిపింప కపులెల్ల - వెంటాడి వెదకి
వినువీథి నందఱు - విచ్చి పాఱుటయు
నందులో శార్దూలుఁ - డను వాఁడు దగుల
ముందల పట్టుక - ముష్టియుఁ దన్నుచును
పీడింపఁ గూకలు - పెట్టి "నాపాటుఁ

జూడవే నిత్యాయ - శోనిధిరామ !
విడిపింపవే !" యన - విని "చాలుఁజాలు 2800
విడుఁ"డంచు జానకీ - విభుఁడానతీయఁ
దనతల్లి కడుపులోఁ - దా నుఱులంగ
జనియించి నటులెంచి - చని దశాననుని

—: వేగులవారు రామునిఁ జూచిన సంగతి రావణునకు విన్నవించుట :—

సముఖంబుఁ జేరి " మా - నము వచ్చె నిపుడు
తమ సంపదఁ జూరకొనఁగ - దండుపై మీరు
తెన్ను నమ్మితిమి వా - లినిఁ జంపినట్టి
దున్నహా తేజుని - తోడి వైరంబు
నీకేల 'యిటమీఁద - నినుఁగొల్చి చెడఁగ
మాకేల చాలు నీ - మనవిఁకమీఁద
నెటులైనఁ బొమ్మన్న" - "నేమేమి !" యనుచుఁ 2810
దటతటఁ దనగుండె - తల్లడమందఁ
గర్దమంబునఁ జిక్కు - గజము చందమున
శార్దూలుఁ జూచి రా - క్షసనాథుఁ డనియె.
" ఓరి ! శార్దూల ! మా - మాటమి దోరఁగి
యీరీతి నాడదు - కే సన్నిహింగి
చెనఁటివై తన్ను ముం - చినదె సముద్ర
మునునట్ల కపులచే - నలజడి నొంది
వచ్చితివటుగాన - వాకొంటి· వింటి
హెచ్చు గొందులు నీకు - నేమాయె నిపుడు
తెలుపరా తిరిగిన - కెలఁగిన్నె నతడు 2820

దలపాదిక్షైన ద – శగ్రీవుఁ బలికె
" పోయితిమేము నీ – పొమ్మన్నయట్లు
మాయ వన్నెక నభో – మార్గంబునందు
వారి యెచ్చరికలు – వారి పాటెములు
వారలు నీబల్కు – వార్తలుఁ గనుచు
వినుచు నుండఁగఁ దమ్మ – విను వీథిఁ జూచి
తన కేల యనక నీ – తమ్ముఁడా వేళ
చెప్పి చూపిన కపుల్ – చెవివట్టి యీడ్చి
గుప్పి తన్నుచునుండఁ – గూఁతలు వెట్టి
కావవే యన్న నా – కరుణాసముద్రుఁ 2830
డావార్త లాలించి – యవనిజాప్రియుఁడు
విడుఁడేల బాధింప – వీని నటన్న
విడిచి రాజ్ఞకువాని – వెంచి పొమ్మనుచు
నందుచే రాఁగన్గె – బ్రాణాశ వెనుక
ముందరల్ చూచిన – మోన వెందుదును
కపులు బారులు దీర్చి – గారుడవ్యూహ
మిపుడకూర్చుక వచ్చె – నిదె రాఘవుండు
సేతువు గట్టించె – సింధువు మీఁద
సీతను మరల ని – చ్చిన బ్రదుకుదువు
కాకున్న నిప్పుడే – కలనికి నేఁగు 2840
మాకడి కార్యమీ – వనుభవించెదవు.
ఊరకుండిన కోఁతు – లుండఁగ నీవు
పురపెల్ల లగ్గలీ – బ్రొద్దె పట్టెదరు
చుట్టుక యీలంక – చుట్టును జాల
ముట్టడిగా దిగి – యొఱయుచున్నారు.

గడియు తాళ ''రటన్న - గలఁగుచు గుట్టు
సడలక మఱల రా - క్షసనాథుఁడనియె.

—: రావణుఁడు శార్దూలుని వానరుల వృత్తాంత
మడుగుట :—

" కపులెవ్వరింద - ఱెక్కడనుండివచ్చి
రపరిమితంబౌ ము - భుజబలశక్తి
వారికెక్కుడఁ గల్గె ? - వారల తండ్రు 2850
లారయ నెట్టివా - రది దెల్పుమనిన
రావణుతోఁ గ్రమ్మ - ఱంగ శార్దూలుఁ
డావార్తలకు విన - యమున నిట్లనియె.
" రవికుమారుఁడు రిక్ష - రజుని తనూజుఁ
డవని నిల్పను గొల్వ - నతనికిఁ జెల్లు
ఘనబాహుబలుఁడు గ - ద్గదతనూజాతుఁ
డనఘుఁడు జాంబవ - దభిధానుఁడతఁడు
వంతుకుఁ దగు జాంబ - వంతునిఁ దమ్ముఁ
డంతకన్నను ధూమ్రుఁ - డంతకనిభుఁడు
వారికి ధర్మదే - వతకుఁ గుమారుఁ 2860
డాశరణుఁడు కడు - నాసించువాఁడు
కేసరికినిఁ గపి - కేసరి తనయుఁ
డాసమీరాత్మజుఁ - డతిసత్త్వశాలి
సోమునికొడుకు వూ - జ్యుఁడు దధిముఖుఁడు
తాము దుర్భరవేగ - దర్శి సుముఖులు
మృత్యువుకొడుకులు - మిగులంగ వీర
కృత్యముల్ ధారల - కే తగుసందు

దశవాయి నీలుఁడు - దహనతనూజుఁ
డలయింద్రు మనుమఁడా - యనఘుఁడంగదుఁడు
ద్వివిదమైందులు బలా - ధికులాశ్వినేయు 2870
భవులు వైవస్వత - భవులల్ల వారు
గజగవయగవాక్షు - గంధమాదనులు
రజనీచరేంద్ర ! వా - రల నెన్నఁదగము ?
అందఱు వీరమ - రాంశ సంభవులు
క్రందుగా కలనికిఁ - గాలుద్రవ్వుదురు
వారితో పదికోట్ల - వనచరోత్తములు
సౌరనాయకుల వం - శముల కన్నవారు
రామునికిని జగ - త్రయి నెవ్వరైన
రాముని మార్కొని - గెలువఁగఁ గలరె ?
దశరథరాజనం - దనులు రాఘవులు 2880
దశకంఠ ! నీకును - పద్రవము సేయుదురు
మత్తేభసముఁడు ల - క్ష్మణుఁడు కోట్లను
చిత్రభారాతినిఁ - జేరికఁ గొనఁడు
జ్యోతిర్ముఖుఁడు సూర్య - సుతుఁడట్టివాఁడె
శ్వేతుఁడు తరుణుని - జ్యేష్ఠపుత్రుండు
హేమకూటుఁడు నలుఁ - డీవార్ధిఁ గట్టె
గ్రామణి యాదిశ్వ - కర్మనందనుఁడు
వసుపుత్రుఁ డతఁడల్ల - వాఁడు దుర్ధరుఁడు
మగలినఁ బోనీఁడు - మనవారి నెదుర
జయశీలుఁ డతఁడు రా - క్షసనాథ ! నీదు 2890
సయిదోడు మనవిభీ - షణుఁడు తాఁ బోయి
తోడిబడ లంకకుఁ - దోరణఁగట్టి

యడిదూన రఘువీరు - నడుగులు చేర
లంకామహారాజ్య - లక్ష్మిఁ జేకొన్న
పొంకంబుతోడ ని - ప్పుడె యున్నవాఁడు.
కైకొమ్ము మీఁదటి - కార్యప్రచింత
మాకుఁ దోఁచినయట్టి - మాటఁ జెప్పితిమి."
అనిన శార్దూలుని - యాస్యంబుఁజూచి
దనుజనాయకుఁడు మి - థ్యాబుద్ధిఁ బలికె.
"ఏ నింద్రుఁడంత వాఁ - డెదిరించె నేని 2900
నీనేర జానకి - నీమాటలేల ?
మీరింద్ల కరుగుఁడీ - మీఁదటికార్య
మేనూహములనైన - నేనె సాధింతు."

—: రావణుఁడు విద్యుజ్జిహ్వునితో శ్రీరాముని శిరము సీత వద్దకుఁ దెమ్మనిచెప్పుట :—

అనుచు మంత్రులఁ బంచి - యాత్మీయభవన
మున కేఁగి మానసం - బునఁ జింత సేసి
తాను విద్యుజ్జిహ్వుఁ - డనుయాతుఁ బిల్చి
దానవాధిపుఁ డేక - తమున నిట్లనియె.
"సీతను మనము వం - చించినఁ గాని
చేతికి నేపనుల్ - చేకూడిరావు.
అందుకుఁ దగునుపా - యంబుఁ దలఁచితి 2910
డెందంబులో నిప్పు - డే నీవుపోయి
రాముని మాయాశి - రంబు కోదండ
మా మహితసాయ క - మస్తంబునందు
నేమాట లాడుచో - నిధి కడకేఁగు

మామీఁదఁ గనుఁగొంద - మవనిజ తోఁగు."
అనివాని నియమించి - యప్పుడే తాను
జనకజ చెంతకుఁ - జనియున్న యంత

—: విద్యుజ్జిహ్వుఁ డట్లనే రాముశిరము నచటనుంచి వెడలుట :—

వాఁడు నట్లనె రఘు - వర్యుని శిరము
పోఁడిమి చెడకుండ - పొదువుగఁ దెచ్చి
బంటుతనంబున - పరువునవచ్చి 2920
వింటితో నటుపెట్టి - వెనుకకుఁ జనినఁ
దలవాంచి యున్న సీ - తనుఁ జూచి [illegible]
కులపతి యప్పుడా సీ - [illegible]ని యిట్లనియె.

—: రాముఁడు యుద్ధములోఁ జనిపోయెననియుఁ దన్నేలు కొమ్మనియు రావణుఁడు సీతతోఁ జెప్పుట :—

" జనకనందన! రామ - చంద్రునిమీఁద
మనసుంచి వడిగల - మగఁడని నమ్మి
యున్నాట్లు నడియాస - నింతయు లేదు
కొన్నను మనసీక - గుట్టు పెట్టితివి
రాముఁడిప్పుడు సమ - రంబులో నీల్గె
నీమీఁదట విచార - మింక నేల నీకు
పడఁతు లెచ్చట నైన - భాగ్యహీనతను 2930
గాడుకుల విధిగతిఁ - గోల్పోయి పతుల
రాముని నిర్భాగ్య - రాలవై నీవు
భీమసంగరములో - చేలుపోయితివి,

యింకఁ జెక్కటను చె - య్యాడి పోకనేల
లంకామహారాజ్య - లక్ష్మివై నీవు
చలముఁ జాలించి ము - చ్చటదీఱఁ దనకు
వలచి పట్టపురాణి - వాసమన్నైన
నేల వింతని చాల - నెల్లలోకములు!
చాలింపు మింక వి - చార మేమిటికి?
చచ్చిన రాముఁడు - చలపట్టి మగుడ 2940
వచ్చి మాతో పోరు - వాఁడె నీకొఱకు!
వినవేము జగడంబు - వృత్తాంతమెల్ల
వనవీధి బంధించి - వచ్చి రాఘవుఁడు
కపి సేనతోడ లం - కాపురి చుట్టు
నిపుడె పాళెము డిగ్గి - యెంతయు నలసి
యేమఱి నిదురించు - నెడ నస్మదీయ
భీమరాక్షసయోధ - బృందంబు వెడలి
యుజ్జ నానాయుధ ప్రహ - స్తాదులు వాని
పజ్జకుఁజని కోఁతి - పాళెంబులోన
నొడలెఱుఁగక నిద్ర - నొందు నీమగని 2950
మెడఁగోసి తెచ్చితి - మింటికే నగిరి
తప్పించుకొని పాఱె - దమువిభీషణుఁడు
చుప్పనాతిని ముక్కు - సురియచేఁ గోసి
నాపాపమునఁ బాఱె - నపుడు నీ మఱఁది
వాపోవుచును జాంబ - వంతుఁడు పఱచెఁ
జివ్వఁజాలించి వ - చ్చిన త్రోవ ప్రజలు
నవ్వఁగఁ బరువెత్తె - నలినాప్తసుతుఁడు.
ఊరక యంగదుం - డూడని కాడ

దారిఁ దప్పినఁ బోయెఁ - దాఁకుఁడు నీలి
పోక నిల్చి సమీరు - పుత్రుండు వడియె. 2960
మాకొల్లు కలిగి రా - మునిఁ బాయలేక
కుముదాఖ్యుఁ డొంటిగఁ - గొట్టినఁ బడియె.
సుషేణ సైన్యసుఁడు చీఁగి - చనియె నలుండు
నీలుఁడు శరభుఁడు - నిలిచి పోరాడి
ప్రాలిరి మేనులు - ప్రయ్యలై భువిని
పనసుఁ జెలంగి ద - బ్బర వచ్చు పనుపఁ
బనసు చెట్టునుఁ గోలి - భ్రమసి తానిలిచ
నాలంబులోన గ - వాక్షుండు గూలె
చాల కయ్యము సేసి - శతవలి వాడిసె.
నెత్తురు గ్రక్కుచు - నగ్గను సేయఁ 2970
దుత్తరంబున ధూమ్రుఁ - దుష్టుఁగోలుపడియె.
చేయెత్తి ద్రొక్కుఁగా - ల్చిరి దధిముఖుని
మాయచేఁ గేసరి - మేను దాఁచిపోయె
సేతువు చూడవ - చ్చిన రిపులెల్ల
భీతిచే నిల్లాంద్ర - బిడ్డలఁ దలఁచి
ముగిసె కార్యంబని - మొదలి పంక్తులకుఁ
దగదొట్టి వాలిన - దైత్యులు తలఁపఁ
జెట్టుగొండలు వట్టి - శ్రీరామునేసి
పొట్లంబు చెడి విచ్చి - పోయిరిట్లుంచు

—: రావణుఁడు సీతను నమ్మించుటకొఱకు శ్రీరాముని శిరమును నామె ముందఱఁ బెట్టించుట :—

వలికి విద్యుజ్జిహ్వ - సాధితంబైన 2980

తలఁదెచ్చి సీతముం - దటఁ నిలుపుటకు
రావణుఁ డుడిగింపు - రమణితోఁ బలుక
నావిధంబున నది - యవనిజకడకుఁ
దలయు విల్లును దెచ్చి - ధరణిపై నుంచి
తొలఁగిపోయిన జగ - ద్ద్రోహి రావణుఁడు
ఇది రాము మస్తకం - బిపుడె కెంధూళిఁ
బొదివి యున్నది శరం - బులు విల్లుఁగనుము
గుఱుతుగాఁ దలయెత్తి - కొనగెల్లఁదీఱఁ
బరికించిచూచి చే - పట్టుము నన్నుఁ
గాఁక దీఱఁద" టన్న - కల్పితరామ 2990
రాకేందువదన మా - రామునిభామ

—: సీత యాశిరస్సును కనుఁగొని దుఃఖముచే మూర్ఛిల్లి రామునికొఱకై శోకించుట :—

కనుఁగొని తలవెంట్రు - కల పోయగంబు
తనతండ్రి యొసఁగు నా - దల మానికంబు
పలుచని చెక్కులు - పాటలాధరము
నెలవంక బొమలును - నిడుదకన్గవయు
విల్లునమ్ములుచూచి - విభుఁడె కాఁదలఁచి
త్రెళ్లి ధరిత్రి మూ - ర్ఛిల్లి చేతెలిసి
"హా! రామ! హా! నాథ" - యని పొగలుచును
వారిజానన సీత - వగల నిట్లనియె.
"కైకేయి! నీదు సం - కల్పంబు నీకు 3000
చేకూడె నీవు కో - ల్చినదె దైవంబు
నోములన్నను నీవు - నోచిన యవియె

నోములు కడచేసె - ను తపంబు సేయ
నడవుల కేఁటికి - నంపితివన్న ?
పొడఁడుపొందని మేము - చేసిన దేమి ?
కడలేని శోకసా - గరములో నిట్లు
పడి యీఁదవలసె నే - వ్వఁరియుఁ గండు లేక
ముచ్చట మున్నీట - మునుఁగుటఁగాక
వచ్చెను తనకిట్టి - వైధవ్యవృత్తి
పతులకై సతులెందు - ప్రాణముల్ విడుతు 4010
రతివకై పతులిట్టు - లగువారు గలరె ?
వానరులే సహా - వాసమౌ బలగ
మీన మృత్యువవైతి - విప్పుడు నీవు
కోదండదీక్షాది - గురుఁడవు శస్త్ర
వేదివి జగదేక - వీరవర్యుఁడవు !
ఏర్చవే గడియలో - నెండినయుదధిఁ
గార్చిచ్చువలె నీవు - ఖరదూషణాదులను !
తునిమివేయనె విరా - ధుని యంతవాని !
ఘనువాలి నొక్కకోలఁ - గడతేర్చలేదె !
అట్టి నీవెక్కడ - యధమురాక్షసులు 4020
చుట్టుక శిరము ద్రుం - చుక తెచ్చుటెట్ల ?
నిద్దుర నీదు కం - టికి రాదటంచు
బద్దిపోయెను మున్ను - పవగానసుతుఁడు
నిదురయె నీదుపా - లికి హేతువయ్యె
నదియె కారణముగా - ననదనైతి
నాయుదున్నతుఁడ వీ - వసుఁడు భానుడుల
మాయమాటలు చాల - మది నమ్మియుంటి

కటకటా! మాయత్త - కౌసల్య యింక
నెటులీద నేర్చునో - యీ శోకజలధి?
ప్రాణనాయక! ధను - ర్బాణంబు లుభయ 3030
తూణీరములును నీ - దుకరంబులందు
నతిశయిల్లఁగఁ బూజ - లందిన నిప్పు
డితరుల పాలయ్యె - నే కాలగతుల!
పదునాలుగేండులు - ప్రతినచెల్లించి
తుది నయోధ్యకుఁ బోవు - దు నటంచు నీవు
జనకుని కెఱిఁగించ - స్వారాజ్యమునకుఁ
జనుదురే తోడుక - చనక నన్నునిచి
సత్యసంధుఁడ వగ్ని - సాక్షిగా నన్ను
సత్యంబు సహధర్మ - చారిణివనుచు
నాడి వసిష్ఠాదు - లందఱు వినఁగ 3040
నో దేవ! పలికి యి - ట్లొంటిఁ బోవుదురె!
నీచుట్టు వట్టి యీ - నీచ రాక్షసుల
నాచుట్టు నుండ నుం - డఁగఁ దగునయ్య?
యాగాది సకల క్రి - యలు దీర్చి రాజ
యోగివై నాతోవి - యోగంబుచేత
మొదట నిద్రాహార - ములకుఁ దొలంగి
పదినెల లిట్లున్న - పరమపుణ్యునకు
దోయజభవుఁడిట్లు - దుర్మరణంబు
సేయునే! యేమని - సేయుదు నింక.
ఎవ్వరు వలదన్న - నింతయు వినక 3050
మువ్వురితో వనం - బుల నుండవలసి
వచ్చినదో దేవ! - వళకుమఁ దన్ను

మ్రుచ్చిలి తెచ్చె నీ - ముఱుచ దానవుఁడు.
అమరావతికి నిన్ను - ననిచి సుమిత్ర
తనతల్లి యలర మా - తల్లి శోకింపఁ
బ్రాణముల్ దాఁచుక - పఱచె లక్ష్మణుఁడు
ప్రాణేశ ! యూర్మిళ - భాగ్య సంపదను !
హనుమంతు ననిచిన - యార్తి నంతయును
దిని మహావనచర - వీరులఁ గూడి
కడలి బంధించి లం - కాపురిమీఁద 8060
విడిసి కంటికి నిద్ర - వేగించలేక
మానఁబోయితిని త - మ్ముని నమ్మి వచ్చి
యాసించి ప్రాణంబు - లతఁడేమి సేయు?
ఒరులు దానము సేయ - నోరువలేక
పరిహరించిన యట్టి - పాపంబుచేత
నిను బెడఁబాసి నీ - విఁకఁ జిక్కి యుండు
వినుక సీతఁగని - వెతల పాలైతి !"
అని మస్తకము దీసి - యక్కునఁ జేర్చి
తనయూరువుల నుంచి - ధారాళమైన
కన్నీటఁ దోఁపుచు - కరనఖాగ్రములఁ 8070
జెన్నెఱుల్ దువ్వుచుఁ - బ్రియుఁడాశ్వాసించి

—: సీత రావణునితోడ తన్ను శ్రీరామునితో సహగమనము సేయుట కాజ్ఞ యీయుమని కోరుట :—

"ఓరి ! రావణ ! నీవు - నొకపుణ్యమార్గ
మెఱుపాటుగఁ ద్రచ్చి - యిచ్చెద నేను
తలతోడఁ దలయు గా - త్రముల గాత్రంబు

గలయించి తన్ను రా - ఘవుఁ గూర్చితేని
ననుగమనము సేయు - నవుడు దీవింతు
నిను చిరంజీవిగా - నెగులొందకుండ
అనునంతలోనఁ "బ్ర - హస్తుఁడు వంపె

—: ఇంతలోనొక దూత రావణుని సత్వరముగా రమ్మనుట :—

నినుఁ దోడితెమ్మని - నిలువరాదిచటఁ
బురములో నుత్పాత - ములు చాలఁదోఁచె 8080
పెరిగెఁ గార్యము నిమ్ముఁ - బిలువు మటన్న
వచ్చితి" నను దూత - వచన సంగతికి
రిచ్చలువడి వాఁడు - రివ్వలు విఱిగి

—: రావణుఁడు వెడలినతోడనే శ్రీరాముని శిరమునాతనితో వెడలిపోవుట - దానిచే సీతమనస్సు శాంతిఁబొందుట :—

దిగులుచే నేమియుఁ - దెలియక మఱలి
మొగము వాడఁగ మంత్రి - ముఖ్యులున్నట్టి
సావడి చేర ని - చ్చట తోడమీఁది
రావణు కృత్రిమ - రాము శిరంబు
విలునమ్ములు వాని - వెంటనే పోవ
నుల్లంబులో సీత - యుపశాంతుడిగి
యూరటఁ గైకొని - యుండె. రావణుఁడు 8090
శూరు నాప్తునిఁ బ్రహ - స్తుని జేరఁ బిలిచి
మనము మూకలఁ గూర్చి - మర్కటశ్రేణి
దునిమింత మిపుడు నీ - వులఁ జాటఁ బనిచి
పిలిపింపు" మనరణ - భేరి వేయించి

బలములు రావించి - పంక్తికంఠునకు
నామాట వినిపింప - వచ్చుట సీత

—: సీత రామునిఁగూర్చి దుఃఖింప సరమ యిదిరావణ మాయగాని వేఱొండుకాదనిచెప్పి యూఱడించుట :—

రాముని చరణ సా - రసములు దలఁచి
కన్నీరు రాల్చ లోఁ - గనుఁగొని సరమ
మన్ననఁ జేరి సా - మమున నిట్లనియె.
"ఓయమ్మ! యీతల - యును విల్లు నిజని   8100
మాయ యింతియెకాని - మఱియొండుగాదు
శ్రీరామునకుఁ గీడు - సేయ నొక్కరుఁడు
చేరిచేదావాగ్ని - చెదలంటు నమ్మ
రాముఁ గాచిన నుది - ప్రాణము రక్షసి
కేమిటికి భయం - బిటఁ గల్గనేర్చు?
కాకుత్స్థ తిలకుల - కరుణ గొప్పనము
చేకొన్న సుగ్రీవుఁ - జెనకునే యొకఁడు
రామకోదండంబు - ప్రాపున నున్న
సామాన్యులే కపుల్ - శరభాదులకు
వాడు కీడును జేయ - వారి కీడునకు   8110
నోరాదు ! యీచింత - నొంద నేమిటికి ?

—: సరమ సీతతో యుద్ధభేరి మ్రోఁగుచున్నదనియు శ్రీరాముఁడు రావణునిజయించి యూఱెను తీసుకొని పోవుననియుఁ జెప్పి సంతోష పఱచుట :—

అదె వినవమ్మ భ - యంకరారావ
విదిత భేరీశంఖ - వీరానకములు

బలవత్తరంబయ్యె - భయము రావణుని
తలఁపులో శ్రీరామ - దళములు జూచి
జతనంబుఁ జేసిరి - స్యందన శ్రేణి
యతనంబుఁ జేసిరా - హవ కర్మమునకుఁ
గనగల్గి వ్రేసిరి - కరులకుఁ బ్రాల్గు
కనుఁగొంటి బల్లన - కట్టిన హరుల
పోటుదారలు పుర - మ్మునఁ బిమ్మరేఁగి 8120
పాటక నాదంబు - బారులు గలిగె
భటుల కోలాహలా - ర్భటి మిన్నుముట్టె
నటు చూడు మైత్రీరా - హవ కేతనముల
నాయుధసంపత్తి - నమరేఁ గాల్బలము
మాయమ్మ! నీకు నే - మను గల్గు దీన
రామచంద్రుఁడు రేల - రావణు సమర
భూమిలో నసురల - పుట్టు లేకుండ
నడఁచి నీతో నయో - ధ్యకుఁ జేరగలఁడు
తొడమీఁద రామచం - ద్రుఁడు గారవింప
ననుభవించెద వీవ - నంత కల్యాణ 8130
మనవాళిగానంద - మహిత సౌఖ్యములు.
అప్పుడు మఱువకు - మమ్మ నేనన్న
యిప్పటిమాట నే - నెప్పుడు నీదాన
నిందుండు మఱలి పో - యి ప్రధానవరుల
నందఱఁ బిలిపించి - యాలోచనమునఁ
గయ్యంబె కాని యు - క్కుఁటఁ దీఱదనుచు
నియ్యెడఁ జాటించె - నిదె భేరి మొఱసె
అంధజగమన! నే - డాదిగా నగర

మండోదరీ ముఖ్య - మదవతీమణుల
రోదనధ్వనులు నీ - శ్రోత్రములు సోకంగ 8140
ఖేదంబు మాను మ - ఖండితవు నీవు.
అసురనాయకునితో - హరిఁగూడి ప్రతిజ్ఞ
సముదయ........ - చండంబుఁ గోరఁ
దమ్మునితోఁ గూడి - దశకంఠుఁ దునుముఁ
జూమ్మ నామాటఁ బ్రతి - ష్ఠితిగ నమ్మ
కంచుకంబూడ్చిన - కాలాహి గమున
సంతాపఖేదంబు - సడలింపుమీవు
వానలచే సస్య - వతియైన ధరణి
నానాఁట నగుదువి - న్ననువున నీవు
మదిలో విచారంబు - మాని సంతోష 8150
పదవిలోనిప్పుడు తె - ప్పున దేఱఁగలవు
చుట్టు వేడిమి వ - చ్చు పొందఁగ నుసఁగ
గట్టుల దారకు నే - కట ప్రదక్షిణముఁ
గావించు రవిఁ జూచి - కరములు మొగిచి
సేవింపు మిష్టార్థ - సిద్ధి గాఁగలదు
మాయమ్మ! నీవు ని - మ్మది నుండు మిపుడ
పోయిన యనుమాన - ములు నివారింపఁ
జూచి వచ్చెదను య - శోధాము రాము
వాచాలతలు మాపు - వనితను గాను
పోనొడ నారయం - బునకు ఖగేంద్ర 8160
వాయువుల్ పరిగాడ - వత్తు నీడగాను
చనుదుకే?" యని విభీ - షణు రాణివాస
మునిన మాటలు విని - యువనిజ పలికె

' రామచంద్రునిఁ జూచి - రాఁ దలంచుటలు
నీమదిలోపల - నిజమయ్యెనేని
నంతమాత్రంబు ద - యాశక్తిఁ గలిగె
నంతియె చాలు మా - యావి రావణుఁడు
కపటాత్ముఁ డేమి పో - కలను బోయెడిన!
యిపుడేఁగి యాతని - హృదయంబుఁ జూచి
నడిపిందు సమరస - న్నాహంబుఁ దెలిసి 8170
గడియలో మఱలి యి - క్కడికి రమ్మ '' నినఁ
బరమానురాగ సం - భరితయై యొప్పి
సరమ జానకిఁ జూచి - సమ్మతిఁ బలికె

సీతపంపున సరమ లంకలోనికిఁబోయి యుద్ధసన్నాహముఁ గనుగొనివచ్చి సీతకు నివేదించుట :—

" అమ్మ! నీమది రావ - ణాసురు హృదయ
మిమ్మరయుని కని - యేవచ్చు నదియె
హితమగునేని పో - యెద " నని సరమ
యతిరయంబున నేఁగి - యసురనాయకుఁడు
తనప్రధానులఁ గూడి - తాఁ జేయవలయు
మనుకులు కరతలా - మలకంబుగాఁగఁ
గాంచి క్రమ్మఱ వచ్చి - కమలంబుఁ బాసి 8180
సంచరించు సరోజ - సదనయునంగఁ
దన్నుఁబాసి మిగుల ఖే - దంబుతో నున్న
జనకనందనఁ జేరఁ - జన రామురాణి
లేచి కౌఁగిటఁ జేర్చి - లేమ వచ్చితివె
యూచెంత కసియింపు - మీవార్త "ని యనఘ

నా దేవితో రావ - ణాసురు డపుడు
లాదరంబునఁ గన్న - యర్థ మిట్లనియె
"తల్లి! రావణుఁ గన్న - తల్లియు నతని
వల్లభ ప్రోవాళించు - వారుసుగ్రీవులును
సీతనిమ్మని బుద్ధి - చెప్పియు రాము 8190
చేత మున్ననిలోన - శించినయట్టి
ఖరదూషణాదుల - కథలు నీమగఁడు
శరధిఁ గట్టుటయు ని - చ్చటికిఁ జేరుటయు
సుతగుణంబులు నమా - నుష చరిత్రములు
నతనిచే రాక్షస - హానియౌ ననియుఁ
జెప్పిన ధనలోభి - సేవు సేయంగ
నొప్పునిగతి మోహా - యము [illegible] యుగఁబు
నిను రాఘవున కీయ - నేరక జగడి
మునకుఁ బోయెదనని - మూర్ఖించినాఁడు
రావణుఁడనిఁ జచ్చు - రాముఁడు గెలుచు 8200
దేవి! నీమగనిఁ గాం - చెదవు సత్యముగ
నేఁటి తేపటి వాసి - నీకు విచార
మేఁటికి! దనుజేంద్రు - డిట్లున్న యపుడు

—: రావణుఁడు శ్రీరామునిపైకి యుద్ధమునకు వెడలుదు
నని యాలోచన సేయుట :—

నగరోత్తమ సింహ - నాదముల్ కపుల
యగణిత వీరాట్ట - హాసార్భటులును
సెలుఁగుల కిలకిలా - యుత విరావంబు
జలజాక్ష సుతసైన్య - శంఖారవంబు

భీషణనిస్సాణ - భేరీ మృదంగ
ఘోషణ విని రామ - కోదండజనిత
శింజినీనిక్వాణ - జీమూతనినద 3210
భంజిత దానవ - బలసంఘంబుఁ
గాఁగ యాలంకల - గ్గలకెక్కఁగవులు
మూఁగునంతట దశ - ముఖుఁడాగ్రహమున
రాముని తెంపును - రణకుతూహలము
సౌమిత్రి కోపంబు - శతపత్ర హితుని
సుతుని ప్రతిజ్ఞలు - శుకునిచే వినిన
కతమునఁ గైవచ్చు - కార్యమూహించి
హేమమయంబైన - యింటికి నేగి
తామానమునఁ దన - తనవారితోడఁ
దొరఁగ ప్లైనము సేయు - చును రఘువీరుఁ 3220
బొరిగొందుఁ గలనికి - బ్బోదఁ బోవువాఁడ
ననిన రావణు దుర - హంకారమునకు
వనజాక్షి! యమాల్య - వంతుండు పలికె

—: మాల్యవంతుఁడు రావణునికి యుద్ధము వలదని శ్రీరామునికి సీతనిమ్మని హితముచెప్పుట :—

'నీతిసంపన్నుఁడు - నిజబుద్ధిశాలి
యై తగురాజు రా - జ్యము చాలఁజేయు
సమయంబు చూచుక - శత్రులఁగెలుచు
సుమతికిఁ గీర్తిప - చ్చును గెల్పుఁగలదు
పరివారితోడ దు - ర్జయులతోడ సంధి
పరగును దండింపఁ - బడు హీనసత్త్వ
కావున రామునిఁ -, గలనిలో నోర్వ 3230

ఈవిధంబున వచ్చు - నిట్టి సంపదములు
మనుజుని గూడగంటి - మహావానినొకఁడు
దునుమునే యొకఁ డూర్పుఁ - దొడిగి యేయంగ నిన
నారాముఁ డల్లుండ - నుగ చదలంతొకఁడు
చేరి యీలంకఁ గా - ల్చినఁ గానట్టి
మాన విభీషణుఁ డన్న - మాటలు చెవినిఁ
బోనుపకఁ జేటురాఁ - జూచెదవీవు
వలదు సీతను రఘు - వరునకు నిచ్చి
చలము వాలింపు మా - స్థిర బుద్ధివగుము
దేవతల్ ఋషులు సై - తే యని యోడ 8240
రావణు దునుము నీ - రఘువీరుఁ డనుచు
జయముఁ గోరెద రంబు - జగద్ధవ్యంబు గోరుగ
నియమింపఁ జే ధర్మ - నియతి నేఱ్పులకు.
పాపంబునకుఁ బాలు - పడఁ జేసె మనలు
భూపుత్రి కై చేదు - బుద్ధిఁ బూనుమ గ ?
పాపంబు లెందుఁ జా - పట్టిగ పుణ్య
మే పట్టునను మాఁడఁ - గ్రతయుగంబయ్య
కలుపంబులే కాని - కల్యాణకర్మ
ములు లేమిఁగా యుగం - బున కలి గూడుట
ధర్మముల్ చెలిచి యు - ధర్మంబులైన
కర్మంబు లెప్పుడుఁ - గావించువారు
సీత వానియు రాము - నికి నిచ్చి మనుము 8250
వాగొంటి యిది దేవ - వాక్య సమ్మతము.
అమరులు ధర్మస - హాయులు మనకు
సమకూడ నేరదు - సమర జయంబు

నీచేత బాధలొం - దిన బ్రహ్మఋషులు
చూచితే యాగము - స్తోమముల్ చదివి
యాగాదు లొనరించు - నందుచే జయము
సాగనీయక దైత్య - జాతిఁ ద్రోలెదరు
దేవదానవులచేఁ - దెగకుండ నజుని
చే వరమీవు గాం - చితిగాక తొలుత
నరులచే భయద వా - నరులచే నీవు 3260
పొరిబోవకుండఁగఁ - బూట కొవ్వావు!
అట్టివారలె వచ్చి - యదె కోట చుట్టి
ముట్టడి చేసిరి - ముత్తికగాఁగ
బహుళంబులైన యు - త్పాతముల్ లంక
నహరహంబును గల్గె - నది పుట్టుగాదె
కటు గర్జితముల ర - క్తంబులు గురిసె
నిటుచూడ మేఘంబు - లేనుఁగుల్ వారులుఁ
దొరిగించెఁ గన్నీరు - తునిసె టెక్కెములు
తిరిగె గోమాయు లం - తి పురంబులాదు
గంతులతో కాళి - కా విగ్రహములు 3270
రంతులు చేసి పు - రప్రఘాణముల
నుట్టె పూజాద్రవ్య - ములు శునకములు
పుట్టు నావులకు ని - ప్పుడు గర్దభములు
నెలుకలు పిల్లులు - నెలుగులు బాము
లలముకున్నవి మూన - వాళి దైత్యులను
జతగూడియున్నారు - శమనుఁడింటింట
నతిభయంకర విమ్ర - తాననుఁడగుచు
దండంబుతో బోధి - తలతోద మొలఁగు

చుండఁ జూచెదరు గద – యుగ్రులు రాక్షసులందు
విపరీత మతిఁ జిక్కి – విగతి పాపోయి 8280
నిపుడింపుచే లంక – నేఁడు కాఁగలదో ?
లంకేశ ! దనుజ కు – లంబు మాంసములు
కంకగృధ్రాదులు – కబళింపఁ గలవు
హితము చెప్పెద సీత – నిమ్ము రాముండు
శతపత్ర నేత్రుండు – సందుఁగుంటేల ?
ఇట్టి మాత్సర మేల ! – యుద్ధైన పరుఁడు
గట్టిగా సేతువు – గా వార్ధిమీఁద ?
సంధికార్యము మేలు – జానకినిచ్చి
సంధింపు మాసత్య – సంధు సేవించు
మారకయున్న మ్మ – హీన ! సంగరము 8290
నారాయణుండు మన్న – నాథుఁ డీట్టు
నట్టహాసము చేసి – యామహాశ్మశానం

—: రావణుండు మాల్యవంతుని మాటలు పెడచెవినిఁ బెట్టుట :—

దిట్టుచు " నీకు బు – ద్ధికి నేమి వోదు
హితవరివలె నుండి – నీవు శాత్రవుల
మతమవలంబించి – మాటలాడెదవు.
ఒకకోఁతి మున్నుఁగున – నొదిగ యుగ్గలి
నొకఁడెత్తికొని పోవ – నూరకుండ లేక
యది నిమిత్తముగఁ గ్రూ – రాశ వానిడిచి
కడసి పైఁబడి చావఁ – గా వచ్చినట్టి
రాముని భక్తు మే – రను సన్నుతించి 8300

యేమి లాభంబు నీ - కెందు చెందెదవు ?
ఎల్ల లోకము లేలి - యింద్రుని పురము
గొల్లవెట్టించి ది - క్కుల ప్రతాపంబు
నిండించి దివిజుల - నిలుకడల్ చెఱిచి
పుండరీక భవాండ - మున నొక్కరుండైన
నెదిరింపలేని న - న్నిట్లు దూషింప
నిదియేల పరిధాన - మిచ్చిరో వారు ?
బందుకట్టిగా నిన్ను - పౌరుషాఢ్యుని
యందుఁ జూపోపక - యన్యులిట్లాడ
బోధించిరో నీకు - బుద్ధి చల్లించి 8810
కాధాత కుదిముది - దప్పి పల్కితివో ?
నేనంచు నెఱుఁగవో - నీకు నజ్ఞాన
మూనెనో సీత నీ - కొక్కరిచేతఁ
బ్రియము చెప్పించెనో ? - పిఱికితనంబు
బయసి మాలింప నీ - కగిది నాడెదవో ?
ఎటులైన కేమి నే - నీఁజాల సీత
నిటువంటి మాటల - కే బెదరుదునె ?
కపులంబు కాసిన - కపుల గాకొక్క-
రమణికై రాముని - రాణివాసంబు
చంపుదు వానర - సహితు సుగ్రీవుఁ 8820
జంపుదు లక్ష్మణ - సహితు రాఘవునిఁ
జచ్చిన నొకనికి - శరణంబు మఱుఁగుఁ
జొచ్చునె రావణా - సురుఁ డేటిమాట
తాతవుగావునఁ - దాళితి జలధి

నీకొప్పు గట్టితు - శ్రీరాముఁ డనుచు
నింత మాత్రన భయ - మేఁటికి మాల్య
వంత! నీవిన రా - వణుని మాటలకు
నేమియు ననక తా - నింటికిఁ బోయె
నామాల్యవంతుఁడు - నంతరంబునను
తనప్రధానులు దాను - దశకంధరుఁడు 3830

—: రావణుఁడు లంకకుఁ గోటకు నాల్గుదిక్కుల రక్షకుల నియోగించుట :—

చెనఁటి యాలోచనల్ - చేసి పురంబు
జతనంబుఁ గావింప - సకలప్రయత్న
చతురుఁడై తప్పక - సాలంబుఁ గట్టఁ
దూర్పువాకిట ప్రహ - స్తుని దక్షిణంపు
తార్పు దిన్నెలయుతె - తాము మహాపార్శ్వ
నేఁడి యుపడమర - నింద్రజిద్దనుజుఁ
జూచి యుత్తరమున - శుకసారణులను
కట్టడఁ జేసి తు - క్కడిన తానుండు
పట్టి యేర్పాటుతో - నప్పురి నడుమ
రూఢప్రతాపు వి - రూపాక్షు నలఘు 3840
గాఢ బలాఢ్యునిఁ - గట్టడఁ జేసి
యేల శంకయటంచు - కృతకృత్యుఁడై నఁ
తోరిఁ దావంతి - పురమున కేఁగి
కాలచోదితుఁ డౌట - గానఁడ సౌఖ్య
లోలుఁడై కామిను - లుఁ గొలువ నుండె.

—: శ్రీరాముఁడు లంక నెట్లు సాధించుటయను విషయముఁ
గూర్చి యాలోచన సేయుట :—

ఆవేళ రఘువీరుఁ - డర్కనందనుఁడు
పావని పనసజాం - బవదాంగదులును
నలనీలకుముద మైం - దద్వివిదులును
కలవారలెల్ల నే - కముగాఁగఁ గూడి
"వచ్చితి మొకరీతి - వననిధిఁ దాఁటి 8850
యిచ్చటికి లంక - యింద్రాదులకును
జేటి చూడఁగఁ గాదు - దీని సాధింప
నేరుపెట్టిదియొకో - నెమకంగవలయు"
ననుమాట లాలించి - యసురనాయకుని
యనుజన్ముఁడుచిత వా - క్యముల నిట్లనియె.

—: విభీషణుఁడు రావణుఁడు చేసిన ప్రయత్నమును
వివరించుట :—

"శరభుఁడు ప్రముఖుఁడు - సంపాతియనలుఁ
డురు శక్తుల ప్రధాను - లూహింపఁదనకు
నలువురు పక్షులై - నభముల కెగసి
చులకఁగా నాలంకఁ జొచ్చి - రావణుని
తెఱఁగెల్లఁగని వచ్చి - తెలిపిరిగానఁ 8860
బరికించి వినుఁడేను - పద వివరింతు
పూర్వసాలద్వార - మున ప్రహస్తుండు
దుర్వారబలముల - తోనున్నవాఁడు
దక్షిణంబున మహో - దర మహాపార్శ్వ
లక్షణబలశాలు - లై యున్నవార

లక్ష్యంబునఁ దింత్రిశ — న్మనుజాదు పశ్చి
మద్వారమున నైఋత్య — మహిమను నున్నాఁడు
శతకోట్ల సంఖ్యగా — టినుండు కోట నైఋత్య
పతి యుత్తరద్వార — భవనంబు వదలఁ
నున్నాఁడు బహులక్ష్మ — సైన్యపరివృతుఁ 8870
దన్నిట నలనిధిగా — పాలింపుచున్నాఁడు
సాలమధ్యప్రదే — శమున నున్నాఁడు
చాల నెంతటికైన — జానకి గాను!
రథగజ తురగ సే — రథభటాళి చాల
పృథుశక్తి శతకోటి — బృందసంఖ్యలను
జగ చేసుకొని యుండు — సమరసన్నాహు
వసురుల్కు దనుకొలన — ద్విగుణ మున్నాఁడు
అనివింటి వీరిచే — నను మంత్రులను
జనకజప్రాణేశు — సన్నిధినుండి
దేవ! కుబేరు నా — ధుండుగా వ్రాల్చి 8880
రావణాసురుఁడు శౌ — ర్య సహాయుఁడైన
యురువడి లక్ష — యసురులతోడఁ
బరిభవించెఁ గుబేరు — బవరంబులోన
నటుగావున నుగాను — రాసాధ్యుఁడతఁడు
నిటులాత్ముఁడైన వా — ని జయింపలేఁడు
గెలువ రాదనలేదు — కీర్తింపలేదు
కలతెంగెడి పైఁబడి — గానింపు మీరు
రావణునితో బగ — త్రయిశరం బోకఁటఁ

గావలసినఁ ద్రుంపఁ - గలకార్య విధిని
యీలంక సాధించు - టెంతయో ''కనిక 3390
నాలించి రఘువీరుఁ - డతనితోఁ బలికె

—: శ్రీరాముఁడు రావణుని ప్రయత్నములకు మారుప్రయత్నములు చేసి సేనానాయకులను నియోగించుట :—

"తూరుపువాకిట ప్ర - హస్తునిమీఁద నీలుఁ
డాహవ బలుఁడుండి - యని సేయఁగలఁడు
తడయక దక్షిణ - ద్వారయోధులను
గడతేర్పఁగాక యం - గదకుమారుండు
దివ్యాస్త్ర నయ్యింద్ర - జిత్తుని ద్రోవ
నవ్వాయుజుఁడు పశ్చి - మాశఁ దానుండి
కమలజ వరదాన - గర్వసమేతు
సమర భయంకరు - నఖిలలోకైక
కంటకు నాదశ - కంఠుని చేతి 3400
వింటఁ బుట్టు సహోద - విశిఖానలమున
దహియించువాఁడ నా - తమ్ముఁడు కెలన
సహచరుఁడై యుండ - సమరరంగమున
నీయుత్తరపు దిశ - నేనుండ దనుజ
నాయకు దునుము స - న్నాహంబుతోడ
వనజాప్త సుతజాంబ - వద్విభీషణులుం
దునఁ జేరి నడుదిక్కు - మూఁకఁ ద్రుంపుదురు
వానరు లందఱు - వానరత్వముల
చేనుండి సమరంబు - సేతురుగాక
మనుజ మూర్తులతోడ - మాకొక్క సవలవ 3410

తనలోన నిదియు నా – త్మోపదేశంబు
నీవు నీమంత్రులు – నేను లక్ష్మణుడు
నేవేళ నరుగన్న – యుక్తమార్గంబు "
అనిపల్కి తాను నే – లాపదంబునకు
జనకజా విభుడు ల – క్ష్మణ సహితముగ
మునుసీయు ... – ముఖ్యముగా నడిచి
దనుజనాయకుని సో – దరుని కిష్కింధ

—: శ్రీరాముడు వానరసేనలతో సువేలాచలముపై విడియుట :—

" నేటికి నగముపై – నిలిచి యీలంక
కోటలు వాకిళ్లు – కొత్తళంబులును
వేడుకఁ గనుగొంద – మిడిసి యుందుమిపుడు 8420
పీడు బట్టులడించి – వీరవానరుల
రావణుడింకేది – గ్రహమున్నఁ దీర్తు
నీవు మెచ్చంగ నేడె – నిశితాస్త్రములను!"
అనిరాముఁ డొక్క – సమభూమి – సన్నద్ధమ్ముగను
దనుజవానరవిభుల్ – తగురీతి నుండఁ
గడబొబ్బలిడుచుఁ గ – ప్పించుచుఁ గపులు
విడిసి రెల్లెడల సు – వేలాచలమున
నిరుడ స్తగిరిఁ జేర – నిశలెల్ల కొనియెం
వనచారి యుతియుంచె – వచ్చి వెన్నెలలు
మునిఁగెఁ దామరకల్వ – ముకిలించుఁ జూచె! 8480
చనితొ కోడెవాసి – చక్రవాకములు
బాగాబాగాసన – పాలెప్పు యుదయ

తూణీర యుగళుఁడై - తోడనే వచ్చి
యున్న చెంగట సుమి - త్రాత్మజుఁడుండ
నన్నిలవున నుండ - నర్కనందనుఁడు
దనుజ వాయుజులు చెం - తనె యుండి రట్టి
మనువంశమణి విన - మర్కటోత్తములు
కిలకిలారావ సం - కీర్ణాట్టహాస
కలకలంబులఁ లంక - కలగుండు వడియె!
అగచరోత్తములచే - యనుమతుల్ గాంచి 3440
నగములు తరువులు - స్వతభుజాగ్రముల
ధరియించి వానరో - త్తములు లగ్గలకుఁ
బరిగొని లంకపైఁ - బరువులెత్తంగ
నల త్రికూటాద్రి మ - ధ్యప్రదేశమున
నలరొంది శతయోజ - నాయతం బగుచుఁ
బది యోజనంబుల - పఱపుతోఁ జాల
కుదురైన సౌవర్ణ - కూటంబు మీఁద
విలసిల్లి కోటభా - వించి యున్నదుమ
బలుపైన వేయిగం - బములచే నమరు
దానవవిభుని సౌ - ధముఁ జూచి దనుజ
సైనిక బిరుదధ్వ - జంబులు గాంచి
పూచికాచి ఫలించి - పొదలి యున్నంది
యూచుట్టు నున్నవ - నాళి వీక్షించి
పురము సింగార ము - బ్బురపాటు వెనుక
ధరణిజా రమణుఁడు - తలయెత్తిచూచి

—: శ్రీరాముఁడు లంకాపుర సౌధమున రావణుని జూచుట :—

చూమీఁద మీఱఁపట - నాలవకక్ష్య
నామణిసౌధసౌమ - కాద్వారంబునకు
ముగాద్యగుడు దేఱుపు - నుత్తుంగమహ్మ్ర
భోగసద్మగ్రమునం జేరి - నుడిగిముల్ గొలువఁ
దలఁపుగొలఁదఁ దోఁచగా - తప్పు విరిదండ 8460
వలపుల మీఁదకు - వాసనఁ గట్టఁ
బూసిన కుంకుమ - పూఁతసేలంబ
లాసక్త సంధ్యాగ్రహ - గాఢ్రంబు పెనయఁ
జైనున్న జంగిలు - పట్టంపు శ్రీవిన్నాణంబు
లాసభోమహిభాగ - మాణిక్యసింగ
మణిమయఛత్రచా - మర కేతనములు
గణనకెక్కుడుగా - నుపధానములందఁ
జంద్రహాసప్రభ - దగదగల్ వదల
చంద్రహాసప్రభ - నమితిలో వినయు
వీణాదిసంగీత - విద్యలననుర 8470
గానెలు మదిమెచ్చఁ - గా వినుచుండఁ
గొలువున్న దానవ - కులపతిఁ జూచి
తలయూచి మెచ్చి నీ - తానాతుకుండు
కడువిప్పు చేయక - కపులును దారుఁ
గనుచుండ రాఘవా - గ్రణి చిత్తమెంగి
అగ్రహాసగ్ర చి - తాగ్నైఁజై వెంగి

—: సుగ్రీవుఁడు రావణునియొద్దకేఁగి శ్రీరాముని దూతగా వచ్చితిననిచెప్పి రావణుని కిరీటముఁ దన్నుట :—

సుగ్రీవుఁడ సహాయ - శూరత మెఱయ
నాగోపురము మీఁది - కలవోక దాఁటి
రాగాంధుఁడై నట్టి - రావణుఁ జూచి
చులకనఁగాఁగఁ జూ - చుచు వానితోడఁ 8480
గొలువువారలు వినఁ - గోపించి పలికె
"సకలలోకములకు - స్వామియౌ రాము
నకుఁ జెలికాఁడ వా - నరలోక పతినిఁ
దపనసూనుఁడను నీ - తానిమిత్తముగ
నిపుడె నిన్నాజ్ఞ సే - యింకువాఁడగుచు
నను నంపె నతనికి - నమ్మికబంటఁ
గనుము నిన్నిపుడె - కడతేర్తు ననుచు
డాసి యాదల కిరీ - టముఁ దీసి నేల
వ్రేసిపట్టఁగ నేర్పు - వెదకుచుఁ బదరు
వానరనాయకు - వదనంబుఁ జూచి 8490

దానవకుల పాక - దమనుఁ డిట్లనియె

—: రావణసుగ్రీవుల పోరాటము :—

"ఓరోరి! వనచర! - యోడక యిలకుఁ
జేరి నా మకుటంబు - క్షితిఁ బడవైచి
పోయిన నేనేల - పోనిత్తు నిన్ను
మాయింతునని కొట్టి - మహిఁ బడఁద్రోయఁ
గుదికిలఁ బడి లేచి - కుపితుఁడై వామ
పదమున దానవ - పతిఁ దన్నుటయును

వెల్లగా సింహాస - నముమీఁదనుండి
వ్రాల్లి రాఁబడ్డపా - టుఁ గనుంగొనక 8600
గ్రక్కున లేచి రాఁ - గదవాలు పట్టి
మిక్కుటంబున దిసి - మురియుచు నుటుకుఁ
బుట్టు చెందుచు వాలి - పుటముబ్బి యెగసి
కొట్టె నగ్గలుఁడు గ్ర - క్కున వాలిఁ బడగ
నా పోటువడి దాన - వాగ్రణియు గ్ర
క్రొవ్వుఁ గ్రొత్త మూర్ఛిల్లిందు - కొండుటఁ బోసిక
పడవేర గ్రేటున - పిడుగుపై మాటుఁ
బడియు వానికిని లోఁ - బడక పెద్దాడి
లాఁగించి పద్మనాభ - లంకేశుఁ డంత
వేగిరంబున గసి - పిన్నిఁ బట్టి
మహావేగఁ బొడిచిన - మలుగుచు తేరఁ 8610
జాముసేపు ధరణి - దొర్ల నాయముండు
పైఁబడి యుదిమిన - భానుకుండనుఁడు
లోఁబడక విదురుచు - ల్లాస నిక్కపాలుకఁ
పిడుగుతో సరియైన - పిడికిటఁ గొట్టె
పొడిచిన రాఁడేరి - పోక రావణుఁడు
చౌరవముఁ జొచ్చి వి - క్రోడు గాసిక
పిఱిఁదికిఁ దొలఁగుచుఁ - గౌంగ భానుజుఁడు
మదసంధు కేసుక - మిముగుడు వదంగ
విడిపించుకొనక - విక్రమించుటయుఁ
చెయిఁద్రెంచి వాసర - గ్రీష్మునిఁ బట్టి 8620
పయిఁగొనుటయు దైత్య - పతియును దాను
గండభేరుండయు - మురిసి భయమున

కుండాలములమేర - చుట్టును బెనఁగి
మేపాళఁ బిల్లులు - మిగుల గోరాడు
పైపున ధరణిపైఁ - బ్రాలి లేచుచును
గరములు కరములు - కాళ్లును గాళ్లు
శిరమును శిరము నం - చితలీలఁ బెనచి
సరిగాఁగ బ్రాలుచు - సరిగాఁగ మింట
దిరుగుచు సరిగాఁగ - ద్రెళ్లి లేచుచును 8530
ద్రోచి పోరాడ నె - త్తురులు పైనిండ
పూఁచిన కింశుక - భూజంబులనఁగ
నిరువురు సరిపోరి - యిలమీఁద బ్రాలి
యరగడసేపు మూ - ర్ఛాయత్తులగుచు
నుండి యంతటఁ దెల్వి - నొంది రావణుఁడు
మెండొడ్డి యితని నే - మిటఁ గెల్వరాదు
మాయ కయ్యముఁ జేసి - మాయింతు నని యు
పాయంబుఁ జింతించు - భావంబెఱింగి

—: సుగ్రీవుఁడు, రావణుఁడు మాయోపాయముచే జయించు నని యెఱింగి రాముని వద్దకు వచ్చుట :—

యెగిరి పైఁ బ్రాలునో - యితఁడంచు భీతి
మొగమెత్తి చూడంగ - మోసంబుఁ జేసి 8540
పోయెఁ బోయె ననంగఁ - బుడమికి డిగ్గి
చేయిదోయి మొగిడ్చి - చెంతకుఁ జేర
శ్రీరాముఁ డతని మె - చ్చి కవుంగిలించె!
వీరవానరకోటి - వినుతించె నపుడు!

కాంతఁ జేరఁగఁ దీసి - శ్రీరాముఁ డిట్లు
సంతోషమున కపి - స్వామి కిట్లనియె.

—: శ్రీరాముఁడు సుగ్రీవునితో దానొక్కఁడే రావణుని ద్రుంచి
బోఁగొట్టెదనని హితోపదేశము సేయుట :—

" ఓయి ! సుగ్రీవ నా - కొసఁగినమాట సయముగ
సేయక నేఁడిసి - నీయుఁ బోవ్వఁగఁ గా?
గొంచగాఁడవా? కపి - కోటులు నిట్లు
వంచించు నీవు రా - వణుఁ జనకుఁగా ! 8550
అతఁడు త్రిలోక భ - యంకరుఁ డతని
శతముఖ నగ్ని - నాహానాగ్నిపుఁడు
మనమందఱముఁ గూడి - మాఱొన్న నతని
నని గెల్చుటకు సౌ - ఖ్యము లేని చోట
పోవచ్చునే ప్రాణ - ములు లేని బోటి
దైవతి నుండి కాదు - కావ నిమ్మఁ గాక
నీకు వచ్చుట నోక్కు - నసుఁగ్గవ్వ నేని
మాకేల యీసీత? - మలి యున్నచో !
ఎందుకు లక్ష్మణుఁ - డెందుకు భరతుఁ
డెందుకు శత్రుఘ్నుఁ - డెందు కయోధ్య? 8560
అటులైన నానిశ్చ - యము విను మాత్మ
దిటముగా నెంచిన - తీఱఁగుఁ బల్కెదను
రావణు పుత్రపౌ - త్రకళత్ర యుతము
గావధియించి లం - కా పట్టణంబు
నీవిభీషణునకు - నిచ్చి బావకిని
మావారితోఁ గూర్చి - మన్నన తోడ

భరతు నమోఘ్యుఁ - బట్టంబుఁ గట్టి
శరచాపములు బొక్కి - సములోన వైచి
ప్రాయోపవేశన - పరుఁడనై యుండుటఁ
గాయంబు విడనాడఁ - గడకట్టినాఁడ ! 3570
చేరితి వేమెల్ల - చేయు పుణ్యమునఁ
బోరాడ నీవొంటిఁ - బోఁదగునయ్య ! ”
అనుచు గద్గదకంఠుఁ - డగుచు బాష్పములు
జనుక శ్రీరాముఁ జూ - చి కపీంద్రుఁడనియె.
“ సదయాత్మ ! రాణివా - సద్రోహిఁ బంక్తి
వదను నేఁ బాపప్ర - వర్తుని వధము
నెదు రెదురునఁ జూచి - యేక్రియ నోర్తుఁ ?
గదిసి చంపఁగ శక్తి - కలిగిన యేను
వానికి లోనగు - వాఁడనే యిట్టు
లానతిత్తురె మీర” - లని విన్నవించుఁ 3580
గపినాథు మాట లా - కర్ణించి రాముఁ
డపుడు సౌమిత్రిఁ గ - టాక్షించి పలికె.

—: శ్రీరాముఁడు లంకపైకి యుద్ధమునకుఁ బోవుట
కుపక్రమించుట :—

“ కావించితిమి సేన - గారుడవ్యూహ
మేవేళ లంకపై - నిలయెల్ల నిండి
యాక్రమించితి మీవ - నాంతముల్ మనము
విక్రమించుటకిది - వేళ యొల్లనిఁ
గపులు రాక్షసులుఁ బం - గ్రామరంగమున
నిపుడు గూలుదురన్న - నున్నిక వోడమె

పడకొల్ల నిండె ప్ర - చండవాయువులు
కదలెను కొండలు - కంపించె ధరణి 859
భానుమండల రక్త - పరివేషమమరె
మై నిండె కాలాన - లాభ్రగణంబు
మృగములెల్లను విప - రీతస్వరముల
గగనంబు జూచుచు - గడల వాపోవె
మనుజాశనుల మూర్ధ్ని - మబ్బులు మింట
కనుధారలుగ రక్త - బృందంబు గురిసె
తారకాతేజముల్ - తరిగెను సంధ్య
గారాని రుచి నొంచె - గ్రహాంగారకులు
కంటివే నేడింత - కన్యాసుందరినా !
వింటి వేదుకం దీర్చ - నేను పోకుండ 860
నయినట్టులయ్యె ర - మ్యాని సువేలాద్రి

——: వానరసైన్యములు లంకయందు దిగుట - వానర సేన నాయకులు నాలుగు దిక్కులను తమస్థానములలో నిలువుగొనుట :——

నయినుండి వానర - ప్రముఖులతోడ
నవనికి దిగి లంక - కభిముఖుం డగుచు
రవివంశమణియైన - రాముండు నడువ
నిలువంది వెంటనే - సింహనాదములు
కిలకిలార్భటులు ది - గ్విభుల నిండ
జలజాప్తసుత వాయు - జ సుషేణ తార
నలనీలకుముదాం - గద్వివిదాది

వనచరుల్ తమతమ - వారలతోడ
దనుజులు వీటిపై - దాడివెట్టినను 3610
వరుణపాలితమైన - వారిధి యనఁగ
సురవైరి విభుని తే - జోవైభవమున
నున్న లంకాపురి - యుత్తరద్వార
మున్నదమ్ములు చేరి - యన్యు లిచ్చోట
నిలిచిరా రావణు - ని యజేయమైన
బలముచే సేకరిం - పఁగ తేరటంచు
నెక్కువెట్టిన విండ్లు - నేర్చిన గరుడి
తెక్కుతూపులు నమ - ర్చిన విషంగములు
నవరించి యింతయు - జతనమై కోట
నవరణల్ గనుచు న - చ్చట వసియింపఁ 3620
దూరుపు గవని హ - త్తుకొని నీలుండు
వీరుఁడై మైందద్వి - విదులతోఁ గూడి
దక్షిణంబున నంగ - దకుమారకుండు
లక్షకోటుల కోఁతు - లను గూడి యుండ
దర్పించి పశ్చిమ - ద్వారంబునందు
నార్పులచేత బ్ర - హ్మాండంబు వగుల
హనుమంతుఁడు వసింప - నర్క నందనుఁడు
పనసగవాక్షజాం - బవ దాదులైన
దారలతోడుత చక్క - దుటుముగాఁ దనదు
పరివారమును దాను - బలుసుక యుండె. 3630
రామానుమతి సుమి - త్రాకుమారకుఁడు
చేవాల్చి కదల ని - ల్చిన మహాకపులు
వాకిట వాకిట - వసియించు వారల

తోఁకగా బహుగతి - స్తోమంబు చేర్చి
పదియు నిర్వదియు నేఁ - బదియుఁ గనూఱు
పదినూళ్లు లక్షని - ర్వదివేలుగోటి
గజముల నశ్వముఁ - గలవారి దిశలఁ
గజముల లావునఁ - గలవారి నునిచి
నాలుగోటులు కపీం - ద్రావళి నట్టి
వారల రవిజు శ్రే - వలకుండఁ జేసి 8640
ఘుచ్చరించిన కపు - లెలగోలు జగద
మిచ్చిన దానవు - లెదిరింప లేక
చీకాకుగా విగ్గి - చెడిపారి కోట
వాకిళ్లు వేసుక - వడఁకుచు నుండ
నప్పుడు రఘువీరుఁ - డవనీశసీతఁ
దప్పరాదని వాలి - తనయునిఁ బిలిచి

—: శ్రీరాముఁ డంగదుని రావణునికడకు రాయబారిగాఁ బంపుట :—

" రమ్ము తారాకుమా - రక ! నిర్భయమునఁ
బొమ్ము లంకకు నీవు - పోయి రావణుని
మొదుకట్టున నిల్చి - యొనర్నయుక్త
వదలక యతనితో - వాకొను మిట్ట 8650
వారిజగర్భుని - వరములఁ గ్రొవ్వి
యీరేడు జగముల - నెదురెందు లేక
మునులపై దివిజుల - ద్రోహంబు మీఱఁ
గినిసి ధారుణిశుల్లఁ - గీడాచరించి
యుందండఁ గట్టుకొ - న్నట్టి పాపములు

పొందంగ దరివచ్చి – పొమ్మని సీతనుము
ఏ బలంబున సీత – నెత్తుకవచ్చి
తాబలంబున నిల్చి – యని సేయుమనుము
జనకజకై మేను – సగముగా నవిసి
వనులనాపద నొంది – వచ్చిన యేను 3660
మననిత్తునే ? నిన్ను – మారటభాను
తనయుని రీతి ను – త్తరపు వాకిటను
నిలిచితి కలనిలో – నినుఁ బుణ్యలోక
ములకు నొక్కనిమేష – మునఁ బంపఁ దలఁచి
యెగసి తెక్కలుదాల్చి – యినమండలంబు
తెగి చొరఁ బారిన – తెగటార్తు ననుము.
పుడమి యరాక్షసం – బుగఁజేయు శరముఁ
దొడుగక మునుపె చే – తులు మొగిడించి
వైదేహిఁ దోకొని – వచ్చితివేని
నీదు ప్రాణంబులు – నిలుచు నప్పటికి 3670
గంతియె కాని లం – కాధిపత్యంబుఁ
జింతఁ జేసిన నిన్నుఁ – జేరదెన్నటికి !
నైనఁదోడు మా విభీ – షణుఁ డున్నవాఁడు
నీదు రాజ్యంబు వా – నికిఁ జేరననుము
పాపాత్ముఁదవని యె – ప్పటికేల యేలు
నీపుణ్యఫలమెల్ల – నీఁగెఁ బొమ్మనుము
పోయి రత్నౌఘ రయం – బున మింటికెగసి
చాయగా రావణా – స్థానిలో నిలిచి
జ్వలియించు వహ్నిచెమా – జవ మంత్రులెల్లఁ
గొలువ సింహాసనా – గోష్ఠికాగ్ర

ఫాలకంబుపైనున్న - పంక్తికంఠునిఁ
జాలఁగాఁగని వాలి - సూనుఁ డిట్లనియె.

—: అంగదరాయబారము :—

" ఓరోరి ! రావణ ! - యుగ్రాంగభంగ
ఘోరవక్రగ్రావ - ఘూర్ణితాంగాగ్నిఁ
గట్టించు కోసఁగా - గన్న కాసుతుని
పట్టంపు బంటు నా - పలుకాదరింపు
మంగదుఁడనువాఁడ - నంగవరవంశ
పుంగవుఁడగువాలి - పుత్రుండ నిటుకుఁ
బనిచె నాస్వామి కో - పము మాని నీవు
జనకజ శ్రీరాము - చెంతకుఁ దెచ్చి 3690
మనుము నాబుద్ధిచే - మారాడకేని
వనజగర్భుఁడొసంగు - వరముల చేత
యనిమొల్ల నద్దమే - యనవరాద విలయ
పవమానసఖశిఖా - పటుప్రతాపు
రాముదివ్యాస్త్రప - రంపరాసార
కాముగ్రకీల కా - హుతు నొంద నీవుఁ ?
చేరవచ్చునె పొంది - రిపు నిమున్నైన ?
మారీచు నిచ్చునే - మహరంబులోన ?
వరిశట్టఁ దరమౌనె - యమహారాముల ?
మాలంగుఁ జొచ్చిన నన - మటి చేత కలదా ! 3700
వలవదీయసమాన - వైరంబు కలదు
నిలువుమా కొల్ల మీ - వి నెగ్గుఁ దలఁచ ?
నీపట్టణమునకు నై - విలిచి నాస్వామిఁ

చేపట్టి శరణు జొ - చ్చిన విభీషణుని !
నిచ్చెదవే సీత - నీవంటివేని
యిచ్చోట నినుఁజూచి - యేనేల పోదు ?
తగుసట్టియాజ్ఞ యుం - డటితోడ నిన్నుఁ
బగఁదీఱఁ జంపి కో - పముఁ దేర్చిగాక !
అనినఁ గోపించి ద - శాననుఁడాత్మఁ

—: అంగదుని శిక్షించుటకు రావణుఁడు నలువురు రాక్షసుల నంపుట :—

గినిసి నల్వుర కాల - కింకరోపముల 3710
రక్కసులను బిల్చి - "గ్రక్కున వీని
నుక్కణఁగింపుఁడు - యూరెల్ల ద్రిప్పి
కట్టి కొట్టుఁడటన్నఁ - గదిసి నల్వురనుఁ

—: అంగదుఁడు వారలను జంపుటయేగాక రావణప్రాసాద శిఖరమును భగ్నముసేయుట :—

బట్టఁజేరినవారిఁ - బట్టరాదగిచి
నంకనందులపైచి - నదలిపోనీక
యుంకించి యూర్చుచు - నుప్పరంబెగసి
చదలుపై నిలుచుండి - నందిళ్లు వదల
చదిసి రావణు నదు - టనున దానవులు
నలువురు బడిరి ప్రా - ణంబులు విడిచి.
బలవంతుఁడా వాలి - పట్టి గోపించి 3720
పదఘాతమున వాని - ప్రాసాదశిఖర
మదలించి కూల్చిన - నది వజ్రహోలిని

హిమశైలకూట మి - ట్లిల గూలునట్లు
తుమురుగా రాలిన - దుర్వారుఁడగుచు
నావాలి సుతుఁడేఁగ - నదియెల్లఁ జూచి
రావణాసురుఁడు తీ - అని చింతఁ గోడఁ
దనబాహు దశరథా - త్మజుని జయంబు
మనసులో నిజముగా - మతియింపుమంది.

—: అంగదుఁడు శ్రీరామునివద్దకు వచ్చుట - సుగ్రీవు వానరులను యుద్ధమునకుఁ బురికొల్పుట :—

అంగదుఁడారాము - నడుగుల వ్రాలి
మంగళాశీర్వచనముల్ - మన్ననలంది
కపులచే పొగడికల్ - గని వెలరేఁగు
నపుడు సుగ్రీవుఁడా - హావగోపాలమునఁ
గోటచుట్టును చుట్టు - కొని పెద్ద పెరుగు
మీటి వానరుల న - మ్మయి హెచ్చరించి
కొనపోయి లగ్గల - కోసన ద్రిస్సు
లనముడింపక పట - హములు మ్రోయించి
వెచ్చరిల్లెదు వాడి - పెదిరించి యెదిరి
వచ్చువారలను పర - వశులైన వారి
పరువెత్తువారిను - పంతంబులాడి
పారిపోరవరులచే - వారులైనవారి
నగుచుండ నిశాత - లాలించి [illegible]
పెలుగవలన ప్రేలు దా - నుని వానరులను
పురవెల్ల [illegible] - పోరాడు పెలఁగఁ
బరికించఁ దలఁచి యా - ప్రుడిగస్తి [illegible]

కపుల పెక్కువయు రా - ఘవుల యగ్గలిక
విపరీతములు తన - వీట గల్గుటయు
దశకంధరుఁడు చూచు - తరి గోటమీఁద
దశరథసూనుండు - దళముపై గొలిచి
"అక్కట ! సీత యే - మయ్యెనో యుట్టి
కక్కసంబున వీని - కావలిందగిలి 8750
యెటుల నున్నదియొ యే - మిటు వచ్చుటెఱిఁగి
కిటుకులు వీఁడు ని - క్కలి సేర్చునొక్కొ !"
అని తలంపుచు నిట్టి - యాలోచనముల
పనియేమి వైనట్టి - పనిఁ బూనవలయు
నదువుఁ డన్నను కపి - నాయకులెల్లఁ

—: శ్రీరాముఁడు వానరసైన్యమును లంకపైఁ గదనము సేయఁ బురికొల్పుట :—

బుడమి చలింప నా - ర్పులు నింగి ముట్ట
తరులును గిరులును - దాలిచి మిడుత
పరివోలి యగడిత - పరిపాటి బూడ్చి
కోటమీఁదికి నెక్కి - కొత్తళంబులిచి
పాటవం బొనరించి - పరిఘముల్ గూల్చి 8760
వాకిళ్లు మొత్తి కా - వలి రాక్షసులను
పోకుండ జంపి త - ల్పులుఁ బొడిచేసి
గోపురంబులు గూల్చి - కోటలు వొబ్బి
రేపు దగాలిన లంక - యుట్టుట్టుగాఁగ

కుముదుండు ప్రఘసుండు - కోటులసంఖ్య
తమవారితోడ ప్రా - గ్ద్వారంబుఁ జేరి
ముట్టిక చేసిన - మున్నాడి పనసుఁ
డొత్తరిగా కపి - వ్యూహంబుతోడ
శతవలియును దాను - శౌర్యగర్వములు
మితిమీరుఁగా లంక - మీఁదికి నడిచి 8770
దక్షిణద్వారంబు - దమ రాక్రమింప
నక్షిణబలశాలు - లరుదదికొల్ల
కపులలో పదమటఁ - గలసి సుషేణుఁ
డప్పుడాక్రమించిన - యవనిజాప్రియుఁడు
సౌమిత్రియును విభీ - షణుఁడు సుగ్రీవుఁ
డాముష్ట ధూమ్రుఁడా - హవదక్షులగుచుఁ
దమతమవారితోఁ - దఱుముట్టుఁగాఁడి
తమకించి యుత్తర - ద్వారంబు చేరఁ
గదిసియుండిన గజ - గవయగవాక్షు
లదరు లేకుండ సై - న్యముఁ బురికొల్పి 8780
యుండందు నలగంగ - నంతయుఁ జూచి
కొండలంబున దైత్య - కులవజ్రపాణి

—: రావణుఁడు తనబలములనుకూడ యుద్ధమునకుఁ బరికొల్పఁగా వానర రాక్షసులకు సంకుల యుద్ధమగుట :—

సెలవిచ్చుటయు భీమ - సింహనాదములు
విలసిల్లె భేరులు - వీథుల నొరయ
పాటిగొళ్ళదలతో - జలదముల్ వఱ్ఱ

రీతి శంఖములు బూ - రించి దానవులు
పురికొల్ప శరధియు - ప్పొంగిన లీల
హరిరోధులును రాక్ష - సావళి దాకి
లంకలో మిన్ను నే - లయు నేకమైన
పొంకంబుగా సరి - పోరుచు సాఁగి 8790
యిరువాగె కలబడు - నెడ నేమి జెప్ప
దుర మింగలపువాన - దొరగినట్లుండె!
కోటకొమ్మలమీఁది - ఘోరనిశాట
సాటోపదివ్య శ - స్త్రాస్త్ర ఘాతములఁ
దనులతో గిరులతో - ధరణిపై ద్రెళ్ళి
హరులు ద్రుగ్గిన జాడ - యచ్చెరువయ్యె
ఇలనుండి వానరు - లేసిన వృక్ష
ములుచేత కేతనం - బులు చామరములుఁ
బొడిపొడిగాసాల - మున నాశువరలఁ
బడదానవులు వడ్డ - పాటు చూచినను 8800
సరియె దేవాసుర - సమరంబు లట్లు
సరిపోరు నెడ ఘోర - సమరరంగముల
రక్తమేదోమాంస - రాసుల కపులు
నక్తంచరులు దేలి - నాలుగు దిశలఁ
పోరాడ జితకయ్య - ములు సమకట్ట

—: ఇరువైపుల వానరరాక్షస నాయకులు ద్వంద్వ యుద్ధము చేయుట :—

దారుణగతి నంగ - దకుమారుతోడ
నింద్రజిత్తుఁడు తేస్ర - క్రాంతయు నమర

యింద్రాదులకు భీతి - మొదలఁ జైకొనఁగ
సంపాతితోడ ప్ర - జంఘుండు శౌర్య
సంపదఁ బోర సం - జనకుమారకుని 3810
హనుమంతు డదిరించి - యా జంబుమాలి
పెను కయ్యమొనరింప - పృథివి చలింపఁ
దొడరి మిత్రఘ్నుని - తో విభీషణుఁడు
వెవిదంబుగాఁ జేసి - భీమసంగరము
పోరాడె కౌగి నికుం - భునితోడ నీలుఁ
డారూఢబలుఁడా ప్ర - హస్తునితోడ
గినిసి మార్కొనియె సు - గ్రీవుండు దర్ప
మున నగ్నికేతుని - ముందఱనాఁగి
యసమయుద్ధము విరూ - పాక్షుండు చేసె
ననముడింపక రాము - నాగ్రణి నదిరి 3820
యెదరించె దుర్ముఖుం - డిద్ద్ర్యులు నాఁగు
తొడిబడ రశ్మికే - తుఁడు శక్తిధ్వజు
కదిసె మిత్రఘ్నుండు - గదఁ బ్రయోగించె
పొదలిన యజ్ఞకో - పుఁడు శరాస్త్రముల
దుర్వారుఁడగుచు మైం - దుని వజ్రముష్టి
గర్వించి మొనసె రా - ఘవుని కట్టెదుర
సరికట్టె ద్వివిదు స - దయ్యశని ప్రభుండు
విరసించె నలునితో - వీరవ్రతుండు
తొడరె విద్యున్మాలి - తో సుషేణుండు
కడమవారెల్ల నా - కపినికాయంబు 3830
డాకొని ద్వంద్వయు - ద్ధము సేయువేళ
చీకాకుపడ సృష్టి - చీకట్లు గ్రమ్మ

మెదడు రొంపియు శస్త్ర - మీనముల్ పుడమి
గుదిగొన కేశంపు - గుంపు బల్నాచు
చామర ఫేనముల్ - జతగూడఁ బాతె
నామేర భయకర - క్తాంబు వాహినులు
గదఁద్రిప్పివైచి యం - గదుని నొప్పింపఁ
జెదరక యతఁడింద్ర - జిత్తునిమీఁద
యొక్కసాలమువైచి - యుర్వణంగించె
నక్కజంబగు వాని - హయరథాద్యములఁ 3840
గోపంబుతో ప్రజం - ఘుని శరత్రయిని
బాపురె యనఁగ నం - పాతిపై వేయఁ
గదిసి తోడనె యశ్వ - కర్ణభూజమునఁ
జదియించెను ప్రజంఘు - సంపాతి గెలిచె
ఆ జంబుమాలికా - హనుమంతు మీఁదఁ
దేజంబుతోడ న - త్తిన చక్రహతిని
యురము నొప్పించిన - నొకకేల నతఁడు
చఱచి వాని సరాతు - సంబుగా గూల్చె.
తపనుండు నలునిమీఁ - ద నెదుర్ప నతఁడు
కుపితాత్ముఁడై వాని - గ్రుడ్లు పెకల్చె 3850
తొడరి పైకొని ప్రహ - స్తుని సప్తవర్ణ
మదరించి సుగ్రీవు - నదరంట నేసె
నలువుర దైత్యుల - నాల్గు దూపులను
తల లుత్తరించె సీ - తానాయకుండు
మొనసి మైందుఁడు వజ్ర - ముష్టిని ముష్టి
కినిసి వేసినఁ దల - క్రిందుగాఁ ద్రెళ్లె
ఘోరిలోపల వికం - [illegible] నీలుఁడాగి

తేరు నాతని సార - థని నేలఁ గలిపి
పోనీక యశనిప్ర - భాని ద్వివిదుండు
దానిసె సాలవృ - క్షము పెరిగించి 8860
కదియు విద్యున్మాలిఁ - గని సుషేణుండు
చదియఁగా నటు వేగ - శైలంబు వేసి
వసురలఁ దాఁకిన - యసురుల మూఁకఁ
విసవోక దనుజాల - వీచంబడంచె,
కపులుత్సహింపంగఁ - గాకుత్స్థ తిలకుఁ
డవు డెద్దురింప ని - ల్లాడి సేయు వేళ
రాకబంధుగ గృధ్ర - కంరావు లడట
నేకమై తృప్తిప - హించి నేకదలఁ
బడియెఁ గ్రేళ్లు కబంధ - ములు మింటికెగసి
పడక యాడును సుండ - పములరీతి 8870
పోవక నిలిచితా - ...కు ప్రాస్ట్రరుంగు
లారు చూపుడు ముని - లంక రాక్షసులు
వదియాసనుండోర - వపరాహ్ణమైనఁ
బడమటి దిశ గ్రుంకె - భానుమండలము
కదిసె చీకటులు చీ - కటులు కొంటకిని
కదిసి కల్గడ కోట - గవనులు వెడలి
కపులపైఁ బడిరి రా - క్షసు లీశకంత
విపులకోలాహాల - వీచులు లసంగ
చీకటి జగడంబు - సేయు.........
.............మై - శేయుల చేత 8880
జాల నొప్పియు తెంచు - నవలక కడలు
శైలంబులును బూని - జగడించు నపుడు.

పొడువుము పొడువుము - పోకుము పోకు
మడువుము తలఁద్రుంపు - మరికట్టి నిల్పి
వ్రేయుము ద్రుంగుము - వెంటాడు మడువు
మోయుము విదలింపు - మొదిరింపు మనెడు
భయదవిలయకాల - ఘనుతులు దైత్య
చయము మొలంగెడు - చాయ లెఱింగి
యాదారి నెదురెక్క - యద్రులు దరులఁ
జేఁదప్పనీక వ్రే - సిన సంగరమునఁ 8890
బోడియయ్యె రథములు - పొరలె నేనుఁగులు
మడిసె తురంగముల్ - మ్రగ్గె కాల్బలము
విరిసె ఖేటకములు - విఱిగె టెక్కెములుఁ
దురమయ్యె కవచముల్ - తునిసె చాపములు
నురుమయ్యె నమ్ములు - నుసియయ్యె పొదులుఁ
డులుచయ్యె మొండెముల్ - తరిగె బీరములు
కలసి నెత్తురునదుల్ - కండలుఁనిండ
చెలరేఁగె ఘాతముల్ - చెడిపాఱె మూఁక
లావేళ సురవైరు - లార్వురు సమర
కోవిదు [illegible]దు రేచి - కోతులం దఱిమి 8900
మేమరువులయందు - మిఱుమిట్లుఁ గొలిపి
హేమరత్నప్రభ - లెసఁగె శైలములు
సోమధిలతలచే - నొప్పెడు రీతి
భీమబాణాళులై - పెరిగి పైరాఁగ
నాకెలుంగులచేత - నగచరు లెఱిఁగి
చాపులకుమ దప్పి - జడిసి పాఱుటయు
నాటమ్ములను రాముఁ - డార్వురి తలలు

ధారుణిఁ బడ నైచి - తనవారిఁ గావ
నంతట వానరు - లంత శౌర్యయుతులు
నంతంబుతో దైత్య - బలములఁ దఱుము 3910
దనుజయోధులెదిర్చి - తలపడిపోఁగ
గని కయ్యమప్పుడయ్యె - వేగ నాలోకములు
గొట్టలుం గుట్టలు - వేసురం బూని
పట్టినట్లన కపి - ప్రముఖులు ద్రుమ్మఁ
గరములం బట్టిన - కరవాల ముసల
పరిఘాదులను దైత్య - బలమెల్ల నదియఁ
బడుగఁ జేయుచుఁగాఁ - బడి యురువాగు
మడియునప్పుడు మహా - మండలంబొప్ప
ఆశ్రిత పూజాస - మస్త ప్రభవ
మిత్రయావాహిని - మించినమాడ్కి 3920
సత్వరి రామసా - యక పరంపరలు
చిత్రజల్లుగ ముగవ - చెదరి రాక్షసులు
కెరలఁ బారినచో న - దిర్చి కర్బురుల
యమశ్రేణిఁ దనఁగ ము - హాపార్శ్వుఁ దనఁగ
సారణవజ్రదం - ష్ట్రి శుక్రప్రమాథి
దారుణభుజ మహా - దర మహాకాయు
యూపాక్షులనఁగ న - త్యుద్ధతి రణ
చాపులై తూపులు - సంధించి మించి
కపులఁ ద్రోలుచును రా - ఘవుఁ జేరఁ జెండి
యిపుడ చంపుదము - యెదిరించిరాఁగ 3930
ఘనదివ్యబాణాలా - ఘవుఁడు రాఘవుఁడు
కనుగొని విలుగుణ - ధ్వానంబుఁ జేసి

యలుగులు మంటల - గంధకారంబుఁ
దొలఁగించి క్రొవ్వాఁడి - తూపులు దొడిగి
యన్నింట నందఱ - నదరంట నేయ
వెన్నిచ్చి కోఁతులు - వెంటాడి తఱుమఁ
బాఱిరి విఱిఁగిరి - పరువెత్తి రనుచుఁ
గేలి రాలను రువ్వఁ - గేడించుటయును
కపులచే తమవారు - గాటిలం జూచి

—: సంకుల యుద్ధములో రాక్షసు లోడిపోవుటఁజూచి
ఇంద్రజిత్తు శ్రీరాముని పైకి యుద్ధమునకు వెడలి
నాగాస్త్రముఁ బ్రయోగించుట :—

అపు డింద్రజిత్తు భ - యంకరాకృతిని 8940
నట్టహాసము త్రికూ - టాద్రికందరపు
బట్టుల బట్టీక - బదులు మ్రోయింప
నంగదచే తన - యరదంబు వోవ
నింగికి నెగసి కం - టికి కంటికనుచుఁ
పిడుగుల కెనయైన - భీకరాస్త్రములు
పెడతలనుంగాడి - పిఱుఁదల వెడల
వానరప్రభుల నొ - వ్వఁగనేసి బొబ్బ
లోన మైదాచి యా - లోచన సేసి
దాను నాగాస్త్ర సం - ధానంబు చేతఁ
గాని రాఘవుల నొ - క్కట గెల్వరాదు 8950
తొడిగెద ననువేళ - తోయదసరణి
నడగాఁగ వసియించి - యింద్రాది సురలు
నిక్కి గన్గొనుచు [illegible] వెఱుంగ నీక

యక్కట నేడు బ్రహ్మ - [illegible] దింగఁ దలంచె
వంచనచే రఘువీరు - [illegible]
సౌందర్య[illegible] - [illegible]
[illegible] - [illegible] వనుచు
జయ[illegible] - [illegible]
బ్రహ్మాస్త్ర[illegible] - [illegible]
[illegible] - [illegible] 8960
వవి వచ్చి [illegible] - యున్న[illegible]
జవనత్త్వములు మాయ - [illegible]
సంధుల బిగియించి - దాని నొప్పించి
బంధించి వసుమతిఁ - బడ్డాను వవుడు
సైన్యశరమాసి - [illegible]
చేతియమ్ములు విల్లు - [illegible]
యురువుల బడియుండు - [illegible]
[illegible] - [illegible]
[illegible] - కన్నుల మూసి
శేషంబుమాసి యుం - [illegible] 8970
యున్నది సౌమిత్రి - యును వాయుసుతుఁడు
విన్నబాటుల [illegible] - విలపింపుచుండె.

—: ఇంద్రజిత్తు శ్రీరాముని నాగాస్త్రముచే మూర్ఛితునిఁ జేసి వానరసైన్యము [illegible] లంక[illegible] :—

[illegible] - [illegible]
వనచరుల్ [illegible] - [illegible] రోదనముల
గిరితరు సాధనాం - [illegible]

సురశక్తి నభమున – కొకయింత నెగిసి
యట్టహాసము జ్వాల – లారావ మెచటఁ
బుట్టె నచ్చటికి గుం – పుగ నదురొక్క
దానవరాజనంద – నుఁడు నిశాత
నానావిధాస్త్రశ – స్త్రౌహంబుచేత 3980
మొగములు వగుల న – మ్ములు నొగులంగఁ
బగిలి పాఱఁగ ధాత్రి – పైఁ బడసేసి
యాయింద్రజిత్తు వీ – రాట్టహాసంబు
సేయుచు నగ్గించి – శ్రీరాముఁ బలికె
"అని యేల మీకు రా – జాధములార!
నను మార్కొనఁగ లేఁడు – నాకేశుఁడైన
నింద్రునిఁ జెఱసాల – నిడిన యతఁ డేయుఁ
డింద్రజిత్తను మాట – నెఱుఁగరే మీరు
దైవంబు పెడతోప – దశకంఠుఁ జెనకి
యీవానరులు గూడి – యిటకు జేరితిరి. 3990
చేఁజేత ననుభవిం – చితిరి తత్ఫలము
మీ జనకజ యిఁక – మీఁద నెట్లగు నె
యేల వచ్చితిరని – యొకసక్కుమాడి
వాలవేయుదు శర – వ్యూహంబు చేతఁ
దనువులు జర్ఝరి – తములుగాఁ జేసి
పెనురక్తధారలు – పృథివీధరముల
బిలముల ఝురములు – బ్రసవించులీల
వెలువడి ప్రవహింప – విబుధులు బెదర
నున్నట్టిచోఁ గపి – యోధులు ధరణిఁ
దన్నలుంగశ్రా[illegible]శరఘాత్మ్యజని[illegible] 4000

గనుఁగొని ప్రతతిన - తా నిశ్చయించి
తను నెలింగిన సుమ - గ్రాఘ్రాసుఁగాంచి
నగచునప్పుడు వైగ్య - నగి సహోదరుఁడు
నగవాని తెలుఁగాగ్ని - భావించి చూచి
కటకట! సకలలో - కములకుఁ గర్త్రైన
నెఱవలె నెదురించు - నిఱవంటి వాని
ముంచె గార్వంబని - మూగిన వాలు
గంతులు మున్న నా - కా వానరుఁడు
సంగడ లాంఛన - దామంబు గూర్చి
యుంగదుతో రాము - నాగ్రణి కడకు 4010
పిల్ల పిల్లన వచ్చి - మేదిని మీఁద
విల్లునమ్ములు కడ - చేసిగవారి
యొనవంకవంగాల న - లీన సాహసుల
ననఘుల వీరల - యావ్వనములను
బుసగొట్టు పన్నగం - బుల తోడియూత్పు
లెనగెడు వారి న - లిప్ప మూ ర్తులను
బరమపుణ్యుల నాగ - పాశ సంవృతుల
శరణాగత త్రాణ - సద్ధర్మరతుల
రామసౌమిత్రుల - రవికుమారకుఁడు
రామున్నగాఁచియుం - దన వచ్చిచేర 4020
వీరెల్ల వినుచుండ - వివిధాంతులుఖ్యుఁ
చేర రంభన యింద్ర - జిత్తుఁ డిట్లనెను
"ఓ రామచంద్ర న - నేక రాచుకుల
నారాచముల ద్రుంచి - నాఁడును గాత్త్ర
సఖముగా నాతర - నిద్రలు చూప

నిపుడు మజ్జనకుఁడ - యిన కులోత్తమునిఁ
బడ నేసితిని తండ్రి - పగఁ దీర్చునట్టి
కాదు కీల యని నిరం - కుశ విక్రమమున
సిరాజాలనుఁగాంచి - యేసేయునాగ
ఘోర పాశములూడ్వఁ - గుంభిని మీఁద 4030
నజహారాదులకైన - నలవిరో సమర
విజయంబు గైకొని - విమల శౌర్యంబు
శరదంబు దంబుల - చ్ఛాయ వ్యర్థముగఁ
బరిభవించితి తండ్రి - పాలికేఁగెదను.
ఎచ్చరించెద వీరి - నిపుడని వాఁడి
చిచ్చులమ్ములు గొన్ని - శింజినిఁ గూర్చి
శరభు నీలుని సాలు - శరముల ద్వివిదు
హరుఁ దొమ్మిదింట గ - వాక్షుని మూఁట
వాలిసూనుని జాంబ - వంతు నాఱింట
గాలిపట్టిఁ బదింట - గవయు నేడింట 4040
గంధమాదను రెంట - గజుని పదింట
మైందు మూఁటను శాఖ - మృగగణాగ్రణిని
రవిసూను నేఁబింట - రావణానుజునిఁ
గవతూపులను నీలుఁ - గాండాస్త్రశతమున
నలునాఱిటను శిక్క - న ప్లవంగ వరుల
వలుద తూపుల నేల - గ్రాలంగ నేసి
యురవడించిన దైత్యు - హాహా! విలాప
భరితులై యసుసురేంద్రు - పట్టిని బొగడఁ
గ్రమ్మరి శాఖ ఖం - గాపురంబునకుఁ
దుమ్ముగా నింద్రజి - త్తుఁడు ప్రవేశించె. 4050

భానుసూను రఘుప్ర - వరులను జూచి
దీనుఁడై యెంతయు - దిగులు చేఁ బొదల
నాలీల గదవారు - వదలంగ జింతఁ
జాలింపుఁడని విభీ - షణుఁ డిట్టులనియె.

—: విభీషణుఁడు సుగ్రీవునికిఁ గర్తవ్యము బోధించి శ్రీరాముని సేదఁ దేర్చుమని చెప్పుట :—

“ ఆపదల్ వచ్చిన - యప్పు డొప్పవలయుఁ
గాపురంబులు సేయఁ - గలవి యాపదలు.
ఈ రాఘవుల కెందు - కేటి కొఱంత ?
వీరికై మన కేల - విలపింప నింత !
ధైర్య శాలుల కసా - ధ్యము లెందు లేదు
కార్య వేళల నిట్లు - కను చెదరుదురె ? 4060
అవనిపై ధార్మికు - లగువారి కెందు
నవమాన మపజయం - బది యేల కలుగు!
కీడేల ! యుండనీ - కినఁ దల్చి వచ్చి
దాశరథులను నీ - వలఁ దేర్పు మీవు
నరగ భీతములకు - మర్యాదగలదె !
వరియుని దేవా నా - శనము లాకరవ
ప్రదక్షింపు మీ రఘు - పతిని కార్యంబు
వదలక వినుమంటి - వారిఁ జేపట్టి
తాపత్స్థలులఁ - గడ తేర్చు నీవె
గాక యెవరుకదురె ! - కపిరాజచంద్ర 4070
ధామమికా శ్రీరాము - డుంద రాజ్యమున
విభవమదిగాదు - విమల తేజంబు

చెదరిన మూఁకలఁ – జెదరగాఁ దిగిచి
కొదరు దీర్పుము రణ – భేరి వేయించి
వీరలీలోఁ గను – విచ్చి చూచినను
దీటును మనవా యూ – ర్పి సుఖంబుఁగట్టు
దంపు దింపులకు ని – వానరుల్ రాక
గుంపు గుంపుగ గుహ – గుజల బోయెదరు
పొంగెల్లఁ జెడి జేలు – పోయెను మూఁక
చెంగి పాఱిన మతి – చేకూర్పరాదు. 4080
ఇంతలో నొకకూఁత – లెగసిన నెల్లు
చింతసేసిన మరి – సెలకట్టఁబోదు.
విఱుఁగు చూపెను మన – వేలంబు దనుజు
లెఱిఁగి రేనియు నిర్వ – హించుకోనేరు
భారకుండగు నీవు – ప్రజల చేకూర్చి
యూరార్చుఁ బోషింపు – మిదరైన చోటు
వాడిన పూవులా – వలనైచురీతి
వీడఁ జేయుము తప – వీరులభయము"
అనుచు సుగ్రీవుతో – నాప్తధర్మంబుఁ
గనిపించి పలుకుచుఁ – గలసియున్నంత 4090

—: రావణునితో నింద్రజిత్తు తన పరాక్రమముచేత శ్రీరాముని మూర్ఛనొందించి వానరసైన్యమును కలఁతపఱచిన విధమును తెలియఁబఱచుట :—

నాయింద్రజిత్తుండు – దనుజేంద్రుఁ జేరఁ
బోయి సాఁగిలిమ్రొక్కి – భుజగులు పొంగ
" దేవ ! రాఘవుఁ జంపి – తిని లక్ష్మణుండు

కావునాఁ దమ్మి నా - శరములచేతఁ
గవుసెల్ల బడిరి సం - గ్రామంబులోనఁ
బడియుండువారు నీ ప్ర - సాదంబుచేత "
ననిన దిగ్గన లేచి - యాగ్నినందనునిఁ
దన మనసార నిం - తయు గౌఁగిలించి
"జగడ మిట్లయ్యె గా - దయ్యా నీ వెట్లు
వెగటార్చితివి ? కాని - దిక్కయి వచ్చె 4100
సుగ్రీవుఁ డేమయ్యె ! - శూరులు వాన
రాగ్రణు లేరీ - వరుఁగి రందఱును ?
తేట తెల్లంబుగాఁ - దెలుపు మంకోక్తి
మాట నాలోని యు - మ్మలికంబుఁ దీఱ "
అన నింద్రజిత్తుఁ డా - యనుజేంద్రుఁ జూచి
వినయపూర్వకముగా - వెండియుఁ బలికె.
" నాశరంబులచేత - నాశంబు నొంది
దాశరథు లని బం - ధనములఁ బొంది
పడియున్నవారు నీ - పాదంబులాన
నడుపుడు నెటొంక - నోరాడి పోరు 4110
గెలిచి వచ్చితి నన్ను - గీర్తించి కొలువ
నలమారుకొని బాష్ప - ధారఁ బోఁవరుచు
నోరు నిండార న - మ్మతి చేసి శుభవి
హారుఁడై తను బ్రవ - ర్ణాముగాఁ దలఁచి
కొడుకు నై నియమించుఁ - గోఁతులపాటు
లడుగుచు రావణుం - డటులున్నయంత,
శ్రీరాముఁ డిట్లు న - నించి రక్షింప
వీర వానరకోటి - వేలంబులోనఁ

దృణము చలింపనై - తేయులటంచు
గణుతించి ఝల్లనఁ - గలఁగఁ బాఱుచును 4120
బబ్బరింపుచు సేతు - పద్ధతి పట్టి
దొబ్బు దొబ్బలుగాఁగఁ - ద్రోచి ప్రోవుచును
దబ్బరయని దొరల్ - తము గానకుండ
నుబ్బు పుట్టిన మల్లి - జుణిఁగి చేరుచును
పోటరులై నగం - బులు చేతఁ బట్టి
దాఁటుచుదారు ముం - దట మెలంగుచును
నంగదనలనీల - హనుమంతులున్న
సంగడి నందఱు - జతఁగూడి యుండ
నానమయంబున - నసురనాయకుఁడు
చేసి మన్నన లింద్ర - జిత్తునిం బనిచి 4130

—: సీతను రావణుఁడు రామలక్ష్మణులు మూర్ఛనొందిన స్థలమునకుఁ గొనిపొమ్మనుట :—

కామాంధుఁడై యశో - కవనంబుఁ గాచు
భామలం బిలిపించి - "పణఁతుకలార !
ఇన్నాళ్లు తమ రాముఁ - డిచటికి వచ్చి
నన్ను జయించి మా - నము గాచుననుచు
నడియాసచే సీత - యటు నిటు గాక
పడియున్న యదియింద్ర - జిత్తుని చేతఁ
దమవారు పెనుఁబాప - త్రాళ్ళచేఁ దగిలి
యనిఁ బడి యున్నవా - రది చూడఁబోయి
జనకజ శోఁకింపఁ - జరగ పుష్పకముఁ
గొనిపోయి యుండుమన్నఁ - గోమలి దుంచి 4140

యంతయుఁ జూచి రం - భని త్రిజటాది
కాంతలతోఁ బల్కఁ - గ్రక్కున వారు
పుష్పకమెక్కించి - నా గ్రహమున్నది
యుద్ధభూమికిఁ దెచ్చి - చూపించి రపుడు
కలని చూచుచు వచ్చి - కనుపట్టునట్టు
నిలిచి సీతకు రాము - ని జెలువుగఁ జూపు
నావేళ లంకలో - నందఱు నెఱుఁగ
రావణాసురుఁడు తూ - ర్యములు మ్రోయించి
మును భేరి యందందు - మ్రోయించి విజయ
మనుచు లంకాపురి - నన్ని వీథులను 4150
స్త్రీ సేయఁ బలుక రా - ఘవుల శౌర్యంబు
గాసిచే కపులున్న - క్రమమెంచి సీత

—: సీత రామలక్ష్మణులను మృతులుగా భావించి శోకించుట :—

కరతల్పముల యార్య - సాహస క్రియల
మిఱిచి బాణాసన - మార్గణావళులు
తూణీర కవచముల్ - దొలఁగి మేనులను
ప్రాణంబు లుడిగి చే - ష్టదనిక ద్రెళ్లి
మహినున్న ప్రాణేశు - మఱఁదినిఁ జూచి
గ్రహము సోకినయట్లు - కళవళింపుచును
మృతి నొందినారని - మదిని తనయు
యతిశయ భీతిలో - నార్తయై పలికె 4160
"ఓయార్యపుత్త్రు ని - ష్ఠుండనే తన్ను
దాయలపాల్జేసి - దగవు పోనాడి

మహీసురల్ దీక్షను - మంగలి యనుచు
బహువిధంబుల నన్నుఁ - బలుకుదు రెపుడు
వర్ణిత గుణవుత్ర - వతియని చూచి
నిర్ణయింపుదురు గా - ని వచింపరిట్లు
వారెల్లరు నసత్య - వాదులై యొకఁగ
నేరక యువి నమ్మ - నిజమని యుందు
నాదు కన్యాలక్ష - ణంబులు చూచి
వైదేహి రమణుఁడ - ధ్వరములు సేయ 4170
దీక్షితురాలౌచు - దీనులఁ బ్రోచు
పక్షంబుతో నను - పలుకు లేమయ్యె ?
భాగ్యరేఖలు చూచి - పట్టాభిషిక్త
సౌభాగ్య యీసీత శ్రీ - యుండును దాను
కలిత సామ్రాజ్య సౌ - ఖ్యంబులఁ దేలి
విలసిల్లు నను మాట - విఫలమై పోయె
వీరపత్నియనంగ - వినియుందుఁ గాని
వీటిడి యిల్లాల - వినియున్కి లేదు
లక్షణంబులు విఫ - లతను వైధవ్య
లక్షణంబులకు నా - లయములై మించె 4180
జతఁగూడి పొగలౌ - సన్న వెంట్రుకల
నతినీలమగు వేణి - యందంబుఁ జూచి
ముడిపాటు లేక మో - మున రేకవాటి
వొడమచ్చు కనుబొమ్మ - యిక్కువల్ చూచి
బటువులై నేకమై - వలుచనై రోమ
ఘటితంబు గాని జం - ఘాద్వయిఁ జూచి
చాలంగ మొఱఁగక్క - నన్నమై కదిసి

ధారాధరశ్యామ లీల – దంతావళిఁ గాంచి
కదిసి క్రొమ్మొగ్గలతోఁ – గదకుండి పొదలు
పొదలు పన్నుగ పొందు – గుఱు తేలఁ గాంచి 4190
కాసారముల జేరి – గంభీరమగుచు
భాసిల్లు నాభి నా – భాగ్యంబుఁ గాంచి
గిటగిటనై పిడి – గిలిగి యొప్పుచును
దిటలేని తేఁగొనఁ – దీవియఁ గాంచి
తళతళ మెఱుఁగు కుం – దనపు రేకులను
దలపించు చక్కట – ద్గళములఁ గాంచి
పులిత సితాసిత – పుష్పములతో సమానఁ
గలువ రేకులవంటి – కన్నులఁ గాంచి
తిలకింపఁ బగడంపు – తీవను బోలు
పలుచని యధర బిం – బము లింపుఁ గాంచి 4200
లలితమృణాళ వి – లాసంబులగుచు
విలసిల్లు బాహుల – విభవంబుఁ గాంచి
చిగురాకులను గేరి – సింగారమగుచుఁ
బొగడొందు కెంగేలి – పొంకంబుఁ గాంచి
యలవంటి కెందమ్మి – ముమ్మెచ్చఁ గోరునెమ్మి
పలుచని పోముల – పదములు గాంచి
ముద్దియ పార్శ్వభా – మున రాణ నగుచుఁ
బెద్దగాలంబులు – బ్రియముద పాఱు
దల్లిగా ముదుదన్ను – సాముద్రికోక్త
పొల్లుగా నిసుఁగాని – పొక్కింగ వలసె । 4210
వారుణ పావక – వాయవ్య రౌద్ర
నారాయణ బ్రహ్మ – నాయకాత్రశ్మ

నీకేమి లేవయ్యె - సేనాగపాశ
మేకై వడినిఁ గట్టె - నిటువంటి నిన్ను
మఱచితో ప్రాణేశ ! - మారేయుటకును
మఱపించెనో నిన్ను - మాయరక్కసుఁడు
మొగులు చాటున నుండి - మోసంబుచేసి
తెగివీఁడు నిన్ను వ - ధించె నెక్కటిని
దిక్కెవ్వరింక నా - కెఱఁగిట్టె ములుచ
రక్కసుల్ మిగుల నా - ఱడినిఁ బెట్టుదురు 4220
నానిమిత్తముగ నా - నరసేనఁ గూర్చి
యీనీరనిధి మీర - లిపుడు బంధించి
లంకపై విడియుటె - ల్లను వ్యర్థమయ్యెఁ
గొంకక విధిప్రతి - కూలమై కతన
సంతమాత్రైన ని - న్నదిరించ లేని
యంతకు పీటికి - నరుగుటేకాక
నిను గెల్చునట్టి వా - ని జగత్త్రయమున
వినవంశతిలక ! యూ - హింప రెవ్వరును
కొడుకు లిద్దరు తన - కోడలు నవని
యడవుల పదునాలు - గబ్దముల్ దీర్చి 4230
మఱలి వత్తురటంచు - మనరాక కెదురు
పరికించి చూచుచు - భరతుని క్రింద
నాదిగాను కౌసల్య - మూరట లేక
తుది నిట్టులైనయం - దుకుఁ గలంగెదను
పొడలుచున్నది నీదు - వెంట బ్రాణంబు
లాదలిలో మిక సేల - యుందు నీతుణము
పడిపొంద [illegible] - [illegible]

వినుచు దీర్ఘశ్వాస - విడచుచు దన్ను
క్రోధంబుతో లంక - కును నాగ మొదటను
సాధింపరాని రా - క్షస వంశమెల్ల
నీ కసమాటలో నొక - సహజ పరాక్రమము
నాగరుని చక్క - దయుండ నర్పించి
యాకోపవచ్చిలో - నాగ్ర దేవాంబు
నీకుఁ బ్రీతిగ నిచ్చు - నీయాన నిజము.
ఇంక శోకింప నా - కేల" యటంచుఁ
బంకజానన సీత - పలవింపుచుండ
నామాటలన్నియు - నాలించి త్రిజట
భూమిజతోఁ బల్కె - బుజ్జగింపుచును

—: త్రిజట సీత నూరడించుట :—

" తల్లి ! యూరట కొం - దలపడవేల
దల్లగా మును నీదు - స్వామి రాఘవుఁడు,
అతని కొక్కకొలంత - యాపదపోల కలుగు
హితముగాఁగఁ బ్రమాణ - మొనరించెనని
రాముని కొరకైన - రాజు ! యూ కఠిన
కామములందు విశ్వాస - ములు గల్గియున్న
దారపడ్డచోట నొఁ - గులమాఁక యుంత
దారిపులో నుప్పొంగి - యుండ నొక్కడిది ?
అదిగాక నీవతి - ప్రాణంబులోన
పొదలదేవియు నిది - పుణ్యవృత్తకము
ధరియించుకొని యున్న ? - తరుణి యుల్లగుట
సోలింగి యుండుదు గాన - యుటుఁబల్కు

సేనాధిపతులు నొ - చ్చిన నావికుండు
లేనట్టి యోడ చ - లించు చందమున
దనుజసైన్యంబులో - దళకర్త లేక
వినుతాంగి! గనుగొమ్ము - విఱియఁ బాఱెడును
కపులెల్ల నుత్సాహ - కలితులై చూడు
మిపుడున్నవారు మీ - రేల శోకింప
నమ్ముము కల్ల నే - న్నఁడు నేను బలుక
కొమ్ము సత్యముగఁ జే - కొనుము నామాట
రామలక్ష్మణులు సు - రస్వామికైన
సేమనవచ్చు నీ - వెఱుఁగకున్నావె 4270
మృతలక్షణంబు లే - మియు రామునందు
నరిని చూచినఁగాన - మనుమాన మేల ?"
అనిన రామునిఁ జూచి - యంజలిఁ జేసి
తనతోడ హితము లెం - తయుఁ బల్కు త్రిజట
మాటలు నమ్మి యా - మగువకుఁ బ్రియము
నాఁటుకొనంగ ము - న్నన మాటలాడఁ
గదలి యప్పుడె యశో - క వనంబుఁ జేరి
మొదలింటి రీతి రా - ముని దలంపుచును
దనుఁజుట్టు దనుజకాం - తలు గాచియుండ
వనజాక్షి యాసీత - వసియించునంత. 4280

—: శ్రీరాముఁడు మూర్ఛ తెలిసి తమ్మునిఁగూర్చి శోకించుట :—

తరణిజ వాయునం - దన వాలితనయ
శరణానుషేణ కే - సరి నలనీల
పనసగవాక్షు [illegible] - [illegible]లైన

వనచరుల్ తనచుట్టు - వగలచేఁ బొగులఁ
జింతనొల్లను దీఱఁ - శ్రీరామవిభుఁడు
గొంతసేపునకుఁ గ - న్గొనలుఁ దెఱచి
తనవారిఁ బడినట్టి - తమ్మునిఁ జూచి
తనపాటు దలఁచక - దశరథాగ్రజుఁడు
కలన నున్నట్టి సు - గ్రీవముఖ్యులను
దెలియంగఁ జూచి చిం - తిలుచు నిట్లనియె. 4790

"అకట! లక్ష్మణుఁడు నా - గాస్త్ర ఘాతముల
నొకట మేనెఱుఁగక - యున్నట్టివాఁడు
బ్రదుకఁ జేఁదితఁ డేల - బ్రతుకంగ నాకు
పదియునాఱేఁడుగ వన - వాసమ్ము నేగి
తమ్మునిఁ గోనయో - ధ్యకుఁ బోదునయుడు
నమ్మియుండితిని జా - నకిని సాధించి
తనవెంట నలనాఁడు - దండకాటవి
జనకజతోఁ గూడి - సౌమిత్రి వచ్చి
యిద్దఱితోఁ బాసి - యుండఁగ నేను
బుద్ధి దొంచుక రణం - బున నిట్టుగొందు 4800
నెవ్వంక నేఁగిన - నట్టిచో నైనఁ
గావలసినవారి - గనియుండవచ్చు
జనకనందనఁ బోలు - సతియు లక్ష్మణుని
గనవచ్చు తమ్ముండు - నచ్చుటలేదు.
ఇమ్మహిఁ దోడ నే - నేఁగి యయోధ్య
తమ్ములతోఁ దను - తల్లులతోడ
నేనుండ నేరనికై - నీడఁ బ్రాణములు
నాముండఁ నితఁడుండు - నాగపాశములఁ

గట్టులు పడియుండఁ - గనియును బ్రాణ
మెట్టు నిల్పుదు మేన - నింక తుణ్ణంబైన 4810
తోపు మాపులు కుర - రీనివహంబు
వాపోవుగతి శోక - వశయై సుమిత్ర
పలవింప నదివిని - ప్రాణముల్ వాల్పఁ
గలనె నాకొఱకు ల - క్ష్మణుఁ డిట్టులయ్యె
సీతని వెంటనే - నేఁగుదు నిపుడు
మాతండ్రిగాఁగ ల - క్ష్మణుఁ దలంపుదును.
ఈపాటు చూచియు - నిట్టులోర్చి యున్న
పాపాత్మునకు నాకుఁ - బరలోక మెద్ది?"
అని "హోయి! లక్ష్మణ - యలసిన వేళ
నను నేడఁ దేర్చి మ - న్ననఁ బ్రోతు వీవు. 4820
ఇపుడేల పల్కవే - యెంత పిల్చినను
కపటాత్ముఁడని నన్ను - కడకుఁ ద్రోచితివో!"
అని "కంటిరే! తమ్ము - నస్త్రాద్రి చేరు
వనజ బాంధవు రీతి - వైరులం దునిమి
యలసినగతి నమ - రావని యందు
బలగర్వముల మాసి - పడియున్నవాఁడు.
నాడు దురాలోచ - నంబుల చేత
నీడెస వాటిల్లె - నెట్టివానికిని
యలసత గనుపించఁ - డప్రియ వచన
ములు పల్కఁ డెపుడు చే - మొగిడించి నిలుచు 4830
సేనాని బలుదూపు - లేక కాలమునఁ
బూను వింటను తయుం - బుగ వైరిమీఁదఁ
గరలాఘవంబున - గార్తవీర్యునకు

సరిమీఱు వాఁడు ల - క్ష్మణుఁ బోయఁగలఁడె ?
ఏల సంగర మింక - నిటుమీఁద లంక
యేలెడు రావణుఁ - డీ విభీషణుని
పట్టంబుఁ గట్టి చే - పట్టిన మాట
పట్టు దబ్బరయయ్యె - ప్రతినఁ దప్పితిని

—: రావణుఁడు సుగ్రీవుని కిష్కింధకుఁ బొమ్మనఁ విభీషణుఁడు వానరులనాపి రాముని వద్దకు వచ్చుట :—

ఓయి ! భానుజ ! మమ్ము - నురగ పాశములఁ
జేయాడ కుండంగ - క్షితిఁ బడవైచి 4840
యీవార్తతోఁ బోయి - యింద్రజిత్తుండు
రావణునకుఁ దెల్ప - రణభూమి కతఁడు
రాకేలయుండు తా - రాకుమారకుఁడు
నీకుఁ దోడుగ నాంజ - నేయునిం గూడి
సేతువు జాడ కి - ష్కింధకుఁ బొమ్ము !
నీతోఁడఁగూడి య - నేక నాయకులు
వచ్చి మాకొఱకునై - వనరాశిఁ గట్టి
యిచ్చోటఁ జేసిర - నేక కార్యములు
దైవయత్నంబు ముం - దఱ నితరంబు
లేవియుఁ గొనసాఁగ - వేమి సేయుదును ? 4850
చేరిపల్కినమాట - చెల్లించుకొంటి
వీరీతి నైన నీ - వేమి సేయుదువు ?"
అనిపల్కి "కపులార ! - యరమరలేక
తనవెంట వచ్చి యం - దఱును మాకొఱకు
మేనులు దాఁపక - మీరు మీచేత

నైన యంతయు స - హాయతలు జేసితిరి.
ఇటమీఁద మా దుర - దృష్ట మిట్లైనఁ
గటకటంబడి మీఁదు - గాఁగల దేమి ?
పొందు మీమీ దేశ - ములకు నిచ్చోట
నుండు టేమిటి " కని - యుపచరింపుటయుఁ 4860
గన్నీరు రాలంగఁ - గపులెల్లఁ జాల
విన్నఁ బాటున రఘు - వీరునిఁ గాంచి
వలదన్నఁ దొలఁగిపో - వను గాళ్లురాక
కలఁగుచు నుండఁగ - గదఁ గేలఁ బూని
యచ్చటచ్చటి వాన - రావళి నెల్ల
నెచ్చరింపుచు చాయ - నేతేఱఁ జూచి
యదెవచ్చె నింద్రజి - త్తని కపులెల్లఁ
జెదరి మున్ వచ్చిన - సేతువు జాడ
బరువిడ నిలుఁడని - భానుజుండరిగి
మఱలించి రామల - క్ష్మణుల సన్నిధికిఁ 4870
జేరి యంగదుఁ జూచి - " సేన లేమిటికిఁ
బాఱెడు వీరికి - భయమేల ? " యనిన
నతఁడు " రాఘవులు నా - గాస్త్రపాశముల
క్షితిమీఁదఁ బడుట వీ - క్షించుట " యనిన
" అది యేటిమాట ని - శాటుఁ డొక్కరుఁడు
గదవూని మనమీఁదఁ - గదలి రాఁజూచి
విచ్చి పోయెదనన్న - విని యంత చేర
వచ్చి రాత్రించర - వల్లభానుజుఁడు
పలుకరించుటయుఁ ద - ప్పని జాంబవంతుఁ
బిలిచి తెల్విడి జేసి - పేర్వేరఁ జేరి 4880

యుండకు నీవార్త - యాలకించంగ
మందలించి భయంబు - మాన్చి మఱల్చి

—: విభీషణుఁడు నాగపాశబద్ధుఁడగు శ్రీరామునిఁజూచి దుఃఖించి సుగ్రీవుని సమాశ్వాసించుట :—

శ్రీరాము చెంత ని - ల్చిన విభీషణుఁడు
చేరి శిలీముఖ - శ్రేణిమై నాఁట
గాయంబులందు ర - క్తంబులు దొరఁగ
నాయత నాగపా - శా వృతులగుచుఁ
గనుమోడ్చి పడియున్న - కాకుత్థ్సవంశ
వనజ బాంధవుల రా - వణ సహోదరుఁడు
కాంచి కన్నులనీరుఁ - గార శోకించి
యంచల నిల్చి చే - లాంచలంబునను 4390
మేనిండు రక్తముల్ - మెల్లనే యద్ది
చేనీట నేత్రరా - జీవముల్ తుడిచి
" అక్కట! యట్టిమ - హాను భావులను
దెక్కలి దాఁకె శో - ధించె దైవంబు
మాయన్న తనయుండు - మాయావి వీరి
నీయవస్థల ముంచె - నేమన వచ్చు?
రాముఁడీ లంకాధి - రాజ్యంబుఁ దనకు
నేమించె ననినమ్మి - నిజమని యుండి
తన యదృష్టంబుచే - తన రాఘవులకు
ననిలోనఁ దీఱని - యాపదవచ్చె 4400
చెల్లించుకొనియె తాఁ - జేసిన ప్రతిన
బల్లిదుండైనట్టి - పంక్తికంధరుఁడు

నతని కోరికలెల్ల - ననుకూలమయ్యె
ప్రతిపక్షుమణంగె దా - పాపకర్ముండను
తనకేది దిక్కని " - తపియింపుచుండ
గని వాలితమ్ముండుఁ - గౌఁగిటఁజేర్చి
కన్నీరు దుడిచి గ - ద్గద కంఠుఁడగుచు
విన్నవానరులెల్ల - వినుతించఁ బలికె
" ఇంతయేఁటికి నీవు - నేమిటఁ గొఱఁత
చింతిల్ల మనకేల - శ్రీరాముఁ జూచి 4410
జానకీ రమణుఁడు - సహియించెగాక
యీ నాగపాశంబు - లివియేమి సేయు!
ఇదె నీడఁదేఱెడు - నినుఁ దుదయింపఁ
గదనంబులో దశ - కంధరుఁ దునిమి
యీలంక నీకిచ్చి - యిల పత్నిఁగూడి
యేల నున్నాఁడు మ - హీచక్రమెల్ల
మనవంటి వారల - మనసులఁ జూడఁ
గనుమూసి యున్నాఁడు - గాక రాఘవుఁడు!
బొఱిగిన రొమ్ముకోలఁ - దునుమఁడే యులిగి
గడియలో మూఁడులో - కములు చూర్ణముగ 4420
రాఘవామోఘ నా - రాచ ధారలకు
మేఘంబు లడ్డమే - మేఘముల్ మఱుఁగు
చేసి నిల్చిన యింద్ర - జిత్తునిఁ దునుమఁ
గోనతేంద్రునకు ని - క్కుఁడు ప్రమోదనకు!
ఏమి చింతించెనో - యిటులున్నవాఁడు
రాముఁ డీమీఁద స - ర్వము నెఱింగెడవు."

అని చెలికాని నా - రార్చి సుషేణు
గనుఁగొని యా రుమా - కాంతుఁ డిట్లనియె.

—: సుగ్రీవుఁడు సుషేణునితో రాముని కిష్కింధకుఁ గొని పొమ్మనిచెప్పుట :—

" కలనిలోఁ బడిన రా - ఘవుని గాత్రములు
నలఁగఁగానీక యం - దలములో నుంచి 4430
యెత్తించుకొని యేఁగు - మీవు కిష్కింధ
కిత్తరి కపివీరు - లేనునుఁ గూడి
రావణుఁ జంపియా - రాజ్యాధిపత్య
మీవిభీషణునకు - నిచ్చి వచ్చెదను.
పంతమాడిన యట్లు - పలుకు చెల్లింతు
నింత వైదేహినే - నిత్తు రామునకు
బోయలఁ బిలిపించు - పొమ్ము " న్న నతఁడు
చేయిమోడ్చి వనాట - శేఖరుఁ బలికె

—: సుషేణుఁడు చంద్రద్రోణ నగమునందలి, విశల్యసంజీవ కరణులను హనుమంతునిచేఁ దెప్పింపుమని సుగ్రీవునిఁ బ్రార్థించుట :—

" తొల్లి సురాసురో - ద్ధుర సమరముల
బల్లిదులగు దైత్య - పతులచే మడియు 4440
సురలను బ్రతికింప - సురలోక గురుఁడు
వరమతియైన ధ - న్వంతరిచేత
విని మున్ను మథియించు - వేళ నాక్షీర
వనరాశి నౌషధ - వ్రాతంబు వొడమ

దాచియున్నట్టి చం - ద్రద్రోణ నగస
మీాచీన కటక స - మీాపంబులందుఁ
గరమొప్పిన విశల్య - కరణి సంజీవ
కరణులఁ దెప్పించి - కాచె వేల్పులను.
ఆ యౌషధంబు లీ - హనుమంతుఁబనిచి
యాయన వెంట మ - హావానరులను 4450
పనసనంపాతులఁ - బనిఁగొమ్ము క్షీర
వనధి కావన మెల్ల - వారెఱుంగుదురు
సాధించి యౌషధా - చలమహౌషధులు
శోధించి యంజనా - సుతుఁడుఁ దేనోపు
నందుచేతను మన - యాపదల్ దీఱ
కందుము రామల - క్ష్మణుల సేమములు
నితరులచేఁ దీఱ - దీపని యన్న
నతని మాటలు విని - యర్క- నందనుఁడు
హనుమంతుఁ బిల్చి యా - యర్థ మేర్పఱచి
చనుము నీవని పల్క - సమయంబు నందు 4460

-: గరుత్మంతుని యాగమనము - శ్రీరాముని నాగపాశములు
వడిపోవుట :—

ఘోరున సురదుందు - భులతోడఁ గూడి
యారావ మొకటి మి - న్నంతయు నిండె
నామహాధ్వని వెంట - నతుల ప్రచండ
భీమవాయువు మేఘ - బృందంబుఁ దరిమె
నావాయువులచే మ - హాంభోధి యూర్మ
లీవలావలగాఁగ్గ - నెఛమిచ్చి తోలఁగె

నాకౌలకులఁ దోఁచు – నహుల రాక్షసులు
పాతాళబిలములోఁ – బడి మాటు గొనిరి.
అంతట నుదిత సూ – ర్యానలరోచి
మంతుఁడై యాగరు – త్మంతుండు వచ్చి 4470
సాక్షాత్కరించిన – సమయంబునందు
రక్షోధి వరకుమా – రక పినిర్దష్ట
పన్నగాయత మహా – పాశముల్ చెదరి
కన్నత్రోవలఁ బారెఁ – గనుమాయ మగుచుఁ
గట్లూడి నంత రా – ఘవుల యంగములు
కొట్లుబ్బసము నూని – కొంత దెప్పిరిన
దివ్యతేజోమూర్తి – దీనమందారు
నవ్యయ ఛందోమ – యస్వరూపకుని
వేదాంగు వేదాంత – వేద్యు నక్షరుని
నాదిపురుషు సహ – స్రార్క సంకాశు 4480
వైనతేయుని గాంచి – వనచరులెల్ల
మానసంబున భీతి – మట్టుమీఱంగ
నుండఁ బరువిడ – నండజస్వామి
కుందనంబుల నిగ్గుఁ – గురియు ఱెక్కలను
రామలక్ష్మణుల గా – త్రంబులు నిమిర
నామున్న వారి గా – యములెల్ల మాసి
సుఖనిద్రలు దొరంగి – చూచిన యట్లు
సుఖులౌచు దశరథ – సుతులు కన్దెఱచి
మున్నటికన్న మా – ములు వికాసంబు
వన్నె తనువులను దై – వారి యిర్వురును 4490

ద్విగుణిత జవసత్త్వ - తేజప్రతాప
జగదభినుత మూర్తి - శాలులై యొసఁగఁ
గరములచేత రా - ఘవులఁ దానెత్తి
గరుడుండు నిండారఁ - గౌఁగిటఁ జేర్చి
గారవించుటయును - ఖగరాజు మోము
శ్రీరామచంద్రుఁడీ - క్షించి యిట్లనియె.

-: శ్రీరాముఁడు నాగపాశవిముక్తుఁడై గరుత్మంతుని యాకార
మును వర్ణించి యాతని యుదంతమరయుట :—

" మీ రెవ్వరయ్య ? య - మేయ కారుణ్య
నీరాకరులు నేఁడు - నీరాకచూడ
మాతండ్రి దశరథ - మండలాధీశు
మాతాత మనువంశ - మణియైన యజునిఁ   4500
గనుఁగొన్న యంతటి - కన్న సంతోష
మొసఁగించెను మమ్ము - నింద్రజిత్తుండు
బంధించు నీనాగ - పాశముల్ ప్రాణ
బంధుఁడవై వచ్చి - పరిహరించితివి
హీరకిరీటంబు - హేమాంబరంబు
గారుత్మతోత్పల - గ్రైవేయకంబు
రత్నకుండలములు - రాజీవరాగ
నూత్నమంజీరము - శోహారాంఘ్రులును
మౌక్తిక తూలికల్ - మాణిక్య కవచ
సక్తమై మించు వి - శాల వక్షంబు   4510
మరకత కేయూర - మంజుబాహువులు
నరుణపుష్పములు చం - ద్రాననాబ్జంబుఁ

గరుణావలోకముల్ - కంబు కంధరము
నరుణపల్లవ శోభ - లాగ్ర హస్తములు
దుందుభిస్వనము ల - త్తుకచాయ మేను
మందర మేరు స - మానగాత్రంబు
లలితోర్ధ్వపుండ్ర ల - లాటపట్టికయు
సెలవులఁ దేఱెడు - చిఱునవ్వు గలిగి
భానుకోటి ప్రభా - భవ్య తేజమున
నానందకరమూర్తి - నవతరించితివి. 4520
యీదివ్యపురుషుఁడ - వెవ్వండ''వనిన
వేదాంగుఁ డారఘు - వీరునకనియె.

—: గరుత్మంతుఁడు తనవృత్తాంతము శ్రీరామునకెఱింగించి, యాతఁడు జయమునొందునని దీవించి యంతర్థానముఁ జెందుట :—

"రామ! యేనీకు పో - రాని యాప్తుఁడను
సేమంబుఁ గోరిన - చెలికాఁడ నెపుడు
వైనతేయుఁడను రా - వణకుమారకుఁడు
హీన బుద్ధిని మిమ్ము - హీన పాశములఁ
గట్టి జయించి లం - కకుఁ బోయినట్టి
పట్టున నివి వచ్చి - పరిహరింపంగ
నజహరీంద్రాదుల - కైన దుర్లభము
భజియించి యేను మీ - బంటనై యునికి 4530
నిదె నామనంబులో - నెఱిఁగి వచ్చితిని
యుదయాచల ప్రాంత - మునికి నాకెపుడు
రాక్షసుల్ మాయాప - రాయణుల్ సమర

దక్షులు వారు యు – ద్ధములు సేయుచును
వంచనోపాయులై – వర్తింతురెఱుఁగ
రించుకయును మీర – లెద కపటములు.
ఎచ్చరిక మెలంగి – యేరీతి మీకు
పుచ్చఁ జూచిన మేలు – పోవక యుండి
జయమందుమని రామ – చంద్రుని మఱలఁ
బ్రియముతోఁ గౌఁగిటఁ – బెనచి లాలించి 4540
పగవానినైనఁ జే – పట్టి రక్షించు
జగదేక కారుణ్య – శాలివి నీవు
శాంతమూర్తివి సత్య – సంధుండ విహితు
లెంతవారైన ని – న్నాదిగింపలేరు.
రావణుఁడెంత శ – రంబొక్కటేర్చి
కావలసిన ద్రుంపఁ – గలవు విశ్వంబు
నాతోడి చెలిమి కొ – న్నాళ్లకుమాటు
సేతువుగాని నీ – చిత్తంబులోనఁ
బ్రకటంబు సేయక – పనుపుము నన్ను
నొకరెఱుంగక యుండ – యుచితంబెఱిఁగి 4550
యూఖిఁద దెలిసెద – వంతయు రాజ
సామాన్యబుద్ధి యి – చ్చట నున్కి హితము
పరమధార్మికుఁడ వీ – వంక్తికంధరుని
శిరములు రాక్షస – శ్రేణులతోడ
నఱికి వైచెదవు జా – నకిఁగూడి నీవు
మఱలి యయోధ్య నే – మముఁలు గాంచెదవు
వలసిన యప్పుడే – వచ్చి నీవేమి
దలఁచిన యేన సా – ధకుఁడఁగాఁగలను

పోయివచ్చెద నను - పుము వార్ధి భయద
సాయక శ్రీరామ - చంద్ర! నీవాఁడ" 4560
అని ప్రదక్షిణముగా - నంజలితోడ
నినుమాఱు తిరిగి తా - నిరుగేలుసాఁచి
బ్రమ్మర మనసారఁ - గౌఁగిటఁ జేర్చి
నెమ్మోముఁ జూచి మ - న్నించి దీవించి
కపులెల్ల జూడంగ - ఖగరాజు మింటి
కపుడు ఱెక్కలతోడి - యమరాద్రి యనఁగ
రివ్వన నెగరి య - దృశ్యుఁడై చనిన
నవ్వేళ నలుగడ - నగచరోత్తములు
రావణానుజుఁడు చే - రఁగ వచ్చి తమదు
భావంబులో నాగ - పాశబంధములు 4570
వదలి బోడగ పుష్ప - వంతులఁబోలి
సదమల మూర్తులై - సమరయత్నంబు
సేయు రాఘవుల నీ - క్షించి యుప్పొంగి
కాయముల్ కొండల - గతి పెచ్చుపెరుగ
వాలంబు లార్చుచు - వారిదధ్వనులఁ
బోలు నార్పులు పెడ - బొబ్బలు నిగుడ
గిరులును తరువు లం - కించి యాలంక
తిరువవారుక తోంటి - తెఱఁగున బలిసి
కాహాళపణవ శం - ఖమృదంగ నివహ
మాహారిపంతంబు - లల్లిగొవంగ 4580
ముత్తికగాఁ దిగి - ముక్కాకచేసి
హత్తివాళిపులెల్ల - నాక్రమించుటయు

—: రావణుని యనుమతిని ప్రహస్తుఁడు పంపిన వేగులవారలు రామలక్ష్మణులు నాగపాశములు వీడినయుదంతము చెప్పుట :—

నాసద్దు విని రావణా – సురుఁడులికి
మోసంబు వచ్చె రా –ముని కొక్కమైనఁ
గపుల కీయగ్గలి – కలు రావుగాన
విపరీత మది నీవు – వేగులచేతఁ
జూపింపుమని ప్రహ – స్తునిఁ జూచి పలుకఁ
జాపల్యమున వేగఁ – జని దైత్యమంత్రి
తగినచారులఁ బిల్చి – దశరథాత్మజులు
తెగి పడ్డ సమరవీ – థికి మీరు పోయి 4590
వారి చందంబు స – ర్వముఁ జూచి మఱలి
యీరేయి రండన్న – నేఁగి వారలును
వచ్చుటి వృత్తాంత – మరసి యాక్షణమె
వచ్చి దశానను – వదనంబుఁ జూచి
"దేవ! బల్ నిగళముల్ – ద్రెంచుక మదము
తో విహరించు సిం – ధురములో యనఁగ
నాగపాశ నిబంధ – నమ్ములు దొలఁగి
జాగరూకత రామ – సౌమిత్రులెలమి
నున్నవార"న దిగు – లొంది యామాట
విన్నయప్పుడు మోము – వెలవెలఁ బాఱ 4600
నీఁక నేటి మాట యా – యింద్రుఁడు నేను
నాకనాథు సరిఁబడ – యుద్ధంబుచేసి
యతనిచేఁ దగిలిన – యప్పుడు గాచె
నితనిచే నున్నయు – హీనపాశములు
నాఘాలి విడిపించి – నాఁడింద్రుఁ బట్టి

చేచేతఁ దానింద్ర - జిత్తుండు దెచ్చి
నతనికి వరదత్త - మైన యస్త్రౌఘ
మతులంబు విడిపింప - నజునిచేఁగాదు.
అజుని పౌత్రుని గెల్చి - రని విన్నయపుడె
విజయ మేడదియో వి - వేకించి చూడ 4610
నిదియె ప్రమాణ మే - నెదిరి యోడుటకుఁ
గదనంబులోన రా - ఘవుని గెల్చుటకు"

—: రావణుఁడదివిని ధూమ్రాక్షుని యుద్ధమునకుఁ బొమ్మనుట :—

అని విచారించి ధూ - మ్రాక్షునిఁ బిలిచి
యని కేఁగు మీవు బొ - మ్మని పంచుటయును
జేమోడ్చి మఱి - యిల్లుచేరక సమర
సామగ్రితోడ ని - స్సాణముల్ మొరయ
పటహభేరీశంఖ - పణవాదికములు
భటకోటి కలకలా - ర్భటి నింగి ముట్ట
కాంచనమణిభాండ - కలిత ఖరోష్ట్రి
కాంచిత రథమెక్కి - యసిగదాముసల 4620
ధనురస్త్రములఁ దాల్చి - దనుజసైన్యంబు
తనవెంటఁ గొలువ ను - త్కట కోప శాత
తామ్రాక్షుఁడగుచుఁ బ్ర - ధానులు దాను

—: ధూమ్రాక్షుఁడు వెడలి హనుమంతునితో యుద్ధము చేయుట :—

ధూమ్రాక్షుఁడాహవ - దుర్వారలీల
పడమటివాకిట - బలములు దాను

వెడలివానరులెల్ల - విరియఁ బాఱంగ
రామదివ్యాస్త్ర సం - రక్షితులైన
యామర్కటులఁ దోలి - హనుమంతుమీఁద
చేరరా నాతని - సిడముపై వ్రాలె
గారు కూఁతలనంత - గ్రద్దలుద్ధతినిఁ 4630
గొన్నిమబ్బులు పిడు - గుల వానగురిసె
మిన్నున వారిపై - మిణుఁగురుల్ వ్రాలె
నిండగ వర్షించె - నెత్తురు జల్లు
మొండెంబు లాసేన - ముందటఁ బడియె
నవి సడ్డసేయక - యలఘువర్గమునఁ
బవననందను మూఁక - పైఁ దేరఁ ద్రోలఁ
గపులు మహీరుహ - గ్రావముల్ దాల్చి
కుపితాత్ములగుచు ను - గ్రోల్కలుగాఁ గవిసి
దనుజ వీరుల దాఁకి - తమచేత నున్న
మునుపటి సాధన - మ్ములు సెలవైన 4640
పిడికిళ్ళ గుద్దియుఁ - బెరికి మోకాళ్ళఁ
బొడిచియుఁ గోఱల - బోరల చించి
పడద్రోచియును వాల - పాశవల్లరుల
మెడలంట జుట్టి భూ - మినిఁ బడనీడ్చి
బిరబిర ద్రిప్పియా - భీలసత్త్వమున
శరధిలో వైచియుఁ - జరణఘాతముల
గులగులల్ గాఁ దన్ని - కుంభినివైచి
పొలియునప్పుడు కపుల్ - భుజశక్తిఁ జూపఁ
గరవాల ముసల ము - ద్గర భిండివాల
శరకుంత తోమర - శస్త్రలచేతఁ 4650

గపుల నొప్పించి సం - గ్రామరంగంబు
నిపుణులకును వర్ణ - నీయమై మించె.
వింటి యల్లెలమ్రోఁత - వీణారవంబు
నంటుగా హుంకర - ణములు తాళముల
సెలవుగా నుప్పొంగు - సింహనాదములు
విలసిల్లు నాలాప - విభవంబు గాఁగ
దట్టించు పలుకులు - తప్పెటల్ గాఁగ
నట్టిచో గీతశా - స్త్రాను కారముగ
విలసిల్లు ధూమ్రాక్షు - విశిఖపాతములు
గలగుండు వడికపుల్ - కలఁగిపాఱుటయుఁ 4660
దనవారి నొంచు దై - త్యశ్రేణిఁ దఱిమి

—: ధూమ్రాక్షుని హనుమంతుఁడు చంపుట :—

హనుమంతుఁ డొక్కమ - హాశైలమెత్తి
యదలించి వ్రేయ ధూ - మ్రాక్షుండు పుడమి
కలఁగ గుప్పించియా - కడకు దాఁటుటయు
సారథితో రథ్య - సమితితో రథము
ధారుణిఁ గలసినఁ - దాపోక నిలిచి
గదవూని మిగులనా - గ్రహముతోఁ దనకు
నెదిరింప గిరిశృంగ - మెత్తి వాయుజుఁడు
వ్రేసిన నది దైత్య - వీరుని మకుట
భాసమానంబైన - భయద మస్తకముఁ 4670
జదియించి మహిఁగూల్చ - సమసినవానిఁ
గదనంబులోఁ జూచి - కడమ రాక్షసులు

పవమానతనయుఁ డా - ర్వడలేక తిరిగి
జవమునఁ బరువిడ - జయశాలి యగుచుఁ
దనవారిఁ బశ్చిమ - ద్వారమానించి
తనివోని సమరయ - త్నమున నున్నంత
హతశేష దానవు - లసురేంద్రుఁ జూచి
హతుఁడయ్యె ధూమ్రాక్షుఁ - డని పల్కుటయును

: రావణుని యాజ్ఞచే వజ్రదంష్ట్రుఁడు యుద్ధమునకు వెడలి యంగదు నెదుర్కొనుట :—

వజ్రముఖామర - వ్రాతదుర్జయుని
వజ్రదంష్ట్రుని నాహ - వజయాభిరతుని 4680
రమ్మని నీవేఁగి - రాముని నతని
తమ్ముని గోఁతులం - దఱిమి జయించి
మఱికాని లంకకు - మఱలకు మనుచు
నెఱిఁగించి యడుగర - లిచ్చి పొమ్మనినఁ
గాలకాలుని రీతి - కలహంబులకును
గాలుద్రువ్వుచు నుండుఁ - గాన వాఁడలిగి
తనదు రాక్షసుల నం - దఱ బారుదీర్చి
కనఁగన వెలుఁగు బం - గరుతేరుఁ దేర
వలవచ్చి తానెక్కి - వైడూర్యవర్మ
కలితుఁడై క్రొమాల హె - గ్గాళెలు మొఱయ 4690
దర్పించి దక్షిణ - ద్వారంబు వెడలి
యార్పులచేత బ్ర - హ్మాండమ్ము వగులఁ
దనవారితో నంగ - ద కుమారుమీఁదఁ
గినిసి మార్కొను వేళ - కీశెచ్చరించు

నవశకునములు గో - రంతయు మదినిఁ
దవులనీయక విధి - తను బెడతేఁపఁ
గనిపించు కొనుటయుఁ - గపు లెదిరించి
దనుజులసేనపై - ధరనగావళులు
ప్రేసిన దానవ - వీరులు గినిసి
ప్రాసతోమరకుంత - బాణపాతముల 4700
వనచరులను ద్రుంపు - వారివీగికని
బెను గయ్యా మంటిన - బిఱుఁదీక పోరఁ
గపులు శిలాతరు - గ్రావాళితోడ
విపులపైఁ బడ దైత్య - వీరులమీఁద
ధవళాతపత్ర కే - తన ధనురస్త్ర
నివహాకోటీరమ - ణీ భూషణముల
రాక్షసుల్ గూలిన - రణభూమి యపుడు
లక్షింప తిలతండు - లన్యాయమగుచు
శారదసమయని - శానభోంత్మ
మేరఁ జూపఱకెల్ల - మెచ్చొదవించె. 4710
కపుల తేజమునకుఁ - గాక రాక్షసులుఁ
దపియించుటయు వజ్ర - దంష్ట్రుండు గినిసి
విల్లు మోపెట్టుచు - వెండి యంగదుఁడు
ద్రుళ్ళడగింతు కోఁ - తులఁ ద్రోలుటెంత
యన విని కపిసేన - సదరకుండనుచుఁ

—: అంగద వజ్రదంష్ట్రుల యుద్ధము :—

గనకమౌళి మయాం - గదుఁ డంగదుండు
అద్దిరా! యతని బా - హా టోపమనుచుఁ

బెద్దకొండయుగల్చి - పెకలించివైవ
యది తేలివచ్చి మి - న్నంతయు నిండి
కదియరా దనుజుండు - కాండత్రయమునఁ 4720
బొడి చేసి యావాలి - పుత్రుని మేను
పిడుగులవంటి య - భేద్య బాణముల
నెత్తురు జొత్తిల - నిండ వర్షింపఁ
జిత్తంబులోన మె - చ్చి తదీయమైన
భుజశౌర్య మహిమముల్ - బొగడుచు నుండ
రజనీచరుండు శౌ - ర్యంబ వార్యముగ
నంగదు మొనకు తో - డై వచ్చి యెదుర
సంగర నిపుణుల - సమద వానరుల
మొనసి యిర్వదియొక్క - మొనలవానరులఁ
దునిమి లతుకునొక్క - దారమైన కపులు 4730
నెనబంద్రు నిలఁబడ - నేసిన వాలి
తనయుఁడుద్ధతి వజ్ర - దంష్ట్రుపై గినిసి
వేఱొక్కకొండ బ - ల్విడి నేయ నతఁడు
తేరుపై నుండక - దిగ్గున దుమికి
తొలఁగిన నరదంబు - తో నది వడిసఁ
దలఁగిపోవక గదా - దండంబు త్రిప్పి
యంగదు పేరెద - యదరంట వ్రేయ
చెంగక వానర - సింహశాబకము
దానవాధిపుఁ గర - తలముచేఁ గడల
వానరుల్ వొగడ బ - ల్విడి గొట్టుటయును 4740
నాపెట్టు వడియు మ - హానిశాచరుఁడు
కోపంబుతోఁ దార - కొడుకుతో నెదిరి

యిరువురు సరిపోరు - నెడ మల్ల చఱచి
పిఱుదీకపడి గండ - భేరుండయుగము
పోరాడుగతి వారు - భూరిసత్త్వములు
ఘోరసంగరము మి - క్కుటముగాఁ జేయఁ

—: అంగదుఁడు వజ్రదంష్ట్రునిఁజంపుట :—

గదిసి పోరుచు బుధాం - గారకులట్ల
సదమదంబుగను ము - ష్టా ముష్టి పెనఁగి
యన్యోన్య జయకాంక్షు - లై యప్రమాణ
మన్యులై పోరుచు - మహిని వ్రాలుచును 5750
లేచుచునుండ వా - లితనూజు నురము
మోఁచేతఁ బొడిచిన - మోకరింపుచును
పెట్టుబడ్డ మహాహి - పెక్కువ తార
పట్టిరొక్క నగంబు - పట్టిరాఁజూచి
యరిగెయుఁ గత్తియు - నందుకవాఁడు
దురదురవచ్చి స - త్తువకొద్ది నేయఁ
జెట్టువైచినఁ గత్తి - చేనది మునుము
నట్టిచో నలిగి మ - హాసత్త్వశాలి
వాలిసూనుఁడు దాన - వకరాగ్ర హేతి
చేలాగుచే తన - చేత నంకించి 4760
దారిగా నలవజ్ర - దంష్ట్రుని శిరము
ఘోరాజిఁ బడ తెగఁ - గొట్టి యాద్భుటయు
వానరులావెంట - వచ్చినయట్టి
దానవావళి నెల్లఁ - దరిమి చంపుటయుఁ

జావుకు దప్పి రా - క్షసుఁ డొక్కరుండు
రావణుఁ జేరి స - ర్వము విన్నవింప

—: అకంపనుఁడు రావణునాజ్ఞచే యుద్ధమునకు వెడలుట :—

"ఎక్కడివానరు - లీపాటి పోటు
రక్కసులను జంపి - రామకార్యంబుఁ
జేకూర్చు టెక్కడ - చింతించిచూడ?
ఏకైవడి జయింతు - నెవ్వానిఁ బిలిచి 4770
పంపుదు" నని "యకం - పనుఁ డున్నవాఁడు
చంపింతు రాముల - క్ష్మణుల కోఁతులను
తామసించక తమ - దైత్యులఁగూడి
రామునిపైఁ బంపి - రమ్ము నీ"వనుచు
దళవాయితోఁ బల్క - దశకంఠునాజ్ఞఁ
దలమోచిపోయి యం - తయు నెఱిఁగింప
నాయకంపనుఁడు మ - హారథం బెక్కి
యాయతబాణబా - ణాసనావళులు
ధరియించి సేనముం - దఱ నెచ్చరించి
పురిఁబోల్పి యాహవం - బునకు నేతేర 3780
నెడమ కన్నదిరె నీ - రెలుగు వాటిల్లెఁ
బడియెఁ గేతన మశు - భమ్ములు దోఁచె
దుర్నిమిత్తంబులు - దోఁచిన చావు
నిర్ణయించుక వాఁడు - నిశ్శంకవృత్తిఁ
గలనికి నడచిన - కపులు రాక్షసులు
తలపడి ఘోరయు - ద్ధము సేయునపుడు
చిమ్మచీకటి గ్రమ్మె - సేనల రవళి

దుమ్ముపై నెగసి రో - దోవివరంబు
నిండిన నిరువాగు - నిబిడ రజప్ర
కాండంబులో కండ్లు - గానక భ్రమసి 4790
గవులను గవుల రా - క్షసుల రాక్షసులు
నపుడు చంపుచు నట్ట - హాసముల్ సేయు
నదియును వినసీక - యపుడు ప్రచండ
పవమానములునా న - భమునాక్రమించె
నితరేతరము వో క - నిందునందునను
జతగాఁగ నెత్తురుల్ - జగతిపైఁ గురియ
గాలిచేఁ గొంత ర - క్తంబులు గొంత
తెలియు నడఁగియు - తిమిరముల్ విరియఁ
బెంధూళియడఁగిన - పెడబొబ్బలిడుచు
నంధత మాని గ - ర్వాంధులై కినిసి 4800
వానరులును దైత్య - వరులును కపులు
దానవులకు భుజా - దర్పముల్ మెఱసి
చంపునప్పుడు రాక్ష - సస్వామిచేతఁ
బంపుపూనిన యకం - పనుఁడాగ్రహమున
నమ్ములవానచే - నగచరశ్రేణి
ముమ్మరంబంతయు - మొనఁదప్ప సేయు
ట్రీలిన కపులభా - వించిప్రతాప
శాలులై నలరథ - నకులముదమైంద
కపియూథ వరచతు - ష్కము వానిమీఁద
విపులాధరంబులు - వృక్షముల్ వైచి 4810
వెంటవచ్చిన దైత్య - వీరులనెల్ల
వంటించి చంపుచుఁ - బైకొనుటయును

జచ్చినతనవారి – జగడంబుఁ జూచి
రిచ్చపాటున నల్వు – రిని విలోకించి
పలుతరసమిదకం – పనుఁడకంపనుఁడు
కటములు గదల ను – త్కట శౌర్యుఁడగుచుఁ
దనసారథినిఁ జూచి – "తతిమీఱి కపులు
దనుజులనెల్ల ర – థంబు వోనిమ్ము
ఆమూఁకపై "నన్ను – నతఁడట్లసేయ
భీమబాణాసనా – భీల నిర్ముక్త 4820
సాయకనిబిడ వ – ర్షంబుచేఁ గపుల

—: అకంపనుఁడు హనుమంతునితో యుద్ధమొనర్చుట
హనుమంతుఁడకంపనునిఁ జంపుట :—

మాయించుటయు హను – మంతుఁడు జూచి
బలుగొండ యొకటి చేఁ – బట్టి కల్పాంత
జలజాప్తసుతుని యో – జను మిన్నుముట్ట
పైపై నిరా నకం – పనుఁ డర్ధచంద్ర
రోపంబుచే తన – రూపంబుగాఁగఁ
జేనున్న శైలంబు – చిద్రుపలై రాలఁ
గానేయుటయుఁ బ్లవం – గ దివాకరుండు
గ్రక్కున నొక్కయుర్వ – కర్ణభూరుహము
రక్కసులకు శాళి – రాత్రియునంగఁ 4830
పెకలించికొని వీర – విరఁద్రిప్పికొనుచు
నొకనిఁ బోనీక దై – త్యుల వీఁచమడఁచి
తనమీఁద రాఁగ నిం – తయు లెక్కగొనక
పెను దూపులను గాడ్పు – బిడ్డలనిమీన

జొత్తు పాపనుబోలఁ - జూపర మెచ్చ
నెత్తురులను ముంప - నివ్వాఱగంది
పట్టినచెట్టుచే - పరియలువారఁ
గొట్టె వానిశిరంబు - కుంభినిఁగూల
నాయకంపనుని పా - టమరులు చూచి
చేయెత్తి జయజయా - శీర్నుతుల్ సేయ 4840
రామసౌమిత్రులు - రవికుమారకుఁడు
ప్రేమతోఁ బొగడ వి - భీషణుండెదుర
వచ్చి కౌఁగిటఁ జేర్ప - వాయునందనుఁడు
హెచ్చైన గెలుపుతో - నిచట నున్నంత.

—: ప్రహస్తుఁడు యుద్ధమునకు వెడలి దుర్నిమిత్తములం గనుట :—

బల్లిదుండగు నకం - పను చావు భీతిఁ
దల్లడిల్లుచుఁ బాఱి - దనుజేంద్రుతోడ
హతశేషు లెఱిఁగింప - నదివిని క్రోధ
మతిశయింపుచును ద - శాననుండలిగి
తగినట్టి పడవాళ్ళఁ - దనకోడ కదల
మగునట్టి వృత్తాంత - మరయంగఁబనిచి 4850
కొలువు సావడికి న - ల్గురు సతుల్ వెంట
గొలువఁ దావచ్చి సి - గ్గున కెంపు మిఱిచి
దళవాయి పెద్దప్ర - ధానుఁ డాప్తుండు
కులవృద్ధుఁడును నీతి - కోవిదుఁడైన
సురకంటకుఁడు ప్రహ - స్తునిఁజూచి కాల
మరికట్టు[illegible] ద - శాననుం డనియె.

"బలి వామనునికి లో - బడిన చందమున
బలవంతుఁడగు నకం - పనుఁడు వాయుజుని
కెదిరించి పోరిలో - నీల్గిన యపుడె
కొదవ దైత్యులును బ్రమ - గ్గుట నిక్కువంబ 4560
యైన నేఁబూనిన - యట్టికార్యంబు
మానుదునే యభి - మానంబు మాని ?
ఏనొండె నీవొండె - యింద్రజిత్తొండు
తానొండె నా పెద - తమ్ముఁడొండేని
కలనికిఁ బోవలెఁ - గాక యన్యులకుఁ
దలచూపరాదు నీ - తాకాంతు నెదుర
నానాట హితుఁడవై - నామేలుగోరు
లోనైన వాఁడవై - లోకంబులందు
నెనలేని మగఁటిమి - నెసఁగిన నీవె
చనుటొప్పు వానర - సమితిఁ ద్రుంపుటకు 4870
నెవ్వానిఁ బనిచిన - నేఁగుటేకాని
దివ్యుఁడు బోయి వ - చ్చినవాఁడు లేఁడు.
నీవైనఁ గెలిచి రా - నేర్తువు నిన్ను
దేవతలైన నె - దిర్చి పోలేరు
పోవంటివేని త - ప్పునె విధివిహిత
మైనయర్థంబు నీ - వని కేఁగితేని
యచ్చటి విఘ్నయుంబు - నపజయంబొకరి
యిచ్చరాదది నిశ్చ - యింపంగ రాదు
చాలంగ మదిని మో - జనచేసి నీవు
నేలీల సరిపోదొ - నిదికార్యమనుచు 488

సూచింపుమనఁ బ్రహ - స్తుఁడు దశాననునిఁ
జూచి విచారించి - శుక్రుండు మున్ను
పామరుఁడగు వృష - పర్వునితోడ
సామోక్తులాడిన - జాడ నిట్లనియె
" అయ్య! నీసొమ్ము క - లంత కాలమును
నెయ్యంబున భుజించి - నేర్చిన మేము
జగడంబునకుఁ బోవఁ - జావకమాన
నగునె యిప్పుడు నిశ్చ - యంబైన యదియె
నెన్నడు జానకి - నియ్య నేననుచుఁ
బిన్నపెద్దన్న వి - భీషణుతోడఁ 4890
బలికితివోనాఁడె - బ్రతుకులమీఁదఁ
గలయాశ నెంతయుఁ - గడకుఁ ద్రోచితిమి.
నీకునై పుత్రుల - నెలఁతలఁ బాసి
పోకార్చెదము ప్రాణ - ములు సంగరమునఁ
జెప్పిన యంతయుఁ - జెల్లింతు ననుచు
నప్పుడె తనసైన్య - మంతయు నటకుఁ
బిలిపించి ప్రస్థాన - భేరి వేయించి
సలలిత దివ్యభూ - షణములు దాల్చి
హోమకార్యాదికం - బుర్వీసురాళి
యాము న్నొనరించి - యాశీర్వదించి 4900
యతఁడు తలిడ నంది - యాదల నుంచి
రాత్రిసేంద్రుఁడు పంప - రణకౌతుకమున
ననుకూల పతికుంభ - హనుమహానాదు
లన నమున్నతుండు స - రాంతకుఁడనఁగ
నలుగురు పాత్రులు - నలుగడఁగాచి

కొలువఁ బ్రహ - స్తుండు కోట వెళ్లుటయు
సమభూమి నురక య - శ్వంబులు ద్రెుగ్గె
తెమలి చేనున్న హే - తి ధరిత్రిఁ బడియె
సారథి తరుటు మో - సము చేయివదలె
చేరువగాఁగ వ - చ్చెను జంబుకములు 4916
నంజుఁడు మొసవు నం - డజములు దిరిగెఁ
గెంజాయ గవిసె నిం - గి నకారణముగఁ
బుడమి నుల్కాజాల - ములు రాలె మిగుల
చెడునిమిత్తములు ము -౦చెను రాక్షసులను
పాటించి చూడక - ప్రాగ్ద్వారరత్న
హాటకమయ కవా - టావళి గడచి
ధనువు ద్రెుాయించుచుఁ - దనమీఁద నడచు
దనుజనాయకుని ప్ర - ధాని నీక్షించి
యెవ్వఁడు వీఁడన్న - యెడ విభీషణుఁడు
దవ్వులఁజూచి చెం - తకుఁ జేరి పలికె. 4920
"దేవ! ప్రహస్తుఁ డా - దిత్య దుర్జయుఁడు
రావణుమంత్రి ధై - ర్యవివేకశాలి
రావణుబలము స - ర్వము రెండుపాళ్లు
భావింప నీతని - బల మొక్కపాలు
నై యుండు లంకలో - నమరులు వీని
కయ్యంబునకు తలం - కని వారు లేరు
బలవంతుఁ" డనువంత - పర్వతవృక్ష
ములుదాల్చి వనచర - ముఖ్యులందఱును
నెదురుగాఁ బరువెత్తు - నెడ రాక్షసులకుఁ
గదనంబు వారితోఁ - గడు ప్రేకమయ్యె. 4930

—: ప్రహస్తుని యుద్ధ నైపుణ్యము :—

ఇరువాగు జగడించి – యిందు నందులను
సరిబాలుగా నీల్గు – సమయంబు నందుఁ
గోపంబున నరాంత – కుఁడు వనచరు॥
నేపు మాయఁగఁ జంపి – యెదిరించి రాఁగ
గొండయొక్కటి కేలఁ – గొని ద్వివిదుండు
దండపూనిక నిల్చి – దర్పించి వ్రేయ
నదిమీఁదఁ బడి యవ – యవము లన్నియును
జదిసి యేర్పడరాక – సమసిపోఁజూచి
దుర్ముఖుఁడనెడు కోఁ – తులరాజు సమర
దుర్ముఖుని సమున్న – తుని నెదిరించి 4940
యొకచెట్టునే వ్రేయ – నొక్క పెట్టునను
పకపక కోఁతుల – పైకంబు నవ్వఁ
దలక్రిందుగాఁబడి – దైత్యులుబెదర
విలవిలఁ దన్నుక – విడిచెప్రాణములు,
వంతులకై జాంబ – వంతుఁడు గినిసి
యంతకు బోలి మ – హానాదు మీఁద
గిరిశృంగ మగలించి – కెరలి వ్రేయుటయు
సిరముపైఁ బడి వాఁడు – క్షితిమీఁద వ్రాల్చె.
తారుండు విక్రమో – దారుఁడై దీర్చి
యాహూతబలు కుంభ – హానుబోవనీక
పట్టుక ధరణిపైఁ – బడవైచి మడత
పెట్టి వాని గళంబు – పెల్లున విఱిచె
నపుడు ప్రహస్తుఁ డా – యత దీప్రహస్తుఁ
డపరిమితాత్మ బ్రహ్మా – యా ప్రశస్తుండు.

దారుణాస్త్రయు కో - దండదండమున
నారి సారించి బా - ణములు పూరించి
కపులపై లయకాల - కాలుఁడో యనఁగఁ
గృపలేక వధియింప - కీశపుంగవులు
పుడమిఁ ద్రెళ్లిరి రక్త - పూరంబు చాల
జడిగొని గురియ రా - క్షసుల నెత్తురులు 4960
నేకమై ప్రవహింప - నిరువాగు మూఁక
చీకాకుగా మడి - సిన జూడనయ్యె
పడియున్న వానరుల్ - పర్వతంబులుగఁ
బడగలు పాముల - పడగలుగాఁగఁ
దెగిన రక్కసులు ధా - త్రీరుహంబులుగఁ
బగులు తేరులు మహా - ప్లవములుగాఁగఁ
దొరగినయట్టి నె - త్తురులు నీరముగఁ
బరిపాటి మేదంబు - బలురొంపిగాఁగఁ
బుండరీకంబులు - పుండరీకముల
కండలు విరియు చెం - గలువలుగాఁగ 4970
జతవెల్లజల్లుల - చాలుఫేనములు
జతగూడు కేశముల్ - శైవాలములుగ
మేటిబొక్కలు తాం - బేటి గుంపులుగ
గాటపుటమ్ములు - గండుమీల్ గాఁగ
నెత్తురుటేరులు - నీరాకరంబు
బొత్తుగూడిన రణం - బున యోధవరులు
రోఁదుచు మేనుల - రుధిరముల్ నిండ
నీఁదునాడుచుఁ బోరు - నెడ తేఱిచూచి

రావణుమంత్రి శ - రప్రకాండములు
లావులుచెడ కపు - లను మకర్క-మూర్ప 4980

—:నీలుఁడు ప్రహస్తునెదుర్కొని యాతనిఁ బొలియించుట:—

వనచరులకు దళ - వాయి నీలుండు
కనుగెంపుఁగదుర నొ - క్కఁడు నెదురెక్కి
జగడింప నస్త్రప్ర - ర్షంబులు ముంచి
దగదొట్ట శోణిత - ధారలో ముంచి
శూరత్వమున ప్రహ - స్తుఁడు వచారింప
శ్రీరామభటుఁడొక్క - చెట్టుచేఁ గొటికి
యదలించి వ్రేయ ప్ర - హస్తుని తేరు
చిదురుపలై విల్లు - సిడమును విఱిఁగి
సారథి చచ్చి య - శ్వంబులు మడిసి
రారాని దురవస్థ - ప్రాప్తమాటయును 4990
నిలమీఁదఁబడి లేచి - మొదలోని దిటము
చలము నగ్గలికయు - శౌర్యంబుమీఱ
గదకేలఁ గైకొని - గద్దించి నీలు
నెదురొమ్మును మొగమ్ము - నెమ్ములు విఱుగ
మోదుటయును గాత్ర - మున గదాహతిని
మోదులుగట్ట రా - మునిబంటు గినిసి
వానలో జడియక - వచ్చు నాఁబోఁతు
పూనిక నీలుఁడ - ప్పుడు చెట్టుచేతఁ
గొట్టిన న[illegible]క్కిటి - గొనక ప్రహస్తుఁ
డట్టహాసముచేసి - యసురనాయకునిఁ

జెనకు వృత్రాసురు - చెలువున చేతి
పెనుగదచే నొసల్ - బెట్టు గొట్టుటయు
గాలిచే సాలంబు- గదలు చందమునఁ
జాల గంపించి యె - చ్చరిక నేమఱక
చట్టు కేలఁ బెకల్చి - సారించి వ్రేయఁ
గొట్టుచేఁబడి గుట్ట - గొంకు బడ్డట్లు
నలినలియై వాఁడు - నలినాప్తసుతునిఁ
గొలువఁ బోవుటయు ర - క్షో వీరభటుల
నీలుఁడు తెగి చంప - నిలువక జలము
వేలంబు నెగఁబోవు - విధమునఁ బెదరి 5010
పారి రావణున కీపా - టెల్లఁ దెలుప
వారి మాటలకు రా - వణుఁడు చింతించి
పై కార్యమునకు ను - పాయాంతరంబు
లేక తపించి జా - లినిఁ బొందునంత
నానీలు శౌర్యమ - హాంబుధి యిట్లు
జానకీపతి విభీ - షణ రవితనయ
సౌమిత్రి ముఖ్యులు - సంతోషమందఁ
జేమోఁగిడించి ని - ల్చిన నీలుఁజూచి
కపులెల్ల నుత్సాహ - కలితులై పొగడి
యపరిమితానందులై - యున్నయంత. 5020

—: రావణుఁడు యుద్ధమునకు వెడలుట :—

అచట రావణుఁడు రౌ - ద్రాకృతిచేత
నచలుఁడై "యహార! ప్ర - హస్తుఁడిన్నాళ్లు

నింద్రాదులను గెల్చు - నిప్పుడు రామ
చంద్రునిచే నప - జయము పాలయ్యె
నటువంటి మంత్రి లే - నట్టి యీ రాజ్య
మెటుఁబోయె నేమి యే - నేడిక మీఁద
వోవుదు రాముఁ జం - పుదుఁ గపులెల్లఁ
జావకుందురె నాదు - శరములచేత!"
అని తలంచుక లేచి - యాప్తులైనట్టి
దనుజనాయకులు ప్ర - ధానులుఁ గొలువ 5030
విజయభేరీశంఖ - వీరానకముల
గజగజ ధరణి యా - కంపంబు నొంద
మందరశైలోప - మానమైనట్టి
స్యందనంబెక్కి భూ - షణరుచుల్ నిగుడఁ
జతురంగ బలముల - సంఖ్యముల్ గాఁగ
జతగూడి వెంటరా - సారథితోడఁ
బౌరుషంబులు చాలఁ - బలుకుచుఁ బోయి
వారలు నుత్తర - ద్వారంబు వెడలి
దండి బారుల సము - ద్రము వెల్లివిరియు
మెందున దెగి తమ - మీఁద రాఁజూచి 5040
కపులు భీతిఁదలంకఁ - గాకుత్స్థతిలకుఁ
డపుడా విభీషణు - నండకుఁ బిల్చి
"యెవ్వఁడీ వచ్చు న - హీన బలాఢ్యుఁ
డెవ్వార లీవార - లిందఱుఁగూడి
వచ్చెద" రన రఘు - వర్యునిఁ జూచి
వచ్చరిత్రుఁడు విభీ - షణుఁ డిట్లు పలికె

—: విభీషణుఁడు శ్రీరామునకు రాక్షససైన్యమునందలి మహానాయకులఁగూర్చి రావణునిఁగూర్చి చెప్పుట :—

1. అకంపనుఁడు

" అయ్య ! యేనుఁగు బారు - లన్నియుఁ దనదు
కయ్యంబునకు నానఁ - గా సమకట్టి
గొప్పయేనుఁగుమీఁద - కుంభముల్ చేత
నప్పళింపుచు గుంకు - మాలేపనంబు   5050
పైనున్న చెంగావి - పటము కెంజాయ
తో నెనయంగ వ - ర్తుల లోచనములు
నిప్పులు రాలంగ - నిజబిరుదంబు
లుప్పతిలఁగ బట్టు - లుభయపార్శ్వములఁ
దనవిజయాంక ప - ద్యంబులు చదువ
వినుచు ముందఱ వచ్చు - వీఁడకంపనుఁడు.

2. ఇంద్రజిత్తు

పంచానన ధ్వజపట - పటాత్కార
సంచలద్ఘనదిశా - చక్రుఁడై వెనుకఁ
గోటులు మదదంతి - కొమ్ములతోడఁ
బోరామిసేయఁ జా - వునమంట లెగయఁ   5060
కోటీరకుండల - గురురత్నరుచుల
హాటకగర్భాండ - మలమి కొనంగఁ
దేరిపై దమతండ్రి - దృష్టిమార్గమున
శూరత మనమీఁదఁ - జూపంగ వచ్చె
నింద్రుని చెఱసాల - నిడిన గర్వమున
నింద్రజిత్తనెడి వీఁ - డితఁడు గన్గొనుము.

3. అతికాయుఁడు

విల్లింద్రధనువుతో - వీడు జోడాడ
నల్లె మీటుచు నట్ట - హాసంబుతోడ
నతికాయ విజితాంజ - నాచలుఁడైన
యతికాయుఁ డావచ్చె - నతనిఁ జూచితివె. 5070

4. మహోదరుఁడు

తాను సింగాణిపైఁ - దాల్చిన ఘంట
లేనుఁగు ఘంటలు - నేకమై మొరయ
దారుణతరమహో - దర మహోదరుఁడు
శ్రీరామ ! వాఁడె వ - చ్చెను విలోకింపు.

5. పిశాచుఁడు

పిడుగుకైవడి మేనఁ - బుట్టినయట్టి
తొడవులు మెఱుపుల - తో వియ్యమందఁ
దురికి తురంగంబు - దుమికించుకొనుచు
సురమాయజల్లులం - చుల నెగయంగ
గబునితోడఁ గుళాయి - కళయాడనీక
యుబుకుచు కట్టిక - లోహాయనంగ 5080
నతిశయధారావి - హారియై వచ్చె
నతనిఁ జూడు పి - శాచుఁ డనువాఁడు దేవ !

6. త్రిశిరుఁడు

వృషభవాహానురీతి - వినువీధి వచ్చు
వృషభంబుపై నెక్కి - విలుకేలఁ బూని

యమ్మేర్చి పట్టుక - యదె త్రిశిరుండు
కమ్మకవచ్చె రా - ఘవ ! చూడు మతని.

7. కుంభుఁడు

శాకోదరధ్వజ - ఘంటికారావ
మూకీకృతసుపర్వ - ముఖ్యుఁడితండు
శూలమార్చుచు వచ్చెఁ - జూడుము జాన
కీలోల ! కుంభు స - కిల్బిషారంభు. 5090

8. నికుంభుఁడు

పరిఘంబు చేఁబూని - పలలాశులైన
దొరలెల్ల వీనిచేఁ - దోడాస వడఁగ
సింజిని మొరయ వ - చ్చెను నికుంభుండు
కంజాప్తకులదీప! - కనుఁగొమ్ము వీని.

—: నరాంతకుఁడు :—

శరచాపముద్గర - శక్తిత్రిశూల
కరవాల తూణీర - కవచముల్ గలుగ
రథముపై రణమునో - రథముతో వచ్చె
పృథుశక్తి దానవ - బృందంబుఁ గొలువ
దశకంఠునకు వీఁడు - దక్షిణభుజము
దశరథరాజనం - దన ! నరాంతకుఁడు. 5100

9. రావణాసురుఁడు

శరభవరాహాకే - సరి మహిషోష్ట్ర
హరిగజవృషభ వృ - కాననులైన
దానవయోధులు - తనచుట్టుఁ గొలువ

మేనిచాయలు నీల - మేఘముల్ నెఱప
మణిమయకుండల - మకరకేయూర
రణితనూపురవిభా - రాశి మిన్నులను
లాలితసూత్న్నశ - లాకలతోడఁ
బ్రాలేయకిరణ బిం - బము డంబు మాపు
ధవళాతపత్రంబు - తపనీయదండ
మవు చామరద్వీత - యము విరాజిల్ల 5110
దివ్యాస్త్రకోదండ - దీప్తులు వెలయ
దివ్యులు తనుజూచి - దిగులుచే నొందఁగ
సంహితకేయధ్వజ - స్యందనం బెక్కి
సింహశౌర్యుఁడు వింధ్య - శిఖరిగాత్రుండు
నై వచ్చువాఁడె మా - యన్న యతండె
రావణాసురుఁడు శ్రీ - రామ ! వీక్షింపు
దనుజేంద్రుతో మోపుఁ - దల కయ్యమబ్బు
మన కన్న పరమాప్తు - మాటలాలించి
వెఱగులోఁ గను ప్రెవ్వ - వేయక చూచి
ధరణిజారమణుఁ డా - తనికి నిట్లనియె. 5120
"సురగరుడోరగ - సురసిద్ధసాధ్య
నరులందు విన్నక - న్నమహామహులను
నింతటివాఁడు లేఁ - డేఁ జేయుపుణ్య
మెంతయో కాని నేఁ - డితనిఁ జూచితిని
సీతను వీఁడు తె - చ్చిన నిమిత్తముగ
చేతో విషాదంబుచే - నలంగెదను.
ఆకోప మీరావ - ణాసురు మీఁద
నీకుహితంబుగా - నిశితబాణముల

జూపుదుననుచు న - ర్చులు నిగుడంగ
రోపంబులంది యా - రోపితోద్దండ 5130
కోదండపాణియై - కోసలరమణుఁ
డాదండ తనతమ్ముఁ - డట్లన యుండ

—: రావణుఁడొక్కఁడే తొలుత యుద్ధ సన్నద్ధుఁడగుట :—

నెదురింప నీదాన - వేంద్రుఁ డెచ్చరిక
వదలక తానిందు - వచ్చినయపుడె
లంకలో కపులు చి - ల్లరసేతు రనుచుఁ
గొంకి యుండక గనుఁ - గొని మీరలెల్ల
మనకోటలోన నే - మఱక వాకిళ్ళ
దనుజుల నునిచి నీ - తోరక్షణమునఁ
గనుగల్గియుండుఁ డీ - కపులరాఘవులఁ
దునిమి వచ్చెదను మీ - తోడేల యనుచు 5140
నందఱ మఱలంగ - ననిచి యొక్కరుఁడు
స్యందనంబురవడి - సారథినడపఁ

—: సుగ్రీవుఁడు రావణు నెదుర్కొని మూర్ఛిల్లుట :—

గలనికి రాఁజూచి - కపులాప్త సుతుఁడు
బలుగొండ యొకటి చేఁ - బట్టి యెదిర్చి
వ్రేయఁ జేరిననొక - విశిఖంబుఁ దొడిగి
యాయద్రి శకలంబు - లై పడనేసి
వేఱె యమ్మొక్కటి - వింట సంధించి
యారావణుఁడు వ్రేయు - నాయమ్ము వచ్చి

నాయమ్ము నాఁటిన – యప్పుడు కుమార
సాయక నిహతిఁ గ్రాం – చ నగంబురీతి 5150
హాయని కూయుచు – నురముపై వలుద
గాయమ్ముచేత న – ర్కానుతుఁడు వడిన
శతబలి గజగవా – క్షసుషేణవాలి
సుతతారగవయాది – శూరవానరులు
నగములు నగములం – దఱుఁ బూని యెదిరి
జగడింపఁ జూచి రా – క్షసనాయకుండు
నొక్కొక్క తూపుచే – నొక్కరొక్కరుని
లెక్కగా ధరణిఁ గూ – లించినఁ జూచి
శరచాపహస్తుఁడై – జానకీప్రియుఁడు
దురమున కేఁగఁ జే – దోయి మొగిడ్చి 5160
మఱుగుగా నిలిచి ల – క్ష్మణుఁ డన్నతోడ
చరణాబ్జముల వ్రాలి – సమ్మతిఁ బలికె.

—: శ్రీరాము నాజ్ఞచే రావణునిపైకి వెడలు లక్ష్మణుని కడ్డుపడి హనుమంతుఁడు రావణు నెదుర్కొనుట :—

" దేవ! మీరేల దై – తేయేంద్రు నెదిరి
కావరంబడఁగించి – కలన జయింతు
సెలవిందు మీయాజ్ఞ – చేఁగాని వాని
తలఁ ద్రెవ్వనేయక – తాళి వచ్చితిని "
అన ననుగ్రహబుద్ధి – నవనిజాప్రియుఁడు
మనసులో నటులౌన – మ్మనితయుంది యతని
నాలింగనము చేసి – " యులఁతినిఁ బోవఁ
డాలంబులోన – నింద్రాదులకైన 5170

పీఁడఁజేయుఁడు ధను - ర్వేదపారగుఁడు
వేఁడిమిఁ జూప నీ - వేళఁ బైకొనిమోఁ
దగినట్టి దివ్యసా - ధనములచేత
జగడింపు మెఱిఁగి యె - చ్చరికతోననుచుఁ
బనిచిన వెంటయుఁ - బ్రణమిల్లి లేచి
యని సేయ సన్నద్ధుఁ - డై నడచుటయు
నడ్డంబుగావచ్చి - యానవైరి గాలి
బిడ్డండు దనమేను - పెంచి కుప్పించి

——: రావణ హనుమంతుల యుద్ధము :——

రావణు నెదిరించి - "రాక్షసనాథ!
ఏ వచ్చినాఁడ ని - న్నెదిరించి గెలువ 5180
వెఱచిన వేల్పుల - వెంటాడినట్లు
హరివీరులను గెల్తు - మనుమాట వలదు
నాచేత నీకు ప్రా - ణభయంబె కాని
త్రోచిపోవంగ శ - క్యుండవుగావు.
ఎఱుఁగవే తలఁచుకో - మ్మాపు" నన్ననిన
సురవైరి యంజనా - సుతున కిట్లనియె
"ఎఱుఁగుదు లోరి! నీ - వెంత నన్నెదురఁ
దరమెనీకెంత స - త్త్వంబున్నఁగాని
యుద్ధంబులో నిరా - యుధుఁ జంపరాదు
సిద్ధంబుగాన నా - చేయి చూడుమిపుడు 5190
ఒకపెట్టుచేత ని - న్నుర్వీపాల్జేసి
వికటించు రాము - నా వెనుకఁ ద్రుంపుదును"
అన "నోరి! రాత్రించ - రాధమ! నీవు

తనయు నక్షాసురు - దండించు నపుడు
నిదుర వోతినొ కాక - నీవు నాఁడేమి
మదిరామదంబుచే - మఱచితో మేను
నాపెట్టుపడిన వె - స్కకు మొదలంగ
నోపవు నీచేతి - యురవడి యెల్లఁ
జూచి సయ్యామీఁదఁ - జూచెదవిపుడు
చాఁచిన నాభుజా - స్తంభ విక్రమము" 5200
అనునంత నరచేత - హనుమంతు వ్రేయ
కను తేలగిలవైచి - కళవళింపుచును
గ్రక్కునఁ దెలిసి రా - ఘవకింకరుండు
మొక్కసంబున తన - ముష్టిఘాతమున
నురముపైఁ బొడిచిన - నుర్విగాన్పింపఁ
దెరలి కంపించు ధా - త్రీధరంబనఁగ
గడగడవణఁకి రా - క్షసనాయకుండు
గడియకుఁ దెలిసి యా - గ్రహ ముదగ్రమున
"మేలు వాయుజ! నిన్ను - మెచ్చితి నింత
చాలదె నీభుజా - శక్తిఁ జూచితిని 5210
నాయంతవాని వా - నరుఁడవై యుండి
కాయంబు గడగడ - కంపించుపాటి
సత్తువ చూపితి - చనుము పోకున్నఁ
జత్తు వాత్మీయభు - జాప్రహారమున"
అనుమాట విని రావ - ణాసురుఁ జూచి
కినుక నిట్లనిపల్కె - కేసరిసుతుండు
'మెఱమెచ్చులకు నేల - మెచ్చెదు నాదు
కరశక్తి నీదు వ - తుముఁ బొడిచియును

మతిల బ్రాణములతో - మాటాడినపుడె
పరిహాస మిద్యని - పలుకు లేమిటికి 5220
నగ్గింపనేల శా - ఖాశక్తి దనదు
సిగ్గయ్యె నిన్నుమె - చ్చితి నోర్చినపుడె"
అనవిని యాంజాన - వాగ్రణి యలిగి
హనుమంతు హనువుపై - నరచేత వ్రేయ
నాకొట్టుచే భూమి - నవశుండై యతండు
మోకరించుక వ్రాలి - మూర్ఛిల్లుటయును

—: హనుమంతుండు రావణునితోం బోరి మూర్ఛిల్లంగా నీలుండెదిరించుట —

నీలుండెదిర్చి కం - టినికంటి వనుచు
సాలంబువ్రేయు శా - ఖునాయకుండు
శరముచేం దునిమిన - శైలంబు నీలుం
డురుశక్తిచేంబూని - యొక్కండు నెదుర 5230
నంతలోం దెలివొంది - యాంజనేయుండు
పంతంబు విడువక - పంక్తి కంధరుని
కనుంగొని "ఓయి! శా - ఖునాథ తనకు
పనిసేయ కాదు నీ - వన్యునితోడ
నెదిరించి పోరాడ - నెడనంచుం బలుక
నది మది నెంచక - యసురనాయకుండు
నీలుండెత్తిన కొండ - నిమిష మాత్రమున
వాలంపుం గోలచే - వ్రయ్యలు చేసి
చూచి వానరులెల్ల - సోద్యంబు నందం
బూచిన కింశుక - భూరుహంబనంగ 5240

నెత్తుర లతనిమై - నిండ బాణములు
చిత్తజల్లగ నేయఁ - జెదరక యతఁడు
మాయాబలంబుచే - మారట కొండ
చాయఁ బెంచిన మేను - సన్నంబు చేసి
కొంచపు రూపు గై - కొని మింటి కెగసి
ప్రాంచలంబున రఘు - ప్రవరులు వొగడ
దనుజేంద్రు రథము కే - తనముపై వ్రాలి
కనుచాటుగా భుజా - గ్రంబుల దుమికి
వింటికొపున కెక్కి - విబుధారి వరుని
కంటికి తన నిలు - కడఁ గాననీక 5250
తలమీఁద చంగున - దాఁటి కిరీట
మిల దొల్లఁగాఁ దన్ని - యెత్తిన శరముఁ
జేత నందుకొని త్రుం - చి విరోధి తనదు
శాతనఖాళి జ - ర్జరితముల్ చేసి
వెనుకపాటుని నిల్చి - వెన్నుపైఁ గఱచి
కనుమోాలనుండి మొ - గంబున కెగసి
చీకాకు పఱచి వి - చిత్ర లాఘవము
లాకీశవర్యులౌ - నని మెచ్చి వొగడఁ
గేడించి మగుడ కై - క్కొమునకుఁ బ్రాకి
వ్రీడ నొందించిన - విసివి రావణుఁడు 5260

—: నీలుఁడు రావణుచే మూర్ఛితుఁడగుట :—

చిత్రయుద్ధము వీఁడు - చేసె నాకార
మాత్రాధికము నీలు - మహిమం బటంచు
గురుతుగా బెక్కేవుఁ - గొనముండఁ జూచి

శిరమెత్తి పావక - జిహ్వాగ్రం బేర్చి
తొడిగి "మాయావి కోఁ - తులలోన వీఁడు
జదియించె నన్ను మో - సము చేసి" యనుచు
సంధించి వేసిన - చనుమఱి నాఁటి
గంధమాదనముఖ్య - కపికోటి యడల
యమరులకెల్ల హా - హాకార మెసఁగ
భ్రమణంబుతో వచ్చి - పడియె నుర్వరను 5270
ననలుఁడు తనతండ్రి - యగుట నానీలుఁ
డనలాస్త్రనిహతిచేఁ - బ్రాణముల్ వోక
పడియున్న దానవ - పతి వింట శరముఁ
దొడిగి కోఁతులనెల్లఁ - ద్రోఁలుచు రాఁగ
శరచాప హస్తుఁడై - సౌమిత్రి యెదిరి
గరువంబు మగఁటిమి - గనుపించఁ బలికె

—:లక్ష్మణుఁడు రావణాసురునెదుర్కొని యుద్ధము సేయుట:—

"రావణ! యీ వాన - ర శ్రేణి నేల
చావ నేసెద విది - శౌర్యంబు తెఱఁగె!
నామీఁద నెదిరించి - న నెఱుంగవచ్చు
నీమార్గణాసార - నిపుణత్వ" మన్న
మాటయు జ్యాలతా - మహితారవంబు
నూటిగా వీనులఁ - జుఱుకు పుట్టింప
దానవపతి సుమి - త్రాపుత్రుఁ జూచి
లేనవ్వు నెలవిగి - లించి యిట్లనియె
"పూనియేఁ జేసిన - పుణ్యంబు కతనఁ
గానిపించితివి నా - కన్నుల యెదుర

బంటవై నిలువుము - పాతక నన్ను
వింటివో లేదో యే - వెంటఁ గీర్తింప
రావణాసురు సుమి - ఠాకుమారకుఁడు
తావచ్చి యెదిరి యు - ద్ధము చేసెననుచుఁ 5290
బాగడికల్ గననీవు - పోటరివోలె
తెగి నిల్చినప్పుడె - తెలిసె నందఱికి
మంచి బంట్రౌతు ధ - ర్మము వాఁడవౌదు
వెంచిరప్పుడె నిన్ను - నెఱిఁగితి నేను
తోడుగు" మమ్మని పల్కు - తోనె సుమిత్ర
కొడుకు రావణునిఁగ - న్గొని యిట్టులనియె
"ఎల్లరుఁ బొగడఁగ - నెఱుఁగమే నిన్ను
చెల్లి రే విల్లు నీ - చేతనుఁ గలిగి
యాయుధపాణినే - నై యెదిరింప
మాయున్న సాక్షియై - మనలఁ గన్గొనఁగ 5300
నిప్పుడు గాక యిం - కెన్నటి కన్న
దెప్పటి నీశౌర్య - మెఱుఁగ వచ్చితిని
సీతను ముచ్చిలిం - చిన నాఁడె తెలిసె
వాతింట జూపాటు - వార్తలేమిటికి
బంటవౌదువు నిల్చి - బవరంబుఁ జేసి
కంటికి నిద్దురఁ - గనుపింపు మటల"
అనిన నాగ్రహముతో - నసురనాయకుఁడుఁ
గనఁగన కాల్చాగ్ని - కణములు రాల్చు
తూపులైదును రెండు - తొడిగి లక్ష్మణుని
చాపొమ్మనుచు నేయ - శరము లేడింట 5310

నవి నడుమనె త్రుంప - దనుజేంద్రుఁ డలిగి
వివిధాస్త్రకోటులు - వెస్నెల్లఁ బొదువ
వేసిన నవి యెల్ల - విశిఖ లాఘవము
రాసి కెక్కఁగ సుమి - త్రా తనూజుండు
వారింప శౌర్యదు - ర్వారుఁడై దేవ
తారి ముఖ్యుండు బ్ర - హ్మాస్త్రవరంబు చేతఁ
గన్నట్టి యొకమహా - కాండంబుఁ దొడిగి
మిన్నుల నెఱమంట - మీఱ నేయుటయు
నదివచ్చి వానరు - లాహాయనంగ
నుదురు నాఁటుటయుఁ గ - న్నులుమూసి భ్రమసి 5820
తోడన తెప్పిరి - దుర్వారశక్తి
చూడుమటంచు నవో - సునిశితాస్త్రమున
దనుజేంద్రు చేతికో - దండంబు రెండు
తునియలుగా నేసి - తూపులుమూఁటఁ
జనుమఱ నాటించి - శరపరంపరలఁ
దనువెల్ల జర్జరి - తంబు సేయుటయు
విలయకాలాంతకు - విధమున దైత్య
కులపతి శక్తిఁ గై - కొని యాగ్రహించి
సురలెల్లఁ బెగడ నా - సురకోటి పొగడ
హరిపీఠులకు భీతి - యాత్మల నిగుడ 5830
వేసిన యది చండ - విలయమార్తాండ
భాసురకిరణ ప్ర - భారాశి యగుచు
నెన్నేని దుష్పభల - నేసినఁ బోక
యన్నింటి మ్రింగుచు - నరికట్టులేక
వచ్చి యాసౌమిత్రి - వామ వక్షమునఁ

గ్రుచ్చుక యొకపిడు - గును భోలి పడిన
యందుచే మూర్ఛిల్లి - యవనిఁ ద్రెళ్లుటయుఁ
దుందుడుకునఁ దేరుఁ - ద్రోలుక చేరి
లంకాధినాథుండు - లక్ష్మణు నెత్త
నుంకించరాగాఁక - యూరక పెనఁగి 5840
కైలాస మందరా - గములు పెకల్పఁ
జాలిన తనదు దో - శ్శక్తి యంతయును
సౌమిత్రి వైష్ణవ - శక్తిచేఁ బొలిసి
యేమియుఁ గొఱఁగాని - యెడ నెడదూరి

—:రావణుఁడు లక్ష్మణుని పైశక్తి ప్రయోగించి మూర్ఛిల్లఁజేసి తీసికొని పోవుటకుఁ బ్రయత్నించుట - హనుమంతుఁడడ్డుపడి లక్ష్మణుని రాముని యొద్దకుఁ జేర్చుట :—

యడ్డంబుగా వచ్చి - హనుమంతుఁ డలుక
రొడ్డపెట్టసురేంద్రు - రొమ్ముపైఁ బొడువఁ
గుట్టూర్పులిచ్చి మూ - ర్ఛుచును మూర్ఛుచునుఁ
జుట్టుకవడి నోట - చొంగలు వడియఁ
జెవులన ముక్కునఁ - జిల్లున రక్త
నివహంబు కాల్వలై - నిండిపాఱంగ 5850
నరదంబుపై వ్రాల - నపుడు లక్ష్మణునిఁ
గరువలిపట్టి డ - గ్గరి జేరి మ్రొక్కి
కేవలాత్మీయ భ - క్తి స్నేహ వినయ
భావముల్ గానుపిం - పఁగ లేవనెత్తి
మూపుపైనునిచి రా - ముని సమీపమున
నాపుణ్యనిధి నుంచు - నాసమయమున

నూడి పేరెదనాఁటి - యున్నయాళశక్తి
చూడగ రావణా - సురునిఁ జేరుటయుఁ
దెలివిడి వైష్ణవ - తేజంబు కతన
కలిగెను మగుడ ల - క్ష్మణ కుమారునకు. 5860
రావణుఁడపుడు మూ - ర్ఛఁ దొరంగి తేరు
పై విల్లునమ్ములు - బట్టి నిల్చుటయు
భ్రుకుటీ కరాళాస్య - పుష్కరుం డగుచుఁ
జికిలి నిగ్గులుదేరు - చిలుకుటమ్మొర్చి
నారి మ్రోయించుచు - నడతేరఁ జూచి
శ్రీరాము చెంతకుఁ - జేరి వాయుజుఁడు

—: రామ రావణుల ప్రథమ యుద్ధము :—

"అరదంబు మీఁద ద - శాస్యుఁడున్నాఁడు
ధరణిపై నిలిచి యు - ద్ధము సేయనేల
దేవ! నాభుజ - పీఠిఁ దిరముగానుండి
రావణాసురునిఁ బో - రజయింపుఁ డిపుడు. 5870
ఆరోహణము సేయు - మన వైనతేయు
నారాయణుం డెక్కి - న తెఱఁగు మీఱఁ
బవమాన తనయాంస - భాగంబు మీఁద
రవివంశ మణియైన - రాఘవుం డెక్కి
బలిమీఁద నడచు శ్రీ - పతివోలి దనుజ
కులనాథుపై నెదు - ర్కొని యిట్లనియె
"రావణ! నీవు ధ - రాపుత్రిఁ బొంచి
కావరంబున మమ్ముఁ - గాసంగనీక

తెచ్చిన నిన్ను వి - ధింపంగ నిటకు
వచ్చితి మొదట నీ - వార్తైన యట్టి 5380
దానవులను చతు - ర్దశ సహస్రములఁ
బూని జనస్థాన - మున ముహూర్తమున
ఖరదూషణులతోడ - ఖండించువార్త
యెఱిఁగిన నినుదైవ - మిట వట్టి తెచ్చె
పోక నిల్వము కాక - పోయితి వేని
నీకు నడ్డంబుగా - నిల్చి కాచుటకు
హరిహయ బ్రహ్మైన - లార్క శంకరుల
తరము మదీయకో - దండ దివ్యాస్త్ర
నైపుణి నీదుమా - నంబు ప్రాణములు
నాపోశనింపఁగా - నాశించె నిపుడు 5390
వనిలోన పుత్రపౌ - త్రాదులతోడ
నిను ద్రుంతు ననుచుఁ బూ - నితి నే ప్రతిజ్ఞ
యెందువోయెదవు పో - యినఁ బోవనీను
కందువుగాక ల - క్ష్మణు నేయుఫలము "
అను మాటలోనె ద - శాస్యుండు ఘోర
వినిశిత బాణముల్ - వింట సంధించి
పవమాన తనయునిపై - నాటఁ జేయ
జవసత్త్వ వేగతే - జంబులు మిగుల
నవనికి యినుమడియై - రాముఁ డాల్చి
జతనంబుగా నిల్వ - శరపరంపరలఁ 5400
దేరుచెక్కలు చేసి - తేజీల దునిమి
సారథిఁ జంపి ద - శగ్రీవు నురము
సరిగట్ట దాకదివ్య - శరముచే జేసి

సరకు సేయక సర్ధ - చంద్రశబాణమున
దనుజేంద్రు మకుటంబు - ధరణి ద్రొర్లించి
జనకజా రమణుండు - శౌర్యంబుఁ జూపఁ
దలవీడి తనయాయు - ధంబులు మఱచి
యిలఁ బడి లేచి ము - న్నింద్రుండు గినిసి
కులిశంబుచే సేయఁ - గొంచెపు నొవ్విఁ
దెలియక యరుదు దై - తేయ నాయకుఁడు 5410
తన వ్రేటుచే దీప్తిఁ - దఱిగిన దాఁచు
వనజాప్తుఁడన విమ - ద్రయుక్తమైన జిక్కు
చక్రికై వడిని తే - జము లేని దనుజ
చక్రేశుతో రామ - చంద్రుఁ డిట్లనియె.

—: రావణుఁడు లంకకు మఱలుట :—

" దానవనాథ ! నా - తమ్ముని నఖిల
వానరప్రభుల నీ - వాలు దూపులను
నొప్పించి జగడించి - నొంచింతి గానఁ
దప్పనేటికి జావు - తనచేత నీకు
సిలువకు మిచట ము - న్నించితి నిన్ను
తొలఁగి లంకకుఁ బోయి - తోడుగానీకుఁ 5420
కలిగిన బంధువ - ర్గము నెల్లఁ గూర్చి
కలనికి రమ్ము చే - కాచితి నివుడు.
తేపు చూచెద వధ - రితశతమన్య
చాప మామకశరా - సన జాయమాన
కనకపుంఖోజ్వల - కాండప్రకాండ
కనదురుజ్వాలన శి - ఖాసమావలన

భస్మీకృతనిశాట - బలమహాటవిని
విస్మయంబున నిల్వ - వేళగాదనిన
సిగ్గును రోషంబు - చేఁగామి కినుక
యగ్గలంబుగఁ గవు - లదరించి తఱుమఁ 5430
దలవాంచికొని లంక - దనుజనాయకుఁడు
వెలవెల నగుచు ప్ర - వేశంబు చేసె.
తగిన యావధములఁ - దగురీతి కపుల
నెగులు దీర్పించి మ - న్నించి రాఘవుఁడు
సకలభూతములకు - సంతోష మొదవ
నకలంక తేజుఁడై - యలరుచున్నంత.

—: రావణుఁడు లంకకుమఱలి, తన మంత్రులతోఁ దన పూర్వశాపములను దెలుపుట - కుంభకర్ణుని యుద్ధమునకుఁ బంపుటకై యాతని నిద్రనుండి లేపుట కాజ్ఞాపించుట :—

ఆలంకలోన ద - శాననుండాత్మ
జాలి నొందుచును కే - సరి వట్టి విడుచు
కరిపోల్కి గరుడుని - గాసిచేఁ గలఁగు
నురగంబుమాడ్కి భ - యోపేతుఁడగుచు 5440
దాశరథుల బ్రహ్మ - దండ కాండప్ర
కాశనూత్నతటిన్ని కాశ - దివ్యాస్త్ర
పాతముల్ దలఁపుచు - పంచాస్యపీఠిఁ
జేత చెక్కిలిఁ జేర్చి - చింతనొందుచును
తన యాప్తులైన మం - త్రసహాస్యవిదుల
దనుజనాథులఁ జూచి - తానిట్టులనియె.
'ఆజిలో నింద్రాదు - లైన దేవతల

నేజన్న మెత్తిన - యిన్నినాళ్ళకును
జేటికి సడ్డ సే - సినవాఁడ గాను
శ్రీరాముఁ డొకమాని - సి యనఁగనెంత 5450
నోడడే యితఁడు న - న్ను పరాభవించె
నూడిఁ ద్రిప్పెడు జాడ - శోధించికాన
నాతపంబెల్ల ని - న్నక వ్యర్థమయ్యె
ధాత జెప్పినమాట - తలఁదాకె నిపుడు
మనుజులచే గల్గు - మరణంబటంచు
ననియె పూర్వమున నేఁ - డది సరివచ్చె
దేవగంధర్వాదై - తేయ పన్నగుల
చే వధ లేకుండఁ - జేసితి తపము
జనమాత్రులను గణిం - చని దోష మెల్లఁ
గనిపించె మనువంశ - కర్తయైనట్టి 5460
యనరణ్యుఁడనెడు మ - హారాజు తొల్లి
తనవంశమునఁ బుట్టి - దశరథవిభుని
సుతుఁడు రాముఁడు - పుత్రసోదరబంధు
యుతముగ నినుఁ జంపు - నుర్వి జన్మించి
నన్నట్టిమాట య - థార్థమై యిప్పు
డున్నది తనచేత - నుల్లంబు నొచ్చి.
ఆది బతివ్రత - యైన లతాంగి
వేగవతీనామ - విఖ్యాత తాను
పుడమి జన్మాంతరం - బున జనియించి
కొడుకులతో బంధు - కోటులతోడఁ 5470
జంపుదు నిన్నని - శపథంబు సేసె
చాంపేయగంధి యా - సాధ్వితావచ్చి

యీసీతమైపుట్టి - నిదిగాక నంది
చేసిన శపథంబు - చేకూడె నిపుడు
వనధికన్యకయైన - వనజాక్షి రంభ
పరిభవంబంది శా - ప మొసంగె తనకు
నట్టిశాపమును శై - లాత్మజ దిట్టు
తిట్టును నేడు వో౦ - డెను ద్విజగణిని.
ఇపుడైనదేమి యే - యే ప్రయత్నములఁ
గపులు చేరఁగ నవ - కాశంబులీక 5480
పదిలమైయుండఁ డీ - పట్టున మఱలఁ
గదనంబునకు కుంభ - కర్ణుండుగాని
యితరుని బంపరా - దింట నిద్రాభి
రతుఁడై నిరస్తకా - ర్యభరంబుతోడ
నున్నవాఁడీవేళ - యూరటగాక
యున్నసేపని కింక - నొకనాఁటి కతఁడు
నెవ్వరెచ్చట బోయి - రేమి యటంచు
నివ్వలవ్వలిమాట - లేమియు వినక
యుండునె వీఁడు తా - నుండియులేక
యుండియు నాపాలి - కొక్కరూపయ్యె. 5490
పనిచెడి బ్రహ్మశా - పంబుచే నిపుడు
తననిద్దురయె కాని - తలఁపఁ డేమియును
పొందు తోతెండు గొ - బ్బున మేలు కొలిపి
భండనంబున కేను - బనిచెద నతని
బలిమిని లేపుఁడా - బలవంతుఁడైన
గెలుచు భూమీశులఁ - గీశుల నదిరి ”

-: రాక్షసులు కుంభకర్ణుని నిద్రనుండి లేపుటకు వెడలుట :—

అని పంచుటయును దైత్య - శ్రేణివచ్చి
యనుపమ గంధమా - ల్యాంబరావళులు
నీరు మజ్జిగలు వ - న్నీరెళనీళ్లు
సారాయికుండలుఁ - జక్కెరచట్లు 5500
కల్లుబిందెలు పాన - కంబులు చెఱకు
బిల్లలు మీఁగడ - పెరుగు కజ్జములు
నంజుడుల్ నించు బా - నలు లేతతాటి
ముంజలు నుడిగొల్లు - మొదలైనయట్టి
దాహోపశమన స - ద్రవ్యంబు లతని
గేహంబులోన గ్రి - క్కిఱియ నమర్చి
పచ్చి నెత్తురుల దొ - బ్బలుఁ గొబ్బెరలను
దెచ్చి యాతని సమ - దృష్టి నమర్చి
యెటుచూడ యోజనం - బిరవైనయట్టి
పటువజ్రమయమైన - పడకింటిలోనఁ 5510

—: నిద్రాముద్రితుఁడైన కుంభకర్ణుని వర్ణన :—

గన్నుమోడ్చిన కుంభ - కర్ణునిఁజూచి
మున్నాడ దైత్యస - మూహమంతయును
నెగనూర్పు వెంబడి - నిలుచోరఁబాఱి
డిగనూర్పులను వాకి - టికి వెళ్లివచ్చి
గాలిచే నొగడాకు - గమివోలి శక్తి
చాలక తమయిచ్చఁ - జనచేతగాక
నుడిగాంచు సందుల - జాణిగిరియొక్కొక్కఁ

డిడము చేసుక వెన్క - యిరువులనుండె
పాతాళగహ్వరో - పమమైన వక్త్ర
లాతతవివృత భ - యంకరాననము 5520
గిరిగుహాయుగళంబుఁ - గేరుచు వేడి
కరువలి గల నాసి - కావివరములు
పెద్దకాటుక కొండ - పెక్కువ నినుప
ముద్దను మీఱు న - మోఘ కాయంబు
వంకరలగుచు ధా - వళ్యంబు మించి
సంకులఁ గేరు ని - శాతదంష్ట్రిలను
దొనదొన నీఁగలు - తుట్టెలుగట్టఁ
బెనుగంపు కడనింపు - పెదవులజోడు
నేనుఁగు తుండంబు - లెంత లేదనఁగ
జానుల మీఁదంగఁ - జాలు బాహువులు 5530
సంకిలు సేయు పే - రాఁకట గ్రుస్సి
యింకిన చెరువుతో - నెనవచ్చుగడుపు
పరవులై వజ్రని - భంబులై మిగుల
గరవాడి నేనఁగు న - ఖగ్రకాండములు
చలపట్టి దీవుల - జరుముక గ్రింగఁ
గలగాంచి కూయిడు - కలవరింపులును
వట్టిక వాడి ద - బ్బనముల రీతిఁ
బొట్ట మీఁదట నిట్ట - పొడుచు రోమములు
కుండల కేయూర - కోటీరరత్న
మండనంబుల నగ - మౌన తేజంబుఁ 5540
గలిగిన యాకుంభ - కర్ణుని లేపఁ

—: నిద్రనుండి కుంభకర్ణుని లేపుటకుఁజేసిన ప్రయత్నములు :—

దలఁచి పేరునఁ బిల్చి - దానవులెల్ల
భేరీపణవదుందు - భి మృదంగశంఖ
భూరిరావముతోడ - బొబ్బలువెట్టి
పిడికిళ్ళచే గ్రుద్ది - పెద్దరోకళ్లఁ
బొడిచి గదాశూల - ముల ముద్గరముల
దండించి రొమ్మున్మీఁ - దను పెద్దరాళ్లు
గుండులు బడవైచి - గోళ్లలోపలను
యినుపకండ్లును గ్రొట్టి - యిటుకలు వేచి
తనువు నిండఁగఁబోసి - దానవులెల్ల 5550
ముకుగోళ్లలో సీస - ములు గాచిపోసి
తెకతెక నంజుళ్లఁ - దెరలించి వంచి
చెవులగూబలు గఱ - చి వెడందవాతఁ
బొగలేని చింతని - ప్పులు దెచ్చి నించి
గొడ్డండ్లచే గండ - గొడ్డండ్లచేత
గడ్డపారలచేత - గండ్లుగా నఱికి
పడనిపాటులనెల్లఁ - బడ పడియేను
గడియలకును కుంభ - కర్ణుండు నిల్గి
వాసుకి తక్షక - వ్యాళులమాడ్కి
భాసిల్లు తన మహా - బాహులుచాఁచి 5560
యవనీధరమహా గు - హలనుండి వెడలు
పవనంబు లనఁగ ని - బ్బరముగా నూర్చి
యంతట నొక్కమా - టావలించుటయు
దంతలఁదెచ్చి పైఁ - ద్రోలి త్రొక్కించి
లొటిపిట గుఱ్ఱంబు - లును వేసడముల

నిటునటు దానవు - లెక్కిమట్టించి
పదివేలగజముల - బారుగాఁ దెచ్చి
యెదమీఁద నెక్కించి - యిలియఁ ద్రొక్కించి
కొమ్ము కత్తుల పెద్ద - గుప్పించి వెడలి
రొమ్ముపై వెయ్యితే - రలు వాఁకఁ ద్రోలి 5570
మీసంబులను తల - మీఁది వెంట్రుకలు
దూసిరా కోటిదై - త్యులు వట్టి యాడ్వ

—: కుంభకర్ణుఁడు లేచి, తన్ను నిద్రనుండి లేపుటకుఁ గారణమడుగుట :—

నొయ్యన తెలివొంది - యొత్తగిల్లుటయుఁ
జయ్యన భీతి రా - క్షసులెల్లఁ దొలఁగి
బెడబెడ బరువెత్తి - బెదరి ద్వారంబుఁ
గడచి దాఁగిన కుంభ - కర్ణుండు లేచి
కారుచిచ్చులమంట - కన్నులవెంట
మీఱంగ నెరి నవో - న్మేషాంతరమునఁ
బందులు గొఱియ లోఁ - బసరముల్ పెద్ద
బిందెల నల్లులు - పేర్పులఁ గల్లు 5580
కడమవడ్డనము నా - క్కటిఁ జిక్కనీక
తొడిఁబడ మ్రింగి యం - దున కేదఁ దేఱి
యాసీనుఁడగు వేళ - యరసి యొండొరులు
చేసన్న సేయుచుఁ - జేరంగ [illegible]
తొంగి చూచుచు నుండ - దోషాచరేంద్రుఁ
డింగితం బెఱిఁగి "మీ - కేల భయంబు
రండ"న వచ్చి వా - రలు కేలుమొగుచ

దండకుం బిల్చి "యిం - దఱు గూడి నన్ను
నిదుర లేపఁగ నేల? - నేఁడు రాజునకు
గొదవలు లేక చే - కొన్నాఁడె సుఖము! 5590
మీకు నెల్లను సేమ - మే! బంధుకోటి
యేకీడుఁ బొరయక - యొనసి యున్నదియె?
యేమైన గలిగిన - నెఱిఁగింపుఁ డిపుడె
నామీఁది భారమం - తయుఁ జక్కఁ జేయఁ
గడమ యాఁకలి దీర్చి - కాని మాయన్న
కడకు రానొల్ల నిక్క - డ నుండె చనుదు
బలిమిని మేల్కొల్పఁ - బనియేమి? సీత
వలన నిప్పుడు చేటు - వచ్చెనో మీకు?
లేకున్న నేఁటికి - లేపుదు రదియు
వాకొనుఁ"డనుచు రా - వణసోదరుండు 5600

—: యూపాక్ష మహోదరులు రావణునివద్ద కాతఁడు వెడలిన కారణము తెలియునని విన్నవించుట. కుంభకర్ణుఁడు రావణునిఁ జూచుటకు బయలుదేరుట :—

నన్నమాటలకు యూ - పాక్షుండు చేరి
విన్నవించెదనని - వినతుఁడై పలికె.
"అయ్య! మిమ్మెఱిఁగిన - యమరులు మమ్ము
చెయ్యెత్తి చూప నో - చ్చిన నోరఁ బలుక
నేరుతురో? కంటి - నెరమనుఁబోలి
తీఱదు నరునిచే - దిగులు మాకిపుడు
నొకచేతి చేసైన - యుత్పాతమెల్లఁ
బ్రకటంబు నేవిన్న - పము సేయువలదు

కొలువులో రాజుమా - కునుఁ దెల్పఁగాన
కలిగెను విపరీత - కార్యముల్ దాన 5610
నేమిచెప్పెద"నన్న - నెడ కుంభకర్ణుఁ
డామాటలోన యూ - పాక్షుతోఁ బలికె.
"పోయినయప్పుడె పం - పును రాక్షసేంద్రుఁ
డాయన్నతోడ మా - ఱాడంగరాదు.
ఎప్పుడైననేమి నే - నేఁగి రాఘవునిఁ
గపులనుఁ జంపి ర - క్తంబులు గ్రోలి
మఱికాని రానిట్టి - మాటలు వినియు
దూరమౌనము పోయి చూ - తునె చేతనయ్యు ?
పగదీర్చి మఱికాని - పట్టణంబునకు
మగుడ నొల్ల"నటన్న - మాటలాలించి 5620
కోపమెంతయు దెచ్చు - కొని మహోదరుఁడు
యూపాక్షుఁ దలమని - యొూడక పలికె.
"అదియేఁటిమాట ? మీ - యన్నదెందంబు
పదను చూచుకకాని - పదరంగఁ దగునె !
ఇంత కొంచెపు పని - యే నీవుపోయి
పంతమాడినయట్ల - పగఁదీర్చు మఱల !
చెప్పిన కార్యంబుఁ - జేసినమనకుఁ
దప్పులే దామీఁద - దైవయత్నంబు
పదరక కాఁగల - పనులేల తప్పు ?
తుదిగన్న కార్యంబె - తోఁచెను మీకుఁ 5630
బిలువనంపినఁ బోయి - పిలిపించినట్టి
తలఁపువెంబడిఁ జేయఁ - దగు"నంచుఁ బలుకఁ
జారులఁ బిలిచి "యీ - క్షణమునఁ బోయి

మీఱు దశాస్యు స - మీపంబుఁ జేరి
కుంభునితోఁ దెల్పి - కుంభిని చేత
కుంభకర్ణుఁడు మేలు - కొన్నాఁడటంచు
వినిపింపుఁడన వారు - వేగంబె పోయి
దనుజేంద్రునకుఁ దెల్ప - దశకంధరుండు
తోడి తెండన వాఁడు - తోడనే వచ్చి
చేడ్పోయి మొగిచి వ - చ్చిన మాటఁ దెల్ప 5640
నజ ధేను శశవరా - హ వృషాదికములు
భుజియించి మైరేయ - మున దృప్తినొంది
గట్టిన దిశలు వ్ర - క్కలుగఁ ద్రేంచుచును
గొట్టు మ్రింగినయట్టి - కుత్తుకబంటి
నంజుడు దిని పయ - నంబయి చూడ్కి
గంజాయు కెంజాయు - గ్రమ్మ నిల్వెడలి
చూచినచో నెల్ల - సురవిమానములు
బూచిఁ గన్నట్ల త - ప్పడు త్రోవఁ బఱవఁ
గోటేరకుండల - గురుగుచుల్ మింటి
బాటల దివిటీల - బాగులై వెలుఁగఁ 5650

—:కుంభకర్ణునిఁజూచి వానరసైన్యము భయభ్రాంతముకాఁగా, విభీషణుఁడు వారిభయము నివారించుట :—

గోటలోఁ బోవుచో - గోఁతులాబయట
సూటిగాఁ జూచి వ - చ్చుచునున్నచో కట
నడగొండ యుందు ముం - దఱ నిల్చినేల
నడఁగిపోవఁగనేల - యని దిగుల్ పుట్టి
చచ్చినవారు మూ - ర్ఛల నొందువారు

విచ్చి పాఱెడువారు - వెతనొందువారు
రాముని మఱుఁగు చే - రఁగ నేఁగువారు
సౌమిత్రి చాటుకుఁ - జని యొదువారు
నగుచుండ రఘువీరుఁ - డమ్ములు విల్లు
తెగువతో సవరించి - దిటవూని నిలిచి 5660
సర్ద్దచేయని విభీ - షణుఁ జూచి దిగులు
పడ్డవానరులఁ దే - ర్పఁగ నిట్టులనియె.
“ ఇదియేమి మిన్నెల్ల - నేకమై దిశలు
బొదువుక యొక మహా - భూతంబు నడచె!
ఆదిఁ ద్రివిక్రముఁ - డైన వామనుని
కీడేహ ముద్దియై - యీడు రాఁబోలు
విబుధాచలము బోయె - వింధ్యపర్వతము
సొబగిట్టులుండునో - చూడుము నేఁడు
నీ మహాభూత మూ - హింపఁగ వలయు
భీముఁడో యముఁడో రూ - పింపు"మిట్లనుచు 5670
నని పల్కు జానకీ - ప్రాణేశుఁ జూచి
దనుజనాయకుని సో - దరుఁడిట్లు పలికె.

—: శ్రీరామునికోర్కె ననుసరించి, విభీషణుఁడు కుంభకర్ణుని పుట్టు పూర్వోత్తరము లెఱింగించుట :—

“ అయ్య! యీతఁడు రావ - ణానుజుఁడెచ్చు
కయ్యముల్ గెలిచి చే - కన్నట్టివాఁడు.
అమరేంద్రు నోడించి - యనలుని గెలిచి
శమనుఁ బోఁదఱిమి రా - క్షసనాథుఁ దోలి
వరుణుఁ గీటడఁగించి - వాయువుఁ దూల్చి

నరవాహనుఁ దెమల్చి – నగధన్వ నోర్చి
ముల్లోకముల కయ్య – ముల నెదిరించు
బల్లిదుఁగానని – బలవంతుఁ డితఁడు 5680
పుట్టిన యప్పుడె – భూతకోటులను
పట్టి మ్రింగుచును ప్ర – పంచమంతయునుఁ
బాడు సేయుటయు సు – పర్వాలు మునులుఁ
గూడి జీవుల నెల్ల – కుంభకర్ణుండు
చంపి పోకడపెట్టు – చందంబు దెలుప
గుంపుగా దిక్పాల – కులను వేల్పులను
కూరుచుకొని వజ్రి – కుంభకర్ణునకు
బారు వెట్టిన దావ – పావకురీతి
నందఱిఁ జుట్టుక – యందరంటఁ గొట్టి
చిందరవందర – చేసిన దిరిగి 5690
సెలకట్ట సేరక – జేజేలువాఱ
నెలిదంతిఁ బురికొల్పి – విబుధనాయకుఁడు
సతగొట్టిపైఁ జిన – సరకుగాఁ గొనక
నితఁడు చౌదంతి కొ – మ్మొలదూడువోలె
పెఱికి దానన కొట్టి – పిరితీసి కూసి
విఱుగుడు చూపిన – వేల్పులగజము
నది యజ్జగాఁ బోరె – యమరనాయకుఁడు
నదియూదిగా నెందు – నరికట్టలేక
జీవహింస యితండు – సేయుచునుండ
నావేల్పుదొర వోయి – యజునకు మ్రొక్కి 5700
యింతయు వినిపింప – నెఱిఁగి పద్మజుఁడు
చెంతకు దానవ – శ్రేణి రావింపఁ

గూడినవారిలోఁ - గుంభకర్ణుండు
చూడ ధాతకు జాల - సోద్యమూటయును
దిగులొంది "యాకార ! - దినకున్న నీఁడు
జగమెల్ల యెంత మో - సము వచ్చు వినకు
మృత్యువు నైనను - మ్రింగును వీని
యత్యంతబలము లో - కాతీత" మనుచుఁ
గనుఁగొని "యోరోరి ! - ఘటకర్ణ నిన్నుఁ
దన సృష్టియెల్ల మి - థ్యగ మ్రింగు మనుచుఁ 5710
జూపి యిచ్చెనొ పుల - స్త్యుఁడు నిన్ను గాంచి
శాపు దేవతలకు - బ్రతుకేడదింక
చావక యుండియుఁ - జచ్చినవాని
కైవడి బడుము లో - క హితంబుగాఁగ"
అనుటయు వానికి - నావలింతలును
పెనునిద్దురలును బుట్టి - పెద్ద నిద్దురను
నప్పుడె యందుండి - యవనిపైఁ బడిన
"తప్పు సైరింపవే - తండ్రి నీవ"నుచు
నీరావణుఁడు పోయి - యేడ్చి తచ్చరణ
నీరజంబుల వ్రాలి - నిలిచి కేల్మోగిచి 5720
"పైరుచేసిన చెట్టు - ఫలమందుచోట
నూరక తెగగొట్ట - నుచితంబె నీకు
నన్నేని నేరంబు - లేము చేసినను
గన్నకొడుకు వైన - గావలెగాక
మీరాజ్ఞ చేసిన - మిమ్ముఁ గాదనఁగఁ
దీఱునే యొరులచే - దీనమందార !
అలిగిన మీమాట - కన్యథాత్వంబుఁ

గలుగ నేరదు గానఁ - గడతేర్పు వీని
ప్రేమతో సోదర - భిక్ష యొసంగి
నా మీఁద గలుగు మ - న్నన తేటపడఁగ 5730
వీనికి నిట్టి దీ - వృత్తం బటంచు
నానతిం"డన్న ద - శాననుఁ జూచి
యాలోచనము చేసి - యపుడు నత్తమ్మి
చూలి రావణు మోముఁ - జూచి యిట్లనియె.
"నిదురించు వాఁడాఱు - నెలలంత లేచి
యుదయాస్తమయ రాత్రు - లొకదినంబయ్యె
జాగరూకతను స్వే - చ్ఛావిహారమున
భూగోళ మెల్ల న - ద్భుత నేగుఁడనుచుఁ
జరియించి యుద్ధమె - చ్చట లేక వహ్ని
దరికొన్నరీతి నం - దఱను మ్రింగుచును 5740
మెలఁగెడు బొమ్మన్న" - మేలయ్యెననుచుఁ
దలఁచి లంకకు వచ్చె - దశకంధరుండు
అట్టివాఁ డితఁడీ - యనతోడ నెదుర
నట్టివానికిఁ దీఱ - దే నెఱుంగుదును.
అందుకు దగినట్టు - లయ్యెడు నిపుడు
ముందరగాఁ గపి - ముఖ్యులు చూచి
కలఁగఁబాఱుట నీతి - గాదు గావునను
పిలిపించుఁడ"నుచు వి - భీషణుండనిన
రాముఁడు నీలుని - రమ్మని పిలిచి
"యీమర్కటోత్తము - లేల పాఱెదరు? 5750
నిలువరింపు"మటన్న - నీలుండు కపులఁ
గలయ గూర్చుక తొంటి - గతిఁ బురికొల్పి

నలనీలకుముదమైం - దద్వివిదాదు
లలఘుసత్త్వులు ప్రమాఁదు - లద్రులుఁబూని
యదరెల్లఁదీఱి క - య్యమునకుఁ బదర
నెదురు చూచుచునుండు - నెడలంకలోనఁ

—: రావణునివద్దకుఁ గుంభకర్ణుఁడువచ్చుట-
వారిసంభాషణము :—

దన తనుచ్ఛాయ కా - దంబిను లీనఁ
బెనుగోర చకచకల్ - బెనుపఁ జంద్రికలు
కన్నుల నంగార - కణములు రాల
మిన్నుల తొడవులు - మేన రాణింపఁ 5760
గాదంబినీమాలి - కలలోన దూఱు
నాదిత్యుఁడోయన - నరిది తేజమున
శాతమన్యవశిలా - స్థగిత సౌధాంత
రాతతద్వారంబు - లందంద దాఁటి
పరమకళ్యాణ పు - ష్పకముపై సౌఖ్య
కరమైన సింగంపు - గద్దియమీఁద
యాసీనుఁడై యున్న - యన్నకు వినతి
చేసిన దిగ్గున - సింహాసనంబు
డిగ్గి సోదరుని నిం - డిన భక్తితోడ
బిగ్గ కౌఁగిటఁజేర్చి - ప్రీతివుట్టించి 5770
చెంత నమర్చిన - సింహాసనమున
మంతుకెక్కిన తన - మంత్రులు మెచ్చ
వసియించఁ జేసిన - వనజసంభవుని
దెసఁ గూరుచుండిన - దేవేంద్రు రీతి

నాసీనుఁడై తమ - యన్న చిత్తంబు
గాసి దీఱఁగ కుంభ - కర్ణుఁ డిట్లనియె.
"ఏలయ్య! నన్ను మీ - రిప్పటి నిద్ర
మేలుకొల్పితిరి? యే - మి గొంతవచ్చె?
ఇంతటి యాపద - యెయ్యది పలుకుఁ
డెంతటి పనికైన - నేనున్నవాఁడఁ 5780
బూను నిద్రాభంగ - మునకైన యట్టి
మానుదే రోషంబు - మార్తురమీఁదఁ
గనిపింతు"నన దశ - కంధరుం డలిగి
కనలు పుట్టఁగఁ గుంభ - కర్ణున కనియె.
"తొడిబడ నన్ను ని - ద్దుర లేపిరనుచు
ముడిబొమతో రోష - మున నన్నుఁజూచి
తెగలేక యిట్లాడి - తివి గాక నీవు
తగవును ధర్మంబుఁ - దలఁపవింతయును
వెనకటి కొరకోఁతి - పీడెల్లఁ గాల్చి
చనియె నన్నట్టి ప్ర - సంగంబు నీవు 5790
విన్నావె కాదె? యీ - వెనుక రాఘవుఁడు
మున్నీరుఁగట్టి త - మ్ముఁడుఁదాను వచ్చి
కపిసేనఁ గూర్చి లం - కాపురంబెల్ల
నిపుడు ముత్తిక చేసి - హెచ్చియున్నారు.
అంతియె కాదు నే - నంపినఁ బోయి
మంత్రులు దొరలును - మడిసిరాలమున
లంకయుఁ జెడి దైత్యు - లకు హానివచ్చె
యింక నే తెఱఁగని - యెన్నికవుట్టి

యాలోచనలు సేయు - నట్టిచో నిన్ను
మేలుకొల్పుట నేర - మే యెంచిచూడ 5800
చెడువేళ నిద్ర చూ - చితి వింతెకాని
కడతేఱు టెట్లని - కనవైతి వీవు.
ఇంతటి యాపద - నేనొందుచోట
నింతటి తమ్ముఁడ - వీవు గల్గియును
నున్నాఁడ నేనని - యూరటఁజేసి
నన్నుఁదేర్పక యవ - నయముఁ బల్కితివి
ఎన్నడు నాకిది - యిట్టిది యనుచు
నిన్ను నేఁబనిగొంటి - నే కయ్యములకు
నాచేతఁ దీఱకు - న్నను నీమనంబుఁ
జూచి పైకార్యంబుఁ - జూచెద ననుచుఁ 5810
బిలువ నంపితి నీవు - పెడమొగంబైన
నిలుతురే యెదిరించి - నిర్జరప్రభులు
నన్ను నీలంకయు - నావారి నిపుడు
మన్నించి కావ స - మర్థుఁడే యొకఁడు ?
నీకెటేఁగించు నిం - తియకాని యవల
మాకేల నీకు స - మ్మతమైన యట్లు
నడపించి నాదుప్రా - ణములు రక్షించి
కడతేఱుపుము శర - త్కాదంబినులను
విరియించు పవమాన - విధమునఁ గపులఁ
బొరిఁగొని దశరథ - పుత్రులఁ దునిమి 5820
రమ్మని" పలికిన - రావణుఁజూచి
క్రమ్మఱ నాకుంభ - కర్ణుఁ డిట్లనియె.

—: కుంభకర్ణుఁడు రావణునికి హితబోధ సేయుట :—

"దేవ! యేనాఁడు మం - త్రిశ్రేణితోడ
నీవిధంబగు కార్య - మెఱిఁగించుచోట
నాప్తులై తగువార - లాడినమాట
యాప్తీకరించని - యప్పుడే వచ్చె
నీపాటు నేఁడు నీ - వెఱిఁగితివేమొ
యాపూర్వమున నిశ్చి - తార్థ మింతయును
దగినట్టివారి మం - త్రంబుల రాక
తగని కార్యములు య - త్నముసేయు కతన 5830
ముందఱ గానక - మూర్ఖుఁడవైన
యందుచే నీఫలం - బనుభవించెదవు.
కాలానుగుణమైన - క్రమములో నడవఁ
బోలు గాకహమికం - బూనిన పనుల
నిట్టి పాటొదవదే - యీరీతి మెలఁగు
నిట్టివాఁడ నయాన - యజ్ఞుఁడుఁగాఁడు.
ఇది దేశ మిదికాల - మిదిసేఁత యనుచు
మదిఁ దలంపకఁ దాను - మదినెంచినట్లు
సేయు నాతని పనుల్ - చెడు మత్తచిత్తుఁ
డాయతించిన హావి - రన్నంబు నట్ల 5840
నవని నుత్తమమధ్య - మాధమకర్మ
నివహముల్ సేయఁ బూ - నిన యట్టివాఁడు
నారంభమున నుపా - యమునందు మీఁదఁ
భూరుషద్రవ్య వి - స్ఫురణయు దేశ

కాలవిభాగవై - ఖరి కార్యసిద్ధి
తేలని యాపత్ప్రతీ - కారమనంగ
నైదును నెఱిఁగి కా - ర్యము సేయు దొరకు
రాదెన్నటికి విచా - రము దానవేంద్ర !
అందుమీఁదటను ధ - ర్మార్థకామములు
పొందు చిత్తమున తే - పును పగల్ మాపు 5850
నేమఱక తదీయ - హితమతి నుండు
భూమీశ్వరుఁడు సౌఖ్య - మున నిలయేలు.
హితుల యాలోచన - లెఱిఁగి సామాది
చతురుపాయక్రియా - చతురుఁడై తనకు
హితుఁడైనగతి డెంద - మీయక మీఁద
నతి దుఃఖహేతువు - లైన మంత్రములు
బోధించువాని నా - ప్తుండుఁ గాఁడనుచు
శోధించి పరిహరిం - చుట రాజనీతి.
నిలుకడ చాలని - నృపుని రంధ్రములఁ
దెలిసి గెల్తురు విరో - ధిక్షమాపతులు 5860
క్రౌంచరంధ్రము లంచ - గమికి చోటిచ్చు
నంచున తనగుట్టు - శాత్రవులకును
గనుపించ నడచినఁ - గడతేఱలేఁడు
దనుజవంశవతంస ! - ధరయేలురాజు.
ఎఱుఁగు దన్నియును నీ - వెఱిఁగియు సీతఁ
బరిహరింపక యున్కి - పాపంబుగాదె ?
ఇపుడు దప్పినదేమి - యిటమీఁదనైన
చపలత్వ ముడిగి రా - క్షసవంశమెల్ల

రక్షించి మనకును – బ్రదుకునుపాయ
మీక్షించు మిదినీకు – హిత"మని పలుకఁ 5870
గన్నులెఱ్ఱఁగఁజేసి – ఘటకర్ణుఁ జూచి
మన్ననమాని దు – ర్మాని యిట్లనియె.

—: రావణుఁడాహితబోధను పెడచెవినిఁ బెట్టుట :—

"బుద్ధులుఁదెలుప నా – ప్తులు మాకు లేక
నిద్దుర మాన్పించి – నిన్నుఁ బిల్చితిమె ?
బ్రాహ్మణుండవె – చాలు బదివేలు వచ్చె
బ్రహ్మదేవుండు – నీపాలనున్నాఁడు
నిద్రవోవఁగఁబొమ్ము – నీకిటమీఁద
భద్రమయ్యెడు రామ – భద్రునిచేతఁ
దమ్ముఁడున్నాఁడని – తలఁచి నేనిన్ను
నమ్మి యాశించి జా – నకిని దెచ్చితిని 5880
తెచ్చినవెనుక సా – ధించుట యొకటి
చచ్చుటొక్కటిగాక – చనునె యన్యములు !
పోరకుఁబొమ్మన్నఁ – బోరకుఁగాక
పోరామి గల్పించి – బుద్ధిచెప్పెదవు
మును విభీషణుఁడు రా – మునిఁ జేరినట్లఁ
జన జూచితేమొ దో – షంబుఁ గల్పించి
భయముఁగల్గిన మాట – వల్కక నీకు
జయమైనయట్టి యో – జనల బొమ్మ"నిన
యాగ్రహోదగ్రుఁడై – యాకుంభకర్ణుఁ
డగ్రజు జూచి కా – ర్యము మాని పలికె. 5890

—: కుంభకర్ణుఁడు తాను రామునిపైకి యుద్ధమునకుఁ బోవుదుననిని చెప్పుట —

దనుజేంద్ర! నీదు చి - త్తమెఱుంగఁదలఁచి
యనవలసినమాట - లంటినిఁగాక
యీకార్యమెవ్వరి - దిది యెంతలేదు
నాకసాధ్యము గల్గు - నా? జగత్త్రయిని
కేల శూలంబుచేఁ - గీలించి యనికి
శైలంబు నడయాడు - జాడ నేతేర
నాకేశుఁ డెదిరించు - నా! కీశులెంత?
వాకొననేల దే - వర చిత్తమెఱుఁగు
బరిచేత కైదువఁ - బట్టుకపోయి
దురములో నెదురు కోఁ - తుల జుట్టచుట్టి 5900
మట్టి మాల్గాడి పై - మార్కొన్నవారిఁ
బట్టుక మ్రింగి కో - పముఁ దీర్చువాఁడ
ముందఱగాఁగ రా - ముని తలఁ ద్రుంచి
నిందించితివి గాన - నీ సముఖమున
నుంచెద సుగ్రీవు - నొక కొండదెచ్చి
యుంచిన గతి సమ - రోర్విలో గెల్చి
పట్టంబునాసించి - పగవానిఁ గూడి
నట్టి విభీషణు - నడియాస దీర్చి
కడమవానరుల ల - క్ష్మణుని బోనీక
కడికొక్కఁడుగ మ్రింగి - గట్టునఁ ద్రేఁచి 5910
మఱికాని యూరకే - మఱలియే నెట్లు
పురికి రానేర్తు పం - పుము సెలవిచ్చి
కడలేని నిద్ర నాఁ - కలి పెచ్చుపెరుగఁ

బడియుండి యిపుడు లే - పఁగ లేచివచ్చి
కానవొక్కో నాదు - ఘాతికి నేమి
యైన నంచు విచార - మందేదు తనకుఁ
గపులన నేల లో - కము నెల్ల మ్రింగి
నపుడైనఁ దీఱదీ - యాఁకలిచిచ్చు
నీచేత నైనట్లు - నెమ్మదినుండు 5920
సీతను నీవు లోఁ - జేసుక మధుమ
దాతిశయానంద - మనుభవింపుచును
సుఖయింపు మటుఁ - గాక చూచినకార్య
ముఖము వచ్చెన రా - మునిచేత నీవు
తనతరువాత పు - త్రకళత్రసహిత
మనిలోన రాము బా - ణాగ్నిలోపలను
పడిపొమ్ము నీవని" - పలికిన వేఱె
దడమెత్తి యా మహో - దరుఁ డిట్టులనియె.

—: మహోదరుఁడు కుంభకర్ణునిఁ బదఱుట :—

"కంటి మిప్పుడు కుంభ - కర్ణుని తలఁపు
వింటిమినీ యవి - వేక వాక్యములు 5930
పడుచువాఁడవు - గాన పలికితి వింత
తడవు నేలికఁజూచి - తాళితి నేను
జవ్వనంబున బుద్ధి - చాలక పొట్ట
క్రొవ్వున నెచ్చు త - క్కువమాటలాడి
దక్కించుకొంటివి - తమ్ముఁడ ననుచు
వెక్కసపడఁడయ్యె - విని దశాననుఁడు
బుద్ధికి నేమి కొఱ - పుదు వే మెఱింగి

సుద్దులాడెదవు ర - క్షోనాథు నెదురఁ
గాలముల్ గన్నట్టి - గౌరవబుద్ధి
నాలించు దశకంఠుఁ - డల్పుఁడే నీకు ? 5940
పగవారిబల మాత్మ - బల మెఱుంగక యె
తెగుదురె యిటువంటి - ధీవిశారదులు,
ఎవ్వరిబలము నీ - వెఱుఁగుదు విట్లు
నవ్వుబాటుగఁ బల్కి - న సహింపఁగలమె ?
అవివేకికాన ధ - ర్మార్థకామములు
భవి నీవెఱుంగఁ బ్ర - సక్తి యెక్కడిది ?
ఏమియును నెఱుఁగ - వెంత మూఢుఁడవు
నీమాట చెవిఁ జేర్చు - నే దైత్యవిభుఁడు
పుణ్యకర్మలఁ జేయుఁ - బొందు సౌఖ్యంబు
పుణ్యేతరములైనఁ - బొరయు ఖేదంబు 5950
నని పల్కితివిగదా - యది సరిపోదు
మనసునకింక నా - మత మాలకింపు.
తగిన కర్మముల ఖే - దంబు మోదంబు
నగుఁ గాని కర్మంబు - లాచరించినను
మేలు గీడును గల్గు - మితమిది యనుచు
నేలత్యదృష్టి నూ - హించి పల్కితివి ?
అందుచేఁ గర్మంబు - లవ్యవస్థితము
లిందొక్కటను భవ్య - మిహపరంపరల
నట్టి కర్మములు వ్య - యప్రయాసములు
పట్టుగావున నిల్వఁ - బలుకంగరాదు 5960
కావున నిదియాను - కాదిది యనుచు
రావణు నెదుర నే - రక పల్కితీవు

జానకీదేవి వం - చనతోడఁ దెచ్చి
నానాసుఖోచితా - నందవైఖరుల
ననుభవించి రమింతు - నని దెచ్చుకొన్న
దనుజనాయకుని య - త్నంబు మీవంటి
సకలబాంధవులకు - సరిపోవు నీకు
నొకనికిఁ గాకున్న - నొచ్చు మెవ్వరిది ?
అది యెట్టులుండె నీ - వన్నట్టిమాట
మదుల నెవ్వరికి స - మ్మతమైన యదియె. 5970
ఒంటిగా ననికేఁగి - యొక సాధనంబు
నంటక సుగ్రీవ - హనుమదాదులను
కపులనందఱఁ జంపి - కాకుత్స్థవంశ
నృపుల తలల్ ద్రెంచి - నీ సముఖమున
నుంచెద నంటివి - యొకమాట చాలు
మంచివాఁడవు నీదె - మగతనంబైన
కాముఁడు నినువంటి - రాక్షసాధములఁ
జేవిల్లు కైకొన్న - చిటికమాత్రమున
మఱలి రానిచ్చునే - మనవంటివారి
దురములో నందఱఁ - ద్రుంపఁడీవఱకు 5980
నీపాటి పోటజ్జ - నేరక నిన్ను
లేపఁ బుచ్చెను మమ్ము - లేఖారివరుఁడు.
అంతలో పోటరి - వైరి వింతేసి
పంతంబులాడి ద - బ్బరకాఁడవైతి
కోపించు సింగపుఁ - గొదమయో నిద్ర
లేపిన గొరలు వ్యా - ళివరుండో కాక
దాడికిన కాలమృ - త్యువో యనఁజాలు

పుడమికానువుపల్లు - భుని శాటేఁబడిన
తిరిగి రామనుమాట - తెల్లమెల్లరకు
నెఱుఁగికంటివో దైవ - మిట్లాడుమనెనో 5990
లంకేశు నెదిరింపు - లకు భీతినొందఁ
గొంకనీపేరన్న - గొందులకేఁగ
నింద్రానలార్కాధ - నేశులీరామ
చంద్రుండు దనుజనా - శనదండధరుఁడు
కావున నీమాటగా - దని యోర్చి
దానవేంద్రుని మహో - దరుఁ డిట్లువలికె.

—: రామునిగెల్చితినని చాటించి, సీతనువంచించి చేకొమ్మని మహోదరుఁడు, రావణున కుపాయముచెప్పుట :—

"అవనిజమనకు లో - నగు నుపాయంబుఁ
దవిలి యిన్నాళ్లు చిం - తన చేసిచేసి
తెలిసితి నొక్కబు - ద్ధి యదెట్టులన్నఁ
గలను సేయఁగఁ గుంభ - కర్ణుని వెంట 6000
తాను సంపాతి వి - తర్ధనుల్ దనుజ
సేనానియైన ద్వి - జిహ్వుండు గూడి
పోయి శక్తికొలంది - పోరాడి రామ
సాయకంబులచేతఁ - జావుఁదప్పినను
రామనామాంకితా - స్త్రప్రహారముల
నేము నీముందట - కేతేరఁజూచి
భేరి మ్రోయించి క - ప్పినకట్లు వర్గ
మీరానిదైన నీ - విచ్చి మమ్మెల్ల

శ్రీరాముఁ గెలిచి వ - చ్చిరి వీరటంచు
వారణస్కంధాది - వాసులఁ జేసి 6010
కాదని యనక లం - కారాజధాని
వీదుల శృంగించి - పనఁగ బాటించి
యీవార్త నెలయింప - నింతులచేత
పావని సీత యో - ర్పాటుగా వినిన
వెనుక మీారచటికి - విచ్చేసి కొన్ని
యనునయోక్తులు వల్కి - నడియాసవిడిచి
తనకెవ్వరైన మీాఁ - దట దిక్కులేమి
జనకజ మనసు దాఁ - చక నిన్నుఁజేరు
నీయుపాయము చేసి - తేని కయ్యంబు
సేయకయె జయంబు - చేకూడునీకు 6020
నీనీతి నడచిన - యిల నేలు రాజు
హానిఁ జెందకయె జ - యఖ్యాతులొందు ''
అని మహోదరుఁ డాడ - నామాటలెల్ల
విని కుంభకర్ణుఁ డా - విబుధారి వలికె.

—: కుంభకర్ణుఁడు మహోదరుని యిచ్చకములను నిందించి, యుద్ధమునకు సన్నద్ధుఁడగుట :—

" వట్టిమాటలు వల్కి - వాఁడనె నన్ను
నెట్టివట్టున నొక - యించుకయైన
నోరపారలు గట్టి - యోవంచనలకు
నేరుతునో యేల - నిష్ఠురంబింత ?
శరదంబు శారద - సమయంబులందు
సురుముఱెగాని య - ల్పోదకంబైనఁ 6030

దనకు లేనట్టి చం – దమునఁ బ్రల్లదము
లనుచుండు చేతగా – నట్టి దుర్మదుఁడు
సేయు నాత్మశ్లాఘ – చెడనాడుచుండు
దాయల నధమ వ – ర్తన మించువాఁడు
హితుఁడ గావున వెన్క – నిట్లన మీకు
హితమైన కార్యంబు – లెఱిఁగించువారు
లేరని యెంచి మే – లిమికిఁ గీడునకుఁ
బోరానియట్టి తోఁ – బుట్టువుఁగాన
నొకమాట వలికితి – నుల్లంబునందు
నీఁకమీఁద మఱచి బో – మ్మానంట లేదు 6040
విను మొక్కటి నిశాట – వీరాగ్రగణ్య!
యనికేఁగు శ్రీరాము – నగచరావళినిఁ
జంపి తదీయ మాం – సముల రక్తముల
సంపూర్ణకామత – జఠరాగ్నియార్త
నీమదిలోనున్న – నెగులెల్లఁ దీర్త
సేమ మందుము నన్ను – సెలవిచ్చి పంచి
యనిలోన నడచు వృ – త్తాంత మంతయును
వినకనానరు గదా – వేగుల వలనఁ
జూడు మంతయు''నని – చులకఁగా దలఁచి
యాడు మహోదరు – నదలించి పలికె. 6050
"దొరకు నిచ్చకముగాఁ – దొడిఁబడ నన్ను
నెఱిఁగియు నెఱుఁగక – యిట్టులాడితివి.
మొదటఁ జిట్టమపోట – ముదిమదిఁదప్పి
యెదురువారలఁ జూడ – కేమి వల్కినను
మెంత లేదనియుంటి – యీరావణునకు

సంతోషమైనదె - చాలు నాకనుచు
నాడినట్లన యాడి - యనుకూలులైన
జాడఁ జూపుదు హిత - శాస్త్రవులైన
మిమువంటివారి న - మ్మి దశాననుండు
సమసిపోవుట కేల - సందియంబింక 6060
యిచ్చకమ్ములు పల్కి - యేవేళలేని
మచ్చికల్ చేసి ప - ల్మారు బోధించి
లంకాపురం బన్య - లకు కైవసముగఁ
గంకణంబులు చేతఁ - గట్టుక పూని
కడతేర్చినట్టి మీ - కతన రావణుఁడు
చెడిపోయె నూర్జిత - శ్రీలు వోనాడె
నమ్మినవారి మా - నంబు ప్రాణములు
వమ్మయ్యె చెడియె నై - శ్వర్యమంతయును
యినుముతో గూడిన - యింగలంబునకుఁ
బెనుదాకటులవాట్లు - బెడిదమైనట్లు 6070
యీరావణునిఁ జేరు - నెల్లరాక్షసులు
తీఱనియార్తి నొం - దిరి మీరుఁ గలుగఁ
జెడినచో గతజల - సేతు బంధనము
పెడమాటలును బది - షేలు నేమిటికి ?
కలని కేఁగెదను రా - ఘవులఁ ద్రుంచెదను
వలసిన గతి మీరు - వర్తింపుఁ"డనుచుఁ
గోపించి పలికినఁ - గుంభకర్ణునకు
నాపన్నుఁడైన ద - శాననుండనియె
"నీకు సమానుఁడౌ - నిర్జరప్రభుఁడు

దాకొన్న నీమహో - దరుఁడన నెంత! 6080
జగడంబుమాట యె - చ్చటనైన వినిన
మొగమున వినము రా - ముని భీతివలనఁ
దావెఱచినవాఁడు - తనయట్లు తలఁచు
నావలివారల - నతఁడేమి లెక్క
పందమాటలు నీవు - పాటింపకుండ
నందుకు ననుజూచి - యంతయు నోర్చి
కలనికిఁ బొమ్ము రా - ఘవులను గెలిచి
కులము రక్షించి మా - కు హితంబుఁ జేసి
మాయన్న పోయిర - మ్మా! యన్నమాట
రాయన్నకు విభీష - ణాగ్రజుండనియె. 6090
"ఒంటిగా నేఁగెద - నొక రాక్షసుండు
వెంట రానేల మీ - వెంట రానిమ్ము
సడ్డసేయుదు నె దా - శరథులు నాకు
నడ్డమే వానరు - లన నెంతగలరు?
అరచేతిలోనన - నందఱంబెట్టి
నురిమి శోణితవాహి - నులు వాఱఁబిడిచి
యామాంసములు దిని - యందలి నెత్తు
రామెత గా ద్రావి - యట్టహాసంబు
నీదు వీనులు సోఁక - నిష్ఠురసింహ
నాదమహాండంబు - నకు మిక్కుటముగఁ 6100
గావింతు "ననుకుంభ - కర్ణునిమాట
రావణుఁ డాలించి - క్రమ్మఱఁబలికె.

—: రావణుఁడు కుంభకర్ణుని దివ్యాభరణ భూషితునిఁ
గావించి యుద్ధమునకుఁ బంపుట :—

'తమ్ముఁడ! యొంటియు - ద్ధము నీకు నేల?
చిమ్మ రేఁగకపోదు - శ్రీరాము సేన
వానరుల్ నఖదంత - వాల ఘాతముల
చేనొంతు రెక్కటిఁ - జిక్కితి వేని
తోడుకుఁబోక యొం - డుకు వీరుఁ దనకుఁ
గూడివత్తురు నిన్నుఁ - గొలిచి రాక్షసులు
కాలుఁడయోమయ - గదపూనినట్లు
శూలంబు చేనమ - ర్చక నీవు పోయి 6110
గెలిచి రమ్ము'నుచు సాఁ - గిలి మ్రొక్కి లేచి
నిలిచిన తనతమ్ము - నిం గౌఁగలించి
తన మెడనున్నట్టి - తాలియు నఖిల
కనకసూత్రముతోడి - కంఠమాలికయుఁ
గరముల మేరువు - కడియముల్ చెవుల
గురువిభారాసులౌ - కుండలంబులను
కట్టినవ్రేళ్ళ యుం - గరములు తాను
పెట్టుకిరీటంబుఁ - బీతాంబరంబు
తొడవులన్నియుఁ దీసి - దోపిచ్చినట్ల
తొడిగించె తాన సై - దోడు నెమ్మేన 6120
లలితేంద్రనీలజా - లముల చెక్కడపు
మొలత్రాడు తనదు త - మ్మునికటిఁబూన్చ
నందు నిర్మథ్యమా - నాంభోధిమధ్య
మందరాచలదృశ్య - మానాసమాన
వాసుకినామక - వ్యాళోఘమాన

భాసమానతఁ జూడఁ - బరగె నత్తొడవు
నవరత్నమయమహా క - సత్కనకాత్మ
కవచంబు దానవా - గ్రణిఁ దొడిగింప
జోడెందు లేకయు - జోడువాఁడయ్యె!
జూడ దానవరాజ - సోదరాగ్రజుఁడు. 6130

నడమేరువును బోలి - నవరత్నరుచుల
తొడవుల వీతిహో - త్రుఁడు నిల్చినటుల
గంధపుష్పాదియు - క్తము వైరిర క్త
గంధాన్వితము పావ - కజ్వాలికోగ్ర
శాతోగ్రమలఘు కాం - చన పట్టబంధ
నీత మమూల్యమ - ణీ సరాన్వితము
కాలాయసమయ ప్ర - కాండమరాతి
బాలికామకరికా - పత్రాసహంబు
సంతతామరరాజ - సంగ్రామవిజయ
వంతంబులైన గ్రో - వ్వాఁడి శూలంబుఁ 6140
గేలనందుక యిది - కిష్కింధయేలు
వాలిసోదరునకు - వైరి లక్ష్మణుని
పాలికి మిత్తి యు - పార వానరుల
జాలి యంగదు మన - శ్శల్యంబు పవన
తనయు మీఁదికి కాల - దండంబు సీత
పెనిమిటి కురుమని - పిడుగు సంగ్రామ
రంగంబులో కాళ - రాత్రి దైతేయ
పుంగవులకు జయం - బునుఁ గూర్చు లక్ష్మ
చూడుమేఁగెద నను - చును బ్రణమిల్లి
జోడుగా వతని గ్రు - చ్చుక కౌఁగలించి. 6150

పొమ్మని దీవింపఁ - బౌరకాంత ప్రదక్షి
ణమ్ముగా వచ్చి దా - నవనాథు మొగము
మఱలంగఁ జూచుచు - మఱలి కన్గొనుచు
దొరలు బాంధవులు మం - త్రులు భటుల్ గొలువ
రాజమార్గంబున - రామేడలెక్కి
రాజీవగంధులా రా - వణానుజునిఁ
బువ్వులసరులచేఁ - బొదివిన నతఁడు
నవ్వుమోమున వాహ - నము లేకనడచి
శతధనుర్మాన వి - శాలత పొడవు
శతపట్క సాయకా - సనతమై పెంచి . 6160
నానామృగాననుల్ - నానావిధంబు
లైన వాహనముల - నాశలఁ గొలువ
నుత్తరద్వార సా - లోపరిఁ జేరు
నుత్తుంగ భుజుఁ - బుల స్తోౘ్యద్భవాత్మజునిఁ
గాంచి భీ.................
మించుగఁ జెదరి భూ - మి చలింపఁ బఱవ
ధవళముక్తాత ప - త్రము చామరములు
సవిధభాగముల రా - తసులంది కొలువఁ
గుంభకర్ణుఁడు దైత్య - కోటి నీక్షించి
యంభోదగర్జము - జౌర్భటిఁ బలికె. 6170

“ అల్లదే కపుల సై - న్యము గనుపట్టె
నల్లనై పుడమి యం - తయు నేఁడుమీకు
వనచరులో పోరు - వారు నాతోడ
మనవీట నుద్యాన - మార్గంబులందు
వేఁడుకల్ చెల్లింప - విహరింపఁగాక

నేఁడు తానెదిరింప - నిలువ దీమూఁక
రామలక్ష్మణు లెదు - రా? కొంచగాండ్లఁ
దాము చంపితిమని - దర్పముప్పొంగ
బాణబాణాసన - పాణులై సితకృ
పాణులై యొక శిల - భంబుల రీతి 6180
నాకోప దవదహ - న శిఖాముఖములఁ
జాకుండ యేమి యా - జన సేయ గలరొ
చూతమంతయు" నను - చు మహోట్టహాస
మాతరి బ్రహ్మాండ - మవియఁ జేయుటయుఁ
గపిసైన్య మంతయు - గజగజ వడఁకి
యపుడు మూర్ఛాక్రాంత - మై పడియున్నఁ
బ్రళయకాలమునాఁటి - భానుజురీతి
కలని వేడుక కుంభ - కర్ణుండు రాఁగఁ

—: యుద్ధోన్ముఖుఁడైన కుంభకర్ణునిఁజూచి వానరులు
భయభ్రాంతులై నానాముఖములఁ జెదరిపోవుట.
అంగదుఁడు వారిభయము మాన్పి యుద్ధమునకుఁ
బ్రోత్సహించుట :—

గపులెల్ల భీతిచేఁ - గన్న గోతిగను
తెపతెప గుండెలు - దిగులుచే నదర 6190
మింటిపై నెగిరి భూ - మిని గుంపుచెదరి
కంటకంబులఁ బడి - కానల కేఁగి
సేతువు బడి బాటి - సింధువుఁజొచ్చి
గాతంబులను దూరి - గవులందుఁ జేరి
చెట్లులపై నెక్కి - చేయెత్తిమ్రొక్కి-

గుట్టల కెగఁబ్రాఁటి - గుహాలలో దూఱి
తడగాళ్లువడి నిల్చి - దగదొట్టి యలసి
పడినపాటులనుండి - బలిమాలుచుండ
నదిచూచి యంగదుం - డంగదతోడఁ
జెదలుఁబ్రాఁటిన తన - సేనల నిలిపి 6200
గజగవాక్షసుషేణ - గంధమాదన వి
రజనీలరిషభతా - ర ప్రముఖులను
పేరుపేరను బిల్చి - "పెద్దలుమీరు
పౌరుషాధ్యులు ధైర్య - పరులు ధీనిధులు
నుత్తమకులజాతు - లురుసత్త్వనిధులు
మత్తమాతంగోప - మానావఘనులు
వేడబంబులు చూపి - విఱిగిపాఱంగ
జాడయే మనల వం - శంబులకెల్ల
నపకీర్తివచ్చె మా - యావులు వారు
కపటాత్మకులు వీఁడు - కల్లరాక్షసుఁడు 6210
దారుయుతాత్మ యం - త్ర స్వరూపంబొ
తీరుచు చర్మభ - స్త్రికయొ యీయసుర
వినలేదె వె............ప్రాజ్ఞ...
......................సులకు
రాకుండ నరికట్టి - రాలను రువ్వి
చీకాకుగాఁజేసి - చించి మర్దించి
పాఱవేయుద మొక్క - పరిగ యందఱము
గోరాడుదము మద - కుంభులరీతి
తగునె భానుజునకుఁ - దలవంపుచేసి
ఘగతనంబునుమాని - మనములనమ్మ 6220

వచ్చిన రాము భా - వముఁ జిన్నఁబుచ్చి
యిచ్చటి దైత్యుల - కెసమిచ్చి పాఱి"
అనునంత నవ్వాన - రాధిపులెల్ల
వనచరావళిఁ దమ - వారలఁ గూడి
యొక్క మొత్తంబుగా - నుర్వీజములును
పెక్కు కొండలుపట్టి - పెడబొబ్బలిడుచుఁ
గలెబడి యాకుంభ - కర్ణునిమీఁదఁ
బలుకొండఁ బూజించు - ప్రసవంబులట్లు
వేసిన నవియెల్ల - విదిలించికొనుచు
వీనమంతయును నొ - ప్పియుఁ గొంకు లేక 6230
మరకటంబున మారి - మసలినయట్లు
చరుముక ప్రింగుచుఁ - జప్పరింపుచును
చొరఁబారి నేలవే - నుక కాలరాచి
నురుముచు రెండుక - న్నుల నిప్పులురులఁ
దెఱచిన నోరు నె - త్తిన బాహువులును
చరిమి కోఁతులఁ జంపు - చరణముల్ గలిగి
కొండ వార్లినయట్లఁ - గుంభకర్ణుండు
చెండుచు రాఁ గపి - శ్రేణి భీతిల్లి
"కొయ్యసేత యటంచుఁ - గోఁతులఁ దేల్చి
కొయ్యసేఁతల వాలి - కొడుకు బోధించి 6240
నమ్మించి తెచ్చి యం - దఱఁ జంపె మనల
దొమ్మి కయ్యము కాలి - దుమ్ము వీనికిని
యెఱుఁగిక వచ్చితి - మెల్ల వానరుల
నురుమాడ కుంభక - ర్ణుండట వీఁడు

వీని పాతను బడి - వెఱ్ఱిబుద్ధులకుఁ
జానేల ?" యనుచుఁ గీ - శ్రవాతనెల్ల
మొదలింటిగతి నన్ని - ముఖములఁ బఱవఁ
గదిసి పోనీక యం - గదుఁ డిట్టులనియె.
"కపులందు పైపాఱుఁ - గన్నట్టివార
లపకీర్తి కోడరే - మనవచ్చు మిమ్ము ? 6250
ఇండ్లుచేరిన మిమ్ము - వీక్షించి యచట
పెండ్లాలు బిడ్డలు - పేరిమె సేయుదురె ?
ఎగ్గుసిగ్గులుమాని - యింత ప్రాణములు
బిగ్గె బట్టుకపోయి - పెక్కు కాలములు
మనసేర్తురే ? పుట్టు - మరణంబు నచట
వనజగర్భుఁడు వ్రాసె - ....
............ణములు - పైమోచి యింత
యనుమానములు మాని - యని సేయనోడి
పరువెత్తి యిండ్లలో - పలఁబడి పొలిసి
నరకకూపముల మి - న్నక పడనేల ? 6260
రామచంద్రుని ముంద - ఱను నిల్చి మనకు
స్వామియైనట్టి భా - స్కర కుమారునకు
మాటవాసి గడించి - మనచేతనైన
పా....................నెదిరి
చచ్చినఁ గల్గును - స్వర్గలోకంబు
రచ్చల కెక్కువా - రల బంటతనము
కడమవారికికూడఁ - గలుగు నేలికను
విడిచి వచ్చినవాఁడు - వీఁడని పలుకఁ

దలవంచుక మెలంగ - తగవె పోనేల ?
నిలువ్రుడు పిఱికివా - ని శరీరమేల ? 6270
పౌరుషంబులు మున్ను - పలికెడువారు
మేరయే పఱవిడ - మీరనిలోన ?"
అన విని వారంద - అంగదుఁ జూచి
యని కోడిపాఱుచు - నప్పుడిట్లనిరి.
"నిలు నిలు మనిపల్క -నీకేల? మమ్ము
తెలియవే ప్రాణముల్ - తీపౌను కాదో !
ఎక్కడి రణము మీ - రేఁటికి రాముఁ
డెక్కడ బోయిన - నేమి మాకేల ?
దయ్యమువలె వీఁడు - తరుముక ద్రుంగ
వైయ్యెన నెదిరింప - వెఱతుము మేము 6280
మాటవాసి యదెల్ల - మంటిపాలయ్యె
చాటిచెప్పెదమింకఁ - జాలు మీకొలువు
మీతండ్రితోడు న - మ్మించకు పాప
జాతి చావొట్టుగా - సములు వెట్టెదవె ?
ఇపుడు దప్పినఁజాలు - నిటమీఁదఁ దమకు
నపకీర్తియైన నే - మైన నాఁగాక
మఱలి రామునుమాట - మాత్రమే వాని
తిరిగి చూచినయంతఁ - దీఱు ప్రాణములు
నీతోడి మొగమాట - నిలువలే"మనుచుఁ
గాతరత్వంబునఁ - గపులెల్లఁ బఱవ, 6290
నాసలాసల నిల్చి - యంగదుండాడు
రోసపు మాటల - రోషముల్ వెనిచి

—: కుంభకర్ణుఁడు మైందద్వివిదాది వానరులను జయించి
వీరవిహారము సేయుట :—

శరభవాయుజనల – శతబలి ఋషభ
హరియూధపులు చెట్టు – లగములుం బూని
యాకుంభకర్ణుపై – బ్రాణాశ మఱలు
లేక వేలుపులు 'మే – లే వీర' లనఁగఁ
గదిసినచోఁ గుంభ – కర్ణుండు దనకు
నెదిరించు వారల – నెనిమిదివేలు
నేడునూఱుల వాన – రేంద్రులఁ జంపి
జోడించి కొండఱఁ – జుట్టుక పట్టి 6300
పదియు నిర్వది నలు – వదియేఁబదియును
గుదిగ్రుచ్చి యెన్నని – క్రోఁతుల మ్రింగి
భుజములచేత మూఁ – పులఁ జంకలందు
విజవిజ దన్నుకోఁ – విడవక పట్టి
బలవంతులను నూట – పదియాఱువేలు.
కొలఁదుల బట్టి మ్రిం – గుచు మాఱులేక
దొబ్బలు నమలి నె – త్తురు లుమియుచును
గొబ్బులాడుచు కేరి – ఘొల్లున నగుచు
మెలఁగుచోఁ బందంద – మేటివానరులు
చలపట్టి కనుచాటు – జగడముల్ చేసి 6810
తరమినఁ జిక్కక – దాఁటుచు నతఁడు
తిరిగిన వెంటనే – తిరుగుచుఁ బోర
తెగివచ్చి యుద్ధమై – ద్వివిదుండు వాని
నగముచే వైచిన – నగుచు నమ్మోటి
కేడించిన బ్రలంబ – గిరి దాఁటి జలధి

గూడిన మేఘంబ - కో యన కొండ
దనుజ బలంబు మీఁ - దను వచ్చి పడిన
ననిలోనఁ జదిసె నా - ద్యంతమాసేన
ద్వివిదుండు మఱియు నె - త్తిన కొండచేత
జవసత్త్వములు మీఱ - జగడంబు సేయ 6820
చావక మిగులు రా - క్షసు లెదిరించి
లావున కపుల నె - ల్లను బొలియింప
హనుమదాదులు కొంద - ఱా కుంభకర్ణు
ననుపమసత్త్వులై - యుద్రులం దరుల
నొప్పింప వలుదమే - నున నెత్తురొలుకఁ
జప్పరింపుచును రా - క్షసనాయకుండు
శక్తిచే నాది గ్రాం - చనగంబుమీఁద
శక్తివైచిన యట్టి - షణ్ముఖురీతి
శూలంబు ద్రిప్పి యా - ర్చుచుఁబవమాన
బాలకు వక్షంబు - భగ్గునఁ బొడువ 6830
నాపోటుచేత రో - మ్నంతయుఁ బగిలి
వాపోవుచును గూలె - వాయునందనుఁడు.
అది చూచి రాక్షసు - లట్టహాసముల
బెదరు పుట్టించి క - పి శ్రేణిఁ దఱిమి
నీలుఁడు సేనల - నిల్పి తానొక్క
శైలంబు పూని రా - క్షసనాథు నెదిరి
వేసిన నదిరాఁగ - విబుధకంటకుఁడు
జేసె చూర్ణంబు ము - ష్టి ప్రసారమున
గంధమాదననీల - గవయగవాక్షు
లంధకాసురుని దే - వాళియ వోలె 6840

నాఁగి శైలమహీరు - హావళి చేత
పైఁగప్పుటయు వానిఁ - బరిహరింపుచును
పాదిగిటిలో ఋష - భుని పట్టి బిగ్గ
నదిమినఁ దన్నుక - యస్రముల్ గ్రక్క
పడగొట్టి శంభుని - పటుశక్తి చేతఁ
బిడికిట బొడిచిన - పృథివిపైఁ ద్రెళ్లె.
అరచేతను గవాక్షు - నదరంట మన్నుఁ
గఱచుకో గొట్టెమోఁ - కాటిచే నీలుఁ
బ్రహరించి శౌర్య ద - ర్పముల నుప్పొంగి
విహరింప వనచర - వీరులందఱును 6350
దొరలపాటులు చూచి - త్రొమ్మిగా పెచ్చు
పెరిగి రాముఁడు చూడ - బీరంబుతోడఁ
బర్వతంబును దోమ - పదువునుఁబోలి
పర్వియందఱు నెదఁ - బ్రాఁకి యార్చుచును
చెవులు ముక్కును గఱ - చియును రక్తములు
ప్రవహింప నఖశిఖా - గ్రములు సించియును

—: వానరులొక్కుమ్మడిగా కుంభకర్ణునిపైఁబడి యాతని ధాటి కోర్వలేక శ్రీరాముని శరణుఁజొచ్చుట :—

దన్నియు గ్రుద్దియుఁ - దలవట్టి యీడ్చి
వెన్నుపైఁ జఱచియు - విసరివాలములఁ
గొట్టియు నొప్పించి - కుంభకర్ణుండు
చిట్టాడుచును కను - చెదరి భీతిల్లి 6360
తనమీఁద తరువులు - తరువులమీఁద
వనచరులును గల్గ - వసుమతీధరము

పొలిచినరీతిని - భుజగుల నెల్లఁ
బొలియించు గరుడుని - పోలిక నలిగి
యందఱఁ బట్టుక - యందంద మ్రింగి
మందరాచలదరీ - మార్గంబునందు
వెడలి చీమలు వచ్చు - విధమున చెవులు
వెడలువారును వాత - వెడలు వారలును
ముకుచఱమల రంధ్ర - ముల వచ్చువారు
నొకరైన నిలువకి - ట్లురుశక్తి వెడలి 6870
కన్నద్రోవలు వట్టి - కపులు శ్రీరాము
వెన్నాస గొని 'కావ - వే! తండ్రి!' యనుచు
నభయులై నిల్చిన - నంతకాలమునఁ
బ్రభవించు నత్యుగ్ర - పావకుండనఁగఁ
బ్రాణికోటులను వెం - పరలాడు శరధి
తూణీరుఁ డనఁగ జం - తుశ్రేణిమీఁదఁ
దెగివచ్చు శమనుని - తీఱున శూల
మెగుర వ్రేయుచుఁ దన - కెదురెందు లేక
యెదురుగావచ్చు దై - త్యేంద్రునిఁ జూచి

—: అంగదుఁడు కుంభకర్ణునితోఁ బోరి మూర్ఛిల్లుట :—

కదిసి పరాక్రమాం - గదుఁడంగదుండు 6880
కొండఁ గైకొని కనుఁ - గొండని కపుల
మండాడి యసురేంద్రు - మౌళిపై వ్రేయ
నా వేటు వడియు మ - హాబలశాలి
చావక నోవక - సరకుగాఁగొనక
శూలంబు జేత నా - ర్చుచు మీఁద నేయ

వాలిసూనుఁడు లాఘ - వకళా నిరూఢి
మొనఁదప్ప గేడించి - మొరయుచు దనుజు
చనుమఱి నాఁట హ - స్తంబుచే మోదఁ
బెనుగొండ కైవడి - పృథివిపై రాలి
తనమూర్ఛఁదెలిసి దై - త్యప్రవరుండు 6390
నంగదు పేరురం - బదరంట తనదు
ముంగలఁ బొడిచిన - మూర్ఛమైమఱచి
యిలమీఁద బడుటయు - నెదురెవ్వరైన
నిలుచువారలు లేక - నిర్జరారాతి
తనమీఁదరా భాను - తనయుండు క్రోధ
మున నొక్క భూధరం - బు పెకల్చి పట్టి
వచ్చునప్పుడు దైత్య - వరుఁడు వానరుల
విచ్చలవిడిఁ బట్టి - వివృతాస్యుఁడగుచుఁ
బసిఁబట్టుచును జేర - భానుసూనుండు
దెసలు ఘూర్ణిల్ల దై - తేయేంద్రుఁ బలికె. 6400

—: సుగ్రీవుఁడు కుంభకర్ణునితో యుద్ధముచేసి మూర్ఛిల్లుట :—

"ఏల మ్రింగెదవు నేఁ - డీ వానరులను
చాలు నింతట నిది - శౌర్యంబు తెఱఁగె ?
నాచేతనున్న యీ - నగము నీమీఁద
వైచెదఁ దనుఁగల్గి - వారించుకొనుము
వాతప్పు లేనట్టి - వాలిసోదరుఁడ
చేతప్పు లేనట్టి శ్రీ - రామ హితుఁడఁ
గనుఁగొమ్ము నీ'' వన్న - కమలాప్తసుతునిఁ

గనుఁగొని యా కుంభ - కర్ణుఁ డిట్లనియె,
"ఇంత నేమిటికి నీ - వెత్తినకొండ
యెంత నీవెంత న - న్నెదిరి పల్కుటకు 6410
రానేరవే ఋక్ష - రజునకుఁ బుట్టి
దానసే బంట్రౌతు - ధర్మంబు నిలిచె
వచ్చినవాఁడ వె - వ్వరికైన మోచె
దిచ్చోట బలుగొండ - యేయు మీవనిన
సుగ్రీవుఁడపుడు పై - చుటయు విభీషణా
డాగ్రజు నురముపై - నది బలుగొండ
గుప్పున దాఁకి ను - గ్గులుగాఁగ రాలె
నప్పుడు వనచరు - లడలుచు నుండ.
ఔరౌర ! యని మెచ్చి - రమరులు మింటఁ
జేరి రాక్షసులు భూ - షించిరి చూచి 6420
శైలంబు చూర్ణమై - జగతి రాలుటయు,
శూలంబుఁ జేసను - ద్భుత దైత్యవరుఁడు
వ్రేసిన నది రమా - విభునిపై రాఁగ
నాసమీరకుమారుఁ - డడ్డంబు దూరి
తాట బాణమురీతిఁ - దన కేలఁబట్టి
గాటంబుగాఁగ మోఁ - కాటిపైఁ జేర్చి
వట్టుక యొక వేయు - భారువు లెత్తు
గట్టియుక్కుఁ గరంచి - కావించినట్టి
యాశూల మిరువాగు - లై విఱుగంగ
నాశవైఖరి ద్రుంచి - యంజనాసుతుఁడు 6430
కడుబాఱవైచినఁ - గపులెల్లఁ జూచి
కడుమెచ్చి రతని లా - ఘవసత్త్వములకు.

శూలము వచ్చిన – చోఁ జూచి మలయ
శైల శృంగంబు రా – క్షసనాయకుండు
పికలించి యది బిర – బిరఁద్రిప్పి ్రవేయ
సకలరాక్షసులు మ – ర్ఘ్యా యంచు మెచ్చ
నాశిఖరంబు భ – యంకరం బగుచుఁ
గీశులు వెఱవ సు – గ్రీవుని యురముఁ
దాఁకిన వాఁత ర – క్తముఁ గ్రక్కుకొనుచు
సోఁక్రోర్వఁ జాలక – సురిగి వ్రాలుటయుఁ 6440
గొండంతగెలుపుతోఁ – గుంభకర్ణుండు
కొండకై వడి నున్న – కోఁతుల దొరను

—: మూర్ఛమునిఁగియున్న సుగ్రీవుని కుంభకర్ణుఁడు లంకకుఁ గొనిపోవుట :—

చేరి భుజాంతర – సీమ నమర్చి
వారిదంబుఁ దెమల్చు – వాయువురీతి
నెత్తుక తాలంక – కేఁగి “ తోఁబుట్టు
చిత్తంబునకుఁ బ్రీతి – సేసెద నితఁడు
తగిలిన యప్పుడే – దశరథాత్మజులు
తెగిరి కోఁతులమాట – తీఱె నమ్మనుపై”
అని యమరులు చింత – నంద మిన్నంది.
చన గనుఁగొని ప్రభం – జన కుమారకుఁడు 6450
మోసమువచ్చె రా – ముని కార్యమునకు
నాసఁ దీఱెను జన – కాత్మజ కింక
ప్రాణంబు లేని క – బంధంబు రీతి
త్రాణ వాసెను కపీం – ద్రస్తోమ మెల్ల

నావంటి భృత్యుఁడు – న్న ఫలంబు వీనిఁ
బోవనిచ్చి శరీర – మున నుండి యేమి ?
ఏల పోనిత్తు మి – న్నెల్లను నిండఁ
జాల మై పెంచి రా – క్షసుని మర్దించి
యెఱుఁగక మునుపున – న్నేలినవానిఁ
జెఱ విడిపింతు మూ – ర్ఛిలి యున్నయపుడె. 6460
ఎఱిఁగె నేనియు నితం – డింతటి చింతఁ
బొరలునో తనకిట్టి – బుద్ధి యేమిటికి ?
అరికట్ట నేర్చునే – యమరేంద్రుఁడైన
మరుఁడైనయని మొన – మార్తాండసుతుని
వాలితో సరిపోరు – వానికి యసుర
చాలునే పట్టుక – చనఁగ నెక్కడికి ?
ఏ విడిపించిన – యినకుమారునకుఁ
బోవ దపఖ్యాతి – పుడమి నెన్నటికి
నిపుడె దామేల్కని – యేతేరఁగలఁడు
కపినాయకుఁడు మూర్ఛ – గాని కాదొకటి 6470
రాక వేఱొకపైన – రావణుతోడ
నీకుంభకర్ణుని – యెల్ల రాక్షసుల
లంకతో గూడ నే – ల నడంగ రాచి
పంకజాప్తకుమారుఁ – బచరించి తెత్తు
పదర రాద "ని మహా – ప్లవగవల్లభుల
బెదరుఁ దీఱిచి కను – పెట్టుక యుండె.
కుముదాగ్ని సుతునితోఁ – గుంభకర్ణుండు
భమరాజధాని సౌ – ధశ్రేణి నడుమఁ

గనకశృంగోజ్జ్వల - కల్యాణశైల
మన వచ్చునెడ నింతు - లారతులెత్తి 6480
పన్నీరు సల్లి దీ - పంబులమర్చి
తిన్నెల ధూమ్రంపుఁ - దిత్తులు గట్టి
పూవుల చప్పరం - బులమర్చి పరిమ
ళావహగంధవా - హకిశోరకములు
మలయు వీవనల ము - మ్మరముగావీవ
నలయికఁ దీఱి మూ - ర్ఛావాప్తిఁ దొరఁగి

—: సుగ్రీవుఁడు మూర్ఛనుండి తేఱికొని కుంభకర్ణుని ముక్కు-
చెవులు కొఱికి తప్పించుకొని శ్రీరామునిఁ జేరుట :—

కనువిచ్చి చూచి లం - కాపురంబగుట
తనరాక వాలిసో - దరుఁడాత్మనెఱిఁగి
" ఏరీతిఁ బోవుదు ? - నేనిట్లు దవిలి
యూరకే మఱలిపో - నొచ్చంబు గాదె ? 6490
ఒచ్చంబుచేసి దై - త్యుఁడు తనుదానె
చచ్చు గార్యముఁగ నే - చనుదు గాక "నుచుఁ
బట్టిన చేతులఁ - బదిలంబుగాఁగఁ
గట్టిన కుంతల - గతినున్న చెవులు
కుండలంబులతోడఁ - గొనగోళ్ళచేత
రెండును ద్రుంచి క - త్రించినయట్ల
దంతాగ్రముల మహా - దానవు ముక్కు-
కొంతటికినిఁ దెగఁ - గోసినయట్లు
కబళించి తొగసిన - కడకాలువట్టి
యుబికి పోవఁగనీక - యురుసత్త్వశాలి 6500

కుంభకర్ణుఁ డదల్చి - గుప్పించి తిగిచి
కుంభినిఁ బడవైవ - గుదికాల దాని
మట్టెదనను వేళ - మర్కటస్వామి
మిట్టి యట్టిటువడి - మింటికి నెగసి
యెదుర చూచుచునున్న - యెల్లవానరులు
నదె వచ్చె సుగ్రీవుఁ - డని యార్భటింప
రాముని చరణసా - రసముల వ్రాలి
చేమోడ్చి సౌమిత్రి - చెంత నున్నంత,
కుంభకర్ణుండు సి - గ్గును రోష మొదువఁ
గుంభిని యదురువఁ గ్ర - క్కునఁ బురివెడలి 6510
చెవులు ముక్కునుఁ బోయి - జేగురుఁగొండ
హావణికఁ దోప భ - యంకరాకృతిని
రాఁజూచి కపులెల్ల - రామునిఁ జేరఁ
గాఁజూచి సౌమిత్రి - కార్ముకంబంది
యేడుదూపులుః నాఁట - నేసి యవ్వెనుక
మూఁడు బాణము లురర - మ్మునఁ బాదుకొల్ప
నవి సడ్డసేయక - యమరనాయకుఁడు
చవుకగా నెంచి ల - క్ష్మణున కిట్లనియె.
"ననుఁజూచి నీవు ప్రా - ణములతో నిలిచి
యనిసేయఁ బూనిన - యపుడె మెచ్చితిని 6520
బాలకుండవు వింట - బాణంబు దొడుగఁ
జాలవు నీ సేయు - శరములు నన్ను
నాఁటునె దేవదా - నవ యక్షఖచర
కోటి నాయెదుర మా - ర్కొని నిల్వ లేదు
నిన్ను జంపఁ జేయాడ్డు - నే నాకుఁగాన

చనుము రాముని౾ జూపి - సమరంబు మాని
కపుల నావంటి రా - క్షసులు చంపుదురు
కృపలేక యే రాము౾ - గీటడంచెదను.
అంతట నిను నెవ్వ - రైన దైతేయు
లంతకుపీటికి - ననుప నున్నారు" 6530
అన విని లక్ష్మణుఁ - డా కుంభకర్ణుఁ
గని "యోరి ! రాముని - కరవేల నీకు
ననుమీఱి పోవచ్చు - నా ? బంటవైన
నిను నీవు పొగడుకో - నీతంబుఁగాదు
వేల్పులు నెఱిచిన - వెఱవని మిట్టి
యల్పుల ఖండించు - నది నా వ్రతంబు
చూడుము నాచేతి - చుఱుకంచు ములుకు
లాడంగ" లక్ష్మణుఁ - డస్త్రంబు లేయ
నవియనుఁ ద్రోచిపో - నమ్ములవాన
భువిదివి నిండ న - ప్పుడు ప్రయోగింపఁ 6540
గపులఁ ద్రోలుచును రా - ఘవుని మార్కొనిన
యపు డధిజ్యశరాసుఁ - డై యెదిరించి

-: శ్రీరాముఁడు కుంభకర్ణునెదుర్కొని యుద్ధముచేయుట :-

రాముఁ డుద్దాముఁడై - రౌద్రాస్త్ర మహిత
భీమంబుగాఁ బూని - పేరెద నాఁట
వేసి కొన్ని యమోఘ - విశిఖముల్ నారు
వోసినగతి నురం - బునఁ గీలుకొలుప
నవియును ద్రోచి వాఁ - డాగ్రహోదగ్ర
దవపావకుని రీతి - తనమీఁద రాఁగఁ

గాంచనపుంఖ రా - ఘవసాయకముల
ముంచె రాక్షసుని నె - మ్మేన గుంపులుగ 6550
నీలాచలంబుపై - నీలకంఠములు
వ్రాలి పింఛములార్చు - వైఖరిఁ జూడఁ
గదలుచు నసియాడు - గరులమొత్తంబు
లెదురఁ గన్గొనువారి - కిచ్చె నచ్చెరువు
శ్రీరాఘవుఁడు కర్త - రీముఖ దివ్య
నారాచధారల - నఱికివై చుటయు
మండుచు వాని పై - మఱువు మార్తాండ
మండలద్యుతిని భూ - మండలిఁ బడిన
నాఱోడు క్రింద స - హస్రవానర స
మాజమేర్పడరాక - మంటితోఁ గలసె! 6560
అంతట సురవైరి - యవుడులుఁ గఱచి
యంతకురీతి వీ - రాట్టహాసమునఁ
గవులు గుండియలు వ్ర - క్కలుఁగాఁగ నార్చి
కుపితుఁడై యెదిరి రాఁ - గోదండపాణి
నిర్జరుల్ వెఱగంద - నిశితబాణముల
జర్జరితముగ వ - క్షముమీఁద నేయఁ
జేతఁబట్టిన గద - క్షితిఁ బడవైచి
భూతావహుని రీతి - బొబ్బలు వెట్టి
ముక్కు వెంటను గారు - మొదటి రక్తంబుఁ
గ్రక్కుచు నెత్తురుఁ - గాలుచేఁ జాల 6570
మత్తాయి గొనుచు తా - మ్రవిలోచనములు
జొత్తిల్ల కవుల నె - చ్చోటఁ గన్గొనుచు
నెలవులు నాకుచుఁ - జిమ్మనగ్రోళ్లు

వెలువడుగతి శ్రీవో - వివరంబులందుఁ
గురియనెత్తురు చెంపఁ - గుంకుమపంక
పరిచితి గనిపింప - బాహువుల్ చాఁచి
వీరు దైతేయులు - వీరు వానరులు
వీరు నావారలు - వీరన్యులనుచు
నెఱుఁగ నేరక పట్టి - యెవ్వారినైనఁ
బోరిఁబోరి భ్రమింగుచు - బుసకొట్టుకొనుచు 6580
రొప్పుచు రాముఁ జే - రుటయుఁ గ్రోవ్వాడి
కుప్పె కోలలచేత - గుదిగ్రుచ్చి నిలువఁ
గోమలతరనీల - కువలయశ్యాము
రాముఁ గన్గొని సుమి - త్రాపుత్రుఁడనియె.
"చెవులు ముక్కును వోయి - సిబ్బితి చేత
బవరంబులో వీఁడు - పడఁ గోరినాఁడు.
ఎఱుఁగఁడు తనవారి - నదిరివారలను
మఱచెను తనమేను - మత్తుఁడై యితఁడు
పచ్చినెత్తురు ద్రావి - బొళివట్టుటయు
రిచ్చపాటున సంచ - రింపుచున్నాఁడు. 6590
కవులెల్ల వీని యం - గములపైఁ బ్రాకి
యిపుడు భారంబుగా - నెక్కి త్రొక్కినను
పుడమిపైఁ ద్రెళ్లు ని - ప్పుడె దైత్యుఁ"డనినఁ
గడకంటి సన్న రా - ఘవుఁడు సేయుటయుఁ
బెళపెళవచ్చి క - పిశ్రేణి మూఁగి
బలుగొండ ధాతు సం - పదఁ బొల్చినట్లు
నసురేంద్రు రక్తసి - క్తాంగంబు నెత్తు
రసలు జిక్కులు వాఱ - నాసల నెక్కి

రొుడలెల్ల నిండి మ - హోద్ధతి గంతు
లిడుచు తేనియపెర - నీఁగలపోల్కి 6600
ముసురుకొన్నను దళ - ముఖ సహోదరుఁడు
విసరినంతన దంతి - విసరు మావృతుల
కరణి నందఱు నలుఁ - గడ నూడిపడిన
సరకుసేయక రామ - చంద్రునిఁ గదియఁ
దమ్ముఁడు దాను కో - దండముల్ వాటి
యమ్ములు నేర్చి గు - ణారావమొప్పఁ
గదియంగఁ జని కుంభ - కర్ణునిఁ జూచి
చదురు మాటల రామ - చంద్రుఁ డిట్లనియె.

—: శ్రీరామ కుంభకర్ణ సంవాదము :—

" రాక్షసాధమ ! విన - రా ! కుంభకర్ణ !
రక్షోవిఘాతినౌ - రాముఁడ నేను. 6610
ఎదిరించితిని నిన్ను - నీఁక నిట్టునట్టు
మెదల నిత్తునె పాఱి - మిన్నుప్రాకినను
పాపాత్ముఁడైనట్టి - పంక్తికంధరుఁడు
మాపయి నిను పంప - మార్కొంటిగాన
నిన్ను జంపుట మాకు - నీతి పోనీయ "
మన్నమాటలకు వాఁ - డట్టహాసమునఁ
బకబక నవ్వినఁ - బగిలి యాదిత్యు
లకు గుండెలెల్ల త - ల్లడమందె నపుడు.
పెద్ద యెలుంగునఁ - బిలిచి రాఘవుని
గద్దించి యాకుంభ - కర్ణుండు పలికె. 6620

“ రామ ! మునుపటిలోన – రణభూమిలోన
సామాన్య దనుజులఁ – జంపితిననుచుఁ
జేకొని యిపుడేది – చ్చిన నిన్ను పోరి
పోకున్న కపులెల్లఁ – బొగులుచునుండ
మునుమున్ను నా చేతి – ముద్గరాహతిని
నినుఁద్రుంచి నీ తమ్ము – ని వధించి మించి
మాయన్నకు హితంబు – మది నెంచి యలరఁ
జేయుదుఁ గను”మన్న – శ్రీరామవిభుఁడు

—: శ్రీరామ కుంభకర్ణుల యుద్ధము :—

వింటఁ బూనినయట్టి – విశిఖంబులమర
కంటకు నతివజ్ర – కాయంబు మీఁద 6630
వ్రేసిన దానవ – వీరుని యురము
దూసి పోవక మేను – దొలుచుక యున్న
సాలభేదనకళా – చతురంబులగుచు
వాలి పేరెద నాఁటి – వ్రయ్యలుచేసె
నేయమ్ము లవి దాన – వేంద్రుపై నేయ
నాయమ్ము లతికతో – రాంగంబు నాఁటి
యెలుగులు గనుపించ – వను నంతె కాని
వెలువడి వీపున – వెడలవేమియును
బరిగట్టియల రఘు – ప్రవరుఁడేయుటయు
సరిగట్టనేరక – శల్యంబులంటు 6640
మఱియు దివ్యాస్త్రముల్ – మనువంశతిలక
మురుశక్తి దృఢముష్టి – నురువడినేయ
డాయవచ్చుటయు ఖం – డాచేత నఱకె

నాయస్త్రములను మ - హాదానవుండు.
అంతట రఘువీరుం - డాగ్రహంబొప్ప
పంతమ్ముతో నొక్క - పారావతమ్ము
సంధించి ప్రేయ వీ - సరవోక యాక
బంధునట్లన వాని - బాహార్గళంబు
వాయవ్యమంత్ర ని - వారితంబగుట
వాయువు తరుశాఖ - ప్రాల్చినయట్లు 6650
కరము వేగమున ము - ద్గరముతోఁ గూడ
నటికిన పెక్కువా - నరులు రాక్షసులు
నాచేతిక్రిందట - నడఁగ ప్రాలుటయుఁ
జూచి రాముని సుర - స్తోమ మగ్గించె.
ఆలోని దనుజేంద్రుఁ - డలఘు సాలంబు
వేగంబె డాకేల - ప్రేయఁ బూనుటయు
దివ్యమై తగునింద్ర - దేవతాశాస్త్ర
మవ్యాజలోకహి - తార్థి సంధించి
ప్రేసిన నది మహా - విటపంబురీతి
కోసివైచినయట్లఁ - గుంభినిఁ ద్రెళ్ళ 6660
ఖండించుటయు వాని - కరముచేఁ బడిసి
కొండలు తరువులుఁ - గుంభినిఁ గూలె.
ఆవేళ నతి విప్ర్వతా - ననుండగుచు
రావణాసుర సోద - రప్రవరుండు
మ్రింగుదు నని తన - మీఁదికిఁ గదియ
నంగదసుగ్రీవు - లబ్బురంబంద
జతఁగూర్చి రెండర్ధ - చంద్ర బాణముల
నతని కాళ్లను దుని - యలుగాఁగఁ ద్రుంప

రాజు బట్టఁగఁ జేరు - రాహువురీతి
రాజీవ నేత్రుఁడా - రాముని్ఁ బట్టి 6670
మ్రింగుదు ననుచు భూ - మిని మొండికాళ్లు
జంగలు చాఁపుచు - జగతి మోపుచును

—: శ్రీరాముఁడు తనపైకివచ్చు కుంభకర్ణుని తలఁద్రుంచి రావణునిముందఱఁ బడునట్లు చేయుట :—

"చెవులు ముక్కును బోయె - చేతులు దునిసె
నవనిఁ గూలెఁ బదద్వ - యము చిక్కె ననుచు
నెంచక మిప్పుడే - యిరువురి మ్రింగ
నెంచితి రఘువర! - యెటువోయెదనుచుఁ
బైకొనిరా రఘు - పతి దివ్యశరము
లా కుంభకర్ణుని - యాస్యగర్తమున
దోనలోన నించిన - తూపులమాడ్కి
కనకపుంఖంబులు - గనిపింపుచుండఁ 6680
గుత్తుకలో నింప - గురుపెట్టుకొనుచు
నెత్తురుల్ సెలవుల - నిండారఁ గురియ
నొడలెఱుంగక నిల్వ - నుర్వీజారమణుఁ
డడలంగ దనుజుపైఁ - ద్రాత్రంబుఁ దొడిగి
ప్రేసిన నిప్పులు - వెదజల్లికొనుచు
భాసుర యమదండ - భయదమై నిగిడి
రవికిరణప్రభా - రాశియై పవన
జవముచే నవ్యకాం - చనపుంఖ మమర
వజ్రకీలితమైన - వజ్రంబుచేత
వజ్రాయుధనుఁ గేరు - వాఁడిమిఁ గలిగి 6690

శతకోటి వృత్తమ – స్తము ద్రుంచినట్లు
శతకోటి దివ్యాస్త్ర – సమితితో వచ్చి
కోటులతో కను – గ్రుడ్ల తోడుతను
ఘోరకరాళ భ్రూ – కుటితోడ నొప్పు
కుటిలాత్ము తల కిరు – క్కున ద్రుంచి నపుడ
పుటముబ్బి యది మింటి – పొడవుగా నెగసి
ఘోరమై నీలాద్రి – కూటంబె పోలె
భోరున మొరయుచు – భువనంబు లదర
లంకానువర్ణసా – లంబులు గూల్చి
వంకదారలు ద్రొబ్బి – వాకిళ్లఁ ద్రోచి 6700
మేడలు వడఁగొట్టి – మృత్యుకందికము
జాడ రావణుకొల్వు – సావడిఁ బడియె!
ఆదానవుని బొంది – యవనిచలింప
యాదోనిదాన మ – ధ్యంబునఁ బడిన
జలజంతుజాలంబు – సదమదంబగుచు
నలసిపోయెను జీవ – నంబెల్లఁ గలఁగె
నప్పుడు సురసేన – లలరులవాన
గుప్పెలుగా రఘు – కుంజరు ముంచె
జయజయ ధ్వానంబు – చదలెల్ల నిండె
భయమెల్లఁ దీఱెఁ బ్ర – పంచంబునకును 6710
నేదలు దీర్చె ద – క్షిణ గంధవహుఁడు
మేదినీచక్ర మా – మెత నాఁడెఱింగె
ప్రియసహోదరుని వి – భీషణుఁ గపుల
నయనిధి రాముఁడా – [illegible]

పగఁగెల్వఁ బూనిన - పని నాఁటితోడ
సగముఁ దీఱెనటంచు - సంతోషమందె.

—: రావణుఁడు కుంభకర్ణుని మృతికై దుఃఖించుట :—

ఆవార్త హతశేషు - లైన రాక్షసుల
చేవిని దానవ - శేఖరుం డడలి
పెను మూర్ఛ మునిఁగిన - పృథివిపైఁ ద్రెళ్లి
వెనుక చింతావార్ధి - వీచులఁ దేలి 6720
"హా! కామసంచార! - హా! మహాశూర
హా! కుంభకర్ణ! నీ - లాచలవర్ణ!
పోయితివే తన - పొంత గాదనుచు
దాయలచేతి య - స్త్ర ప్రహారముల
వజ్రి వజ్రాయుధ - వ్రణము గైకొనని
వజ్రసారంబు నీ - వరశరీరంబు
రామదివ్యాస్త్ర ప - రంపరచేత
నేమాడ్కిఁ వ్రయ్యలై - యిలమీఁద వ్రాలె
నెదు రెవ్వరని యుంటి - యెప్పుడు నీకు
నిదుర లేపితి నేల - నినుదైవ గతిని? 6730
ఇట్టి సోదరుని నే - నెడవాసి మేన
నెట్టు దాల్పుదు ప్రాణ - మేల యీలంక
సీత యేఖ్యాతికి చ - చ్చిన చావుగాదె
దైతేయవిభుని సో - దరుఁ డీల్గె ననిన
నీసూడుఁ దీర్చక - యేనుంటినేని
వీసంబునకు లెక్క - వెట్టరెవ్వరును
నెవ్వరిఁ బ్రాపుచే - నేలుదు లంక

యెవ్వనిభుజశక్తి - కింద్రుండు వెఱచు
నావిభీషణుఁడు పు - ణ్యాత్ముండు వానిఁ
బోవ నాడిననాఁడె - పోయె సేమములు 6740
నని కేఁగుచోట ప్ర - హస్తుండు నీవు
వినిపించు బుద్ధులు - వినసేరనైతి
తనకీడు లేదని - దలఁచి కావించు
తనకీడు సేఁతలఁ - దరియింప వలసె.
ఎవ్వరిఁ జెఱిచితి - నిన్నాళ్లువారు
నవ్వఁ బాలైతి మా - నముఁ గోలుపోయి
నీబుద్ధి విని మున - నేరక నిన్ను
నాబుద్ధిచేత మి - న్నక చంపుకొంటి
దిక్కెవ్వరింక నా - తెఱఁగెద్ది ?" యనుచుఁ
బొక్కుచు నిలమీఁదఁ - బొరలుచు నుండ 6750
దేవనరాంతక - త్రిశిరోతికాయు
లావలఁ బినతండ్రి - కడలుచుఁ బొరలఁ
దారు నేడ్చుచు మహో - దర మహాపార్శ్వ
లారావణుని పద - ప్రాంతంబులందుఁ
దలలూఁడఁ బొరలి యం - తటఁ ద్రిశిరుండు
తెలివి దెచ్చుకొని దై - త్యేంద్రునిఁ బలికె

—: రావణుని సమాశ్వాసించి త్రిశిరాతికాయ నరాంతక మహోదరాదులు యుద్ధమునకు బయలుదేఱుట :—

" అయ్య ! ప్రాకృతురీతి - నడలంగ నేల ?
కయ్యంబునకు మీరు - కదలి రండిపుడు

పరమేష్ఠి వరముచేఁ - బరమదివ్యాస్త్ర
శరచాపరథ కవ - చంబు లందితివి 6760
నీవు మార్కొను వేళ - నిల్చి పోరాడ
దేవేంద్రదహనాది - దిక్పాలకులును
మొనసేయలేరు రా - ముని పని యెంత!
వనచరులే నిల్చు - వారెదిరించి ?
మీరేల ? పాముల - మీఁద ఖగేంద్రుఁ
జేరీతిఁ జొరఁబాఱు - నేనట్లఁ బోయి
నానావనాట సే - నలఁ బాఱఁ ద్రోలి
తాను తమ్ముఁడు నిల్చు - దశరథరాము
తల యుత్తరించి కో - దండపాండిత్య
కలనచే నీదు దుః - ఖము మాన్పువాఁడ 6770
నమరనాథుఁడు శంబ - రాసురు నరకుఁ
గమలాక్షుఁడును గెల్చు - గతి రఘుపతిని
ననిఁ గెల్చెద" నటన్న - నతికాయుఁడట్టి
యోజనచే దంద్రి - యొద్దకుఁ జేరి
"రాఘవుఁ డెంత ఘో - రమదీయ శస్త్ర
లాఘవంబునకు సే - ల విచారమింత ?
తనుఁ బంపుఁ"డనుచు ముం - దఱిగ నంపించు
కొనునంత దేవాంత - కుఁడు నరాంతకుఁడు
"సెలవిండు మా" కన్న - సెలవుల నవ్వుఁ
దులకింప దానవేం - ద్రుఁడు తెలివొంది 6780
యుండఱు తనయుల - నాలింగనంబు
లందందఁ గావించి - యాదరింపుచును
కట్టువర్గములు భా - గములు నొసంగి

పట్టుఁడంచును నిజా - భరణంబు లిచ్చి
బహుమాన మొనరించి - పనిచిన వారు
దహనుండు నాలుగు - తనువులై నట్లు
నంపించుకొనిన - వెన్నాసగా వేఱె
పంపె వెంబడి మహా - పార్శ్వుని మత్తు
యుద్ధకోవిదుని యు - ద్ధోన్మత్తు వంశ
వృద్ధ మహోదరుఁ - జేర్వేరఁ బిలిచి 6790
సెలవిచ్చుటయు వారు - సేనలఁగూడి
యెలగోలు ముందఱ - నిడుకొని నడచి
యస్తాచలము మీఁది - యర్కుఁడనంగ
శస్త్రమై తగు సుద - ర్శననామ దంతి
తా నెక్కి యలమహో - దరుఁడు తద్ఘంటి
కానాదములు దిశల్ - గంపింప నడచె
నాత్రికూటము దైత్యుఁ - డాయెనోయనఁగ
నాత్రిశిరుఁడు మస్త - కాగ్ర కిరీట
మాణిక్యనిచిత యు - గ్మాలికల్ గగన
మాణిక్యమునకు ము - మ్మడి చాయలిడఁగ 6800
నరదంబు నెక్కి ధ్వ - జాంచల శాటి
సురవిమానములఁ బోఁ - జోఁపఁ దానడచె.
కనకరథం బతికా - యుఁ డుత్తుంగ
ధనురస్త్ర కవచముల్ - దాల్చి తా నెక్కి
తన మేని చాయ కా - దంబినీ ఛాయ
నినుమడింపఁగ దివ్య - లీక్షింప నడచె.
తెల్లని సాంబ్రాణి - తేజిపై నెక్కి
వెల్లయైన నిజైక - విభవంబుఁ దెలుపఁ

గోపంబున నరాంత - కుఁడు వచ్చె భయద
చాప మింద్రుని శరా - సనముఁ గీడ్పఱుప 6810
నొకచేత పరిఘంబు - నొకకేల శైల
మొకయంతఁ దాల్చి ది - వ్యులు చూచి బెగడ
క్రూరుఁడై దేవాంత - కుఁడు వచ్చె సమర
శూరుఁడై కాల్నడఁ - జూపఱ మెచ్చ
బటహాధ్వనులు మీఱ - బౌరుల నడుమ
పటుకార్యనిధి మహా - పార్శ్వుండు వచ్చె
దండితాహిత మహో - ద్దండకాలాస్య
దండసన్నిభగదా - దండంబుఁ దాల్చి
యుత్తుంగభుజులు యు - ద్ధోన్మత్తమత్తు
లుత్తమాశ్వములపై - నుర్వి చలింప 6820
దాఁటుచు విండ్లు న - స్త్రంబులు పూని
పోటుదారలకు నుబ్బుచు - వచ్చి రపుడు.
ఈరీతి రాక్షసు - లెనమండ్రు నొక్క-
బారు దీర్చుక కీళ - బలములమీఁద

—: వానరరాక్షసుల దొమ్మియుద్ధము :—

నడచిన వీరవా - నరులు వీరంబు
విడువక నగములు - వృక్షంబు లంది
యెదురెక్కు తుక్కుపై - యిరువాగు మూఁక
కదిసి సముద్రముల్ - కలగొన్న యట్లు
పోరుచో నార్పులు - బొబ్బలు దిసలుఁ
భూరటిలఁగ శరం - బులఁ దోమరముల 830

నసికుంత భిండివా - లాస్త్రనారాచ
ముసలపట్టిస కుంత - ముద్గరాదులను
జగడింప శైలవృ - క్ష నఖాదికములఁ
దెగి వానరులఁ జంపఁ - దేరులు ద్రోలి
కరుల ఢీకొల్పి న - ల్గడతురంగములు
పరిగించి వెంట కా - ల్బల మాసయగుచు
ముమ్మరంబున కయ్య - మున దుమ్ము లెగసి
చిమ్మ చీకటి చాయఁ - జెలఁగి వానరులు
నరదంబుతోఁ బట్టి - యరదంబుఁ గొట్టి
కరితోడఁ గరిఁ దురం - గముఁ దురంగంబు 6840
దానవు దానవు ద - ర్పించి కొట్టి
పీనుఁగు పెంటగా - పృథివి నిండింపఁ
దలచెడి పాటుదై - త్యశ్రేణి నాఁగి
'నిలుఁడు చూడుఁడునను - నీనరాంతకుఁడు
మొగిసి మహామీన - ము పయోధిఁ బోలి
నగచరవీర సై - న్యములోనఁ జొచ్చి
గుంపులపైఁ దన గు - ఱ్ఱంబుఁ ద్రోలి
చంపుచు గుదులు - గ్రుచ్చఁగ వానిచేత
నొక యేడునూటికి - నుగ్రవానరులు
వికలాంగులై రణో - ర్విని మ్రగ్గుటయును 6850
చూచి నిల్వక కపి - స్తోమంబు విఱిఁగి
యాభాయ సుగ్రీవు - నాశ్రయించుటయుఁ
గుంభకర్ణునిచేతఁ - గొట్టువడ్డట్టి
కుంభినీధమహాచర - కోటి నూరార్చి

—: అంగదుఁడు నరాంతకుని సంహరించుట :—

" అంగద ! నీ వీన - రాంతకుతోడ
సంగరంబొనరించి - చంపి రమ్మ"నిన
నాయంగదుండు బా - హాశక్తి నొక్క
దోయంబుఁ జేత నం - దుక రాక యెదిరి
మార్కొని వాఁడు తో - మరమెత్తి వజ్ర
కర్కశంబైన యం - గదుని వక్షంబు 6860
వేసిన నది దాఁకి - విఱిఁగి వజ్రమైన
వాసవపౌత్రుండ - వార్యశౌర్యమున
వాని వాజిశిరంబు - వామహస్తమునఁ
బూని యేసిన నది - పుడమిఁ ద్రెళ్ళుటయు
నిర్వాహనుండయి - నిజధైర్యశౌర్య
నిర్వాహశక్తిచే - నిలిచి యయ్యసుర
నంగదు ముష్టిప్ర - హారంబుచేత
నంగంబు వొడిచిన - నతఁడు మూర్ఛిల్లి
తోడనే తెలిసి య - ద్భుత శక్తి " నన్నుఁ
జూడు " మంచును వింట - సురలు కీర్తింప 6870
వానరాంతకుఁడయి - వచ్చిన యట్టి
యానరాంతకుని బా - హాముష్టిచేతఁ
బొడిచిన నశనిచే - భూమీధరంబు
పడినట్లు పడి వాఁడు - ప్రాణముల్ విడిచె.
విచ్చి పాఱిరి దైత్య - వీరులందఱును
వచ్చి చేరిరి కపి - వరులు మేలనుచు,

—: దేవాంతక త్రిశిరమహోదరుల యుద్ధము - దేవాంతకుని మరణము :—

ఆపాటు చూచి - దేవాంతకుం డలిగి
కోపంబుతో వాలి - కొడుకుపై నడచి
త్రిశిరుఁడా వెంట న - త్తిమహోదరుండు
నసురసైన్యములతో - నంచులరాఁగ 6880
మార్కొనుటయు నస - మర్థులైనట్టి
మర్కటులను తన - మఱుఁగుననుంచి
యంగదుఁ డెదిరి దే - వాంతకు మీఁదఁ
జెంగటి తరువునఁ - జేరి వ్రేయుటయు
రోసంబుతోఁ ద్రిశి - రుండా కుజంబు
చేసి వ్రయ్యలుగాఁగ - శితశరంబులను
నంగదుఁడొకఁడని - యసురులు మువ్వు
రంగంబు నాఁట సా - యకముల నేయఁ
దారాసుతుఁడు మహో - దరుఁ డెక్కినట్టి
వారణేంద్రము తల - వ్రయ్యఁజేఁ జఱచి 6890
యాకొమ్ము దీసి దే - వాంతకు వ్రేయ
పైకొక యెఱుఁగక - పడి తోన తెలిసి
దేవాంతకుండు పే - టిని వాలిసుతుని
చావు పొమ్మని వ్రేయ - చావంత మూర్ఛ
మోకరించుక పడి - మూర్ఛఁ దేఱుటయు
నేకరించుక లేవ - శితశరమ్ములను
మూట నాత్రిశిరుండు - మురువెల్లఁ జెడఁగ
నాఁటించుటయు వాలి - నందను కడకు

హనుమంతుఁడును నీలుఁ - డాసగా వచ్చి
పెనుగొండ నీలుండు - పెకలించి తెచ్చి 6900
మించి యాత్రిశిరుండు - మీఁదటఁ బోలియు
మంచు నేయుటయు దే - వాంతకుం డెదిరి
యాకొండ పొడిచేసి - హనుమంతు మీఁద
రాక వారలఁగఁ ద్రిశి - రునిఁ బొడుచుటయుఁ
గోపించి కేసరి - కొడు కరచేత
నాపలలాశి మ - స్త్రాగ్రంబు వ్రేయ
నక్కెళ్లు కలచుక - నలసి యాశిరము
వ్రక్కలై పడ వాఁడు - వదలె ప్రాణములు.

—: మహోదరుని చావుచూచి త్రిశిరుఁడు హనుమంతునితో యుద్ధముచేసి కూలుట :—

దేవాంతకుని చావు - త్రిశిరుండు చూచి
యావేళ నీలు నై - దమ్ముల నొంప 6910
తన వంతునకు మహో - దరుఁడును కొన్ని
మునిశితాస్త్రముల ముం - చుటయు నీలుండు
సాల మొక్కటి పట్టి - సామజేంద్రమును
నేలపాలుగఁ గొట్టి - నీలుండు మఱియు
నామహోదరు వ్రేయ - నందుచే వాఁడు
సామజేంద్రుని వెంట - శమనునిఁ జేరె.
తనకు వచ్చిన పిను - తండ్రి గావునను
కనలుచుఁ ద్రిశిరుండు - కరువలిపట్టి
చెంత నుండఁగ శర - శ్రేణి నొప్పింప
వంతకు కై వడి - హనుమంతుఁ డలిగి 6920

కరనఖంబులఁ దురం - గముల నాల్గింటిఁ
బరియలు వాఱఁజి - వ్వగఁ ద్రిశిరుండు
శక్తిపై చిన కరాం - చలములఁ బట్టి
నక్తంచరుఁడు చూడ - నడిమికి విఱువ
నదిచూచి హేతిచే - నదరులువాఱఁ
గదిసి వ్రేయుటయు రా - ఘవకింకరుండు
నరచేత భుజముపై - నడచిన వాఁడు
ధరఁద్రెళ్లి మూర్ఛిల్లి - తనుదాను తెలిసి
పవమాన తనయుని - పై పక్షిరాజు
హావణిక సెగసి వాఁ - డరచేత వ్రేయ 6930
నాకొట్టువడి వాన - రాగ్రణి వాని
చేకత్తిఁ గైకొని - శిరములు నఱుకఁ
బురుహూతుఁ డల - త్వష్ట పుత్రుని తలలు
నఱికినఁ బడురీతి - నగచరుల్ మెచ్చ
మణికుండల కిరీట - మహితంబులగుచు
రణభూమి నుల్కలు - రాలినరీతిఁ

—: మహాపార్శ్వుని మరణము :—

బడిన యంతట మహా - పార్శ్వుఁ డత్తెఱఁగు
పడవాళ్ళచే విని - బలుగద పూని
నడచినయంత వా - నరు లుర్వియెల్ల
నెడమీఁక పరువెత్తు - నెడ ఋషభుండు 6940
కోపంబుతోడ మా - ర్కొనిన నిస్తైల
దీపంబు గతి. వాఁడె - దిర్చి మండుచును
గదచేత ఋషభునిఁ - గదిసి కొట్టుటయు

నది దాఁకి యిల వ్రాలి - యంతనే తెలిసి
పిడికిట దానవు - పేరెదమీఁదఁ
బొడిచిన మూర్ఛిల్లి - పుడమి వ్రాలుటయు
వేగనే చెయి మొలి - వెట్టి యాదనుజు
చేగదఁ గైకొని - శిరము వ్రేయుటయు
నలినలియై తల - నరభోజనుండు
బలిముఖులార్వంగఁ - బ్రాణముల్ విడిచె. 6950
ఆమహాపార్శ్వుఁ డి - ట్లనిలోనఁ బడిన
యామాట హతశేషు - లైన దానవులు
విఱిఁగి వారిధి వెల్లి - విరిసిన మాడ్కి
బరువిడి వచ్చి యే - ర్పడ విన్నవింప

—: అతికాయుఁడు యుద్ధమునకు వెడలుట - మత్తుఁడు ధూమ్రునిచే మడియుట :—

అతికాయుఁ డధరీకృ - తాంబుదధ్వాన
నతకార్ముకజ్యాని - నాదుఁడై యడరి
రథము వేపఱప సా - రథి నెచ్చరించ
వ్యథితవానరచమూ - వర్యుఁడై నడవ
మత్తుఁ డప్పుడు మదో - న్మత్తుఁడై క్రూర
చిత్తుఁడై మున్నుగా - సింహనాదమునఁ 6960
గపుల గుండెలువ్రీల - గదఁ గేలఁబూని
కుపితకల్పాంతాంత - కుని బోలికెరలి
దుర్వారుఁడై రాఁగ - ధూమ్రుండుచూచి
పర్వతంబొకటెత్తి - పైవేయ నాత్మ
గద్దమీది యిట్టులొఁ - గదఝుంఝు చేఠి

గద త్రిదశేంద్రు భం - గద సవరించి
కొట్టిన నాగట్టు - గులగుల లగుచు
నట్టిట్టు చిదురుప - లై మహిం బడిన
మోటువాటుకొని ధూ - మ్రుండు మహోవృతు
మాటోపగతి పైవ - నదియుఁ బోనడఁచి 6970
దండపూనిక గదా - దండంబుచేతఁ
జండించి యతని వ - క్షము వ్రేయుటయును
నాధూమ్రుఁ డందుచే - నరగన్ను వెట్టి
బోధంబుతోడ న - ద్భుతశౌర్యుఁ డగుచు
గదయు నాతని కేలుఁ - గదలకయుండఁ
బదిలంబుగా వాల - పాశంబుచేతఁ
జుట్టి మింటికి నెత్తి - సురలెల్ల మెచ్చఁ
జుట్టు సుదాళించి - సుంకు రాలంగ
నేలతోఁ గొట్టిన - నెత్తురుఁ గ్రక్కి
ప్రేలిపొందల వాఁడు - విడిచెఁ బ్రాణములు. 6980

—: ఉన్మత్తుఁడు దధిముఖునిచే హతుఁడగుట :—

అంత యుద్ధోన్మత్తుఁ - డంతకు రీతి
నంతకు మున్నుగా - నగచరావళిని
మక్కుమారిచి మార - మసలినయట్లు
ప్రక్కలు డొక్కలు - పగియలువాఱ
వాలమ్ములను రెండ - వకృశానుఁ డవఁగ
నాలమ్ములో ప్రతాపా - గ్ని కీలలును
దరికొల్పుచును జేర - దధిముఖుం డలిగి
గిరిశృంగమెత్తి యుం - కించి వ్రేయుటయు

వాఁడది యమ్ముల - వ్రయ్యలు చేసి
వాఁడిగల్గిన శర - ద్వయ మేరుపఱచి 6990
దధిముఖుపై భుజా - ద్వంద్వంబు నాఁట
రుధిరంబులుబ్బ నా - ర్చుచు నేయుటయును
నావంత సరకుసే - యక వానిశక్తి
యావంతగా నెంచి - యాదధిముఖుఁడు
సాలంబుఁ గైకొని - చదియ వ్రేయుటయు
నాలంబులో వైదై - త్యుఁ డసువులఁ బాసె.

—: యుద్ధమునకు వచ్చుచున్న యతికాయునిఁ గూర్చి శ్రీరాముఁడు విభీషణుని ప్రశ్నించుట :—

ఇరువురిపాటు చా - నీక్షించి కదియు
నరదంబు డోలి యా - హావకౌతుకమునఁ
గపులు భీతిల నతి - కాయుఁ డత్యుగ్ర
తపన తేజమునఁ గో - ల్తలకుఁ జేరుటయు 7000
శింజిని మొరయ గ - ర్జింపుచు గాత్ర
మంజనాచల నిభం - బై మిన్ను మోవఁ
గడచన్న యాకుంభ - కర్ణుండు వేతొ
రొండలి డాలిచి వచ్చె - నోయంచు భీతి
నందఱు రఘువీరు - నాశ్రయించుటయు
నందఱు వెఱవకుం - డని వెఱఁగంది
" ఔర ! వీఁడెవ్వఁడో !" - యన విభీషణుని
శ్రీరామచంద్రుఁ డీ - క్షించి యిట్లనియె.
" పర్వతాకారుఁడై - ప్రళయకాలమున
శర్వుండు ఘాతసం - చయముతో వచ్చు 7010

కై వడి తనుఁజూచి – కపులెల్లఁ జెదర
నీవచ్చు రాక్షసుఁ – డెవ్వఁ డేర్పఱుపు
కాలపావక జిహ్వ – కలఁ బోరుడింపఁ
జాలిన యత్యుగ్ర – శక్తులు దాల్చి
మెఱుపులతో నీల – మేఘంబురీతి
నురుముచు పైవచ్చు – చున్నాఁడు వీఁడు.
అమరాచలముఁగేరు – నపరంజితేరు
నమరేంద్రు ధనువు జో – డగు శరాసనము
ప్రాంచలోదగ్ర సా – రథి చతుష్కంబు
నంచితసింహికే – య మహాధ్వజంబు 7020
జవతురంగమ సహ – స్రముఁ బదిబోల్ల
ప్రవిమలాపాదక – భర్మతూణములు
నిరువది సింగాణు – లెనిమిది మూర్ల
గరమొప్పు పిడిపట్లు – గలిగి యుర్వంక
పదివారలను చాపఁ – బరిపరియులుగు
లుదిగి పరంజులు – నొప్పు దోదములు
రెండును గలవాఁడు – రెండుభుజంబు
లండల శృంగంబు – లై మహానగము
గనుపించుగతి మస్త – కమునుఁ గిరీట
మినమండలము బోల్ప – నీతని మొగముఁ 7030
జూడఁ జూడ పునర్వ – సూ మధ్యచంద్రు
జాడ వీనుల గొప్ప – చాకభుల్ మెఱయు
కతన నందము మించు – గా వచ్చువాఁడు
యితని పేరెద్ది! – నీవాక్రగింపు'మనిన.

గరములు మొగిచి రా – ఘవు మోముఁ జూచి
సరమాధిపతి విభీ – షణుఁ డిట్టులనియె

—: విభీషణుఁడు శ్రీరాముని కతికాయుని వృత్తాంతము నెఱింగించుట :—

" ఇతఁడు రావణపుత్రుఁ – డితనికి నామ
మతికాయుఁ డంద్రుడు వీఁ – డసమాన బలుఁడు
మాయన్నకును ధాన్య – మాలిని యందు
నీయన జనియించె – నింద్రాదులకును 7040
వీఁడ జేయుఁడు ధాత – వీనికి నిచ్చె
వేఁడినవరములు – విండ్లు నమ్ములును
కవచతూణీరముల్ – ఖడ్గముల్ రథము
నవనిజారమణ ! వీఁ – డతులవిక్రముఁడు
వరుణపాశము నింద్రు – వజ్రాయుధంబు
హరునిశూలమునుఁ – గాలాంతకు గదయు
వీనిపైఁ గొఱఁగావు – వీని యస్త్రంబు
లానిలింపులకెల్ల – నాపత్కరములు.
అందఱితోఁ బోరు – నటు గాదు వీని
ముందఱ నెదిరింప – ముక్కంటి యగును ! " 7050

—: అతికాయుని యుద్ధము :—

అని విన్నవింపుచో – నతికాయుఁడార్చి
కనఁగన వెలుఁగు ప్ర – కాండ కాండములు
నిగుడించి కపుల మ – న్నిగొనంగఁ జూచి
మొగదప్పి నెవ్వరు – మొనసేరకున్న

ద్వివిదాది వానరుల్ - వృక్షముల్ గిరులు
సవరించి యెదురించి - జగడించునపుడు
వారేయు సవియెల్ల - వమ్ముగా సమ్ము
లాఱు నేడును - నాల్గు నైదును దొడ్గి
తునియలు చేసి కో - తులనెల్ల భయద
సునిశితాస్త్రముల నే - ర్చుటయు భీతిల్లి 7060
యందఱు బఱునెత్త - నమరేంద్రనుతుఁడు
ఘందహాసంబుతో - మర్కటావళినిఁ
గనుఁగొని కరుణచేఁ - గాచి కోదండ
ధరుఁడైన యట్టి సీ - తాకాంతుఁ జేరి
భల్లంబుచే నేర్చి - పట్టి యెక్కిడిన
యల్లె మీటుచు నప్పు - డతికాయుఁ డనియె.
"రామ! దుర్బలుల వీ - రలనుసంగ్రామ
భూమిలో గెల్చి యే - పోటరి ననుచు
నెంచి నన్నటుల జయిం - చెద ననుచు
నుంచకు మాపని - యుల్లంబులోన 7070
ఖరునిదూషణుఁ గుంభ - కర్ణ విరాధుఁ
బోరిగొన్న నీదగు తూ - పులు నాదుమీఁద
నిగిడింపు మటమీఁద - నీవె చూచెదవు
జగడంబులో మద - స్త్రకళానిరూఢి.
ఏసెదవో కాక - యేనేయఁ జూచి
యేసెదవో డెంద - మెంచిఁగింపు" మనిన
నామాట లంటదుక - యాడితి ననుచు
సౌమిత్రి యమరేంద్ర - శాబకుఁ బలికె.

—: లక్ష్మణుఁ డతికాయునెదుర్కొని యధిక్షేపించుట - వారి సంభాషణము :—

" ఎచ్చు శౌర్యమువాఁడ - వేనుండ నీకు
వచ్చునే రఘువంశ - వర్ధనుఁ జెనక 7080
నీమీఁద నిట్లుందు - వే రణరంగ
భీముఁడు రాముఁడో - పిన యట్టి కొలఁది
నన్ను మార్కొనుము ప్రా - ణములపై నాస
యున్న నవ్వలికేఁగు - నోర్చితి" ననిన
నతిశయరోష తా - మ్రాక్షుఁడై మఱలి
యతికాయుఁడల సుమి - త్రాత్మజుఁ బలికె
" బాలుఁడ నీవేమి - పలికిన నేమి
కేల చక్కఁగ విల్లుఁ - గీలింపలేవు
నీమీఁదఁ దొడుగుదు - నే నాశరంబు
రామునిపైఁ జేయి - రానిత్తుగాక. 7090
అసిలోనఁ దనకు - నింద్రాదులు వెఱతు
రని నీ వెఱుంగక - యాడితి విట్లు
తొడిగిన నాచేతి - తూపున కోర్చి
బడియక యెదురింపఁ - జాలునే యొకఁడు.
అజరక్షాధరమైన - నలవింధ్యమైన
రజతాద్రియైనఁ బా - ర్వతి తండ్రియైన
నోరుచునో లేదో - యొక్కవ్రేటునకు !
మీ రాము నెఱుఁగమా - మీఁదటగాక
కాచితి నిన్ను నా - కడకేఁగు" మనినఁ
జూచి సౌమిత్రి ర - క్షోవీరుఁ బలికె.

" పలుమారు నను నీవు - బాలుఁడ వనుచుఁ
బలికెద వదినీకు - పౌరుషంబవునె
పిడుగెంత ? గిరియెంత - పిన్నగా నోటు
వడుగైన బలిచేరు - వామనమూర్తి
దొడ్డుగొంచెంబు లెం - చుకు చూచుమిపుడు
గడ్డుగా నీదు ర - క్తములు గ్రోలింతు
నీలీల వందుర - నీయమ్ము చేత
లోలాత్మ ! నీదు నా - లుకఁ గత్తరింతు
తరువృంతమునఁ బోవు - తాళఫలంబు
ధరడొల్లి నటుల నీ - తలఁ ద్రెవ్వవైతు 7110
పసిబిడ్డనే నిన్నుఁ - బసివట్టి మెసవి
మసలిన యముఁడని - మదినెన్నుమిపుడు
నాచేత విల్లు బా - ణంబులు గల్గి
నీచరాక్షస ! యట్ల - నీవును దివ్య
బాణాబాణాసన - పాణివై యుండి
ప్రాణంబుపై యాశ - బలవంత మగుట
వట్టి మాటల గెల్వ - వచ్చితివేమొ
యిట్టని పోనిత్తు - నే నిన్ను " ననిన

—: లక్ష్మణాతికాయుల యుద్ధము :—

సమరకంటకుఁడైన - యతికాయుఁ డలిగి
బొమముడితోడ తూ - పులు వింటఁ గూర్చి 7120
ప్రేసిన నదిగొన్ని - విశిఖములఁ దొడిగి
యాసుమిత్రాపుత్రుఁ - డడఁచి ఖండించి
మఱియు నైదమ్ముల - మనుజాశనుండు

సరగ నేసిన నర్ధ - చంద్రబాణముల
నవియును దునిమి సా - యక మొకటేర్చి
యవనీధరంబుపై - నశని చందమున
వ్రేయుటయును ధాత - విలసించి నట్టి
యాయతికాయుఁ డా - గ్న్యాత్మశరావళులు
గట్టించుగతి చాయ - గావచ్చి ఫాల
పట్టి నాఁటిన దైత్య - పతితనూభవుఁడు 7130
కనుమోడ్చి గడగడ - కంపించి తెలిసి
మనసులో మెచ్చి ప - ల్మాఱు లక్ష్మణుని
వంది చందమునఁ గై - వారముల్ చేసి
కందోయిఁగఱకెంపుఁ - గదుర దానవుఁడు
చనుమఱనాఁట ని - శాత సాయకము
కనలుచు నేయ రా - ఘవవరానుజుఁడు
భగ్నమనస్కుఁడై - పొగలు మిన్నగయ
నాగ్నేయమైన ది - వ్యాస్త్ర మేయుటయు
నతికాయుఁ డలిగి సౌరా - స్త్రంబుఁ దొడిగి
మతినేయనవి రెండు - మల్లడిఁ గొనఁగ 7140
నసురేంద్రసుతుఁ డైషి - కాస్త్ర మేయుటయు
నసముడించక బదు - లైంద్రాస్త్ర మేసి
సౌమిత్రి వారింపఁ - జలపట్టి యామ్య
నామాస్త్ర మసురేశ - నందనుం డేసె
పవనాస్త్ర మూర్మిళా - పతి ప్రయోగింప
నవివోరి యన్యోన్య - మణఁగినఁ జూచి
లక్ష్మణుం డతి కర - లాఘవ శౌర్య
లక్ష్యుఁడై బాణ జా - లముఁ బ్రయోగింప

నవి యతికాయుడు – హాసుర వజ్ర
కవచంబుపై నగ్ని – కణములు రాల 7150
టంకార రవము నిం – డఁగ నాటినాల్గు
వంకల మొనచెడి – వసుధపైఁ బడిన
నేమిసేయుదు నని – యెంచి పెండియును
సౌమిత్రి వినిశితా – స్త్రంబులు గురియ
దనుజవీరుఁ డమోఘ – తరతనుత్రాణ
మను వజ్రపంజర – మంగరక్షగను
నడ్డసేయక ప్రతి – శరములు వూను
నడ్డియు లేక ని – రాకఁ జేయుటయు
వేసరి యలసి 'యె – వ్వియు వీనిమేను
దూసిపోవవు నాదు – తూపులెట్లింక 7160
రేకవాలకయెచ్చ – రింపుచున్నాఁడు
కైకోక నాదివ్య – కాండముల్ వీఁడు'
అనుచుఁ జింతింపుచో – ననిలుండు వచ్చి
"మనువంశతిలక ! యీ – మనుజాశనునకు
బ్రహ్మయిచ్చిన మూల – రాజోడు గలదు
బ్రహ్మాస్త్ర మేకాని – పనికి రాదొకటి
ప్రేయుము నీవని" – వినఁ బల్కి పోవ
వాయువు పలుకు కై – వడి లక్ష్మణుండు

—: లక్ష్మణుఁ డతికాయునిపై బ్రహ్మాస్త్రముఁ బ్రయోగించి యాతనిఁ బరిమార్చుట :—

నరవ భూతమ్ములు బ్ర – హ్మాస్త్రంబుఁ దొడిగి
పరగింత దిక్కులు వట – పటఁ బగిలెఁ 7170

కంపించె వసుమతి - కదలె శైలములు
రొంపి దేలంగఁ బొ - ర్లుచు మ్రోసె జలధి
సుడివడియె నభంబు - చుక్కలురాలె
వడఁకె దిగ్గజములు - వాపోయె ధాత
కావిరుల్ గప్పె లో - కము లస్తమించె
దేవతల్ జడిసిరి - దినరాజు మాసె
ననలార్క సన్నిభంబై - యమదండ
మన ఘోరమనుచు బ్ర - హ్మాస్త్రంబు రాఁగ
జడియక బాణవ - ర్షంబులు దైత్యుఁ
డడరింప నవియెల్లఁ - నడఁచి కాల్పుచును 7180
మీఁటి రావణుండు - మీఁద దివ్యాస్త్ర
వారంబుఁ గురియింప - వమ్ము సేయుచును
ఘోరమై రాఁగ శ - క్తులు ప్రయోగించి
పోరాక ముద్గరం - బులు వేసి చూచి
కదిసిన చేనున్న - గదయెత్తికొట్టె
యవియు మించిన నిశి - తాసి చేనతికి
చేకత్తిఁ బొడిచి మిం - చిన వంకి దూసి
చేకొద్ది గ్రుద్దిన - చెంగక డాసి
ధృతకుండల కిరీట - దీధితుల్ మించు
నతికాయు మస్తకం - బవనిపైఁ ద్రెళ్ళె. 7190
మెచ్చిరి కపులు సౌ - మిత్రి కొంకుచును
వచ్చి రాఘవపాద - వనరుహంబులకు
మ్రొక్కిన నలరి త - మ్ముని లేవనెత్తి
యక్కునఁ గూర్చి శీ - తానులాపములు

మునను రంజిల నాడి – మఱియు సంగ్రామ
మునకొల్లవారు స – న్ముఖులైన యంత.

—: అతికాయుని మరణమును విని రావణుఁడు విలపించుట :—

చావులకును దప్పి – చనిన రాక్షసులు
పోవిచ్చి యేడ్చి రా – వణుఁ జేరఁ బోయి
యతికాయముఖదైత్యు – లందఱుఁ గాల
గతినొందినట్టి సం – గతి యేర్పరింప 7200
విలపించి యులవ్రాలి – వేగంబె తెలిసి
పలవరింపుచు 'ముద్దు – పట్టి' యటంచు
"అతికాయ! పోయితి – వా!" యంచు "నెన్ని
పాతలపాల్జేసితివే – విధి!" యనుచు
"నాబుద్ధి నిట్లాయె – నా!" యంచు "నెందు
చేబార విడియేమి – సేయుదు?" నంచు
"నన్ను నెవ్వరి కొప్ప – నము సేసిపోతి?
యెన్నడు నెడవాయ – నెట్లోర్తు?" ననుచు
నారటింపుచును హా – హాకార మొదవ
నూరట లేక కే – లుర్వి నాడ్పుచును 7210
తపియించి "నిన్ను నీ – తానిమిత్తముగ
నిపుడు గోల్పోయితి – నెఱుఁగ లేనైతి
నరులయ్యు నింద్రజి – న్నాగపాశములు
పరిహరించుక వారు – బ్రదికిన యపుడె
యా రామవిభుఁడు నా – రాయణుండనుచు
వీరు కోఁతులుగారు – వేల్పులటంచు
నెఱుఁగుదు నెఱిఁగియు – నిట్లు నిన్ననిచి

యురక దాయలచేతి - కొప్పగించితిని.
ఎక్కడి బ్రతుకని" - యేడ్చుచు లేచి
యొక్కఁడు జని శయ్య - నొరిగి చింతిలుచుఁ 7220
బడవాళ్ళచే గోట - పదిలంబు సేయఁ
గడు నెచ్చరిక సీతఁ - గాచుకయుండఁ
దగినట్టి దొరలకుఁ - దాఁ దెల్పఁ బనిచి
పగఁదీర్ప నెవ్వారిఁ - బనుపుదు ననుచు
నాలోచనము సేయ - నపుడింద్రజిత్తుఁ
డాలోన వచ్చి తా - నతని కిట్లనియె.
"ఏల చింతిల్లెద - వేనున్నవాఁడ
నీ లక్ష్మణుని రాము - నెల్లవారలను
చంపక రాను నీ - చరణంబులాన !
పంపుఁడిప్పుడె యెంత - పనియిది నాకు ? 7230
హరిహయ శశిభా - స్కరానల పవన
సురగరుడోరగా - సురముఖ్యు లెదుర
బలి యాగశాలలో - పంకజాతాక్షు
గెలుపు విలోకించి - కీర్తించి నటుల
నను మెచ్చఁగలరు దా - నవనాథ ! దైవ
మనిపించినట్టులే - నాడితిఁ గాని
నాయిచ్చఁ బలుక మ - న్ననఁ బంపు"మనిన
"పోయి రమ్మ"నుచు న - ప్పుడు తండ్రి పలుక

—: ఇంద్రజిత్తు యుద్ధమునకు వెడలుట :—

కలనికి వచ్చి మా - కల జుట్టు నునిచి
"నలుపగావలె పుర - శ్చరణ మీయెడను 7240

బ్రహ్మాస్త్ర మిప్పుడు – పాడి దప్పినది
బ్రహ్మదయానతి సేయఁ – బరగు" నాకనుచు
హోమగుండ మనర్చి – హోమపదార్థ
సామగ్రి యంతయు – సవరించి యచట
నాసీనుఁడగుచు బా – ణాస్తరణంబుఁ
జేసి యయోమయాం – చిత సాధనముల
నెత్తుని పువ్వులు – నెత్తు గంధంబు
నెత్తుని వస్త్రంబు – లెలమి ధరించి
తాండికాష్ఠముల నా – థర్వణోక్తముఁగ
నేండు నూర్లాహుతు – లిచ్చి తా వేల్చి 7250
లంకేశసుతుఁడు న – ల్లని మేకపోతు
నంకించి పట్టి పూ – ర్ణాహుతి యొసఁగ
హవిరన్నభాగంబు – లనలుండు ప్రేమ
నవతరించి గ్రహించి – యాస్వాదించుటయు
వలమాన శిఖిశిఖా – వర్తంబునందు
వెడలు బ్రహ్మాస్త్రంబు – విశిఖాసనంబు
నమ్ములుఁ గైకొని – యని మొనఁ జేరి
యమ్మహామహుఁడు దై – త్యశ్రేణిఁ జూచి
"నడువుఁడు మీరు వా – నరులపై భయము
విడువుఁడు మముఁగాచి – విశిఖపాతముల 7260
నందఱు బద్ధనేతు" – ననఁగ నా భాగ్యు
లైందుముఖు లనుగ్ర – హాస్పదంబులుగ
నభము చెల్లించె న – వ్వర భోజనుండు
రభసంబుతో వాన – రశ్రేణిఁ దఱిమి
యమ్ములు పరగింప – నందఱుఁ గూడి

దొమ్మిగాఁగీశ యో - ధులు చుట్టుముట్టి
తరులను గిరులను - ద్ధతి జగడింప
శరములచే నవి - చక్కాడి త్రోచి
రథతూణ శస్త్ర సా - రథి కేతుకవచ
పృథులాశ్వ సాధనో - పేతుఁడై యెగసి 7270

—: ఇంద్రజిత్తు రామలక్ష్మణులను మూర్ఛనొందించుట :—

మాయావియై మేఘ - మాలికాచ్ఛన్న
కాయుఁడై యమ్ములఁ - గపులపైఁ గురియ
రావణ సుతువాన - రశ్రేణి మింటి
త్రోవఁగానక నాల్గు - త్రోవల వెదకి
గిరులు ప్రాఁకులు నంది - కిలకిల ధ్వాన
భరితదిశానభో - భాగులై మూఁగి
యదెయెల్లె ప్రోఁత య - ల్లదె సింహనాద
మదె యార్పులదె యట్ట - హాసారవంబు
నిదె తన్నుఁ బేర్కావి - యె నటంచు నచటి
కెదురెక్కుచునుఁ బోకు - మెటు వోయెదనుచు 7280
రాఁజూచి యసుర నా - రాచముల్ వహ్ని
రాఁజ నేసి మహీధ - రము భూరుహములు
చేత నుండఁగఁ బొడి - చేసి పైనెత్తు
మాతులపై రక్త - ములుఁగార నేసి
కన్నుల నమ్ములు - గ్రాడించి తిరుగ
వెన్నుల నురములు - వెడల నాఁటించి
పదువుర నేవుర - బాణమొక్కంట
గుదిగ్రుచ్చి యిలమీఁదఁ - గుప్పున వ్రేసి

కొట్టులు వేయించె – క్రోతులనంగఁ
గట్టుతాదలలపైఁ – గాడ నమ్మోనలు 7290
కపులతో మహినాఁట – కదలి రాకుండ
నపుడుంచి యర్ధచం – ద్రా(స్త్ర) పాతముల
పచ్చడి చేసిన – పగిదిరాఁ జేఱకు
పిచ్చల వలె పంచి – పెట్టిన యట్లు
నగచరావళు లవ – యవము లన్నియును
తెగఁగొట్టి యున్కియుఁ – దెలియరాకుండ
వాలిసూనుఁ బదింట – వాయుజు రెంట
నీలు మూటను మైందు – ని బదియాఱిటను
హరుని నాల్గింట గ – వాక్షు నేడింట
శరభుఁ బదింటఁ గే – సరిఁ బదేనింట 7800
నలగజ ద్వివిద షా – నర నాయకులను
నలువదింట సుషేణు – నాల్గింట తార
జాంబద్గవయుల – శతబలి వాఁడి
యంబకంబుల నిర్వ – ధంటఁగ జేసి
కుముద నూర్యానన – గోముఖ వరను
లమిత శౌర్యులు గాన – నరువది ఘోర
సాయకంబుల నేసి – సమరంబులోన
గాయమ్ము లందు ర – క్తంబులు గురియఁ
జచ్చిరే యనఁగ మూ – ర్ఛమునుంగ జేసి
మెచ్చట నెదిరింప – నెవ్వాఁడు లేక 7810
జలజగర్భ వరప్ర – సాదన లబ్ధి
నలఘుకాండ ప్రకాం – డముల ముంపుచును
తమనిర్గత ప్రాజ్ఞాది – తమ్ముని జ్ఞాధి

రమణీయధాముండు - రాముఁ డిట్లనియె
"బ్రహ్మయిచ్చు వరంబు - పై చాటుగాఁగ
బ్రహ్మాస్త్ర కవచ ప్ర - భావంబు వలన
మాయావియై మేను - మనలకు డాఁచి
దాయ వీఁడీ కపీం - ద్రశ్రేణిఁ గూల్చె
నంగీకృతంబుగా - దసురారి మనకు
భంగింప రాదిట్టి - పట్టున వీని 7820
సాయకం బేయ ల - క్ష్యముఁగాన మేమి
సేయువారము వీని - చేతులలోన
సమయునప్పుడు సాహ - సము చూపలేక
సమరంబులో నదృ - ష్టం బిట్టులుండ
నీవేమి సేతువే - నేమి సేయుదును?
రావణాసురుని శౌ - ర్యమ వార్య మగుట"
అనుచు నాలోచించు - నంతట పిడుగు
లను మీఁదు నస్త్రజా - లంబుల చేతఁ
గడమ వానరులను - ఖండించి యొక్క
బెడిదంపు తూపుచేఁ - బేరెద నాఁట 7830
సౌమిత్రిఁ బడసేసి - జనకజారమణు
భీమసాయకముల - పెనుమూర్ఛ ముంచి
యెదురింప లేరెకా - యించుక కదల
మెదలనైనను లేక - మేదిని మీఁదఁ
బడిన రాజులఁ గపి - బలములఁ జూచి
గడసేపు చైతన్య - కళపూని యున్న
వారుందురో యని - వానర వంశ
నీథుల కలనిలో - వెదకి లేకునికి

మదినమ్మి మఱలి స - మస్త దానవులఁ
బొదపెట్టికొని తల - పూవాడనీక 7840
యింద్రజిత్తుఁడు జయో - పేతుఁడై దాన
వేంద్రుని కడకుఁ బో - యిన తరువాత

—: విభీషణుఁడు జాంబవంతుని కర్తవ్య మడుగుట :—

నావిభీషణుఁ డొక్కఁ - డని కేఁగుదెంచి
చావక నోవక - సందడిఁ బడక
కనిపించుకొనక ర - క్కసుఁడందు మీఁదఁ
బినతండ్రి యగుట ద - ప్పించుక యుండి
యాయింద్ర జిత్తుచే - నాపద లేక
పోయె వాఁడని రణ - భూమికి వచ్చి
దాశరథుల సచే - తను లైనయట్టి
కీశయోధులఁ బరి - కింపుచుఁ గదిసి 7850
యందులో హనుమంతు - నతిబుద్ధిమంతు
మందరాచల ధీరు - మాయావిదూరుఁ
గనుఁగొని యాతఁడొ - క్కఁడె కాని యితర
వనచరుల్ నొచ్చిన - వారని యెంచి
"నామాట వినుఁడు వా - నర యోధులార!
రామ సౌమిత్రులు - బ్రహ్మాస్త్రమునకుఁ
బ్రతి సేయ కది యొడం - బడి యున్నవారు
క్షితిమీఁద మీరు న - చేతనులగుచు
మీకెట్లు దీఱు సే - మి కొఱంత దీన
పైకార్య మున్నది - పదర సేమిటికి?" 7860

అనిన దిగ్గున లేచి – హనుమంతుఁ డతనిఁ
గనుఁగొని యుచిత వా – క్యముల నిట్లనియె
పరికింత మెవ్వరు – బ్రతికి యున్నారో
తరుచరుల్ కలను సో – దన సేయవలయుఁ
గానఁగరాదు చీ – కటి బలవంత
మైనది యైననే – మాయె ? రమ్మ ” నుచుఁ
గొఱవలు వట్టుక – కోఁతుల నెల్ల
బరికింపుచును వచ్చి – భల్లముల్ నాఁటి
తొడలు చేతులు గాళ్లు – తోఁకలుఁ జెవులు
నొడళులు దునిసి ర – ణోర్విలోఁ బడిన 7870
భానుజాంగదనల – పనసతారాది
వానరులను గాంచి – వగలతో వచ్చి
కడువాడి యలుగు లం – గము లెల్ల నాఁటఁ
బుడమిపైఁ బడి మూర్ఛఁ – బొంది వో తెలిసి
కనుమోడ్చియున్న రి – క్షకులాధినాథు
వనచరహితు జాంబ – వంతు నీక్షించి
“ కటకట ! నైరారు – గడియలలోన
నిటువంటివారల – నింద్రజిత్తుండు
శితశరంబుల చెక్కు – చెమరక తాను
క్షితిఁ బడవైచి వ – చ్చిన త్రోవ వట్టె 7880
కంటిమింతయు దైవ – గతి ” నని కేల
నంటుచు నిర్వారా – యండఁ గూర్చుండి
యనునయ వాక్యంబు – లతనితోఁ బుణ్య
జనపుణ్యుఁడా విభీ – షణుఁ డిట్లుపలికె
“ బుద్ధిమంతుఁడ యార్య – పూజనీయుఁడవు

వృద్ధుండ వఖిలార్థ – వేదివి నీవు
ఇట్టివానికి నీకు – నీదశానసుని
పట్టిచ్చె నీపాటు – బడియుండ వలసె!
బ్రదికి యున్నాఁడవే – ప్రాణంబుతోడఁ
గదల లేవను శక్తి – గలిగి యున్నదియె! 7890
వాకొన నోపుదు – వా? యట్టులైనఁ
జేకూడు మాకు న – నేక కార్యములు"
అనవిని "బ్రదికితి – మన్న! వచ్చితివె
జననుతుఁడగు విభీ – షణుఁడవా నీవు?
సవసవగా నీదు – స్వర విశేషంబు
చెవి సోఁకి యేఁదెలి – సితి నింతెకాని
వినరావు లెస్సగా – వీనులు చూచి
కనరాదు నిన్ను నా – కన్నులు దెఱచి
లెస్సగా మాటాడ – లేను దైతేయ
దుస్సహాస్త్రములచేఁ – దూలి యున్నాఁడ 7400
నను సెంచనేల వా – నర జీవరక్ష
హనుమంతు డున్నవాఁ – డా సుఖంబునను
ఆమాట వినుపింపు – మస్మదాదులను
సేమంబు అడుగ వ – చింప నేమిటికి?
అనిన నచ్చెరువంది – యా విభీషణుఁడు
వినయంబుతో రిక్ష – విభున కిట్లనియె
"రాముఁ డుండఁగ వా – నర ప్రభుఁడుండ
సౌమిత్రి యుండ వా – నవ పౌత్రుఁడుండ
నలనీలకుముద మైం – ద సుషేణ తార
పన? స్వార్థి వానర – ప్రభులెల్ల నుండ 7410

నెవ్వరి నడుగక - యేమిటి కయ్యా
యివ్వేళ హనుమంతు - నీవు వేఁడితివి ?
అది దెల్పు "మన రావ - ణానుజతోడ
మదిమెచ్చ భల్లూక - మార్తాండుఁ డనియె
" ఎవ్వరి నడుగఁ బ - నేమి ? సేమంబు
లెవ్వారు నుండి వా - రేమిటి వారు ?
అందఱు బ్రదుకుదు - రంజనాసుతుఁడు
కందక మనపాలఁ - గలిగి యుండినను !
అతని కొక్కటియైన - నందఱు మతని
బ్రతికింపఁ జాలము - బ్రదుక రెవ్వరును ! 7420
కావునఁ బడిన రా - ఘవుల వానరుల
లేవనెత్త నొకండు - లేఁడని యెంచి
యడిగితి " నను నంత - నడుగుల మీఁదఁ
బడియున్నవాఁడ నేఁ - బవన నందనుఁడ
నేమి సేయుదు నాన - తిం " డన్నఁ దన్ను
నామీఁదఁ బుట్టిన - యట్టుగా నెంచి

—: జాంబవంతుఁడు హనుమంతుని సంజీవకరణినిఁ దెచ్చుటకు నియోగించుట :—

" అన్న ! వాయుజ ! వచ్చి - తంతియే చాలు
నన్నినాళ్లుఁ జిరాయు - వగుఁగాక నీకు !
మనవారు రాముల - క్ష్మణులును మఱల
మనకుఁ గల్గఁగ నాదు - మనవి యాలింపు 7430
హిమవన్నగంబున - కేఁగి యచ్చెంత
నమరులుంచఁగ రిష - భాద్రి మీఁదటను

కరమొప్ప సంజీవ - కరణి విశల్య
కరణియు సౌవర్ణ - కరణి సంధాన
కరణియుఁ గొనుచు వే - గ ముహూర్తమునకు
మఱలి రమ్మిటుగాక - మనకొక్కరైన
యుండఱి ప్రాణంబు - లెత్తుకో నితరుఁ
డెందు నున్నాఁడు నీ - వింతయేకాక!"
అనుమాట చెవిసోఁకి - నప్పుడ యెగిరి
హనుమంతుఁ డరుణది - యామటి పొడవు 7440
కల మలయాచలా - గ్రంబుపై నిలిచి
యిలయు నింగియు దిక్కు - లెల్ల నీక్షించి
గర్జించిన నకాండ - కాండద భయద
గర్జానుకారి ఘు - ర్ఘుర విరావంబు
విని బ్రదుకులయాశ - విడిచి యాలంక
మనుజులందఱును గొం - దల మందిరపుడు
వ్యాళాధిపతిరీతి - వాలంబు మింట
తాలార్చుదాయుతో - త్తాలమై నిగుడ
తరుణపంకేజ బాం - ధవ సఖంబైన
యరుణాస్య మండలం - బతి వివృతముగ 7450
ధరణిజా రాఘవా - ధార దండముల
కరణిమించు భుజాయు - గంబు పై నెగయ
వంచిన తనమీపు - వనజ గర్భాండ
ముంచిన్న దెమలక - యునికి యేర్పడక
త్రొక్కిన యడుగులు - ద్రొలిచి ధరిత్రి
నక్కొండ యణఁగించు - నపుడనిపింపఁ
జాపులు నిగుడింపు - చో విమానములు

చూపు దప్పగ నాల్గు - చోటుల కొదుగ
మోకాళ్లు ముడిచి రొ - మ్ము దిటమ్ము చేసి
కాకుత్థ్సవంశ శే - ఖరు నాత్మఁ దలఁచి 7460
రివ్వునఁ దానంత - రిక్షమార్గమున
నవ్వాయుజుఁడు కన - కాద్రిపై నరిగి

—: హనుమంతుఁడు సంజీవపర్వతమును పెకలించి తెచ్చుట వానిప్రభావమువలన రామలక్ష్మణులు మూర్ఛఁ దేఱుట - వానరులు సుఖులగుట :—

శౌరి వంచు ప్రయోగ - చక్రంబురీతి
మీఁరి సామీరి యా - మిహిరమండలము
నొరసి యుత్తరపుఁ బ - యోధిఁ గన్గొనుచు
నరిగి జాంబవదుక్తి - యాత్మ నెన్నుచును
హిమవంతమున కేఁగి - ఋష్యాశ్రమములు
కమలకైరవ దీర్ఘి - కలు గనుఁగొనుచు
రజతాలయంబును - బ్రహ్మకోశంబు
నజరేంద్ర నిలయంబు - హరశరముక్తి 7470
బ్రహ్మాననంబు సూ - ర్యనిబంధనంబు
బ్రహ్మ శిరంబు వ - జ్రనికేతనంబు
యమకింకరంబు హ - యాస్యంబు ఫాల
నయనకార్ముక మిలా - నాభిస్థలంబు
కైలాసమును వల్ల - కయు వృషభాద్రి
ప్రాలేయనగ హేమ - పర్వతంబులును
గాంచి సర్వౌషధి - గ్రావంబు వాని
ప్రాంచలంబులఁ జూచి - పవననందనుఁడు

నానగంబెక్కి మ - హౌషధుల్ వెదకఁ
బూని రమ్యస్థలం - బులు మెట్టిచూచి 7480
యలఁతలేక యుపత్య - కాధిత్యకములఁ
గలయఁ గన్గొనుచు నే - కడఁ గానలేక
విచ్చలవిడి పెక్కు - వేలు యోజనము
లిచ్చ యోజన పుట్ట - నేఁగి శోధింప
నాకొండఁ గల మందు - లన్నియు దాఁగి
యాకపీంద్రునికి దృ - శ్యములు గాకున్నఁ
గనలుచు మందుల - గట్టు నీక్షించి
హనుమంతుఁ డాగ్రహ - వ్యగ్రుఁడై పలికె.
" అచలేంద్ర ! రామకా - ర్యార్థినై యింటి
నిచటికి వచ్చితి - నెల్లవానరులు 7490
రావణసుతుని య - స్త్రంబులఁ జాలఁ
జావుల కెనయు మూ - ర్ఛలఁ బడియుండ
నీయందు గల్గు న - నేకౌషధములు
పోయి తెమ్మనిన ని - ప్పుడు వచ్చినాఁడ
సదయుండవగుచుఁ బ్ర - సన్నభావమున
నొదిగింపు మౌషధీ - యుతములౌ లతలు "
అనిన నేమియుఁ బల్క - కచలేంద్రుఁ డున్నఁ
గనలి " యోరోరి ! నీ - కఠినభావంబు
మానుదునే మంచి - మాటల ? నన్ను
వానరమాత్రుగా - వగచితుల్లమునఁ 7500
బొడిచి శైలను రాచి - పొడిపొడి సేసి
గడియలోఁ దూర్పెత్తఁ - గలను రూపణఁగ
దమ్ముగావింతు మర - దలు వోవునను

నెమ్మదిగా నెంచి - నిన్నుఁ గాచితిని !
ఇదె నిన్నుఁ బెకలించి - యెత్తుకచనుదు
నదిచూడు" మనుచు వా - లాగ్రంబు వెనిచి
యాకొండ చుట్టి చ - య్యనఁ బెకలించి
కైకొని దేవతా - గణముఁ గీర్తింప
హరి సుదర్శనము స - హస్రారములను
దొరయు బల్మంటల - తోఁ దాల్చినట్లు 7510
తనచేత దివ్యౌష - ధ ప్రకాశములఁ
బెనుగట్టు వెలుఁగ నా - భీల వేగమున
సింధువుపైఁ జేయు - సింహనాదంబు
కంధరధ్వనిఁ జేయఁ - గపులెల్లఁ బొగడ
ధరణీధరంబు యు - ద్ధమహీస్థలమున
నరుదొందఁగా నిల్పి - నంతటిలోన
నాకొండపైన పు - ర్వానిలాంకురము
లేకడఁ గలయుంగ - నించుక వోలయు
రామలక్ష్మణులు ని - ద్రలు దేలినటుల
నామొదలింటి చ - ర్యలఁ బ్రకాశింప 7520
వానరులెల్లఁ బూ - ర్వప్రకారమున
మేనుల నొవ్వు లే - మియు లేక తేచి
యాహవోత్సాహ ర - సావేశశౌర్య
దోహళులై యుండ - దోఃశక్తిశాలి
పవమానతనయుఁడా - పర్వతేంద్రంబు
జవమున నెత్తుక - చని తొంటియటుల
హైమభూధరరాజ - మాదల డించి
యామున్నవోలె మ - హాహవావనికి

జేరి యాత్మీయుల - సేయు మన్ననల
మీఱుచుఁ దొల్లిటి - మేర నున్నంత. 7530
రావణానుజ్ఞచే - రాక్షసుల్ వడిన
యావేళ సమరోర్వి - కన్యదానవులు
వచ్చినవారల - వనధిలోపలికిఁ
దెచ్చి వైచుటను దై - తేయులలోన
నొకఁడైన మఱిలి - రానోపక పొలిసి
రకలంక సంజీవనౌ - షధక్రియను.

—: ఇంద్రజిత్తు రావణునితో తాను రామలక్ష్మణులను జంపితినని ప్రగల్భములు పలుకుట :—

ఇంద్రజిత్తుఁడు దాన - వేంద్రుని కడకుఁ
జంద్రప్రకాశాస్త్ర - శస్త్రముల్ వెలుఁగఁ
బదములపై వ్రాలి - "పనిచితి వీవు
కదనంబునకుఁ బోయి - కాకుత్స్థకులుల 7540
సుగ్రీవముఖకపి - స్తోమంబు నెల్ల
నుగ్రాంశుకిరణజా - లోపమాస్త్రములఁ
జంపివచ్చితి" నన్న - సంతోషమాత్మఁ
బొంపిరి పోవ తాఁ - బుత్రునిఁ దిగిచి
యాలింగనము చేసి - యనిచి యింటికిని
చాలవేడుక సుఖ - శయనుఁడై యుండె.
తెలవాఱుటయును రా - త్రించరుల్ నేఁడు
కలనికి రానట్టి - కత మేమి యనుచు
వానరుల్ దలఁప రా - వణుఁడు మానసము
లోన రామునిఁ గోఁతు - లును జచ్చిరనుచు 7550

నూరటనైకొని - యుండ నాలోన
సారసబంధుఁ డ - స్తనగంబుఁ జేరె
సాయంతనారంభ - సమయంబునందు
వాయుజుఁ గాంచి ది - వాకరాత్మజుఁడు
"కుంభకర్ణాది ర - క్షో వీరులెల్ల
నంభోధిపాలైరి - హతులైనయట్టి
మనవారు బ్రతికిరి - మాటలాలించి
దనుజనాయకుఁడు యు - ద్ధముసేయ వెఱచె
జగడంబొనర్ప రా - క్షసు లింక రారు
తెగి మీరు లంక ము - త్తిక వేయఁబోక 7560
లగ్గలకెక్కుఁ డా - లములోన వెఱచి
నెగ్గినవానినే - నిగ్రహింపుచును
గాలిచి రండు లం - కాపురంబెల్ల
వేలంబె పైనమై - వెలివడుఁ"డన్నఁ

—: వానరులు లంకనుగాల్చుట - వానరరాక్షసుల సంకులయుద్ధము :—

గపులెల్లఁ గొఱవులుఁ - గరములఁ బట్టి
యపుడె కొండలు వైచి - యగడితల్పూడ్చి
చెట్టులు కోటతోఁ - జేరిచి యెక్కి
చుట్టు నాళ్వరుల ర - క్షోరాశిఁ జంపి
వాకిళ్ళ నున్నట్టి - వారలఁ గూల్చి
యేకడ దామెయై - యిండ్లిండ్లుచేరి 7570
కాలిచి మిద్దెలం - గళులును నేలఁ
గూలిచి పురమెల్లఁ - గొల్లలువెట్టి

మెఱమంట లెగయింప – నిండ్లలోవెడలి
పఱవిడు దైత్యులఁ – బట్టిచంపుచును
యెదురించు దనుజుల – నిజియుంగఁ బట్టి
వదలక చిచ్చులో – వైచి చంపుచును
కోలాహలము సేయఁ – గోఁతులకూఁత
లాలకింపుచు భర – తాగ్రజుఁ డపుడ
రొకయమ్ముఁ దొడిగి సా – లోకరి సౌధ
మొక యేటుచే నేల – నుఱులంగఁ జేసి 7580
బయలుచేసుక లంకపై – చూపులునిచి
జయమి.....................
లంకాపురంబు కా – లఁగ జలరాసి
యింకించుపాటి క – ట్టెఱమంట లెగసె
నంబుధిలోమంట – లరుణదీధితులు
బింబించు నప్పుడొ – ప్పెను చూడఁ జూత
దానవ శోణిత – ధారలు వఱచి
యానెత్తురులు నిండె – నన శోణ రుచుల
నంతట రావణుఁ – డంతయుఁ దెలిసి
యంతకాకారుఁడై – యసురనాయకులఁ 7590
బనిచి దానవసేన – బయలుదేఱించి
పెనుభేరి మొరయించి – పిలువనంపించి
కుంభనికుంభుల – ఘోరరాక్షసులఁ
గుంభకర్ణుని కొడు – కులఁ గాఁగలించి
కలను సేయఁగఁ బంచి – కంపనునట్ల
బలిశి ద్యూపాక్షు వెం – బడిగాఁగ ననిచి

యనునయింపుచు శో - ణితాక్షప్రజంఘు
లనువారు గూడి ప్రా - హ్మని సెలవిడిన

-: శోణితాక్షప్రజంఘు కుంభనికుంభ, కంపన, యూపాక్షులు యుద్ధమునకు వెడలుట :—

నందఱు దమ చతు - రంగ బలంబు
ముందఱ నడిపించి - మొనలకుఁ జేర 7600
పండువెన్నెల తేట - పర్వినగొంత
మండెడి లంకలోఁ - మంటలోఁ గొంత
దనుజనాయకుల నూ - త్నవిభూషణంబు
లను గొంత తిమిరమె - ల్ల నడంగుటయును
పగఁదీర్తుమని పట్టు - పగలింటిరీతి
జగడింప వానర - సైన్యము వొంగ
దానవుల్ శక్తిగ - దాకుంతముసల
నానాస్త్రశస్త్ర స - న్నాహంబుతోడ
బిరుదుటెక్కెము లెత్తి - పిక్కవాద్యములు
మొరయ నార్పులు నింగి - ముట్టంగ నడచి 7610
తారసంబగుటయుఁ - దరువులు గిరులు
భోరున నిలయెల్లఁ - బొదువఁగా నేసి
వానరుల్ తమదంత - వాలనఖాగ్ర
జానుపాదకరాది - సాధనంబులను
నొప్పింప దనుజు తే - నుఁగుల ఢీకొలిపి
గొప్పతేజీల భ - గ్గునఁ జొరనిచ్చి
యరదముల్ నడపించి - ఘోరాసురబలముల

బిరికొల్పి యాయుధం - బులు ప్రయోగింప
సరివాలుగా రెండు - సైన్యంబులందు
తెరలెను మూఁకలా - దిత్యునగ్గింప 7620
కందిండు రణశూరు - లగ్గలికలను
సందడి కయ్యంబు - సలుపుచున్నపుడు
పొడువుండు జంపుఁడు - పోనీకుఁడనుచు
బెడిదంబుగా నార్చి - పెడబొబ్బలిడుచుఁ
బోరాడుచోడ కీశ - పుంగవుల్ విఱిగి

-: అంగదుఁడు కంపనునితో యుద్ధముచేసి యాతనిఁజంపుట :-

పఱవ నంగదుఁడు కం - పనునిపై నడచి
గిరివ్రేయుటయు వాఁడు - కేల నున్నట్టి
పరిఘంబుచే నది - భగ్నంబు చేసి
గద సవరించి యం - గదకుమారకుని
యెద నొవ్వనేసిన - నిట్టట్టు దలఁకి 7630
తెప్పిఱి యొక్క య - ద్రి పెకల్చి తెచ్చి
గుప్పున నురవడి - గుప్పిన వాఁడు
తల యవియఁగఁబడి - తన్నుక పుడమి
నలినలి యగుచుఁ బ్రా - ణంబులు విడిచె

—: శోణితాక్షునితోఁ బోరాటము :—

ఆపాటు గని శోణి - తాక్షుండు మిగుల
కోపంబుతో వాలి - కొడుకుపై నడిచి
నారాచవత్సదం - తాపారశల్య
హారికర్ణిక్షుర - ప్రాది నామములఁ

గలిగిన తూపు లం - గదుని యంగమునఁ
జలపట్టి యేయ న - స్త్ర ప్రవాహములఁ 7640
దోఁగి............శోణితాక్షు
నాఁగి దానవు చేతి - యమ్ములు విల్లు
నొడిసి రాఁదిగిచి య - త్యుద్ధతి మీఱఁ
బొడిచేసి యరదంబుఁ - బుడమిపైఁ గూల్చి
దర్పించుటయు వాఁడు - తరవారి పూని
యార్చుచు మింటి చా - యను వేడిమిడఁగ
నంగదుండును వెంట - నాకాశమునకు
రింగున నెగిరి చే - రిన దానవుండు
నతికిన యావేటు - నకు నణగించి
కరమున నున్న ఖ - డ్గంబు తా నొడిచి 7650
తీసుక వాని జం - దెపు వాటుగాఁగ
వ్రేసిన యసుర యు - ర్వినిఁ బడి లేచి
గదచేత మఱియు నం - గదునిపై కెగసి
కదిమి కొట్టుటయు నా - గ్రహముతో నతఁడు
మనుజాశనుఁడు దాను - మల్లసంగ్రామ
మునకుఁ జేరి సమాన - ముగ నిలవ్రాలి

—: ప్రజంఘుయూపాక్షు లంగదుని యడ్డగించుట :—

జగడించునవుడు ప్ర - జంఘుయూపాక్షు
లగచరాగ్రణి మీఁద - నమ్ములు గురిసి
దొమ్మి సేయుదు నంగ - దుఁడు వారి నడుమఁ
గ్రమ్మి పోరుచు విశా - ఖా వృతుఁడైన 7660

నిండు చందురు మాడ్కి - నిలిచి మువ్వురను
దండింపఁ దలఁప న - ద్దరిఁ దోడుగాఁగ

—: వానరవీరులు మైందద్వివిదు లంగదునకు సహాయ
మగుట - ప్రజంఘుఁడు పరలోకగతుఁడగుట :—

తోడరి మైంద ద్వివి - దులు వచ్చి వారి
యెడదూరి బలుగయ్య - మిచ్చిన యంత
వారలేసిన తను - త్రవము యూపాక్షుఁ
డాలమ్ములను ద్రుంచి - యార్చినఁ జూచి
శోణితాక్షుండు నా - ర్చుచు వారిమీద
శోణితధారలు - జోరునఁ గురియ
శరము లేయుటయు ప్ర - జంఘుఁ డంగదుని
కరవాలమున రొమ్ము - గాయమ్ము సేయఁ 7670
దాళి దానవు నొక్క - తరువుచేఁ గొట్టి
వాలిసూనుఁడు కేల - వృక్షంబు వోదువ
గురువజ్రసార జం - ఘుఁడు ప్రజంఘుండు
గరమెత్తి ముష్టి నం - గదు లలాటంబుఁ
బొడిచిన శశవళిం - పుచు వాలిపట్టి
కొడుకు ధైర్యముఁ దెచ్చు - కొని పడియున్నఁ
బరవారిఁ గైకొని - తలఁ ద్రెవ్వ నేయఁ
దెరలె ప్రజంఘు బొం - ది ధరాతలమున

—: శోణితాక్ష యూపాక్షులు హతులగుట :—

యూపాక్షుఁడది చూచి - యుల్లంబుఁ గలఁగఁ
గోపించి వాలంబు - కోలలు గురిసి 7680

ముప్వురు వానర - ముఖ్యుల నొంచి
కొవ్వున చేతుల - కొద్ది పోరాడి
యమ్ములన్నియు సెల - వైనవో కేడి
యమ్మ కత్తియుఁ బూని - యరదమ్ము డిగ్గి
ద్వివిదునిఁ గదియ నె - త్తిన కత్తిచేయి
జవళక్తులను బట్టి - జగతిపై వైచి
యొత్తగిల్లఁగఁ ద్రోచి - యూపాక్షు మేన
నెత్తురు జొత్తిల్ల - నెఱులు వీడంగ
నీడిచి బాధించు - నెడ శోణితాక్షుఁ
డోడక ద్వివిదుని - యుత్తమాంగంబుఁ 7690
బరిఘంబుచేవ్రేయ - బాసట యగుచు
నరమి మైందుఁడు శోణి - తాక్షునిఁ బట్టి
నేలను వైచి త - న్నిగజంబు వోలి
కాలను రాచినఁ - గాలునిఁ జేరె
శోణితాక్షునిఁ జంపి - చొచ్చి యూపాక్షు
ప్రాణంబులొక యంతఁ - బైపయిఁ బోవఁ
గినిసి మైందుండు కోఁ - గిట బిగియించి
యనిలోనఁ బడవైచి - యార్చె మిన్నగల
నావేళ దానవు లం - దఱు విఱిగి

——: కుంభుని యుద్ధము—అతని మరణము :——

పోవఁ దానాఁగి కుం - భుఁడు తేరుఁద్రోలి 7700
యుపరంజి గఱుల వా - లమ్ములఁ దనకు
రపమైన గతి వాన - రశ్రేణిఁ ద్రుంచి
ద్వివిదుఁ గాంచన శర - ద్వితయంబు చేత

నవనిపైఁ ద్రెళ్లింప - ననుజుని పాటు
మైందుండు గని చేన - మర్చిన యట్టి
చందనాచల శృంగ - శకలంబు చేత
వ్రేసిన కుంభుండు - విశిఖ పంచకము
వ్రేసి చూర్ణము చేసి - వెంటనే యొక్క-
తూపు సంధించి మైం - దునిఁ బడనేసి
చూపఱమెచ్చ నా - ర్చుటయు సంగదుఁడు 7710
మేనమామల పాటు - మిగుల డెందంబు
లోన నాగ్రహము గీ - లు కొనంగఁ జేయఁ
దరు శిలావర్షముల్ - దానవుమీఁదఁ
దొరగింప నమ్ములు - తుమురుగా నేసి
రెండు బాణములు నా - టినఁగూర్చి యతని
రెండు కన్బొమల దా - రికి నట్టనడుమ
వ్రేసిన నెత్తురుల్ - వెడలి నేత్రములు
మూసుక పఱవ రా - ఘుని వీరభటుఁడు
కన్నులఁ దానొక్క - కరమునఁ బొదివి
యున్న కేలను చెంత - నున్న భూరుహము 7720
కుంభీంద్రమునుఁ బోలి - కోపించి తిగిచి
కుంభినిపై నేయ - కుంభినిఁ బడఁగ
నేడు బాణంబుల - నేసి వెండియును
మూఁడు బాణంబుల - మొనచేత మేను
నొచ్చిన వాలిసూ - నునిఁ జూచి విఱిగి
వచ్చి రామునిఁ జూచి - వానరులెల్ల
విన్నవించిన రీతి - విభుఁ డాదిగాఁగ
నున్న వానర వీర - యోధులఁ జూచి

యంగదు చెంతకు - నరిచిన శైల
శృంగముల్ తరువులుఁ - జేతులఁ బట్టి 7730
యొక్క మొత్తంబుగా - నురువడించుటయు
రక్కసుఁ డుగ్ర నా - రాచధారలను
నంబటి నన్నింట - నడటఁగించి
చిందర వందరఁ - జేసి పోఁదఱుమఁ
దనయన్న కొడుకు యు - ద్ధము చేసి యలసె
నని యెంచి సుగ్రీవుఁ - డడ్డంబు వచ్చి
చెట్టుల గుట్టల - చే కొద్ది రువ్వ
దిట్టయై కుంభుఁడౌ - దిర్చి యన్నిటిని
జక్కసేయుచు వన - చర పట్టభద్రు
నొక్క నారసమేర్చి - యురమేయుటయును 7740
నొచ్చియు వాని ధ - నుర్దండ మొగిరి
పుచ్చుక విఱిచి తూ - పులు పొడిచేసి
కేడించి నిలిచి కి - ష్కింధా వరుండు
ప్రోడ మాటలను కుం - భుని తోడఁ బలికె
"రావణ కుంభక - ర్ణ సమానమైన
లావు శౌర్యము కర - లాఘవ క్రియలు
గలిగిన వాఁడ వా - ఖండల వరుణ
బలధనాధిప బలి - ప్రహ్లాద ముఖులఁ
జూడవత్తువు నీవు - చూడుము నేఁటి
వేడుక నాతోడ - పోటవక నిలిచి 7750
మల్లవోరు" మటన్న - మాటలో గుండె
ఝల్లుమనంగ రా - తన నాయకుండు
పిడుగు దాఁటినయట్లఁ - బేర్చి యాజ్యమునఁ

గడు నుండు నగ్ని నై - ఖరి నాగ్రహించి
చొచ్చి పట్టుకొని రా - జు మొగంబులందు
వెచ్చ నూర్పులు పొగల్ - వెడల నిగ్వారునఁ
బెనఁగుచు సగవోరి - పిడికిటపోట్ల
వెనుతీక జగజెట్ల - విధమునఁ బోరి
కదిసి యిర్వురు దేరు - కాళలు వట్టి
మెదురాని త్రోయుచో - నీడ్చి లాగించి 7760
వెనుకను నెగురంగ - వ్రేయ కుంభుండు
వనరాశిలోని జీ - వశ్రేణిఁ గదియఁ
జెవి ? యలికట్టు మిం - చి జలంబు లుబ్బి
చులకగా నెగసి ర - క్షో వీరవరుఁడు
గరుడవేగమున భా - స్కరకుమారకుని
యురముపైఁ బిడికిట - నుంకించి పొడువఁ
బొడిచిన నోట ను - ప్పొంగి నెత్తురులు
వడియ నురోవీథి - వ్రయ్యలై పగిలి
యెమ్ములు గనుపింప - నించుక డైన
సొమ్మసిల్లక వాలి - సోదరుం డలిగి 7770
కడియిడి యని పండ్లు - గఱచుక యెగిరి
పిడికిటఁ బొడిచిన - పేరెదఁ దాఁకి
పటపట గుండెలు - వగుల భోగీంద్ర
కటకతాడిత దివా - కరుఁడో యనంగ
దివిజులు మెచ్చ దై - తేయులు మెచ్చ
భువిమీఁద వ్రాలి కుం - భుఁడు మృతినొందె!
అతని పాటున ధాత్రి - యల్లలనాడె
జతకట్టుగతి దిగ్గ - జంబులు గ్రుగ్గె

పడిగలొయ్యన వంచె - ఫణిరాజు శిరము
ముడిచె లోపలికి న - య్యొదటి కచ్ఛపము 7780
సంభూతభీతి రా - క్షసులెల్ల విఱిగి
కుంభుని చావు ని - కుంభునితోడఁ

: హనుమంత నికుంభుల యుద్ధము - నికుంభుఁడీల్గుట :—

దెలిపినఁ దమయన్న - తెగియెగా యనుచుఁ
గలఁగుచు నిప్పులుఁ - గన్నుల రాల
నింట వూజలుగాంచి - యెపుడు వేలుపుల
వెంటాడి యరుల క్రొ - వ్వేడి నెత్తురులఁ
బలుమారు మక్కుడు - వట్టి వజ్రంపు
పలక చెక్కడముల - పది హారువులను
గనగన జాళువా - కట్లు వెలుంగఁ
దనరి కాలుని గదా - దండంబు మాడ్కి 7790
కనుపట్టు తనపరి - ఘము కేలఁబూని
వనచరుల్ గజగజ - వడఁక తానడచి
కపినాథుఁ జూచి చ - క్రము ద్రిప్పునటుల
నవుడాత్మ సాధనం - బసుర ద్రిప్పటయుఁ
బరిఘంబులో విట - పావతి నామ
పురమును గంధర్వ - పురములు నింద్రు
పురము సప్తద్వీప - ములతోడ నెల్ల
ధరణియు నారసా - తలలోకములును
గ్రహములు నూర్ధ్వలో - కములు దారకలు
గ్రహరాజుతోఁ గూడ - కమలజాండంబు 7800

కడిమి గులాల చ - క్రన్యాయ మొంది
గడెసేపు దిరుగ న - కాండకాలాగ్ని
దరికొన్నగతి నున్న - దానవ వీరుఁ
బరికించి చిత్తరు - ప్రతిమలున్నట్లు
తరుచరులును వీర - దానవుల్ మేను
లెఱుఁగక నిలుచున్న - యెడల నిల్చుటయు
మేను డాపక రొమ్ము - మిక్కిలిచాఁచి
తానిల్చి పవమాన - తనయుఁ డెదుర్పఁ
రూపఱు మనుచుఁ జే - రొక్కని నికుంభుండు
కోపించి యతని వ - క్షోవీథి నేయ 7810
నెద దాఁకి భగ్గున - నెఱిమంట లెగయ
నది నూఱు శకలంబు - లై యిలఁ బడియె.
ఆపెట్టుచే నురం - బవిసి వాయుజుఁడు
కోపించి పిడికిటఁ - గొట్టి వ్రేయుటయుఁ
జేయి బల్ డొక్కలోఁ - జిక్కిన గుండె
కాయలు పెకలి రాఁ - గరమీడ్చుకొనిన
నానికుంభుండు దాన - నచలుఁడై వాయు
సూనునిఁ బట్టి యీ - డ్చుచు పెనంగుచును
గద్దించు మ్రోఁత లం - కాపురిలోనఁ
బెద్ద భేరులు మొర - పించి నట్లుండె 7820
నామహాధ్వనిఁ ద్రికూ - టాద్రి కందరము
నామటికిని విను - నట్లుగా మొరసె.
చెయి ద్రెంచి వానర - సింహ మాదనుజుఁ
బయిచేసి పిడికిటఁ - బ్రహరించుటయును
వాఁడును హనుమంతు - వజ్రకాయంబు

పోఁడిమిచెడ ముష్టిఁ - బొడిచి యార్చుటయు
నప్పుడ హనుమంతుఁ - డాదైత్యువీఁడఁ
గుప్పించి బలుపిడు - గునుఁ బోలి పడిన
నిలువఁ జాలక వాఁడు - నేలను వ్రాల
బలుగొండ గతి రొమ్ము - పైఁ బడవట్టి 7830
తలవట్టి మెలిపెట్ట - దైత్యుండు గొఱియ
వలె బిట్టు గూయిడ - వదనంబు ద్రొక్కి
మల్లాడ నేలని - మూర్కొడ వెట్టి
వెళ్లిన బొందుగ - పెకలఁ ద్రుంచుటయుఁ
జచ్చినవాని మ - స్తముఁ ద్రొక్కి లేచి
రిచ్చపాటునఁ గపి - శ్రేణి గీర్తింపఁ
జెడి రక్కసులు లంకఁ - జేరఁగఁ బువ్వు
జడులు మిన్నుల నంత - సంబుగాఁగురియ
రాముఁడు మన్నింప - రవిజాదికపులు
సామోక్తులాడ నే - సరిసుతుండలరె. 7840

: రావణుఁడు రాక్షసవీరులయుదంతము విని, మకరాక్షుని యుద్ధమున కనుచుట :—

ఆలంబులోఁ జాఱు - నసురులు పోయి
యాలంకలోన ద - శాస్యునిఁ జూచి
యింతయు నెఱిఁగింప - నంతయు రోష
మంతరంగము నిండి - యలుగులుఁ జాఱ
భ్రుకుటి చలింప న - ప్పుడు ఖరపుత్రు
మకరాక్షుఁడనువాని - మన్ననఁ బిలిచి

"గరివించినారు రా - ఘవులు వానరులు
దురములో నెదురై - త్యులఁ జంపినారు.
అపరాహ్నట్టి శో - ణాపగ దాఁట
తేపపై నాపగఁ - దీర్చి రమ్ము "నిన 7850
మకరాక్షుఁడపుడు భీ - మకరాస్త్రశస్త్ర
నికరాసికోదండ - నిపుణత మెఱయ
నసురేంద్రు వలగొని - యనుమతుండగుచు
దెసలు గంపింప రా - త్రించరశ్రేణి
చతురంగ బలముల - జతనమై రాఁగ
మఱియించి రథముపై - మార్తాండురీతిఁ
దేజరిల్లుడు సార - థినిజూచి "నేఁటి
కాజిలో నినుమెచ్చు - నట్లు సేయుదును
రామలక్ష్మణవాన - రశ్రేణిఁ గూల్చి
ప్రేమ పుట్టింతు మా - పెదతండ్రికేను 7860
చూడుము తేరు వా - జులు నిచ్చ వలయు
జాడ మెలంగఁగ - సమకట్టుమీవు"
అని పల్కి మకరాక్షుఁ - డాహవంబులకు
దనుజులఁ బురికొల్పి - తముకులు మొఱయ
నల్లె మీటుచు రాఁగ - నతని కేతనము
పెల్లున విఱిగి కుం - భిని మీఁదఁ బడియె.
సారథి మునికోల - జాఱఁ జేవదలె
వారువమ్ములు నేత్ర - వారి వర్షించె
గజములు మదములిం - కఁగఁ గూఁలబడియె
రజనీచరుల మీఁద - ప్రాలెకంకములు 7870

విషమవాయువు బిట్టు - వీచె దానవులు
విషము ద్రిమ్మింగిన యట్ల - వివశులై రఘుఁడు,
అవశకునంబుల - నా మకరాక్షుఁ
డవమతి సేసి క - య్యమునకుఁ గదలి
చనుచోట సాధన - చాకచక్యములు
దనుజసైన్యంబు ముం - దఱిగాఁగ నడచె
కపులు మహీరుహ - గ్రావముల్ పూని
తపనజాంగదనీల - తారవాయుజులు
మున్నుగా నడచి రా -ముని సమక్షమున
నన్నిశాచరులతో - నాలంబుఁ జేసి 7880
మోహరించుటయును - ముక్కాఁక నేయు
నాహరివీర మ - హాహావంబునకు
వెఱచి దానవులెల్ల - వెన్నిచ్చి తనదు
మఱుఁగుఁ జేరినఁ జూచి - మకరాక్షుఁడలిగి
తేరు చక్కఁగఁ ద్రోలి - దివ్యబాణముల
నూఱు నాఱుపదారు - ను పదేను లెక్క
నెదిరించు కోఁతుల - నెల్ల నొక్కొకని
గుదులు గ్రుచ్చి ధరిత్రిఁ - గుప్పలు వేసి
మొనగాండ్ల కీశచ - మూనాయకులను
మొన చెడ దివ్యాస్త్ర - ముల నొవ్వనేసి 7890
యురువడించినయంత - నొకరైన నెదిరి
దురము గావింప న - త్తువ లేక విఱిగి
మర్కటావళి తన - మఱుఁగుఁ జొచ్చుటయు
నర్కవంశవతంసుఁ - డవనిజాప్రియుఁడు
వెఱపకుఁడని కేల - విల్లు సారించి

శరములఁ గైకొని - సమరోర్వియందు
బెడిదంపు తూపుల - భీకరాసురులఁ
బడలు వడంగ దే - వ్వరము చూపుటయుఁ
బలచనై తనమూక - బయలైనఁ జూచి
యలఘుశౌర్యుఁడు మక - రాక్షుఁడెదిర్చి 7900
రామునిఁ జేరంగ - రథము పోనిచ్చి
సౌమిత్రిముఖుల నెం - చక యిట్లు పలికె.

—: శ్రీరామ మకరాక్షుల సమరోక్తులు :—

"రామ! యిన్నాళ్లు నీ - రాక నెమ్మదిని
కామించి యున్నచోఁ - గడతేరెఁ గోర్కి
వెదకుచు వచ్చు తీ - వియ దైవగతిని
పదములు దవిలిన - పగిదిఁగాంచితిని.
తమ తండ్రి మును జన - స్థానంబునందు
సమయించు పగఁ దీర్పఁ - జాలుగాయనుచు
వెతనొందు తనకు నీ - విధి పట్టి తెచ్చె
సుతికర్మ మగునట్టి - సూడుద్రిప్పెదను. 7910
ఆఁకొన్నయట్టి సిం - హము నల్పమృగము
సోఁకోర్చి పోకాడఁ - జూచిన యట్ల
నాయుధపాణివై - యని నస్మదీయ
సాయకానములో - శలభంబవైతి
నీచేతఁ జచ్చిన - నీచకాక్షసులఁ
జూచి కళాఁడి వెలంగు - చోటి కంపెదను
అందఱు మునకొక్క - లరయుచు నచ్చు
గుండు లేర్పఱచి క - న్గొందురుగాక

యేక త్రిసాధన - నెప్పుడు నీవు
చేకని యుండువో - సేయుము దాన 7920
యెత్తిన కైదువు - నే నిన్ను నెదిరి
పొత్తంబులకుఁ దగఁ - బొడిచి కూలెదను"
అనుమాటలకు మకర - రాక్షసునిఁ జూచి
జనకజారమణుఁ డిం - చక యిట్లు పలికె.
రాక్షసాధమ! మీ ఖ - రప్రముఖోగ్ర
రాక్షసు లెదిరించి - రణభూమిలోనఁ
బడినయట్ల మదీయ - బాణజాలములఁ
బడనేసి నీమేని - పలలజాలంబు
కాకగోమాయు కం - క వృకాదిజంతు
లేకమై భుజియింప - నిపుడె సేయుదును 7930
నాఁటి వాఁడనె యేను - నాఁటి బాణములె
నాఁటుచున్నవి నిన్ను - నాఁడు నేఁడగుచు"

—: శ్రీరామ మకరాక్షుల యుద్ధము - శ్రీరాముఁడాతనిఁ బొలియించుట :—

అను మాట విని మక - రాక్షుఁడత్యుగ్ర
కనకపుంఖశిలీము - ఖముల నేయుటయు
నమ్ములన్నియు తన - యమ్ములచేత
వమ్ముగా జానకీ - వరుఁడు మాటేసి
జగడింప నురుముచు - జలదముల్ రెండు
గగనవీథినిఁ బోరు - కైవడిఁ దోఁప
నీలనీరదకమ - నీయగాత్రుండు
నీలాచలోపమ - నిజశరీరుండు

ధనువులు దాల్చి యు - ద్ధతశరవృష్టి
మునుగఁ జేయంగ రా - ముఁడు వానివిల్లు
దివిజులు జూచి కీ - ర్తింప ఖండించి
మివుల గోపించి యె - న్మిది సాయకముల
సారథి ఘోటక - స్యందనాద్యములు
వేఱువేఱుగఁ ద్రుంప - విరథుఁడై యతఁడు
శూలి యిచ్చిన మహా - శూలంబు కేల
గీలించి లయకాల - కీలియుఁ బోలి
వ్రేసిన నదియొక్క - విశిఖంబుచేత
చేసె రెండుగ సుర - శ్రేణి కీర్తింప 7950
మకరాక్షుఁ డంత భీ - మకరాగ్రమూర్తి
పకపక నవ్వుచుఁ - బాఱుచు మనుచుఁ
బొడవఁ జేరిన రఘు - పుంగవుం డతని
యడియాస జెడఁ బావ - కాస్త్రంబు దొడిగి
వ్రేసిన నదివచ్చి - వ్రేల్మిడిలోనఁ
జేసె వేల్మిడి కపుల్ - చెలరేఁగి యార్వ
నామాట విని యమ - రారిశేఖరుఁడు
రాముని దలఁచి కో - ఱలు దీటుకొనుచుఁ
జెంతకు సుతు నింద్ర - జిత్తునిఁ బిలిచి

—: రావణుని ప్రేరణచే నింద్రజిత్తు యుద్ధమునకుఁ గదలుట :—

ఇంత భాషించి "నీ - కును రాముఁడెంత! 7960
ఇకోఁతులన నెంత - యనికేఁగు మనిన

"నాకు హితంబుగా - నమ్మించి పోయి
నందఱఁ జంపితి - నని వచ్చి యిచట
మందలించెద వభి - మానంబు మాని
పోయిన వారెల్లఁ - బొలియుటే కాని
నీయట్లు బొంకువా - ని నెఱుంగ నొకని
చావఁ బ్రాల్మాలి ని - చ్చట నిల్లు మఱిగి
యీవు వచ్చుటెఱింగి - యెఱుఁగంగలేక
మఱియును నిన్నుఁ బం - పఁగ నెగ్గు సిగ్గు
లెఱుఁగక నీమొగ - మేను జూచెదను 7970
యీమాటు కలనికి - నేఁగి యున్నట్ల
రాము గెల్చితినని - రమ్ము నీకేమి
చేకన్న కార్యంబు - సేయు మేనదియు
మేకొంటి దిక్కులే - మిని తండ్రినగుట"
అని నంత మిట్టిమీ - నై పడి తన్ను
ననుపక యున్నగా - నొదలవంచి
పట్టుచుఁ బట్టి యీ - పట్టున నితని
పట్టినై పుట్టిన పా - పంబుచేత
నీ మాటలాలించి - యేఁదాఁచ వలసె
నేమి సేయుదునని - యీనురెట్టింప 7980
సమరంబు సేయ వ - చ్చుట యున్నబోలె
శమమూని చుట్టు రా - క్షసులఁ గాఁపునిచి
యాగభూమిని దాన - వాంగనల్ కాని
వాగలతోఁ దన - పరిచర్య సేయ
నరుణ వస్త్రంబులు - నరుణ మాల్యములు

నరుణగంధమును శ్రీ - యాసక్తిఁ బూని
యినుప స్రుక్స్రువంబు - నినుప పాత్రములు
తనచెంత నిడి యశి - తచ్ఛాగ మేర్చి
హవనంబు తొల్లిటి - యట్ల కావించి
హవిరన్న భోక్తయై - యనలుం డొసంగు 7990
రథశస్త్ర సాధన - రాజితో నతఁడు
పృథుశక్తి లంకాపు - రి ప్రాంచలమున
నునుచు దైత్యుల సమ - రోర్వికిఁ బనిచి
వినువీధి బ్రహ్మాస్త్ర - విశ్వరూపంబుఁ
దానయై యమరు చం - దమున వైడూర్య
మానితధ్వజము వై - మానికావళినిఁ
దొలఁగు చావయుఁ బోలి - తొలగింపఁ గృతక
జలధరమాలికా - శృంగాంగుఁ డగుచుఁ
జంపుదు రామ ల - క్ష్మణుల గోఁతులను
వెంపరలాడుదు - విశిఖ జాలముల 8000
రావణు మదికి నా - రట సేసికాని
పోవ నూరకె పురం - బునకంచుఁదలఁచి

—: ఇంద్రజిత్తు మింటినుండి తనయస్త్ర విద్యానైపుణ్యము ప్రదర్శించుట :—

మిన్నులనుండి సౌ - మిత్రి రాఘవులఁ
గొన్ని తూపుల నేయఁ - గోపించి వారు
మింటిపై చూపులు - మెఱయించి దివిజ
కంటకుపై గొన్ని - కాండంబు లేయ
నవి యెల్ల నురక వ - న్యైన రాఘవుఁడు

దివిఁ జూడ్కులిడి యేయఁ – దెలియఁగేది యుండ
నసురేంద్ర సుతుఁడు బ్ర – హ్మాస్త్ర ప్రభావ
లసమాన తేజో – విలాసియై లాసి 8010
నెరయించు నొకచోట – నీలమేఘములఁ
గురియించు నొకచోట – ఘోరాస్త్రవృష్టి
మలయించు నొకచోట – మంచు పెందెరలు
పొలయించు నొకచోట – భుగభుగ బొగలు
వినుపించు నొకచోట – విలునారి మ్రోఁత
కనిపించు నొకచోట – కాంచన రథము
చెలఁగించు నొకచోట – సింహనాదములు
నెలకొల్పు నొకచోట – నేమికాధ్వనులు
నడరించు నొకచోట – హయహేషితములు 8020
జడియించు నొకచోట – శక్తులువైచి
విసివించు నొకచోట – విలుకేలఁ బూని
నసమించు నొకచోట – నాకృతిఁ జూచి
యీలీల నెలయించె – యింద్రజిత్తుండు !
గేలి సేయుచుఁ గీలి కీలలఁ బోలు
నారాచధారలు – నాఁటించి రక్త
పూరముల్ మేనులఁ – బొరలి పాఱంగఁ
గన్నుల మూసుక – కాకుత్థ్సతిలకు
లన్నదమ్ములు నిశాతాం – జనమ్ములను
నాకాశమున వ్రేయ – నటునిటు దిరుగు
కాకాది పక్షుల – గాడు చే కాని 8030
వానిపై నొకరైన – వచ్చినాఁటినది
కానివారైన రా – ఘవు లాత్మ నలిగి

కనువిచ్చి వాఁడేయు - కాండముల్ నడుమఁ
దునియ దివ్యాస్త్రముల్ - దొడిగి యేయుచును
తప్పించుకొనెడు మా - త్రముగాని వాని
నెప్పు గన్గొని యేయ - నేరలేరైరి
వానల నాను ప - ర్వతములో యనఁగ
మేనుల నమ్ములు - మిక్కిలి నాటఁ
బూచిన కింశుకం - బులు వోలిరక్త
రోచులు వారున్న - రూపముల్ చూచి 8040
మబ్బులోపల దాఁచు - మార్తాండుఁ డనఁగ
నబ్బురంబైన మ - హాప్రతాపమున
వానరావళిని స - ర్వము నేలఁగూల్చి
యానరాశనుఁ డట్టు - హాసంబు చేసె
నది చూచి యున్నకు - నంజలి చేసి
మది నాగ్రహించి ల - క్ష్మణుఁడిట్లు వలికె

—: లక్ష్మణుఁ డింద్రజిత్తుపై బ్రహ్మాస్త్రమునుఁ బ్రయో-
గించుటకు శ్రీరాము ననుజ్ఞవేఁడుట :—

"అయ్యా ! పీఁడన - నెంత ? యప్పటి నుండి
చెయ్యి గాచితి నుపే - క్షింప రాదిపుడు.
అసురులతోడ బ్ర - హ్మాస్త్ర మేనేసి
యసువులఁ బాపెద - నమర కంటకుని 8050
నాపదవేళకు - నడ్డంబు వచ్చి
యాపక యున్ననీ - యస్త్రంబులేల ?
ఎన్నటికిని దాతు - నిటమీఁద శక్తి
యున్న యప్పుడె శాక - యుత్తర ఫిఫ్ఘఫు

తోడుగుదునే!" యన్న - "తోడగకు" మనుచు
నుడివి రాముఁడు లక్ష్మ - ణున కిట్టులనియె

—: శ్రీరాముఁడాతని నివారించుట :—

"వీఁడొక్కఁడే కాక - వేఱె రాక్షసుఁడు
లేఁడు నీకేల తా - లిమి చాలదిప్పుడు;
ఒక్కనికొఱకు దై - త్యులనెల్లఁ జంప
నక్కట! యురక బ్ర - హ్మాస్త్ర మేయుదురె? 8060
ఓయన్న! సకలలో - కోపద్రవంబు
సేయుదురే మన - జీవనంబులకు
శరణన్న వాని న - చ్చరకున్న వాని
మఱుఁగుఁ జొచ్చినవాని - మత్తుఁడౌవాని
తొలఁగినవాని కై - దువు లేనివాని
నెలఁతఁ గూడిన వాని - నిదురించు వాని
వెఱచినవాని నొ - ప్పి వలఁగు వానిఁ
దరమి చంపుట వీర - ధర్మంబుగాదు.
డాఁగి నీలాభ్ర మం - డలములో వెఱచి
యీఁగి యీపోకడ - నితఁడు పోయెడును 8070
యెంత లేదిది గాక - యీదైత్యుఁ జంపు
నంతయుండినను ది - వ్యాస్త్రముల్ దొడిగి
ధరదూరెనేని పా - తాళ బిలంబుఁ
జొరఁ బారినను మింట - జుణిఁగి పోయినను
పోనీక దివ్యాస్త్ర - ములఁ గట్టితెచ్చి
వీని మస్తము డొల్ల - వ్రేయుద మిపుడె
చేయుద మటుల"న్న - శ్రీరామమాటఁ

ద్రోయక తనమీఁదఁ - దొడరు వారనుచు
నాలోచనలఁ బోవు - నది యాత్మ నెఱిఁగి

—: ఇంద్రజిత్తు మాయాసీతను రథముపై నునిచి యామె తల తెగవ్రేయుట :—

"చాలు వీరలిగిన - చావు సిద్ధంబు 8080
యింతియె చాలు నా - కీవేళ" యనుచు
నంతరంగములోని - యజ్ఞ మేమఱక
మఱలి యాత్మీయ ధా - మముఁ జేరి యచట
నొరు లెఱుంగక యుండు - నుండి నాఁడెల్ల
మఱునాఁడు తాఁ బడ - మటి కోట గవని
తెఱవున వెడలి పై - తేయులఁ గూడి
యని సేయఁ దలఁచి మా - యా సీతఁ దనదు
కనకమహా రథా - గ్రమునందు నునిచి
చేరిన వానర - శేఖరుల్ శైల
భూరుహమ్ములు కేలఁ - బూనుక నెదిరి 8090
నిలిచినచోఁ బావ - ని మహీధరంబు
వలకేలఁ గైకొని - వాని రథంబుఁ
గూల వ్రేయుదునని - కోపించి చూడ
నాలోనఁ గనకర - థాగ్రంబునందు
మైలచేల ధరించి - మానంబుతోడ
నేలఁ గన్గొనుచు క - న్నీరు జాలొత్తి
పెన్నెఱుల్ జడకట్టి - పేరినెమ్మేన
మన్ను హేమ ప్రతి - మకు జాజు వోయుఁ

గై వడి బెరయు నం - గముఁ గృశియింప
భావ నిర్వేదంబు - బయలు పడంగఁ 8100
జేయి చెక్కిలిఁ జేర - చింతచే చంద్ర
దాయాదమగు మోముఁ - దామర వాడ
నడలుచునున్న యి - ధ్ధ్యామహీతనయ
వడువుఁ గన్గొని చింత - వాయునందనుఁడు
" కటకటా! యీ జగ - త్కల్యాణి నీతఁ
డెటుసేయ నున్నాఁడొ? - యిటకేల తెచ్చె?
ఈసాధ్వి పడుపాటు - లెఱుఁగక చేయి
చేసుకో తగదింద్ర - జిత్తునితోడ
నేమి హేతువొ వీని - హృదయంబుఁ జూచి
యామీఁదఁ దోఁచిన - యది సేతు ననుచుఁ 8110
గనుచుండ వాఁడలీ - క మహీజఁ జేరి
పెను జడవట్టి గు - ప్పించి తానీడ్చి
పడదీసి పట్టిన - పట్టుతో మాఱు
మెడ వెట్టుతరి మృషా - మేదినీజాత
"హారామ! హారామ! - హాసుమిత్రాకు
మారక! హా హను - మంత! రావయ్య!
నమ్మితి ప్రాణదా - నము చేసి కనిక
రమ్మున విడిపింప - రావె!" యటంచు
దీనమై కుయ్యిడఁ - దిట్టుచు కూట
జానకి నన్నిశా - చరపతాత్మజుఁడు 8120
తలఁదెగ వ్రేయ య - త్నము జేసి కత్తి
జళిపించు వాని మా - త్సర్యంబుఁజూచి

కలఁగుచు వలదని - కరసౌజ్ఞ చేసి
నిలునిలు మని యాంజ - నేయుఁ డిట్లనియె.

—: హనుమంతుఁ డింద్రజిత్తు నడ్డగించుట :—

"తగునె రాత్రించరా - ధమ! చూచిచూచి
తెగుదురె పరమ ప - తివ్రతామణిని
చంపితివేని నీ - చావు దప్పెడినె
చంపకపోము రా - జ్యము వోవనాడి
ప్రాణనాయకు నెడ - వాసి మీయింట
ప్రాణముల్ పిడికిటఁ - బట్టుక సవయు 8130
నీయమ్మ జంపుదు - రే స్త్రీవధంబు
సేయుదురే దీనఁ - జెడకుండఁ గలనె?
ధర్మంబె యిట్లనా - థఁ బట్టి చంప
దుర్మానమున దీన - దోషంబు గాదె
వలదిట్టి పని బ్రహ్మ - వంశంబువాఁడ
వలుగుము నీచేత - నైన రాముసకు
విడిచెదవో కాక - వేగఁ బ్రాణములు
విడిచెదవో యొక - విధమియ్యకొనుము"
నాపుడు విని రా - వణ కుమారకుండు
చేవదలక కపి - శ్రేష్ఠునకనియె. 8140
"నాడాఁక రానిచ్చు - నా దైత్యసేన!
నీదు వానరులెంత - నీసంత గలవు
యీతన్నికై కదా - యీ కలహములు
చేతలోఁ జిక్కిన - సీతను జంపి
పడినట్టి మావారి - పగ తీర్పుల్లఁ దీర్చ

కడపట ద్రుంపుదుఁ - గపుల రాఘవులఁ
గాక వచ్చిన సీత - క్రమ్మఱి మనకుఁ
జేకూడదని చింతఁ - జేసి నిజేచ్ఛ
నపుడైన వచ్చిన - యన్నిద్రోవలను
కపులు వోవుదురు రా - ఘవులఁ జేవదలి 8150
మఱి వారలుండిన - మాయందు నొక్క-
కొఱమాలు దైత్యులాఁ - కొని మ్రింగిపోవు
నీ యల్పభాగ్యురా - లెందఱిఁ జంపె
మాయయ్యకును వట్టి - మరులు పుట్టించి
దీని నిప్పుడె వట్టి - తెగ వ్రేతు" ననుచు
వానరుల్ వోగుల రా - వణతనూభవుఁడు
రోసంబుతోడన - రువ్వనం దునియ
వ్రేసి మొండెంబు ను - ర్వినిఁ గూలఁద్రోచి
"పవనజ! జానకి - పాటు రామునకుఁ
జెవిసోఁక మీరు చూ - చిన కార్యమెల్ల 8160
నీవిధంబని పల్కుఁ - డెఱిఁగి యావెనుక
రావణుతో సమ - రము సేయుగాని"
అని తనపై వచ్చు - నగచరశ్రేణిఁ
గనుఁగొని భీకర - కార్ముకంబెత్తి
యమ్ములు గురిసిన - నందఱు విఱిగి
యమ్మారుతాత్మజు - నంద నిల్చుటయుఁ
బాఱ నేమిటికని - పవమానసుతుఁడు
వారల నాఁగి దు - ర్వారుఁడై రొదిరి
కాలి మెట్టులను రా - క్షసులెల్ల నణఁగి
నేలపాలుగఁ గేల - నెలకొన్న నగము 8170

కార్చిచ్చు గతి నల్గి - గద్దించి వ్రేసి
యార్చిన సారథి యా - దైత్యు రథము
నెడఁగల్గఁ దొలఁగించి - యెల్లదానవులు
మడిసి పోవఁగఁ గొండ - మహిమీఁదఁ బడియె.
కడమవానరులు న - ల్గడల రాక్షసులఁ
బడలు వడంగ దో - ర్బలముఁ జూపుటయు
విఱిగిన తనవారి - వెఱవకుండనుచు
నరదంబు మఱలించి - యమరేంద్రవైరి
గరి గరిఁ గరవంక - గరుడిమై గరుల
గరుల నారాచముల్ - గరుసు మీఱంగ 8180
వేసి బోరలు చించి - యెమ్ములు విఱిచి
దూసిపోవ నిగుడ్చి - త్రోఁకలు ద్రుంచి
తలలు ఖండించి గా - త్రమ్ములు దునిమి
నెలకట్టనీక నొం - చిన వాయుసుతుఁడు
తనవారిఁ బిలిచి " యా - దానవుచేత
మనకేల యెదురించి - మహిమీఁద వ్రాల ?
కతదీఱె వీఁడు రా - ఘవుదేవిఁ జంపె
నితని గెల్చిన మన - కేమి గల్గెడును
పోరాట మికనేల - పోయి యిత్తెఱఁగు
శ్రీరామునకుఁ దెల్పి - చెప్పినయట్లు 8190
మఱి చూతమిప్పుడు - మడిసిపోనేల ?
తిరుగుఁ" డంచును తాను - తీసిపోవుటయుఁ
బవనజు కరుణచే - బ్రతికితి మనుచుఁ
దవిలి వెంబడి రాల - దానవులేయుఁ
బరువిడి రాముచోఁ - బ్లవగులందఱును

మఱలిచూచుచు హను - మంతునిఁ జేర
మఖవారి యప్పుడు - మారణహోమ
మఖిల సంగ్రామ జ - యప్రదంబనుచు
వగచి నికుంభిలా - వని కేఁగి యాగ
జగతిపై మంత్ర సం - జనితాగ్ని నునిచి 8200
శమదమస్థితి నాభి - చార మంత్రముల
సమిత మానవశోణి - తాహుతులొసఁగి
పావకు నందుచేఁ - బరితుష్టుఁ జేసి
యావహ్ని ఫలదాత - యగుచున్నయంత
క్రోఁతులా రావణు - కొడుకు చేకొర్చి
కూఁతలకును జొచ్చి - కొఱమాలి విఱిగి
తలచెడి వచ్చిరం - దఱు ననుఁజూడ
నెలమి రాముఁడు విని - యెంతయు నలిగి
పరశౌర్య నలజాంబ - వంతునిఁ బిలిచి

:— జాంబవంతుఁడును, హనుమంతుఁడును శ్రీరామునికి మాయా సీత వృత్తాంతము నెఱింగించుట :—

"అరుగు మిప్పుడె నీవు - హనుమంతుఁ జేరి 8210
మనవార లీపడ - మటికోట గవని
ననిలోన వెనక ముం - దైరఁట నేఁడు
గొబ్బున వారితోఁ - గూడుకొమ్మనిన
నుబ్బుచు ఋక్షేశుఁ - డురువడి నేఁగి
యెదురైన హనుమంతుఁ - డెఱిఁగిన యర్థ
మిది యంచుఁ బల్క వా - రిరువురుఁ గూడి
రామ సన్నిధికిఁ జే - రఁగ నేఁగి తమ్ము

నేమని పలికింప - నిట్లని రపుడు
" అయ్యా ! యేమంద మ - య్యసురేంద్రవైరి
కయ్యంబునకు వచ్చి - కాంచనరథము 822
మీఁద జానకిఁ దెచ్చి - మెడ తెగఁగొట్టి
మేదినిఁ బడఁగ మా - మీఁద వ్రేయుటయుఁ
బోరాడ నిఁక నేమి - పుణ్యంబటంచు
నోరామ ! తిరిగి మే - మురక వచ్చితిమి
ఏమి సేయుద" మన్న - యీమాట వినక
యామున్నుగా ధాత్రి - నవశుఁడై వ్రాలి
కపు లుపచారముల్ - గావింపఁ దెలిసి
యపుడు " హా సీత ! సీ - తా ! యంచు నడలి
పొరలాడ తానన్నఁ - బొదువుక యేడ్చి
పరితపించి సుమిత్ర - పట్టి యిట్లనియె. 823

—: శ్రీరాముఁడా వృత్తాంతము నిజమని దుఃఖింప లక్ష్మణుఁడాతని నోదార్చుట :—

" ధర్మమార్గ ప్రవ - ర్తనుఁడవు నీదు
ధర్మంబు నీయాప - ద హరింపదయ్యె !
స్థావరజంగమ - సమితి చందమున
నీవిధంబున ధర్మ - మెవ్వఁడు చూచి
నెఱుఁగరేనియు నిన్ను - నింతటిమూర్తిఁ
బొరలంగ నోర్చి న - ప్పుడె ధర్మమనుచు
నున్నదియే ధాత్రి - నొకటి ? యధర్మ
మన్నమాటయు నర - క్యము నాకుఁ జూడ ?

కాదేని యారాదశ - కంఠుండు నిరయ
వేదనలకుఁ బొంది - వెతనొందుగాక 8240
యిటులుండ నేర్చునే - యిట్టిసామ్రాజ్య
పటుదురంధరతాను - భవ జయశ్రీల ?
నీకు సుఖంబు వా - నికి దుఃఖమైనఁ
గాక ధర్మాధర్మ - కర్మరూపముల
ఫలములు విపరీత - ఫలములై వచ్చి
నిలిచిన నెయ్యది - నిశ్చితార్థంబు ?
అంత యేమిటికి ప్ర - త్యక్షవిరుద్ధ
మింత ధార్మికునకు - నిట్టి యాపదలు
పౌరుషంబున ధర్మ - ఫలము చేకూడు
నేరికి నన్నట్టి - యెడ నదియేల 8250
ధర్మ మొక్కటి యని - తలఁప శౌర్యంబె ?
శర్మంబు విజయంబు - సమకూర్పఁజాలు
నుడివోదు నొచ్చిన - నోర నొక్కరుని
విడుతువో చేపట్టి - విద్వేషినైన
నాడ నేరుతువో రెం - డవమాట నీవు
చూడనేర్తువో పర - సుందరీమణుల
నెదురింప శక్తులో - యింద్రాదులైన
నెదురు మేలునకు స - హింపవో మదిని
నాచరింపవో తండ్రి - యానతి నీవు
చూచి శ్రేయవో రాజ్య - సుఖవైభవములు 8260
ధర్మమెంచని యస - త్యంబని వీర
ధర్మంబుగాని సేఁ - తలకెల్లఁ జొచ్చి
చేటువ కొడఁబడి - నీవుకు లేని...

యాటలాడిన నీకు – నాపదల్ రావి
లేని సత్యంబుఁ గ – ల్పించితి తండ్రి
కేనెఱుంగఁగ నీకు – నీఁడె రాజ్యంబు
వెనుకగదా కైక – వేడబంబులకు
మనసొగ్గి యడవికి – మనలఁ బొమ్మనియె
పుత్రుండవని సిగఁ – బువ్వులు చుట్టి
శత్రుత్వమునఁ బంపు – జనకుని మాట 8270
త్రోయక మేమెంత – త్రోచి చెప్పినను
సేయని ఫలమెల్ల – చేకూడె నిపుడు
రాజైనవాఁడు ధ – ర్మ మధర్మ మనుచు
యోజింప కాత్మప్ర – యోజనంబులను
సమయోచితంబైన – జాడ వర్తిలక
సమకూడునే రాజ్య – సౌఖ్య భోగములు
త్వష్ట పుత్రునిఁ జంపి – ధరణీధరారి
యిష్టిఁ గావించి మా – యించె పాపములు
కలిమిఁ గల్గినవాఁడు – గావించు పనులు
చులకగాఁ జేకూడి – శుభము లొసంగు 8280
నచలాగ్రమునఁ బుట్టి – యవనికి డిగ్గి
యెచట వెల్లువ చూపు – నేఱుల రీతి
వదలక మహీ నర్థ – వంతుని క్రియలు
కొదవలన్నియుఁ దీఱి – కొనసాగుచుండు
తలఁపు వెంబడి నిర – ర్థకుని కార్యములు
తలకూడి రావు నై – దాఘ వేళలను
వంక సంకరములో – పరిపాటి కాల్వ
లింకిపోయిన రీతి – నెదిరంబుగాని

కలవాఁడె చుట్టముల్ - గలవాఁడు కులము
గలవాఁడు నేరుపు - గలవాఁడు బుద్ధి 8290
గలవాఁడు చెలువంబుఁ - గలవాఁడు విద్య
గలవాఁడు శౌర్యంబు - గలవాఁడు గాక
మదిమది నుండి సం - పదఁ జూఱలిచ్చి
యధముని రీతిఁ గా - రడవులు పట్టి
పేదలైనపుడె త - ప్పెను నీదు విక్ర
మాది చర్యలు భస్మ - హవ్యంబు లట్లు
నర్థంబుచేత ధ - ర్మాదిమపూరు
షార్థముల్ చేకూడు - నదిలేని కతన
నయమెక్కడిది "నిర్ధ - నస్యమృతస్య
చ" యనవచన మ - సత్యంబు గాదు 8800
పరమార్థముగ నిహ - పర సమసౌఖ్య
కరముకా ధర్మార్థ - కామమోక్షములు.
అర్థహీనుఁడవు నీ - వగుటచే నీయ
నర్థ యోజనచేత - నన్నియుఁ జెడియె
జలదాగమమున న - క్షత్ర గ్రహాళి
కలిగియు నేరికిఁ - గనుపించ నటుల
నాబుద్ధి గాదని - నాఁడాచరించు
నీబుద్ధి నయ్యో ని - న్ని యనర్థములును
పాతకి యగు తండ్రి - పలుకాచరించి
సీతా! యటంచు నే - డ్చిన నేమి గలదు? 8810
ఇల వోయినప్పుడె - యిల్లాలు వోయె
దెలిసి యుండుదు నేఁడు - దెలిసెనే మీకు?
ఇంక నేల విచార - మేడ్చి తేఁగలమె

పంకజాక్షిని సీతఁ - బ్రాణంబుతోడ
సీతకే మనము వ - చ్చితిమింక మీఁద
సీతఁ జంపిన యింద్ర - జిత్తుఁ బోనీక
యిప్పుడే నేనేఁగి - యెందెందు డాఁగి
తప్పించుకొనిన పా - తకిఁ బట్టి తెచ్చి
యమ్మవారల పద - ప్రాంతంబునందు
నమ్మి దీసుక వాని - యాఁదలఁ దఱిగి 8820
బడిబిగాఁ ద్రిప్పించి - బడిసిపో నైచి
కడమ దైత్యుల మ స్త - కంబులు గొట్టి
యాలంక మామకా - స్త్రానల సెంతి
మాలికలందు భ - స్మము చేసి కూల్చి
రావణుఁ బుత్ర పౌ - త్రయుతంబుగాఁగఁ
జేవాడి మెఱసి కా - శిగ మానిదాజ
పాలితాస్త్రములకు - బలివెట్టి కాని
తేలి రానిక నమ్మ - లింపుఁడు మీరు
సంగరోద్యోగంబుఁ - జాలింపమీకు
సంగతిరే ? శరాస - నముఁ గైకొనుఁడు." 8830
అనుచు నుండఁగ నద్ద - శాననానుజుఁడు
తన మంత్రులును దాను - తగినవానరుల
నచ్చటచ్చట నుంచి - యచటికిఁ జేర
వచ్చి లక్ష్మణునిపై - వ్రాలి శోకమున
నున్న రామునిఁ జెంత - నున్న వానరులఁ
గన్నులఁ జూచి యం - గము కంపమొంద
నది యేమి యనివేడ - పవనిజ చంద
ఖిదిఘని సౌమిత్రి - యొఱుఁగఁ బల్కుటయు

నగుమోముతో దశా - నన సోదరుండు
మొగిడించి కేలు రా - మున కిట్టులనియె 8840

—: విభీషణుఁడు శ్రీరామునికి నిజస్థితి నెఱింగించి
కర్తవ్యమును బోధించుట :—

"దేవ! మీరింత చిం - తిలుదురె పరమ
పావని సీతఁ జం - పఁగ నెవ్వఁడోపు?
హనుమంతు మాట య - థార్థంబు గాదు
వనధి యింకె నటన్న - వైఖరిఁ దోఁచె
రావణు చిత్త మె - అంగనే యేను
దేవి నిమ్మని పల్కఁ - దెగఁ జూచె నతఁడు
చంపువాఁ డేఁటికిఁ - జంపు నొక్కకరిఁ
బంపి దైత్యులనెల్ల - బవరంబులోన
జానకి కొఱకునై - చచ్చువాఁడింతె
కాని యాయమ్మపైఁ - గలుషింపఁ డతఁడు. 8850
అయింద్రజిత్తు మా - యాసీతఁ దెచ్చి
యాయన ముందఱ - నటు సేయ నోపు
నది చూచి నిజమని - యాంజనేయుండు
పదరి భీతిని విన్న - పము చేసినాఁడు
వాఁడు నికుంభిలా - వని కేఁగి యచట
వేడి వేలుపుఁ గొల్వ - వెండి వంచించె
యీలక్ష్మణుని నన్ను - నెల్లవానరుల
నాలంబునకుఁ బంపుఁ - డతని హోమంబుఁ
గడతేఱనీక వి - ఘ్నము లాచరించి
కడతేర్తు మతని ల - క్ష్మణుని బాణముల!" 8860

అనుచు హితంబుగా - నాడిన మాట
వినియు నమ్మకయున్న - వెండియుఁ బలికె
"అయ్య! సీతమ్మని - నంపినఁ గాక

—: ఇంద్రజిత్తుచేయు హోమము పూర్తిగాకమునుపే లక్ష్మణుని నింద్రజిత్తుపై పంపుమని విభీషణుఁడు చెప్పుట :—

కయ్యంబులోఁ గెల్పు - గలుగదు మనకు
నదియు నిప్పుడె కాని - యాహోమమతఁడు
కొదఁ దీర్చుకొనిన మా - ర్గాన నెవ్వఁడోపు?
వజ్రాయుధము దాన - వశ్రేణి మీఁద
వజ్రి పంపిడిన కై - వడి వానిఁ దునుమ
సౌమిత్రి దక్కంగఁ - జంపలేఁ డొకఁడు
తామరసాసను - తలనాఁటి వరము 8870
హోమ మీడేరిన - నొరుల జయింప
హోమవిఘ్నము సేయు - నొరుచేతఁ జావుఁ
గలిగియున్నది యట్లు - గావునఁ దడయ
వలదు పంపు" మటంచు - వాకొనుటయును
నినుమాఱుగాఁ బల్కు - హితుని వాక్యములు
వినియు నమ్మక రఘు - వీరుఁ డిట్లనియె
"విననైతి లెస్సగా - వేసట లేక
వినుపింపు మార్తిచే - విలపించు కతన
తెలివి చాలక యుంటి - తెలియంగ మఱలఁ
బలుకు" మీవన వంశ - పావనుండనిన 8880
"అయ్య! వరంబిచ్చె - నజుఁడింద్రజిత్తు
కయ్యంబులను గెల్వఁ - గామించి యడుగ

కామగస్యందన - కవచ కోదండ
భీమాస్త్రకోటు ల - ర్పించి యా నలువ
బ్రహ్మాస్త్ర మొసఁగి కో - పముగాఁగఁ బిలిచి
బ్రహ్మ వేఱొకమాట - పలికె వానికిని
"నీహోమ మంతయు - నెఱవేఱె నేని
యాహరిహయ ముఖ్యు - లడ్డంబుగారు.
అందున కొకవిఘ్న - మన్యుల చేత
నొందినవారిచే - నొలియుదు వీవు 8390
తలఁచు" కొమ్మని పల్క - తనకది మొదట
తెలివిడి యగుట నొ - త్తిలి దెల్పవలసె
వేలిమి కడతేర - వేలిచి వీఁడు
కేలవిల్లంది వా - కిలి వెళ్లెనేని
యిన్నాళ్లవలెఁ బోవఁ - డిందఱఁజంపి
మాన్నిటిలో నూఁచ - ముట్టుగా నీడ్చి
యినుమారు మోసపో - యిన వాఁడు గాన
తనగెల్పు నమ్మి పోఁ - దలఁపఁ డప్పాలికి
కావున నిపుడె ల - క్ష్మణు మముఁ గూర్చి
యీవేళఁ బనిచిన - యేమెల్లఁ గూడి 8400
సమయించెద మతండు - చచ్చినఁ జాలు
సమసె రావణుఁడు - నీచరణంబులాన
సీతను మఱలంగఁ - జేకూర్చికొనఁగ
నీతలఁపున నున్న - నిజమయ్యెనేని
యిదిరెమ్ కార్యంబన - హితుని వాక్యములు
మదిమెచ్చి రవివంశ - మణి యిట్లుపలికె

"సత్యంబు నీమాట – సరిపోదె యోగపట
కృత్యంబువాఁడు లం – కేశ నందనుఁడు
మాయావియగు సీత – మాటకు నదిగొ
ఛాయమై యున్నది – చనుఁడు వేగమున" 8410

—: శ్రీరాముఁడు లక్ష్మణు నాశీర్వదించి యింద్రజిత్తుపై యుద్ధమునకుఁ బంపుట :—

అనుచుఁ దమ్ముని – జూచి "యంగదముఖ్య
వనచరావళియు రా – వణ సహోదరుఁడు
పిఱుఁదఁ గొల్వఁగ నికుం – భిల కేఁగి దనుజ
వరకుమారు జయించి – వత్తువుగాక !
పొమ్ము" న్న తూణీర – ములుఁ గవచంబు
నమ్ములు విల్లు న – స్త్రాదులు దాల్చి
యన్నకు వలవచ్చి – యగచరుల్ దనకు
వెన్నాసగా పోవ – విపినంబుఁ జేరి
యాచుట్టు నున్న చైత్య – శ్రేణిఁ జేరి
చూచి హోము మొనర్చు – చో వానిఁ గాంచి 8420
యంగద జాంబవ – దాంజనేయాది
సంగర నిపుణుల – జతఁ గూర్చియున్న
రామకార్య ధురం – ధర కళానిరూఢు
సౌమిత్రిఁ గని విభీ – షణుఁ డిట్లు పలికె
"కావలిఁ గాచు రా – క్షసులను మొదట
దావ నేయుఁడు వీరు – సమసినం గాని
వాఁడు రాఁడని సేయ – వచ్చినఁ గాని
నేఁడు మూలఁడు గెల్వ – నిజము మీ" కనుచుఁ

జేయిచూపిన కపి - శ్రేణి యచ్చటికి
డాయఁగ నేగి కొం - డలు భూరుహములు 8430
పెకలించి వైచినఁ - బెదిగి దానవులు
చకచక ప్రభలీను - చంద్రహాసములుఁ
దోమరముసల శ - క్తులు బ్రయోగించి
చేమించి ముంచి వ - చ్చిన లక్ష్మణుండు
నారి సారించి బా - ణ ప్రహారములు
ఘోర రాక్షసకోటిఁ - గుప్పలు వ్రేయ
రావణతనయుఁ డా - గ్రహముతోఁ గట్టు
కావిధోవతులూడ్చి - కడఁ బాఱవైచి
కలని సింగారంబుఁ - గైకొని కైదు
వులు దాల్చి రథము ద - వ్వులనుండి తెచ్చి 8440
సారథిఁ బిలిచి యె - చ్చరికించి యెక్కి
దారుణ తరరణ - ధ్వని మిన్నుముట్ట
దానవ వీరులఁ - దఱిమి వధించు
వానరముఖ్యుఁ బా - వనిఁ దేఱిచూచి
కొన్ని యమ్ములు మీఁదఁ - గోపించి వైవ
నన్నియు వారించి - హనుమంతుఁ డనియె
"కైదువుల్ మిక్కిలి - గలవు నాకనుచు
జోదవై పోరఁ జూ - చుట నీకుఁ దగదు
నాతోడ నొంటిఁ బె - నంగి నాముష్టి
ఘాతచేఁ జావకఁ - గడతేఱితేని 8450
నినుఁ గన్నవాఁడె తం - డ్రి ధరిత్రియందు
నినుఁ గన్నదియె తల్లి - నీకు నోడితిని
రమ్ము చూత"మటన్న - రావణ తనయుఁ

దమ్మాట విని యట్ల - హాసంబు చేసి
కదియఁ జూచు తలంపుఁ - గని విభీషణుఁడు
మది భయమంది ల - క్ష్మణున కిట్లనియె.
"సౌమిత్రి! పవనుజుఁ - జంపెను జంపె
దీమంబు మనకు నా - ధీరమానసుఁడు
వాఁడె మార్కొనుచున్న - వాఁ డింద్రజిత్తు
వాఁడి తూపులచేత - వారింపు మతని" 8460
అనిన నెంతయు నాగ్ర - హమున వాయుజునిఁ
జెనకఁ జేరిన యింద్ర - జిత్తు వీక్షించి

—: విభీషణుఁ డింద్రజిత్తునుఁజంపం బ్రోత్సహించుట :—

"చూడుము వీని తే - జోమూర్తి యగుచు
వీఁడు హోమము నింద - వేలిచె నేని
నిలుతురే యిచట యి - న్నిచుని నాజుల
వని కేఁగ నిచ్చిన - వచ్చు నాపదలు
మనలను గికురించి - మఱలి హోమంబుఁ
గొనసాగఁ గావింపఁ - గోరియున్నాఁడు
పోవనీయకు" మన్న - పోటజ్జగన్న
రావణసుతుని శ్రీ - రామానుజుండు 8470
"వచ్చితి నీకు నా - వలసిన జగడ
మిచ్చెదఁ గనిపించి - యిఁకఁ బోవరాదు
తూపు లేయు మటన్న - దురముపై బుద్ధి
దోఁపక హోమంబు - తుదిముట్టదయ్యె
యేమి సేయుదు పని - యింద్రజిత్తుండు
సౌమిత్రి విన విభీ - షణుఁ జూచి పలికె,

—: ఇంద్రజిత్తు విభీషణుల పరస్పర సంవాదము :—

" పినతండ్రివై యుండి – పెద్దవై యుండి
తన కిది తగు నిది – తగదని యెఱిఁగి
యక్కటా ! పరులకు – నవకాశమిచ్చి
రక్కసకుల మకా – రణము త్రుంచెదవు 8480
తనమీఁద తెగుదురె – తనయుండఁగానె
దను జేంద్రుఁడును నీవు – తనకొక్కరూప
యేమందలము గల్గి – యీతఁ డీరీతి
రాముని కడకుఁ జే – రంగ సహించె
మాతండ్రి యను నభి – మానంబు హృదియ
శాతశల్యంబుగాఁ – జాల వ్రేఁగెదను.
అట్టి యేనొక్కఁ కీ – డైన నీయెడల
నెట్టిచోఁ జేసితి – నే నాకు నలుగ
మాకు నొంటక పోయి – మాఱ్తునిఁ గూడి
యాకొల్వు నీకు ము – ప్పానదు గాన 8490
నేరీతిఁ బిలిపింతు – నితని నేననుచు
మారావణునకు వే – మాటుఁ దెల్పుదును
కడనున్నవాఁడవు – కడనుండ కిట్లు
చెడఁ జూడ నేమి చే – సితి నీకు నేను ?
ఇంటికిగాని వాఁ – డితరుల కీతఁ
డొంటునే యనివారు – నొచ్చమెన్నుదురు
ద్రోహ మెవ్వరు సహిం – తురు దొరల్ కార్య
దాహంబుచే నోర్చి – తాఱుదు రపుడు
నీకీడు కడపట – నీకనుభవము
మాకేమి" యన్న కు – మారునిఁ జూచి 8500

కలుషించి కటములుఁ – గవల సీక్షించి
పెలుచు మాటలతో వి – భీషణుండనియె.
"ఓరి! మూఢాత్మ! నా – యుల్ల మెల్లపుడు
మీఁ రెఱింగియు నేల – నించ నాడెదవు
దనుజాన్వయంబునఁ – బాజనించియును
మనసులోన నధర్మ – మార్గ మెన్నుదు న!
పరుల సొమ్ములకును – పగుఱ కాంతలకుఁ
గొఱమాలి ప్రాల్మాలు – క్రూరాత్మకులను
నెవ్వాఁడు కాలిన – యిండ్ల నే పేంతి
దవ్వుగాఁ దొలఁగు నా – తఁడు మేలుఁగాంచు 8510
దుర్జనులగు వారి – తో ప్రాస్త్యమాని
వర్జింప నీతి మా – నంటి సాధులకు
పట్టిన పామును – పాఱంగ స్తైచు
నట్టికై వడిని మీ – యాశ మానితిని
పరవధూగమనంబు – పాపవర్తనము
సురవిరోధము ముని – స్తోమ హింసయును
మత్తప్రచార దు – ర్మానముల్ క్రూర
చిత్తంబుఁజూచి వ – ర్జించితిఁ గాక
చెప్పిన బుద్ధులు – చెవిఁ జేర్పఁడనుచుఁ
దప్పు మోపుదు నె మీ – తండ్రిప్పై నేను 8520
ఘనములు గిరులపైఁ – గప్పిన యటుల
దనుజవరేణ్య ను – త్తమగుణావళులు
యానీచగుణముల – యుఱుకునం డగిలె
గాన యేనెడవాసి – కడకుఁ జేరితిని
మీతండ్రి గడవనే – బంటి కీవు గొఱత

మాతండ్రి వలసిన – మాడ్కి దూషింపు
మందు నేమి గొఅంత – మైనట్టులయ్యె
నందఱితో రావ – ణాసురుఁ బట్టి
పొలియింప కేనేల – పోవుదు నేఁటి
కలనిలో విలయాగ్ని – కల్పనీరంధ్ర 8530
రామదివ్యాస్త్రప్రభా – రాపరంపరల
మోమోటమేల నీ – ముందఱఁ దనకు
బెల్లింపులను నిన్నుం – భిళ కీవు మఱల
వెళ్ల నెంచెద వేమొ – విడువము గాని
మఱలిపోనీదు ల – క్ష్మణుని దివ్యాస్త్ర
పరిధి చుట్టుక నిన్నుఁ – బడనేయు గాని
పోనీయ రీకపి – పుంగవుల్ నిన్ను
దానవులను బట్టి – దండింతురిపుడు
చిక్కితి వెక్కడ – చేరెదు మింటి
చక్కిపోరాడ భి – చారహోమంబు 8540
సేయనీయఁడు నిన్ను – శ్రీరాము తమ్ముఁ
డాయతభుజశక్తి – నరికట్టుకొనియె
పాటి దప్పెను నీకు – బ్రహ్మవరంబు
చాటి చెప్పితి" నను – సమయంబునందు
"అయ్య! నాభుజవీథి – యందు వసించి
కయ్యంబు సేయుమీ – కలుషాత్ముతోడ
యీనేలపై నిల్వ – నేల?" యటన్న
తానుదయాద్రిపై – తరణియపోలి
పావని మ్మదులాంస – భాగంబునందు
తా వసించిన సుమి – త్రాపుత్రుఁడుట్లి [illegible] 8550

—: లక్ష్మణ యింద్రజిత్తుల యుద్ధము :—

" విల్లు కేలధరించి – వీరుఁడవగుచు
భల్లంబు లేరిచి – పట్టి నాయెదుట
నిలిచినంతనె చెల్లె – నీదుపంతంబు
తొలఁగి పొమ్ముటుగాక – తొడరెదవేని
కపులతో నిను లయ – కాలప్రచండ
తపనమయూఖ ప్ర – తాపాస్మదీయ
కనకపుంఖశిలీ ము – ఖప్రకాండముల
ననిలోనఁ దెగటార్చి – యమపురి కనుతు
నన్నదమ్ములు మీర – లంగముల్ మఱచి
నిన్న రాతిరి నాడు – నిశితాస్త్రములను 8560
పడిన పాటులు దలం – పక యింతలోన
మడసిపోవఁగఁ గ్రొత్త – మానిసివైతె ?
తానొక్క కడనుండి – దాయాదివగుట
చేనిన్ను నొప్పగిం – చెను నాకుఁ దెచ్చి
యతని వెంబడివచ్చి – యడవులవెంట
హితమతి గాచుట – కిది ఫలంబయ్యె
దూదిలో నిడు నిప్పు – దునుకయు పోలి
నాదివ్యబాణ సం – తతి రవుల్కొనిన
గపులెల్ల నీరస – గహనంబు మాడ్కి
నిపుడె కూలుదు రెప్పు – డెవ్వరుదిక్కు. 8570
మొఱఁగవో నీవు వా – రెఱఁగరో నన్ను
యూరక విభీషణుం – డుపదేశ మొసఁగఁ
దతిఁ జూచి' విధివిహి – తంబుద్ధికముగ
రతి ' [illegible] – ర్థంబు సేసితివి

నాబాణములకు బ్రా - ణములిచ్చి పడిన
గూబలు గృధ్రముల్ - గోమాయువులును
కండ లీడ్చుక తినఁ - గాఁ జూచి యేడ్చి
భండనంబున రఘు - పతి యీల్గఁగలఁడు
చెడక పొ''మ్మన నింద్ర - జిత్తునిఁ జూచి
కడు నాగ్రహించి ల - క్ష్మణుఁ డిట్లు పలికె 8580
"రావణతనయ! శౌ - ర్యము గలవాని
కీ వట్టి మాటల - నేమి ఫలంబు
జగడించి యంతయు - సరిచూచుకొమ్ము
తెగివచ్చి నీవు నె - దిర్చి పోరాడ
నేరక మైడాచి - నింగికి నెగసి
చోరకర్మమునకుఁ - జొచ్చి మున్నీవు
కావించు నేల ని - కర్మముల్ నీతి
కోవిదులెల్ల నె - గ్గుగఁ దలంపుదురు.
అది యెల్ల నొక్క సా - హసకృత్యమనుచుఁ
బదర నేఁటికి సిగ్గు - వదల నాయెదుర? 8590
పోనీయ నిపుడే చం - పుదు''నని యెగిరి
యేసు నారాచంబు - లేర్చి యేయుటయు
వాఁడు మూఁడమ్ముల - వైదేహి మఱఁది
గాడ నేసిన సరి - కట్టు నొంచుటయుఁ
గరలాఘవంబునఁ - గమనీయదివ్య
శరలాఘవమ్ముల - సరివోరిరపుడు
గండభేరుండముల్ - గగనంబు నందు
రెండుఁ బోరెడుగతి - రెండుగ్రహములు

పోరాడు కైవడిఁ – బుడమిపై దనుజ
వీరుండు నూర్మిళా – విభుఁడు నొండొరుల 8600
వృత్ర దేవేంద్రుల – విధమునఁ గొంకె
పత్త్రవర్గంబు ల – భ్రంబుల రీతిఁ
గురియుచో దనుజేంద్రు – కొడుకుపై నలిగి
శరము వూనఁగ శుభ – శకునంబులైన
నవిచూచి దానవేంద్రానుజుఁ "డేయు
మనశుగా నతని మీ – లయ్యెడు నీకు
తోఁచెను వానికి – దుర్నిమిత్తములు
కొంచ బోలెడు నింక – కొఱగాడు వాఁడు"
అన నతిఘోర సా – యకముల వాని
తనువు నొప్పింప నం – తయు మూర్ఛమునిఁగి 8610
తోడనే తెలిసి స – త్తువకొద్ది దొడిగి
యేడు బాణంబుల – నేసె లక్ష్మణుని
పది తూపులను నేసె – పవమానసుతుని
నదరక పినతండ్రి – నమ్ములముంచె
నతని క్రేటులకు రా – మానుజుండాత్మ
ధృతి వదలక వాని – దెసఁ జూచి పలికె.
"నీవు ప్రయోగించు – నిశితబాణములు
పూవులవలె నాఁటి – పోవుటే కాని
యావంత యావంత – యైన నే నెఱుఁగ
లావింత మాత్రమై – లక్ష్మణుతోడఁ 8620
బోరి ప్రాణములతోఁ – బోయెదననుచుఁ
జేరితివే!" యని – చిఱునవ్వుతోడ
వాని మే మఱువు చే – వడిఁ బడవైచి

నానాస్త్రములఁ గేత - నమ్ముఖండించి
తనువు నొప్పించిన - ధరణీధరంబు
వనరాసి గనుపట్టు - వైఖరినుండి
కోపించి పెల్లార్చి - గుణము మ్రోయించి
తూపుల సౌమిత్రి - దొడిగిన జోడుఁ
బొడిపొడి చేసి ని - ప్పులు గన్నుఁగొనల
జడగొన నిరువుర - స్త్రములఁ గప్పటయు 8630
సమశక్తిఁ గుశపరి - స్తర కాగ్నులనఁగ
నమరి పూచినకింశు - కాగంబులట్లు
నన్యోన్యజయకాంక్షు - లై యప్రమాణ
మన్యువులను విక్ర - మంబుల మించి
పోరెడు వేళ నా - ప్తుఁడు గాన తగదు
వారలు దాను రా - వణసహోదరుఁడు
నెచ్చరింపుచు గొట్టుఁ - డేయుఁడటంచు
నుచ్చరింపుచుఁ గపి - వ్యూహంబుఁ దేర్చి
తనచేతనైన స మా - స్త్రము తాను గొంత
దనుజసేనలఁ జంపి - "తారాకుమార 8640
జాంబవంతసుషేణ - శతబలిపనస !
వెంబడి రండు పో - విడవకుండితనిఁ
గుంభ ప్రహస్త ని - కుంభ ధూమ్రాక్షు
కుంభకర్ణ నరాంత - కుని మహోదరుని
నతికాయ యూపాక్షు - నావహాభూమిఁ
బ్రబలిన యాడినయట్లఁ - బట్టి చంపితిరి
చేయూఁతలను మీరు - సింధువుఁ దాటి
రామా యన్నలారా! మీఁ - దొక విల్లుకాల్వఁ

దరియింపఁ జేసి యిం – పఁజు గూఁడి వీనిఁ
బోరిఁగొనుఁ జెక్కడఁ – బోవు మీరయుదుగ ? 9650
ఒంటిగాఁ జిక్కె వీఁ – ఢొకఁడు త్రిలోక
కంటకునకు నేఁడు – గడయైన వాఁడు
వాఁడె చచ్చిన దశ – వదనుండు వచ్చి
నాఁడు స్వామిహితంబు – నామది నెంచి
చెప్పెదఁ గాని నా – చేఁ గాక యునికి
దప్పించుకొన లేదు – తనయుండు గానఁ
జంపఁ జేయాడదు – చంపెదననుదుఁ
డెంపు చేసుకవచ్చి – తేరి చూచినను
కన్నీరు దొరిగెడు – కడుపులో మరులు
చున్నది వీఁడు నా – యురముపైఁ బెరిగి 8660
నా పొత్తుమాని యె – న్నఁడు భుజియింపఁ
డీపట్టి యీపాప – మేమి పల్కుదును "
అని తలవాంచుక – యవ్వాలి కరుగ
వనచరులా జాంబ – వంతునిఁ గూడి
దానవులను గిట్ట – ధరణీధరముల
చేనొచ్చి తరువుల – చేత మర్దించి
యేపు చూపిన వేళ – యింద్రజిత్తుండు
చాపనిర్ముక్త దు – ర్జయ మహాస్త్రముల
సౌమిత్రి నేయ ల – క్ష్మణుఁ డాగ్రహమునఁ
జేమోడ్పుటయు దొనఁ – జేరనిడ్పుటయు 8670
శరమేర్పుటయు వింట – సంధించుటయును
గురి ప్రేయుటయు చేత – గొని [illegible]
ఖంగు ఖెంగుమటంగు – ఘల్లు ఘల్లు

రింగుచు తదనుసా - రిధ్వనుల్ నిగుడ
దనుజుని పై నాఁట - దశరథసుతుని
దనుజుఁడు నాఁటింప - ద్వంద్వయుద్ధమున
మిన్నెల్ల నమ్ములై - మెఱయు మేఘముల
నున్నట్టి రవిచంద్రు - లో యన వారు
కాండపరిచ్ఛన్న - గాత్రులై నెత్తు
రొండొరువుల మేన - నోడికల్ గట్ట 5680
జగడింప కావిరి - చదలెల్ల గప్పెఁ
బొగలెల్ల దిక్కులఁ - బొదువుక వచ్చె
గతిఁదప్పి గ్రహతార - కానివహంబు
క్షితి చలియించె ఘో - షించె పయోధి
రావెఱచెను సమీ - ర కిశోరకములు
దేవతలకు గుండె - దిగులు రక్కొనియె
మునులు ధాత్రికి సేమ - ములు గోరిరసుర
వనితల కన్నీరు - వరదలై తొరగె
నంత లక్ష్మణుఁడు కా - లాంతకు రీతి
సంతన కట్టైన - జవతురంగముల 5690
నల్లన మేనుల - నాల్గింటి నన్ని
భల్లంబులను గ్రుమ్మి - పడిపోవ నేసి
వేఱొక్కటి నిశిత - విశిఖంబు తొడిగి
సారథి మస్తంబు - సమరోర్విఁ గూల్చె
మేలు చేయైన సౌ - మిత్రినిఁ జూచి
శూలిపో యన రథి - సూత కృత్యములు
తానె యేమఱక యు - ద్ధము చేసి యలసి
లోనైన చందమూ - లోకించి కపులు

మంచుచు శరభప్ర - మాదులఁ గూడి
దండనె గంధమా - దన శరభులను 8700
నడచిపై దుమికిన - నాల్గుచోటులను
మడిసిపోయిన తన - మరణం బెటింగి
యరదంబు డిగ్గి శ - రాసార వృష్టిఁ
బరగించి సౌమిత్రి - ప్రల్లదం బణఁచి
ముక్కాక చేసి పై - మొనసిన కపుల
యుక్కణగించి పై - త్యుల నెల్లఁ బిలిచి
" అరదంబు లేదయ్యె - నరుల జయింప
తరిగాదు తనకు నం - దఱు మీరు గూడి
యుద్ధంబు నిలిచి క - య్యము చేసి వారి
కొడ్డుగా నాఁగి నా - కూరట యుండు 8710
యీసంజచీకటి - నెఱుఁగరాకుండ
మీసందడిని నాదు - మొయిడాఁచి పోయి
లంకలో రథమెక్కి - లఘుగతి వత్తు
నంకంబునకు " నంచు - నప్పుడ పోయె

—: లక్ష్మణుఁ డింద్రజిత్తుని పరలోకగతునిఁ గావించుట :—

వేఱొక్క తేరెక్కి - విజయాధికాంత
నారావణ కుమార - శాగ్రణి వచ్చెఁ
అచ్చెరువునఁ గపు - లందఱు జూఁచి
రిచ్చలు వడి వీఁడు - రెండవ తేరు
నెక్కక తావచ్చె - నెక్కడఁ లిగె
నిక్కడ నని ధైర్య - మేది సౌమిత్రి 8720

పొంతవారల వెడ - పుంఖాను పుంఖ
దంతన్యమాన కో - దండ నిర్ముక్త
వరదత్త వివిధది - వ్య శరప్రపంచ
పరివేషగతచండ - భానుఁడై నిలిచె
వానరావళి నొంప - వనజజు మఱుఁగు
దీనులై చొచ్చిన - దివిజు లోయనఁగఁ
దన వెనుకకుఁ జేర - దశరథాత్మజుఁడు
కనుగల్గి కనకపుం - ఖ శిలీముఖముల
విలు ద్రుంచుటయు వాఁడు - వేఱొక్క ధనువు
చలమునఁ బూనిన - సాయకత్రయిని 8730
ఖండించి శరపంచ - కమున దానవుని
కొండవంటి యురంబు - గ్రుచ్చి పాఱంగ
వేసిన మొదనాఁటి - పంపున వెడలి
దూసి యావల ధాత్రి - దొలుచుక పడిన
వేఱొక్క విల్లంది - విశిఖముల్ గురియ
శ్రీరాము తమ్ముఁడు - చేకొని యునికి
మఱియు సారథినొక్క - మార్గణం బేసి
శిరముఁ ద్రుంచిన యింద్ర - జిత్తుఁ డేమఱక
సారథి తానయై - చక్రంబు రీతి
తేరు వోనిచ్చి కోఁ - తి బలంబు మీఁద 8740
సౌమిత్రి మీఁద న - స్త్రంబులు గురియ
రాముని సైదోడు - రాక్షసు మీఁద
మఱియు నమ్ములు వేయ - మార్గణ దశక
మురుశక్తి సౌమిత్రి - యురముపై జోడు
వేసిన నడుమనె - విశిఖముల్ బదులు

వ్రేసి త్రుంచిన ప్రైత్య - వీరుఁడు మఱల
నమ్ములు మూఁట రా - మానుజు నొగలు
గ్రమ్మ రక్తంబులు - గాడ సేయుటయుఁ
జెక్కు దూపులు రొమ్ము - ఛేదించి విల్లు
చక్కు చేసిన నిశా - చర వరాత్మజుఁడు 8750
"మర్మంబు లెఱిఁగించి - మాపిన తండ్రి
దుర్మార్గుఁడై వీఁడు - దోడుక వచ్చి
యింతేసి పనులు సే - యించుచున్నాఁడు
పంతగించిన యట్ల - పడసేతు నతని"
అని తనమీఁద రా - నవ్విభీషణుఁడు
పెనుగద సారించి - పెట్టు కొట్టఁగ
నాలుగు మారుల - నాల్గు తేజులను
కూలఁగొట్టిన నన్న - కొడుకు కోపించి
పటు బాహుశక్తిచేఁ - బట్టిన శక్తిఁ
గిటకిటమన పండ్లు - గీటుచు వ్రేయను 8760
నదిరాఁగ లక్ష్మణుఁ - డైదు తూపులను
పది తునియలు చేసి - పడసేయుటయును
నశనికల్పములైన - యయిదు తూపులను
దశవదనుని సహా - దరుఁడు సంధించి
ధూమ్యులు నిగుడంగఁ - దొణఁగి నొప్పించి
యామ్యాస్త్ర మతనిపై - నతఁడు సంధించి
పేర్చి వ్రేయుటయు కౌ - బేరాస్త్రముప్పు
డేర్చి లక్ష్మణుఁడు పై - నేయ నా రెండు
క్రౌంచముల్ పోరాడు - గతి నొరగయుచును
మించనేరక యువి - మేదినిం బడిన 8770

నాయింద్రజిత్తు రౌ - ద్రాస్త్ర మేయుటయుఁ
జాయగా వారుణా - స్త్రముఁ బ్రయోగింప
సౌమిత్రి గనుచుండ - సరివోరి రెండు
భీమావహంబులోఁ - బేనుక వడియె
నసురేంద్రసుతుఁ డన - లాస్త్ర మేయుటయు
నసముతో మగధక - న్యా కుమారకుఁడు
సౌరాస్త్ర మేసినఁ - జదలున రెండు
పోరాడి జంటగాఁ - బొలిసినఁ జూచి
యాసురాస్త్రంబు మ - హాసురుం డేయ
నాసన్న దివ్య శ - స్త్రాస్త్రమై రాఁగ 8780
యూర్మిళావిభుఁడు వా - యు మహాస్త్ర మేసి
నిర్మూలితము చేసి - నిలువక మీఱి
యేచి పై రాఁగ మ - హేశ్వరాస్త్రంబు
వైచిన నదివచ్చి - వారించి దాని
దివ్యాస్త్రముల వారె - దిర్చి పోరాడ
దివ్యులు మానులు - దేవర్షివరులు
చేరి సౌమిత్రి నా - శీర్వదింపుచును
"వీరాగ్రగణ్య! యీ - విమతు నీవేళ
నడఁగింపు మొక యమో - ఘాస్త్రంబుఁ దొడిగి
విడువకుమీ యని - వినఁ బల్కుచుండ 8790
మఘవ నిర్మితము స - మస్తాస్త్ర రాజ
మఖిల లోకారాధ్య - మరిదురాసదము
అప్రతిహతము ని - రస్తనిశాట
మప్రమేయము నైన - యైంద్రాస్త్ర మేర్చి

"మాయన్న సత్యసం - పన్నుండే ధర్మ
మేమేని బాటించు - నేని యా ప్రతిమ
పౌరుష నిధియేని - పంచిన యస్త్ర
యీ రాక్షసుని తల - యిలఁ గూల్చుఁ గాక!"
అని ప్రయోగింప మి - న్నంది యయ్యస్త్ర
మనలార్క శతసహ - స్రాభమై వచ్చి 8800
కుండల కోటీర - గురురత్న దీప్తి
మండితం బైనట్టి - మఘవారి శిరము
తెగఁగొట్టి యిలమీఁదఁ - ద్రెళ్లించి యస్త్ర
మగుడి లక్ష్మణు తూణ - మధ్యంబుఁ జేరె!

—: లక్ష్మణ విజయమునకు లోకము హర్షమునొందుట :—

కురిసెను పైనుండి - కుసుమవర్షంబు
మొఱసె పైయచ్చర - మురవ దుందుభులు.
ఆడిరి రంభాదు - లైన యచ్చరలు
పాడిరి నారద - ప్రముఖ గాయకులు 8810
పొగడిరి మౌనులు - బ్బుచుఁ జేరవచ్చి
మగిడిరి భీతి స - మస్త దానవులు
చల్లగా వీచెను - చందనానిలము
తల్లడంబులు మాని - ధరణీసురులకుఁ
గవులెల్ల నానంద - కలితులై రపుడు
జపహోమ యోగముల్ - జగతిపై మొలచె
జాంబవంతుఁడు విభీ - షణుఁడు నాలింగ

నంబులు చేసి మ - న్నన గాంచిరపుడు.
క్రొత్తగాయంబులఁ - గురియు రక్తములఁ
జొత్తిల్లి యలయిక - సోలుచు మఱలి 8820
వచ్చునప్పుడు జాంబ - వద్విభీషణులు
గ్రుచ్చి పట్టుకరాఁగ - గురుబాహు యుగళి
వారి మూఁపులవైచి - వసివాడు మొగము
భూరేణు పటలంబు - వొదువుక యుండ
ధృతిపూని కన్నులు - దేలవైచుచును
హితవానరానీక - మెడమీక కొలువ
గెలిచెదమని రాని - గెలుపుతో దైవ
బలమెల్ల దనపాలఁ - బంచుకొన్నట్టి
తమ్మునిఁ జూచి సీ - తా ప్రాణవిభుఁడు
నెమ్మది పేద పె - న్నిధిఁ గన్న కరణి 8830
గ్రక్కున లేవ రా - ఘవుని పాదముల
చక్క సౌమిత్రి యం - జలిఁ గూర్చి వ్రాల
నెత్తుక తొడలపై - నిడుకొని మేన
హత్తించి యాఁదల - యాస్వాదింపుచును
కన్నుఁగొనల నశ్రు - కణములు రాల
నెన్నఁడు నెట్టిచో - నెఱుఁగని యట్టి
సంతోషమునఁ గృపా - జలరాశిఁ దేలి
చెంతలఁ గూడివ - చ్చిన వారలెల్ల
"యింద్రజిత్తుని గెల్చె - నిపుడు నీతమ్ముఁ
డింద్రాదులును వాని - నెదిరింపలేరు 8840
వానితోడిదె లంక - వాఁడు రావణుఁడు
మేనుతోఁ బ్రాణమై - మించినవాఁడు

సీతమ్ముఁ డిందుచే - నీకృపా పాత్ర
భూతుఁడయ్యె" నటన్నఁ - బోయిన సీత
యప్పుడే కూడిన - ట్లతి సంతసమున
ముప్పిరి గొనఁగ రా - ముఁడు వారిఁ బలికె
"గెలుపు గైకొంటిని - కీశ పుంగవులు
తలఁచిన కార్య మం - తయుఁ గడ తేఱె
దశకంఠునకు వీఁడు - దక్షిణ భుజము
శిశువు లక్ష్మణుఁ డింద్ర - జిత్తుతో నదిరి 8850
జయమందునే విభీ - షణుఁ డంతవాఁడు
భయము దీర్పుచుఁగాచి - పనిఁగొని గాక
సుతునితో రావణా - సురుఁడును జచ్చె
నతఁ డెంతవాఁడ సా - ధ్యం బెద్ది యనకు!"
ననుచుఁ దమ్ముని పున - రాలింగనంబు
మనసుఁ దీఱఁగఁ జేసి - "మాయన్న! నీవు
మూన్నాళ్లె బలుగయ్య - మున నింద్రజిత్తుఁ
బూని చంపితి వెంత - పుణ్యుఁడ వైతి
సౌమిత్రి! యిపుడు ని - శ్శాత్రవం బయ్యె
నీమీఁద నాదు ప్రా - ణిక మెల్లనుంచి 8870
యాపదమాన్ప ది - క్కైతివి నిన్నుఁ
జూపెను నాపూర్వ - సుకృత వాసనలు
రావణాసురుఁ డేల - రాకుండు? వచ్చి
చావకపోఁడు నా - శరములచేత!
సీతఁ గైకొంటి కాం - చితి నేనయోధ్య
మాతండ్రి! యిఁకనను - మాన మేమిటికి!"

అని సుషేణునిఁ బిల్చి - యౌషధక్రియల
మును వానరుల గాయ - ములు నొప్పి మాన్పి
"సౌమిత్రి యంగంబు - చాల నొచ్చినది
తామసింపక చికి - త్స యొనర్పు మీవు 8880
విచికిత్స మానుమీ - వేళ" యనంగ
నుచితజ్ఞత సుషేణుఁ - డౌషధయాకు దెచ్చి
సౌమిత్రికిని విభీ - షణ వానరులకు
నామందు పిడిచి న - స్యముఁ జేయుటయును
నందఱు మునుపటి - కన్న నెమ్మేను
లందుఁ జెల్వొంది గా - యమ్ములు మాని
కాయముల్ వజ్రని - కాయముల్ గాఁగ
శ్రేయోధికారులై - శ్రీరాముచెంత
నెప్పుడు రావణుఁ - డెదిరించు ననుచు
తెప్ప ద్రేయక చెల - రేఁగి యున్నంత. 8870

—: ఇంద్రజిత్తు మరణమువిని రావణుఁడు దుఃఖించుట :—

చెడి విఱిగిన హత - శేషులు వఱచి
చిడుముడితో నింద్ర - జిత్తుని పాటు
నావిభీషణుఁడు తో - డై వచ్చి మర్మ
మావల నెఱిఁగించి - యదటణంచుటయు
వినుపింప విబుధారి - విభుఁడొక్కజాము
తన మేనెఱుంగక - తడవు మూర్ఛిల్లి
మిత్రులు బోధింప - మెల్లనే తెలిసి
పుత్రశోకంబునఁ - బొరలుచుఁ బలికె

"ఇంద్రుని చెఱసాల - నిడువాని రాను
చంద్రుని తమ్ముఁడే - జగడించి గెలిచె 8880
యమునకు వెఱవ నేఁ - డాదిగా నతని
భామముడిక్కై వీఁగి - పోవంగ వలసె
నీపాటు తనకొక్క - నికె యార్త్తిగాని
యీాపన్న గర్భాండ - మెల్లది లంక
మూఁడులోకములు నే - మోకాని తనకుఁ
గాడయిపోయిన - భావంబు దోఁచె
మునులు దేవతలు నా - ముందఱ నేమి
యనిన నూరక తాళి - యనద గావలసె
యవ్వరాజ్యము మమ్ము - నఖిల బాంధవుల
జవ్వనులనుఁ బాసి - చననీకుఁ దగునె ? 8890
పగవారు నవ్వ నా - పయిఁ బగ దీర
తెగితివి దూపించి - తిని నిన్నుఁ జెంగి
తనతండ్రిమాట యోఁ - దలఁ దాల్చి వచ్చి
యనుపమ జయకీర్తు - లందె రాఘవుఁడు
నీవు నీతండ్రి పూ - నికఁ దీర్తుననుచుఁ
జావఁ బాల్పైతివి - సలుపు పాపమున
హాకుమారక ! హా ! మ - హాశూరవర్య !
హాకామసంచార ! - హా యింద్రజిత్తు !"
అనిచాలఁ బలవించి - "యక్కట వీఁడు
జనకజకై కదా - చచ్చె నీచావు 8900
తాను మాయాసీతఁ - దలఁ దెగవ్రేసె
నే నిజంబుగ సీత - నిపుడు ద్రుంచెదను !"

—: రావణుఁడు సీతను వధింపఁ బోవుట :—

అని బొమల్ ముడివడ – నంగముల్ గదలఁ
గనుదోయి విస్ఫులిం – గంబులు ప్రాల
తిరుగు గానుగ త్రోఁత – తీరునఁ బండ్లు
గొఱుకుచోఁ గిటగిట – ఘోషంబు నిగుడ
తన మంత్రులను జూచి – " తన తపంబునకు
మును ధాత యిచ్చి న – మోఘకార్ముకము
నరదంబు పంచమ – హావాద్య ఘోష
కరటి సైంధవభట – కలితంబుగాఁగ 8910
తెండు రాఘవుని వ – ధింపఁగా వలయుఁ
బొండని " పనిచి య – ప్పుడ పుత్రశోక
పీడితుండగుచు నా – బిగువుతో వేల్పు
వ్రీడావతులు తన – వెంబడి రాఁగ
కాంతారమున నశో – క వనంబుఁ జేరి
సీతఁ జంపుదునని – చేపెద్దకత్తి
యొరదీసి కడవైచి – హుంకారములను
కరవేడి పొగలచేఁ – గమర మీసములు
వలదంచు నెవ్వరు – వారింప వినక
తొలఁగఁ ద్రోయుచు వచ్చు – దోషాచరేంద్రుఁ 8920
గన్నుల గనుఁగొని – కల్యాణి సీత
విన్నఁ బోవుచు నాత్మ – వివశయై తలఁచి
" చెడుగు వీఁడేల వ – చ్చెనో యాగ్రహించి ?
యడిదంబు పట్టి మ – ల్లాడుచు నిటకు
దిక్కు లేదని తన్నుఁ – దెగవ్రేయఁ దలఁచె
నొక్కొ లేదేని ర – ణోర్విలోఁ దనదు

గొడుకు వచ్చిన విని - కోపించి పురము
వెడలి రాఘవులతో - విరసింపలేక
నాకోపమునఁ జంప - నలిగెనో తన్ను
కాక యేఁదనకు లోఁ - గానని యెంచి 8930
కామాతురతఁ దాళఁ - గాలేక యాతఁ
డేమి దలంచి తా - నిటకుఁ జేరెడినో
కాక వీఁడసమశం - గరములో నేఁడు
కాకుత్స్థతిలకుని - ఖండించి వైచి
వానరులను జంపి - వచ్చినాఁడొక్కొ
దీనికి హేతువు - దెలియలేనైతి
హనుమంతుఁ డలనాఁడె - 'యమ్మ! నా వెంటఁ
జను దెమ్ము మూఁపుపై - నవరించి నిన్నుఁ
గొనిపోయి నీ నాయ - కుని చెంత నిడుదు
యనిచెద' నని వల్కె - నొప్పక పోతి 8940
పోయిన నే సుఖం - బునఁ బ్రాణవిభునిఁ
బాయక సాకేత - పట్టణంబునను
నుందుగా యటులేల - యుండంగనిచ్చు
మందరఁ గూడిన - మాకర్మఫలము
కైకేయి చెలరేఁగ - కౌసల్య పుత్ర
శోకంబుచే రాము - శుభగుణావలులు
దలఁపుచు నేరీతిఁ - దాల్చుఁ బ్రాణములు?
కలనైన నూరటఁ - గానదో యమ్మ?
ఎన్నిపాటులఁ బడె - నిక్ష్వాకుతిలకుఁ
డన్నియు విఫలంబు - లై పోవు నిపుడు!" 8950

అని యేడ్చునపుడు ద - శాననుఁ జూచి
కినుక సుపార్శ్వుఁ డం - కించి యిట్లనియె.

—: సుపార్శ్వుఁడు రావణుని నివారించుట :—

"ఆజుని పౌత్రుఁడవు దై - త్యాన్వయాగ్రణివి
భుజశౌర్యనిధివి సం - పూర్ణకాముఁడవు
ధనదసోదరుఁడవు - ధర్మశాస్త్రములఁ
వినియున్నవాఁడవు - వేదవేదాంగ
పారగుండవు రామ - భార్యఁ జంపుదురె?
ఈరామపయి నేర - మేమి గాంచితివి?
ఒప్పకయున్నది - యొచ్చమె యేమి
తప్పు? పతివ్రతా - ధర్మము వినవె? 8960
నాయకుఁ డున్నట్టి - నాళ్ళకు చిత్త
మీయమ్మ నీకియ్య - దిపుడైనదేమి?
చూడుము లోకైక - సుందరి చెల్వ
మీడెవ్వ రిటువంటి - యెలనాఁగఁ జూచి
చేఁగూడి చంపఁ జూ - చితి విట్టి కినుక
దాయలపై జూపి - తాను మున్నైన
కలబాంధవులఁ గూడి - కలనికిఁ బోయి
గెలుపుము రఘువీరుఁ - గెలిచితివేని
యాకడ నీవుగా - కన్యులు గలరె
యీ కోమలికి మన - సిచ్చు నమ్మాదఁ 8970
స్త్రీవధ మీవు చే - సిన నపకీర్తి
పోవదు పరలోక - మును దూరమగును
పరులపైఁ దెగలేక - పడఁతులఁ జంపు

దురె ? కృష్ణపక్ష చ - తుర్దశి నేఁడు
రేపె యమావాస్య - శ్రీరాముఁ జంప
నోపమె ! యీబుద్ధి - యొప్పునే నీకు ?
కాదు రమ్మని పల్కి - కరముల వ్రాలి
కైదువ దీసుక కడకుఁ - ద్రోచుటయు
యేదియు ననక తా - నింద్ర జిత్తునకు
వేమారు నేడ్చుచు - విసువుతో మఱలి 8980
యాముస్నవోలె ని - జాస్థానిఁ జేరి
హైమవిచిత్ర సిం - హాసనాగ్రమున
నాసీనుఁడగుచుఁ దా - నంజలి చేసి
యాసభాసదులతో - నసురేంద్రుఁ డనియె.

—: రావణుని యాప్త పరివారముతో వానరులు యుద్ధము చేయుట :—

" మీరెల్ల నాప్తులు - మీదండ లాఁతి
వారలు వచ్చి ని - వారింపఁ గలరె ?
తనదైన యీ యాప - ద యనాథుఁడైన
తనమీద మీరెల్ల - దయ సేయువలద ?
యీవేళ మీయంత - లేసి చుట్టములు
నావద్ద నుండియు - నరులు వానరులు 8990
మన యింద్రజిత్తుని - మడియించిరనఁగ
వినియు నూరకయున్న - విబుధులు నగరె !
పొండు మీ చతురంగ - ముల తోడ రిపుల
ఖండించి విజయంబుఁ - గైకొని రండు
శరదముల్ వోదివిన - చాడ్పున దివ్య

శరములు వర్షించి - సమరంబుఁ జేసి
మీచేత నైనట్లు - మిహిరోదయమున
లేచి పోండ్రనిన వ - ల్లేయని వారు
నరుణోదయంబైన - నరదముల్ కరులు
హరులు కైజీతంబు - నవని గ్రక్కదలఁ 9000
బెక్కు సాధనముల - భేరులు మొరయ
నుక్కుతో వనచర - వ్యూహంబు మీఁద
నడచినఁ గపులు కొం - డలు తరువులును
జడిగొన వర్షించి - సమరంబుఁ జేసి
చేతులు ముక్కులు - చెవులును మెడలు
శాతదంతన ఖాది - సాధనంబులను
కఱచియు గిల్లియు - కట్టియు పొడిచి
నరభోజనులకు ము - న్నరక చేసినను
తేరులు దోలి హ - స్తీల ఢీకొలిపి
వారువమ్ములఁ జొర - వైచి శక్తులను 9010
ఘరిఘ ముద్గరకుంత - పట్టిసప్రాస
శరశూలముసలాస్త్ర - శస్త్ర కృపాణ
పరశుతోమరకుంత - భల్ల నారాచ
కరవాల గదలచే - కాళ్లు చేతులును
ముక్కులుఁ జెవులును - మొగము లెమ్ములును
పక్కలు వీఁపులు - ఫాలముల్ తొడలు
నజ్జునజ్జులు గాఁగ - నరములు దునియ
విజ్జువిజ్జున కాలు - విడిదన్నుకొనఁగ
వాలముల్ దునియ రా - వణుని సమస్త
మూలబలంబు రా - ముని బలంబులును 9020

చెక్కులు సేయుచుఁ - జెరమి వ్రేయుచును
మక్కమాడగ మారి - మసరిన యట్లు
రక్తనదీసహ - స్రములు పాఱించు
నక్తంచరులమీఁద - నగచరులెల్ల
నొకరొక్కరుని పై - నురువడిఁ బ్రోఁకి
యెక్కుచు ఫలితము - హీరుహాంబులకుఁ
బక్షులు చేరిన - పగిదిఁ గ్రీడింప
రాతను లలిగి దూ - రమున విడచ్చి
తరమి చంపుటయు నం - దఱు నిల్వలేక
శరణు జొచ్చినఁ జూచి - జానకీ ప్రియుఁడు 9030
చారఁబారి రావణా - సురుని కై జేత
మురుముచు మేఘంబు - లుగ్రాంగోఁ బొదవు
కై వడిఁ దనమీఁదఁ - గ్రమ్మఁగ రాఁగ
చేవిల్లు సజ్యంబు - చేసి మ్రోయించి
వారవేసిన యట్టి - వాలంపగములు
నారాచధారల - నతికిపో స్సెచి
కోపంబుతోఁ గన్నుఁ - గొనలఁ గెంజాఁగు
చూపట్ట దనశక్తి - చూపువాఁడగుచుఁ
దేరులు చెక్కాడి - దీకొన్న శరులఁ
బోరు గొండ్రలమాడ్కిఁ - బుడమిఁ ద్రెళ్లించి 9040

—: శ్రీరాముఁడు రావణుని పరివారముతో యుద్ధము చేయుట :—

హరుల కీఁచమడంచి - దూరశరకోటి
పరియలుపఱ దివ్య - బాణంబు లేసి

యెండవెండలు దైత్యు - లెదిరించి పోరి
రందఱి కన్నుల - కందమై తోఁచి
తానాగ్రహంబుచే - తనమేను మఱచి
మానుషంబున నతి - మానుషక్రియను
లక్ష్మణాదుల చూడ్కు - లకు భీతి వొడమ
సూక్ష్మదృష్టినిఁగాని - చూడంగరాని
పరమాత్మ మఖిల ప్ర - పంచంబులోనఁ
బరిపాటి నైజరూ - పమున నున్నట్లు 9050
పంక్తికంధరు మూల - బలములోఁ జొచ్చి
పంక్తిరథాత్మజ - ప్రవరుఁ డత్యుగ్ర
కనక పుంఖాను పుం - ఖశరప్రకాండ
జనిత ఘోరానల - జ్వాలలు నిగుడ
మండలీకృత్యాస - మానకోదండ
దండుఁడై లయదండ - ధరుఁడును బోలి
యెదిరించు రఘువీరు - నెదిరించి పోరఁ
గదనంబులోన నె - క్కడఁ గానలేక
తమమూఁకలోఁ జొచ్చి - తము జంపుచునికి
తమరు గానఁగలేక - తమలోన తారు 9060
నొక్కరుఁ డొక్కని - యుద్ధతిఁ జంపి
యెక్కఁడెక్కడ రాముఁ - డిదె వచ్చెననుచు
వేయు నమ్ములు దైత్య - వీరులఁ దాకి
మాయింప మేనులు - మఱచి పోరుచును

—: శ్రీరాముఁడు తన మహాస్త్రప్రయోగముఁ జూచి యసంఖ్యాకములగు రావణుని బలములను సంహరించుట :—

నవ్వుయు రఘుపుంగ — వాహావామోఘ
దివ్యగంధర్వాస్త్ర — తిమిరపుంజంబు
కన్నుల దొట్టిన — ఖరఖరకిరణ
సన్నిభంబగు తద — స్త్రప్రపంచమునఁ
జిక్కురై నగరి జై — జీతంపు దొరలు
పేకయు షడుగులై — పెనుచూపడిరి ! 9070
విమతునా శ్రీరామ — విశ్వరూపమున
తమరెల్ల దవిలి ముం — దఱ నిలుచున్న
కోదండ దీక్షాది — గురు రఘువీరు
నాదండ నొక్కని — నసురులు చూచి
" కంటి మొంటిగఁ జిక్కె — కలఁగొనఁడొక్క-
వింటివానికి నేల — వెఱవ " నటంచు
తిరిగి వాతినచో న — దృశ్యుఁడై విల్లు
కొరవి ద్రిప్పినయట్లు — గోచరించుటయు
విలుకానిఁ గానము — వింటిదివ్యాస్త్ర
ములు వచ్చుచున్నవి — మూఁకలమీఁద 9080
ననుచుఁ జూడంగ మ — హాత్తర నాభి
తనువుగా స త్త్వంబు — తన జ్వాలగాఁగ
కమ్మి విల్లుగ శర — కాండ మంచులుగ
కమ్మి ఘోషము రణ — క్వణనంబుగాఁగ
కాంతి బుద్ధి గుణాధి — కంబు నిసర్గ
కాంతిగ మొనలస్త్ర — గణములుగాఁగ
చక్రసన్నిభరామ — చక్రంబు కాల

చక్రంబుగతి దైత్య - చక్రంబుమీఁద
దిరుగుచున్నపుడు దై - తేయులు ప్రజల
తెరఁగునఁ బొలియుచుఁ - దెలియ కేమియును 9090
నదెవచ్చె రఘువీరుఁ - డదే త్రుంచెఁ గరుల
నిదె చంపె వాజుల - నెదిరించె మనలఁ
బొడిచేసెఁ దేరులఁ - బొడవుండటంచు
నొడివినవాని క - న్నుల కొక్కఁడగుచుఁ
బమవురు నూత్రై య - పారములగుచు
మదుల భీతిల మహీ - మండలంబెల్ల
రామ మయంబయి - రాక్షసకోటి
కేమరు దానవై - యిషుపరంపరల
నరదంబు లేదుగో - ట్లామీఁద దొమ్మి
దిరువది లక్షలు - నిలఁ జూర్ణమయ్యె. 9100
పదమూఁడు గోటులు - పంద్రెండు లక్ష
లదిగాక ద్వాదశస - హస్ర సంఖ్యకును
మదము నేనుంగులు - మడిసె నశ్వములు
పదిగోట్లపై నిరు - వది లక్షలవల
నరువది వేలకు - హతమొందె నెదురు
పరులందు నూటన - ల్వదివైదు నైన
కోటులశీతి ర - థ్కో లక్షయొక్క
మాటుగా నర్ధయా - మంబున మడిసె.
రావణ కుంభక - ర్ణసమాను లెచ్చు
లావులవారు మూ - లబలంబు దొరలు 9110
నందఱుఁ జాలిన - హతశేషులొక్క
కొందఱు చెడి లంక - కును బాఱిరపుడు,

రౌద్రమైన యాహవ - రంగంబు వోలిసి
రుద్రుని యుద్యాన - గూఢిం జూపటికు
మునులు దేవతలు రా - ముని సన్నుతించి
మనమున నానంద - మగ్నులై రపుడు.
తమ్మున రావణు - తమ్ముని వాలి
తమ్మునిం దారాసు - త ప్రముఖులను
జాంబవంతునిం జూచి - సంతోషభావ
ణంబుల మిగుల మ - న్నన లాచరించి 9120
"యేనొక్కడను లలా - టేక్షణుం డొకడు
గాని యీదివ్యాస్త్ర - గరిమంబు చేత
వైరులం దునుమ నె - వ్వారిచేనైనం
దీఱ దీనిమంబుం - దెలియం బల్కితిని"
అన విని వారెల్ల - నభినుతుల్ సేయ
జనకజాప్రియుండు ల - క్ష్మణుని చేతికిని
తన దివ్య హేమకో - దండంబొసంగ
యనసమజయ శాలి - యై యున్నయంత

—: లంకలో రాక్షస స్త్రీలు తమ పరి స్థితినిం దలంచుకొని రోదనము సేయుట :—

ఆలంకలోని దై - త్యాంగన లెల్ల
"నాలంబులోన రా - మాస్త్రఘాతములం 9130
దనయులుం గూలిరి - తండ్రులు పడిరి
పెనిమిటుల్ బావలు - పృథివిపాలయిరి
మామలు చచ్చిరి - మఱందులు పడిసి
రేమి సేయుద" మని - యెలుంగెత్తి యేడ్చి

“ యీచుప్పనాతి దా – నింత కురూపి
రాచసింగము రఘు – రామునివంటి
జగదేక సౌందర్య – శాలినిఁ జూచి
వగలింపుచును తాను – వలచితి ననుచుఁ
బోనేల ? తామోస – పోయి లంకకును
రానేల ? యీచేటు – రానేల దాన ? 9140
అదె వచ్చెఁబో రావ – ణాసురుండైన
మొదట విరాధుండు – మోహించి పట్టి
సీతకునై చెడ్డ – చేటెఱింగియునుఁ
బాతరలాడుచుఁ – బట్టె తానేల ?
ఖరదూషణాది రా – క్షసుల మర్దించి
దురములోపల కబం – ధుని నేలఁగూల్చి
వాలి నొక్కమ్మున – వధియించి యతని
పాలి రాజ్యము రుమా – పతికిఁ దానిచ్చి
వారితో రఘుపతి – వచ్చిన యట్టి
వారతల్ విని వెఱ్ఱి – వాని చందమునఁ 9150
గొడుకులఁ దమ్ములఁ – గొల్చిన వారిఁ
బడఁద్రోచె రాఘవు – బాణాగ్నిలోన
మన విభీషణుఁడు ము – మ్మాటుగాఁ జాటి
తనకుఁ జెప్పిన బుద్ధి – తనవిధివచ్చి
పెడతలఁ గొట్టంగఁ – బెడచెవిఁ బెట్టి
వెడలిపొమ్మనఁ బోయె – వెతఁదీఱి యతఁడు.
అజహరాదులతోడ – నసురులు వోయి
ప్రజనెల్ల బాధించి – పంక్తికంధరుఁడు

బ్రదుక నీడన నొక్క - పడఁతిచే వాఁడు
మొదలుగా లంక ని - ర్మూలమౌ ననిరి 9160
వారు చెప్పిన యట్టి - వనిత యీ సీత
కారణం బెట్టేఁగియుఁ - గానకున్నాఁడు
మన లేఁడు పద్మజు - మఱుఁగుఁ జొచ్చినను
గన లేఁడు కామాంధ - కారంబుచేత
హరుఁడో విరించియో - యమరనాయకుఁడో
ధరణిజారమణుఁడీ - తరములో నొకఁడు
కావున దిక్కు లే - క చెడంగ నేల?
కావవే యనుచు రా - ఘవు పదంబులకు
శరణందమా దవ - జ్వాలలఁ దగిలి
కరిణీ సమూహంబుఁ - గలఁగిన యట్లు 9170
సమయ నేల"నుచు రా - క్షసభామ లెల్ల
తమలోనఁదాము సం - తాపించుచుండ

—: రావణుఁ డారోదన ధ్వని విని మహోదర మహాపార్శ్వులతో యుద్ధమునకు బయలుదేఱుట :—

ఆరావమపుడు ద - శానను చెవుల
నారాచధారలై - నాఁటిన నలిగి
తన హితులను మహో - దర మహాపార్శ్వు
లను వారిఁ బిలిచి "మీ - రాహవంబునకు
నడచి రాముని లక్ష్మ - ణ విభీషణులను
హరివరుఁడాదిగా - నగచరావళిని
జంపుఁడే వచ్చెద - సమరంబులోన
ముంపుదు నాశరం - బుల విరోధులను 9180

నింగియు నవని ము - న్నీరు నేడనమ
సంగరంబున నస్త్ర - సమితిఁ గప్పెదను
రణవార్ధిఁ బుట్టు త - రంగంబు లనఁగ
రణదురజ్వాలతా - రాహీనలోగ్ర
సాయకంబులను గీ - శశ్రేణి ముంచి
మాయింతు రామల - క్ష్మణుల నవ్వానర
మూతుల నాఁటు న - మ్ములతోడ నెగురఁ
గోఁతుల తలలెల్లఁ - గొట్టి ధరిత్రిఁ
గమలిని వోనాడ - కలిత పద్మోప
మములుగాఁ జూపఱ - మదిమెచ్చఁ జేతు. 9190
ఖరమహోదర కుంభ - కర్ణేంద్ర జిత్తు
లఱిన ఖేదము దీర్తు - ననిలోన నేఁడు
శ్రీరాము ఖండించి - సీత కన్నీరు
ధారాళముగఁ జేసి - దనుజకామినుల
కన్నీరు తజ్జలా - ఘంబులఁ దుడిచి
చన్నవారికిఁ గీర్తి - నవరింతు నేను.
హతశేషులైన దై - త్యశ్రేణిఁ గూర్చి
జతనంబుగా మీరు - చనుదెండ"టంచు

—: రావణుఁడు యుద్ధ ప్రయాణమున నపశకునములను గనుట :—

గంధవాహాత్మ ని - ర్గంధనర్గంధ
సైంధవాష్టక పటు - చక్రనిర్వక్ర 9200
రాహుధ్వజాగ్రసా - రథి చతురాహ
వాహిత జయశీల - మగు రథంబెక్కి

యూపాక్షుఁ డొకచో మ - హోదరుం డొక్క
కోపున నొక్క ది - క్కు సుపార్శ్వుఁ డుండ
నొకచో మహాపార్శ్వుఁ - డుదుతర హేతి
చకచకల్ నిగుడఁ గాం - చనరథంబులను
భేరీమృదంగాది - భీకరధ్వనులు
భోరు కలంగ న - ప్పురము లోపలను
చావులకును దప్పి - సందుల నీఁగి
లేవను ప్రాలుమా - లిన దానవులను 9210
వెదకి యింటింటను - వెరజి పట్టుకొని
కదనంబునకు సమ - కట్టి యాలంకఁ
జలకఁగా నుత్తర - స్థగాల గోపురము
వెలువడి దానవ - విభుఁడాగ్రహమున
నడచు నవ్వేళ - సైన్యంబులో రాలె
కడగట్టినట్ల యు - ల్కావితానంబు
కేతన కలశమ - క్కాను వంతగ్రద్ద
హేతువు లేకయే - హేతులు విఱిగ,
నింగి జల్లిచ్చను - నెత్తురువాన
ముంగల బలుమొండె - మును వచ్చి పడియె, 9220
దనుజేంద్రు వామనే - త్రము భుజంబదరెఁ
గనుపట్టె కత్తుక - కాకుస్వరంబు
మోములెల్ల వివర్ణ - ములు మించె సర్వ
సామాన్య నానావ - శకునంబు లెల్ల
లెక్కసేయక త్రోచి - లేఖారివరుఁడు
చక్కగా నరదంబు - చనిచ్చి వెడలి
కపుల పుంఖానుపుం - ఖములుగా నస్త్ర

విపరీతవృష్టిఁ బ - ర్వించి నొప్పించి
పోగరుతో జగడింప - భూరిబాణములు
నిగుడించి కోలకు - నేలకుం దెచ్చి 9230
పగఁదీఱ వింశతి - బాహుండు మిగుల
నొగులంగఁ గపులఁ బీ - నుఁగు పెంట సేయ
నెదిరింపఁ దలచూప - నెవ్వండు లేక
పదరుకొన్నట్ల ద - బ్బరవచ్చె ననుచు
వానరావళి నాల్గు - వంకలు విఱిగి
భానుజాదులు మీఱి - పఱచినఁ దఱిమి
పచరించి రాముని - పయిఁ దేరు దోలి
యచలుఁడై వచ్చు ద - శాననుఁ జూచి
వానరస్వామి ది - వాకర సుతుఁడు 9240
సేనల నడుమ సు - షేణుని నిల్పి
పురికొల్పి తానొక్క - భూమీరుహంబు
గురుశక్తిఁ బెకలించు - కొని కేలఁ బూని
పనదముల్ విరియించు - వాయువురీతి
దనుజాలను మర్దించి - తరిమినఁ జూచి

—: విరూపాక్షుఁడు సుగ్రీవుని చే హతుఁడగుట :—

రాక్షసుఁడు వి - రూపాక్షుఁడనెడి
రాక్షసుఁడొక్క వా - రణముపై నెక్కి
సుగ్రీవుమీఁదఁటఁ - జొచ్చిన భీమ
విగ్రహుఁడై చేతి - వృక్షంబు చేత
విసరిన కరిఁదాకి - వింటిపెట్టునకు
బిసదప్పి దివ్వన - పిఱిఁదికి నెగిరి 9250

చదికిలఁ బడుటయుఁ - చంగున నెగసి
యదరు దాఁకక విరూ - పాక్షుఁ జెదిర్చి
క త్తియు కేడెంబుఁ - గై కొని చేర
హ త్తి పేరెదవ్రేయ - నర్క నందనుని
వజ్రకీలిత వారి - వర్మంబు వ్రజీ
వజ్రంబుచే గిరి - వ్రయ్యలై నట్లు
పరియలై పడుటయు - భానుజుం డలిగి
గిరియొ త్తి దైత్యు నం - కించి వ్రేయుటయుఁ
దప్పించుకొని చేతి - తరవారి నడమ
చప్ప వ్రేయుటయు మూ - ర్ఛ మునింగి లేచి 9260
పిడికిట గ్రుద్దిన - బిమ్మిటి నేలఁ
బడిలేచి సుగ్రీవు - ఫాలభాగంబు
కేలఁగొట్టిన పండ్లు - గిటగిటఁ గొఱికి
వాలితమ్ముఁడు దాన - వ కుమారుఁ జేరి
యరచేతఁ గొట్టిన - యాఁదల వగిలి
పరియలై యిలవ్రాలి - ప్రాణముల్ విడిచె.
ఆ విరూపాక్షుని - యరచేతఁ బఱచి
చావఁ గొట్టినయట్టి - సత్తువఁ జూచి
కపునెల్ల సుగ్రీవుఁ - గని మెచ్చుచుండు
నవుడు వేలాతీత - మగు వార్ధియుగము 9270
కైవడి రాక్షసుల్ - కపులును సమర
కోవిదులై యెందు - కొని పోరునపుడు
నిందందు పోరాడి - యీల్గిన సేన
లందు నెత్తురునదు - లంబుధిఁ గలయ
మిగిలిన మూకపై - మిగుల వానరులు

జగడింపఁ జూచి రా – క్షస నాయకుండు
సుగ్రాంశుతేజు మ – హోదరుఁ బిలిచి
సుగ్రీవు మూఁక యం – చుల మించి వచ్చె
వారిపయి నీవు దు – ర్వార శౌర్యమునఁ
బోరి చంపుము వేగఁ – బొమ్మ"ని యనుప 9280

—: సుగ్రీవుఁడు మహోదరునిఁ బరిమార్చుట :—

"స్వామి ఋణంబు దీ – ర్చఁగఁ గల్గె నన్ను
సామాన్యముగ మీరు – సంతరించితిరె ?
ఇదె యని కేఁగెద – నెల్ల వానరుల
గుదురు గ్రుచ్చెద నాదు – ఘోరాస్త్రములను
చూడుఁడు నామీఁదఁ – జూపులానించి
వేఁడుక చెల్లించు – విమతులఁ దునిమి !"
అని తేరు వోనిచ్చి – యనలంబులోనఁ
బెనుగాల్లి మిడుత కు – ప్పించి పడ్డటుల
సింగంబు గర్జించు – చెలువున దనశ
తాంగంబు నలుదిక్కు – లందు రానిచ్చి 9290
యట్టహాసము చేసి – యంప వెల్లువల
గుట్టలుగాఁ గూల్చి – గోఁతులఁ దఱుము
భానునందనుఁ డొక – పర్వతంబెత్తి
తానేయుటయు మహో – దరుఁడు కోపించి
యమ్ములఁ జెక్కాడి – నతఁడొక్క సాల
మమ్మమజాళను – నదలించి వ్రేయ
నదియును ద్రుంచిన – నర్క నందనుఁడు
బదులు కైదువ లేని – పరిఘంబుఁ బూని

హారులఁ జెక్కాడిన - సరదంబు విడిచి
ధరణికిడిగి మహో - దరుఁ డాగ్రహమున 9800
గద వ్రేయుటయు పరి - ఘంబుచే వ్రేయ
జిదురుపలై యవి - క్షితిమీఁదఁ బడిన
వేఱొక్క గద దైత్య - వీరుండు పట్టి
చేరిన ముసలంబు - చే భానుసుతుఁడు
వ్రేటు లాడిన నవి - విఱిగి పోవుటయు
మాట మాత్రన వారు - మల్లలు చఱచి
సరి బిత్తరికిఁ జొచ్చి - సత్తువల్ నెఱయ
బిరబిరఁ ద్రిప్పుచుఁ - బెనఁగి వ్రేయుచును
చండింపుచును భుజా - స్తంభంబు దీఱి
దండపూనుక నిల్చి - తరమి గ్రుద్దుచును 9810
క్రిందుమీఁదై పడి - కేడించి నడుము
సందులు వ్రేయుచు - జగడంబు మాని
యలసి యిర్వురు నిల్వ - నమ్మహోదరుఁడు
చలముతో నొకశక్తి - ఝళిపించుకొనుచు
వ్రేసిన రవిజుండు - వేఱొకశక్తి
దీసుక దానవుల్ - దిగులుపడంగ
నఱికిన మకుటకుం - డలములతోడ
ధరమీఁద నమ్మహో - దరు తల వడిచె

—: మహాపార్శ్వుఁ డంగదునితో యుద్ధముసల్పి హతుఁడగుట :—

అపుడు రావణుఁడు మ - హాపార్శ్వుఁ బిలిచి
కపులపైఁ బంచినఁ - గఱకుటమ్ములను 9820

గాలి పండినచెట్లుఁ - గదలించి రాల్చు
పోలికెఁ దలలెల్లఁ - బుడమిపైఁ ద్రొల్ల
నగచరులను జంప - నంగదుఁ డొక్క-
నగముఁ గైకొని వ్రేయ - నడుమనే తునుమ
పరిఘంబుచే మహా - పార్శ్వుఁ డంగదుఁడు
తిరుగఁ గొట్టిన సార - థిని తన్నుదాఁకి
యిద్దరు మూర్ఛిలి - యిల వ్రాలునంత
వద్దనుండిన జాంబ - వంతుండు గినిసి
గిరిని యొండెడఁ బెల్ల - గించి వైచుటయు
నరదంబు దున్మయ్యె - హరులతోఁ గూడ 9330
నంతటఁ దెలిసి మ - హా పార్శ్వుఁ డలిగి
వంతు వెంబడి జాంబ - వద్గవాక్షులను
నంగదు క్రొవ్వాఁడి - యమ్ములచేత
నంగముల్ నొప్పింప - నంగదుఁ డలిగి
పరిఘంబుచే వాని - బాణాసనంబు
పరియలు వాపినఁ - బరశువుఁ దాల్చి
వాలిసూనుని వ్రేయ - వానిపై నలిగి
కేలెత్తి తన పిడి - కిట గ్రుద్దుటయును
తలవ్రస్సి మెదడు క్రొ - త్తమ్ములు వెడల
విలవిలఁ దన్నుక - విడిచెఁ బ్రాణములు. 9340

—: సుపార్శ్వుని మరణము :—

అసురారివరేణ్యుఁ - డది చూచి యలిగి
తా సుపార్శ్వునిఁ బిల్చి - తరమి కోఁతులను
జంపి రమ్మనిన రో - సంబున వాఁడు

నంపవానలు వాన - రావళిమీఁద
ముంచి యంగదు మేను - మూఁడు దూపులను
నొంచి యాజాంబ వం - తుని నొక్క కొన్ని
యమ్ముల వ్రేసి గ - వాక్షుని మేను
తొమ్మిది తూపులఁ - దొడరి వ్రేయుటయు
నాగవాక్షుఁడు వాని - యరదంబు మీఁద
వేగంబె దుమికి చే - విల్లు ఘటించి 9850
సారథిఁ జంపి య - శ్వంబులఁ దునిమి
తేరుమీఁదట వాని - దిగువకుఁ ద్రోచి
వెంటనే పైవ్రాలి - పెన్ను దన్నుటయుఁ
గంటు వ్రానక వాఁడు - గడకాలు పట్టి
పడి నీడిచి గవాక్షుఁ - బైకొని వాఁడు
మడిమకొద్దిని రొమ్ము - మూరు దన్నుటయు
నాకాలు వట్టుక - యసురులు వెఱవఁ
గేకలు వ్రేయుచుఁ - గీశులుప్పొంగ
బిరబిర మింటఁ ద్రి - ప్పిన వాతఁ జెవుల
నురురక్త పూరంబు - లుర్విపైఁ గురియ 9860
నసువులు వోయిన - యందాక ద్రిప్పి
విసరి లంకాపురి - వీథివో వైచె.
చేఁదప్పి పాతినఁ - జిల్లర దైత్యు
లాదశాననుఁ జేరి - యుండఁ జేరుటయు
వీరవానరకోటి - విని తల్లడిల్ల
సారథితోడ ద - శగ్రీవుఁ డనియె

—: రావణుఁడు స్వయముగా యుద్ధముసేయుట :—

"సీతాఫలంబు నా - శ్రిత విభీషణము
నాతత ద్విజరాజ - మగచరసైన్య
చంచరీకంబు ల - క్ష్మణ మహామూల
మంచిత జాంబవ - దంగదనీల 9370
పవనజ నలతార - పనసోరుశాఖ
మవిత సుగ్రీవ మ - హా ప్రకాండంబు
నగుచున్న రామనా - మావనీరుహము
నగలింతు నాచంద్ర - హాసంబుచేతఁ
జూడుము చక్కఁగాఁ - జొనుపుము తేరు
సూడు దీర్చెదను ర - క్షోరాజికెల్ల!"
అని యల్లతో తామ - సాస్త్రంబుఁ దొడిగి
దనుజవరేణ్యుఁ డు - ద్ధతిఁ బ్రయోగింపఁ
జెనుదుమ్ము చీకటి - బెడిదంపు గాడ్పు
లనియెల్లఁ బొడువ న - య్యస్త్రంబు రాఁగ 9380
చీకులై కడు కాంది - శీకులై చలిత
పీకులై వానర - వీరులు వఱవ
భానుచంద్రులకు మా - ర్పడిన స్వర్భానుఁ
డోనాఁగ దనుజేంద్రుఁ - డు దృణీకరించి
రామలక్ష్మణులపై - రా నమోఘాస్త్ర

—: రామలక్ష్మణులు రావణుని నెదిరించి పోరాడుట :—

సామగ్రిచేత ల - క్ష్మణుఁ డెదిరించి
పైనమ్ము ప్రేసినఁ - బవినిభాస్త్రముల
వాని ఖండించి రా - వణుఁడేపు మిగిలి

యెన్నన్ని దూపులు – నేసె సౌమిత్రి
యన్నియు నన్నిసా – యకములఁ దునిమి 9390
యతని నమ్ముల ముంచి – యవనిజాప్రియుని
నతిఘోర శరవృష్టి – నాక్రమించుటయు
నవియెల్ల నొక్కమ – హాస్త్రంబు చేత
నవనిపైఁ బడవేసి – యచలుఁడై నిలిచి
కుడియెడమలఁ బోయి – ఘోరాస్త్రకోటి
కుడియెడముల మార్చు – కొని చేతియలఁతి
వారింపుచు నిగుడ్చి – వారిరువురును
పోరాట గరిఁ గరిఁ – బొదువు నమ్ములను
నాకాశమెల్ల గ – వాక్ష రంధ్రములు
జోకసేసినయట్లు – సునిశితాస్త్రములు 9400
నెడమీక చూపట్టు – నినకులోత్తమునిఁ
గడువాఁడి తూపులా – గ్రహముతో మోఁదు
పరగింప నవివచ్చి – ఫాలభాగమున
గరులు మోవఁగ నాఁటఁ – గలువలు పోలె
నారామునకు బల్లి – నై యుండె గాని
యారా! కొంత చుఱుక్కు – మన నోపదయ్యె.
అరమి రాఘవుఁడు రౌ – ద్రాదిదివ్యాస్త్ర
శరపరంపరల రా – క్షసనాథు నేయ
నవి యెల్ల నతని మ – హావజ్రకవచ
మవిరళంబుగఁ దాఁకి – యవనిపై బడియె. 9410
నుదుటిసూటిగఁ బట్టి – సూటి కొక్కటిగఁ
బదనైన యమ్ము లే – ర్పఱచి రాఘవుఁడు
తొడిగి వేసిన దైత్యు – తూపులఁ దునిమె

నడుమింట సతేఁడొక్క - నారాచమేసి
యాసురాస్త్రము రావ - ణాసురుఁ డుగ్ర
శాసనుఁ డగుటచే - సంధించి వ్రేయ
నాయస్త్ర మురగసిం - హ వ్యాఘ్ర శునక
వాయసమార్జాల - వానరతురగ
గోమాయు శశవృష - గోపుచ్ఛశరభ
గోమహిషాజకు - క్కుట పుండరీక 9420
కంకగృధ్రోలూక - ఖరనక్రగ్రాహ
సంకురాతుసపిశా - చముఖాగ్రకోటి
తండోపతండమై - తనవెంట నింగి
నిండుక తనచాయ - నిగిడి రాఁజూచి
శ్రీరాముఁ డాగ్నేయ - సితశరంబేర్చి
నారి సంధించి దా - నవనాథునేయ
శిఖిసింహికేయార్క - జీవేందు భౌమ
ముఖమహాగ్రహ విష - ముఖ ధూమకేతు
హాలహాల రితుచం - ద్రార్ధస్ఫులింగ
జలధరజ్యోతి ప్ర - చారాస్త్రకోటి 9430
నిలయు నింగియు నిండి - యేకమై వెంట
జలజల పిడుగులే - చాయ రాల్చుచును
నార్పుచుఁ దావచ్చి - యాసురాస్త్రంబు
దర్పమంతయు మాన్పి - తాశాంతి నొందె.
మయనిర్మితంబైన - మాయాస్త్ర మమర
భయదంబుగా దైత్య - పతిప్రయోగింప
నది కుంతశరతోమ - రాసి త్రిశూల

గదలు మున్నైన భీ - కర సాధనములఁ
దనమీఁదఁ గదియు గాం - ధర్వాస్త్రమేసి
జనకజాప్రియుఁ డది - చల్లార్చి యణఁచె. 9440
అసురవల్లభుఁడు సౌ - రాస్త్రమేయుటయు
దెసలెల్లఁ బొదువుచు - దినకర ప్రభల
నది చక్రశక్తి పా - శాదులతోడఁ
గదిసిన కోసల - కన్యకాసుతుఁడు
నమ్ములు గురిసి సౌ - రాస్త్ర చక్రములు
దుమ్ములుగా నేసి - దుమ్ముతోఁ గూల్చె.
అందుకు నలిగి ని - శాటవర్యుండు
కందువల్ నాఁట భీ - కర సితాస్త్రములఁ
బది నిగుడించినఁ - బంక్తి కంధరుని
యొదనాఁటఁ బది నిశి - తేషులనేసె. 9450
ఆలోన సౌమిత్రి - యతని పెక్కేయము
చేలపై మనుజుని - శిరము వ్రాసినది
సప్తసాయకముల - జగతిపైఁ గూల్చె
సప్తాశ్వసుత విభీ - షణులు గీర్తింప.
అరిగి యొక్కమ్మున - నసురసారథినిఁ
దల తాటిపండు చం - దమునఁ ద్రెళ్ళించి
నైదుతూపులచేత - నసురేంద్రుచేతి
కోదండదండ ము - క్కునఁ జక్కుచేసి
యంతనమోఘయా - యతగదాహతిని
సంతనకట్టెన - స్యందనాశ్వములు 9460

నా విభీషణుండు రౌ - ద్రాకృతిఁ జేరి
చావఁ గొట్టెను రామ - చంద్రు కట్టెదుర

—: రావణుఁడు తన కడ్డువచ్చిన విభీషణునిపై శక్తిఁ ప్రయోగించుట :—

నది చూచి రావణుఁ - డాగ్రహోదగ్ర
హృదయుఁడై "దైవంబు - నే కూడె వీఁడు
పగవారితోఁ గూడె - పగఁదీఱ వీని
తెగఁ జూతు నాత్మ శ - క్తి ప్రయోగమున"
అని యొక్క శక్తి యా - యతబాహుశక్తి
గనలుచు వేసినఁ - గని లక్ష్మణుండు
నడుమనె మూఁడు బా - ణంబుల ద్రుంపఁ
గడల వానరులెల్లఁ - గడు మెచ్చి రతని. 9470
అంత రావణుఁడు కా - లాంతకు రీతి
దంతముల్ గిటగిట - ధ్వనులీనఁ గొఱికి
మయనిర్మితము నస - మానంబు సమర
జయకారణము కాల - శమన దుర్జయము
నతి లోహితము ఘంట - కాష్టకాన్వితము
శతపత్రనూతి ప్ర - సాదలబ్ధంబు
ననితరదుర్లభ - మనివారితంబు
దినకరకిరణ సం - దీప్తంబునైన
నొక శక్తిచేనంది - యుంకించి వ్రేయ
భృకుటి యల్లార్చు తోఁ - బుట్టువుఁ జూచి 9480
యా విభీషణుఁడు ప్రా - ణాశచే భీతి
చావ నోడుటయు ల - క్ష్మణుఁ డంతలోన

—: లక్ష్మణుఁడు విభీషణుని కప్పుపడుట :—

నతని కడ్డమువచ్చి – యాను గేంద్రుఁడు కీలు
నతని శక్తియు వాఁడి – యమ్ములఁ ద్రుంప
లేశమేనియు నవి – లెక్కఁగాఁగొనక
దాశరథిశ్రేష్ఠు – తమ్మునిఁ బలికె
" ఈ విభీషణు శక్తి – నేసిన నీవు
నావలు నుండి మాఁ – దమ్ములఁ దునుమఁ
దప్పించుచును దన – తమ్ముఁడు భుజము
లప్పళింపఁగఁ గవు – లందఱు మెచ్చ 9490
యెంతవాఁడ వటంచు – నీవాత్మ నుబ్బ
చెంత మీఁయన్న వీ – డ్కొంచి దీవింప
నిన్నియుఁ జూచితి – నీ శక్తిచేత
నిన్ను వధింతు దీ – నికిఁ దప్పుకొమ్ము
పెలుచు విభీషణు – వెనుకకుఁ దిగిచి
శరచాపములు పూని – సరివానికరణి
నిలిచినట్టి ఫలంబు – నీకు చేకూరు

—: రావణుఁడు లక్ష్మణునిపై శక్తినిఁ బ్రయోగింప నాతఁడు మూర్ఛిల్లుట :—

గలుగు నంచు శక్తి – గ్రక్కున వేయ
నదిచూచి యప్రతి – హతమని యెంచి
బదులేయునట్టి యు – పాయంబు లేక 9500
చావక దీనిచే – సౌమిత్రి బ్రతుకు
గావుత మదిమదిఁ – గలఁగ దీవించి
శక్తివిహీనమై – సౌమిత్రిఁ దాఁకు

శక్తియపార్థమై - చనుఁగాక యనుచు
జనులు వేడఁగ మీ - ద శక్తియు వచ్చి
చనుమఱి నాఁటి వ - క్షము భేదించి
వీపున వెడలి యు - ర్వీస్థలి నాఁట
వాపోవుచును కపి - వ్రాతంబు చూడ
సౌమిత్రి పడినంత - చాలశోకమున

—: శ్రీరాముఁడు రావణునితో యుద్ధముసేయుట-లక్ష్మణుని రొమ్ములో నాఁటిన శక్తిని పెకలించుటకు వానరులు ప్రయత్నించి తీయలేక పోవుట :—

రామచంద్రుఁడు చేరి - రణము సేయుటకు 9510
వేళ యంతియొకాని - విలపించు నట్టి
వేళ గాదని కీశ - విభుని వాయుజునిఁ
గనుఁగొని "సౌమిత్రిఁ - గావుఁడు మీరు
దనుజేంద్రుఁ డొక్కఁడుఁ - దగిలె నాచేత
చంపుదు" ననుచు లో - చనముల తుదలఁ
గెంపు జనింప న - గ్నికణంబులీను
సాయక ఘోర వ - ర్షము దశాననుఁడు
పై ఘోంఁ బొమ్మనిపింప - భోరునఁ గురియు
నా వేళ కపులు డా - యఁగవచ్చి కొండ
కోవలోఁ జొరఁబారు - క్రూరాహివోలె 9520
సౌమిత్రి నాఁటిన - శక్తి వారింప
లావు కొలంది నె - ల్లరుఁ దీసి చూచి
యలసె సుగ్రీవుండు - హనుమంతుఁ డీడ్చి
సొలసె నెసగుపాటి - ఘూచె నంగదుఁడు

తారుఁడు దారుణ స్ఫూర్తి – నద్వివిదుఁడును
పోరాడి రోషకొంత – ప్రస్ఫుటి పడఁగ
నలుఁడు సత్త్వచూప – నలఁగి నీలుండు
చలపట్టి మైచెమ – ర్చఁగ నగ్గలాన
పనసుండు విసివి జాఁ – బవదాదులైన
వనచర ప్రభువుల – వారివారికిని 9580
పెకలింతునని చూచి – పెనఁగినవారి
నోర్వఁ జైనఁ గదలింప – నోపక యున్న
రావణుఁడా వాన – రక్తశీని మీఁద
వేవేలు తూపులు – వింట సంధించి
వేయునప్పుడు రఘు – వీరుఁ డచ్చోట

—: శ్రీరాముఁ డాశక్తిని పెకలించి భగ్నము సేయుట :—

డాయ నేతెంచిగా – టంబుగా నురము
నాఁటిన శక్తియు – నంత దోశ్శక్తి
పాటవంబున కేలఁ – బట్టి తాఁదిగిచి
తమ్ముతూఁడీడ్చు గం – ధగజంబు వోలె
రెమ్మ చేతులఁ బట్టి – రెండుగా విఱిచి 9540
కడలఁ బాఱఁగ వైచి – కపులెల్ల వినఁగఁ
గడు నాగ్రహమున రా – ఘవుఁ డిట్లు పలికె

—: శ్రీరాముఁడు లక్ష్మణునిపై ప్రయోగించిన శక్తినూడఁ
దీసి, రావణుని వధింతునని ప్రతిజ్ఞ సేయుట :—

"నాదు పుణ్యము కార – ణంబుగా నొంటి
నీడశాననుఁ డేఁ – టాదిరించి నిలిచె,

జానకితోడ ల - క్ష్మణునితోఁ గూడ
యేను కారడవుల - నిడుమలఁ బడుచుఁ
దోలుత విరాధునిఁ - దునిమి దూషణునిఁ
బొలియించి త్రిశిరునిఁ - బోకడవెట్టి
ఖరుని మర్దించి మృ - గంబయి వచ్చి
విరసించు మారీచు - వెంటాడి చంపి 9550
పడినపాటుల నెల్లఁ - బడిన ఖేదములు
కడతేర్చుకొందు నీ - కలుషాత్ముఁ దునిమి!
ఈ సీతఁ గోల్పోయి - యినసూనుఁజెలిమి
చేసి యాయనకుఁ గి - ష్కింధ యొసంగ
వాలిఁ గూలఁగనేసి - వానరకోటి
చాలఁ గూర్చుకవచ్చి - జలరాసిఁగట్టి
లంకపై విడిసి యా - లములోన నెదురు
లంకేశు బలము నె - ల్లను సమయించి
కడచి వారిధి పిల్ల - కాలువలోన
ముడిగిన గతి దశ - ముఖుచేత నేఁడు 9560
తమ్మునిఁ గోల్పోతి - తనమదిలోని
యుమ్మలిక యడంగ - నుగ్రాస్త్రములను
రావణుఁ జంపక - రానింక మఱలి
యావల బ్రహ్మాదు - లడ్డగించినను
పారిపోవక నిల్చి - బవరంబులోన
ధీరుఁడై నన్ను నె - దిర్చినఁ జాలు
రామరావణులందు - రావణుం డొకఁడు
రాముఁడొక్కఁడుగాని - రణభూమిలోన

నిరువుర బ్రతుకు లే - [illegible] నికని
మరణంబు సిద్ధంబు - [illegible] ? 9570
గిరులెక్కి తరులెక్కి - కెళియపోల
పరికింపఁ దాల్మియు - బాణలాఘవము
మింటి దేవతలు భూ - మిని మూఁడుఁజూచి
వింట నెచ్చగువాని - వీక్షింపఁడితఁడు
నను రాముఁడనుచుఁ గ - న్నరయు, ఖచర
మునిసురచారణ - ముఖ్యులందఱును
పూని చతుర్దశ - భువనవాసులను
మానసంబున నెంచ - మర్దింతు వీని
నతని కమ్మేడు తన - కగ్గుడు నొకరి
వెతదీరు నేఁటితో - వీఁడు నాయుదుం 9580
నిలిచి ప్రాణంబులు - నిలుపుకోఁ గలఁడె ? "
కలనిలో నని గుణ - క్వణనంబు నిగుడఁ
దూపులేసిన కొండ - తో నుద్దియగుచుఁ
జాపంబు పరివేష - చక్రంబుగాఁగ
శరముల కరముల - జాడగాఁ దాను
ఖరకరు రీతి రా - ఘవశేఖరుండు
నేయు నమ్ములకు మా - రేయుచుఁ దెక్కు
సాయకంబుల రాము - చంద్రునిఁ బొడువ
నాయమ్ము లగలించి - యాయముల్ నాఁటి
గాయముల్ గా సాయ - కముల నొంచుటయు 9590
నజ్జగా నక మారు - తాహతిఁ బఱచు
నజ్జలదము రీతి - నని సేయు నొద్ధి

వెన్నిచ్చి విఱిగి న - వ్వెడువారి నెఱిఁగ
కన్నిశాచరనాథుఁ - డరిగె దూరమున
ననిలోనఁ బడియున్న - యనుజన్ముఁ జేరి
తనచేతివిల్లు న - స్త్రములుర్వి వైచి

—: లక్ష్మణుఁడు మూర్ఛనుండి తెప్పిఱిల్లక పోవుట చూచి శ్రీరాముఁడు విలపించుట :—

హా లక్ష్మణా! యని - యవనిపైఁ బొరలి
చాల నేడ్చుచు రామ - చంద్రుఁడు వలికె.
"చేరి చూచితివె? సు - షేణ! సౌమిత్రి
యూరుపు లెగదొట్ట - యురగంబె పోలి 9600
యవనిపైఁ బొరలెడు - నక్కటా! యితఁడు
పవిఁ గొట్టువడి యద్రి - వడియున్నయట్లు
వీఁడు ప్రాణంబులు - విడిచినఁ దనకు
నేఁటి ప్రాణంబులు - నిలువ వీమేన
తనవెంట వచ్చె నీ - తఁడు మున్ను నేఁడు
వెనుకొని యీతని - వెంట నేఁగెదను
నగుబాటు లాయెను - నా పౌరుషములు
మగువకై వచ్చి ల - క్ష్మణునిఁ గోల్పోతి
నాసమక్షమున దా - నవనాథు శక్తి
దూసిపాఱెను వీని - తోరంపుటురము 9610
సౌమిత్రి యంగా విభీ - షణుఁ గావఁదలఁచి
తామేనొసంగి యా - లత కీర్తిఁ గాంచె
నీ లక్ష్మణుని హాని - యేఁ జూచి చూచి
ప్రాలు మూలితి నాదు - ప్రాణంబులకును

నేనడ్డపడనైతి – నిఁక నేల తనకు
జానకి! రావణుఁ – జంప నేమిటికి!
ఎవ్వరు నాకేల? – యేమేమి పనికి
నివ్వానరులిఁ కేల? – యింకనా గొడవ!
నామేనిలోనఁ బ్రా – ణము లున్నవనెడి
యీమాత్రమయు కాని – యేల యీతనువు! 9620
విల్లు దాల్పఁగఁ జాలి – విశిఖంబుఁ దీసి
యల్లెతోఁ గూర్ప స – మర్థుండఁ గాను
లేవ నేనియు శక్తి – లేదు కన్నులకుఁ
గావిరి గప్పె నం – గము వడంకెడును
నదరు గుండియ వీని – యాఁగాము లెల్లఁ
దుదిఁగనఁగసువులుఁ – దొలఁగ వీమీన
యేమి సేయుదుఁ బిల్వ – నేఁటికిఁ బల్కఁ
డేమందు! యేమందు – లిఁక మాల్పుదు!
బ్రతుకునే యతఁడు దాఁ – పక తెల్పుమీల
కొదిగెద వపుడునా – కొదువ దీర్చెదవు" 9630

—: సుషేణుఁడు శ్రీరామునోదార్చి, సంజీవకరణిని దెమ్మని హనుమంతున కాజ్ఞాపించుట :—

అనిపల్కిన సుషేణుఁ – డా రాముఁ జూచి
యనుకంప వొడమ ని – ట్లని విన్నవించె
'ఓరయ్య! మీ కేల – యుపతాప మింత?
మీ యాన యితనికి – మి గొంతగాదు
గాజుపాటిదు మేను – కాళ్లఁ జేతులును

రాజీవ శోభాభి - రామంబులయ్యె
మోమింత వైవర్ణ్య - మున నుండ దొడలి
రోమంబు లిపుడు ని - ట్రువడ వేమియును
కన్నులు పుండరీ - క విలాసములను
చెన్నుమీాఱినవి సం - జీవ నాడికలు 9640
కుదురుపాటున నెసం - గుచునున్న వితని
మొదలింటి ప్రకృతి సం - పూర్తి గల్గినది
కావున యితనికే - కడపయు లేదు
దేవ ! మీాకేల చిం - తింప నీతనికి ?
నిపుడె తెల్విద నిందు - కే నున్నవాఁడఁ
దపనుజుఁ డోర్వఁ డీ - దైన్యంబుఁ జూచి
యెల్ల వానరులు మీా - రిటులుండ చాలఁ
దల్లడిల్లెద రేద్వఁ - దగదు మీాకనుచు ”
నూరక నిలుచున్న - యురుసత్త్వశాలి
మారుతాత్మజు హను - మంతు నీక్షించి 9650
“ అన్న ! సౌమిత్రి మూ - ర్ఛాయత్తుఁడయ్యె
నిన్ను గాదనుచు నుం - డిన దిక్కు గలదె ?
అపరాహ్ణమయ్యె న - య్యోషధిశైల
మిపుడె శోధించి నేఁ - డీ ముహూర్తమున
మఱలి రావలయు నే - మఱక సంజీవ
కరణి మున్నగు దివ్య - కల్పితౌషధులు
నాలుగుఁ దెమ్మను - నాలుక మాట
నాలుక మీాఁద నుం - డగ వాయుసుతుఁడు
జాంబవంతుఁడు చెల్పు - జాడఁ దానెఱిఁగి
యంబరంబున నేఁగి - యాత్మ వేగమున 9660

తలఁచిన యంత మా - త్రనె వృషభాద్రిఁ
జులకఁగా నిలిచి యా - క్షోణీ ధరమున
దక్షిణ శిఖర కాం - తారంబు లెల్ల
వీక్షించి కానక - వెదక లేననుచు
నాకొండతల నాఁటి - యట్లు పెకల్చి
కైకొని లక్ష్మణా - గ్రస్థలి డింప

—. హనుమంతుఁడు తెచ్చిన గంధమాదనముచే, సుషేణుఁడు లక్ష్మణునిఁ బ్రతికింపఁ జేయుట :—

తెచ్చి సుషేణుఁడా - దివ్యౌషధంబు
పచ్చని పసరిలం - బడియున్న యట్టి
సౌమిత్రి నాస న - స్యము సేయ నతఁడు
రాముని యెదుర ని - ద్రఁ దొరంగి నట్లు 9670
దిగ్గన లేచిన - దీనత మాని
డగ్గరి యురము నిం - డఁగఁ గౌఁగిలించి
తామప్పుడు జనించు - తలఁపులో నలరి
సౌమిత్రితో రామ - చంద్రుఁ డిట్లనియె.

—: లక్ష్మణునిఁజూచి శ్రీరాముఁడానందము నొందుట :—

" బ్రతికితి నిపుడేను - బ్రతికితి మనల
బ్రతుకఁ జేసినవారు - బ్రతికి రందఱును.
ఇపుడు ప్రమ్మరఁ గల్గె - నినవంశ మెల్ల
కపుల పాటెంతయుఁ - గడతేఱె నేఁడు
జనకజ పుణ్యావా - సన ఫలితాళి
తనకుఁ బ్రత్యక్ష నయో - ధ్యకుఁ జేరఁగలిగెఁ 9680

గాకున్న నల జన – కజ యేల యెవ్వ
రేకడఁ బోయిన – నేమి నా కేల
రావణాసురునితో – రణమేల యందు
నీవుండ నచ్చోట – నేనున్కి నిజము
యేనిన్నుఁ గనుఁగొంటి – యెంతపుణ్యుఁడనో
మానని యాపదల్ – మానె నా కిపుడు
సౌమిత్రి ! నేఁడెంత – సంతోషమయ్యె !
నామానుషంబు వ – ర్ణనకెక్కె నిపుడు
ననువంటి యన్న లే – నరులకుఁ గలరు
నినుఁబోలు ననుజన్ము – ని గణింపలేరు 9690
నాభాగ్య మీడేఱె – నాతపంబెల్ల
శోభన ఫలదమై – చూపట్టె నిపుడు"
అనుమాట లాలించి – యడుగుల వ్రాలి
జనకజాప్రియుఁ జూచి – సౌమిత్రి పలికె.
"ఏమెంత నామాట – లెంత సన్నింత
స్వామి ! యల్పుఁడు పల్కు – జాడ నాడుదురె ?
అచ్చట మును దండ – కారణ్య మునుల
కిచ్చిన యభయంబు – నీభాను సుతుఁడు
మున్నైన వానర – ముఖ్యులతోడ
నన్న ప్రతిజ్ఞలు – నావిభీషణుఁడు 9700
నమ్మి మీశరణన్న – నాఁడు మీరిచ్చు
నమ్మికలును మీమ – నంబులో మన్ని
యిటు లాన తిత్తురే – యీదశకంఠు
నెటు బోయినను బోవ – నీయక పట్టి
వాని సంగరములో – వధియింతు ననిన

పూనిక యేమఱ్యె - పొసఁగ దిట్లాడ
రావణుఁ దునిమి ధ - రాపుత్రిఁ గూడి
యీ విభీషణునకు - నిచ్చి యాలంక
సకల వానరులతో - సాకేతమునకు
నకలంకమతిఁ జేరు - నది యొప్పఁగాక 9710
ననువంటి వారి కెం - దటి కిట్టులైన
మనసులోఁ దలఁతురే - మనువంశతిలక ?
అనుఁ డస్త శిఖరికి - నేఁగకమును ప
దనుజేంద్రు ననిలోనఁ - దలఁ ద్రెవ్వ నేసి
జయలక్ష్మితోఁ గూడ - జానకిఁ గూడి
నయనంబులకు నింపొ - నర్పఁ దెల్లరకుఁ
దడవు సేయకుఁడని - తడవ రావణుఁడు

—: రావణుఁడు శ్రీరామునిపైకి యుద్ధమునకు వచ్చుట :—

వెడవెడ నార్చుచుఁ - బిడుగుల వంటి
యమ్ము లేరిచి పట్టి - యలయుక దీని
ముమ్మరంబగు రోష - మునఁ దేరు గోలి 9720
కవచ తూణీరాది - కముల నూత్నముగ
సవరించి రామునిఁ - జంపుట యొకటి
చచ్చుటొక్కటి గాక - సారెకు లంక
చొచ్చునే తనవంటి - శూరుం డటంచు
నందఱిఁ బోఁ కార్చి - నందఱి యాస
నుందు ప్రాణము డాఁచి - యొక్కొక నడుచుఁ
దెగువఁ దలంచి దైవ - శేయ నాయకుఁడు

మగుడ రాఘవుఁ జేరి - మార్గణంబులను
ముంచినచో నట - మున్నె రాఘవుఁడు

—: శ్రీరాముఁడు యుద్ధసన్నద్ధుఁడు కాఁగా, ఇంద్రుఁడు మాతలితో తనదివ్య రథమును బంపుట :—

కాంచితి మరల నీ - కల్మషాత్మకుని 9730
పోనియ్య నింక నా - భుజశౌర్య మెల్ల
వీనిపైఁ గనుపించి - విబుధుల కైన
యాపదల్ దీరుతు - నని నిశ్చయించి
చాప మారోపించు - సమయంబునందు
మేరుశైలము చుట్టు - మిహిరుని రథము
ధారుణికిని రాఁగ - తంబేమి యనుచుఁ
గవులెల్ల వెఱఁగంద - కాంచనకేతు
నిపుణంబు మణికింకి - ణీ సమన్వితము
కల్పక మాలికా - కలిత మనల్ప
శిల్పి చమత్కార - చిత్ర చక్రంబు 9740
కమలరాగరుచి ప్ర - కాండ దోర్దండ
సముదగ్ర మాతలి - సారథికంబు
సక్త సహస్రార - సంహితామూల్య
హా క్తిక ఝల్లరీ - మందార జనిత
పట్టాంశు కోజ్జ్వలో - పరిభాగకనక
పట్టికా కలితము - భ్రంలిహాకలశ
ఖచిత మాణిక్య ని - కాశ దినేశ
మచిర నిబద్ధ ప - యోబ్ధి సంభూత

దూరిత శ్రమనాశ - తురగసహస్ర
ధారాహితాభావ - తరణంబునైన 9750
సౌవర్ణగిరినిభ - స్యందనం బపుడు
దేవేంద్రుఁ డనుప ధా - త్రివసించునంగ
మాతలి "రఘువీర! - మాస్వామి యింద్రుఁ
డీతేరి బంపె మి - మ్మెక్కఁవు మని యు
నిది విల్లు తూణీర - మిది యిని దూపు
లిది గద యిది శక్తి - యిది కవచంబు
నివి యస్త్రములు హేతి - యిది యసియుంబు
లివియెల్ల సారథి - నేను నాపేరు
మాతలి రావణు - మర్దించి మగుల
సీతఁ జేకొను మని - చెప్పె మాస్వామి 9760
పనిఁ గొందు మీ" రనఁ - బరమ హర్షమున
నినుఁ డుదయాచలం - బెక్కిన కరణి
యారథంబు మనోర - థానుగామమున
శ్రీరఘుపతి ప్రద - క్షిణముగా వచ్చి
యారోహణముచేసి - హరుఁడు పురంబు
లేరుచునపుడున్న - యేపు చూపుచును

—: రామ రావణ మహాసంగ్రామము
రావణుఁడు మహాశౌర్యమున విజృంభించుట :—

వివిధాస్త్రములు దైత్య - విభునిపై రేఁచు
నవి ద్రుంప నతఁడు న - య్యస్త్రంబు లేసి
గాంధర్వ రాక్షస - గారుడాస్త్రములు
సంధించి యిరువురు - జగడించు నపుడు 9770

దానవ విభుఁడు మా - తలి మేను నొవ్వఁ
గానేసి హరుల మా - ర్గణముల ముంచి
యింద్ర ధ్వజంబు మ - హీస్థలి నర్ధ
చంద్ర బాణంబుచేఁ - జక్కాడి త్రోచి
రాముని దివ్యనా - రాచకోటులను
చేమొదల్పక యుండఁ - జేసి నిల్పుటయు
నూరకే వేసరి - యున్నట్టులున్న
శ్రీరాముఁ జేరి చూ - చి కపీంద్రులెల్ల
రామచంద్రుఁ నెదిర్చి - రాహువు రీతి
నీమేర దనుజేంద్రుఁ - డేచి పట్టెడును 9780
యిలకెల్ల దాను కీ - డెంచి బుధుండు
పిలుచ రోహిణిఁ బట్టి - పీడింపఁ దొడఁగ
పొగలతో సెగలతో - భుగభుగ పొంగి
నిగిడి మిన్నెల్ల ము - న్నీ రాక్రమించె
తనదీప్తిఁ దఱిగి య - ద్దపు బిల్లరీతి
నినుఁడు దోఁచెను మింటి - కెగసె మొండెములు
తల లంతరిక్ష ప - థమ్మున నిల్చి
పెళపెళ నావ్వుచు - పెడ బొబ్బలిడియె!
దుమ్ము చాయలఁ దోచె - ధూమ కేతువులు
చిమ్మ చీకటులు ముం - చె దిశాముఖముల 9790
నావేళ కోసలేం - ద్రాన్వయ తార
యావిశాఖ పురంద - రానలాత్మకము
నరికట్టుకొని యుండె - నంగారకుండు
ధరణి యంతయును గొం - దల మందె నపుడు,
ఇదివేళ తనకని - యెంచి ప్లైవెంచి

పదితలల్ చేసుకొని - గ్వదిగాను దాల్చి
మధ్యందినోదగ్ర - మార్తాండ బింబ
బుధ్య పలక్షిత - భూరికిరీట
దశకంబుతోడ సు - స్తకములు పదియు
దశదిగంతముల నా - క్రమదీప్తి నెనుప 9800
యిరువది చేతుల - పెంచి త్రిశూల
శరచాపముసలాస్త్ర - శస్త్రముల్ మోపియు
నవరత్నమయసము - న్నత శిఖరముల
నవముగా నిలుచు శైల - నాకృతి యొసంగ
బదివిండ్లు నెక్కిడి - పది కరంబులను
ప్రదరముల్ దొడిగి దె - ప్పరముగాఁ గురిసి
" చిక్కినాచేత ని - క్కెట్టికొందమ్మ
దక్క జానకి గెల్తు - దశరథాత్మజుని "
అని బెడిదముసఁ బ్ర - త్యాలీఢ దగణ
వనరుహాలుండగుచు రా - వణుఁడు నిలుచుటయు 9810

—: శ్రీరాముఁడు రావణు నెదుర్కొనుట -
రావణుఁడు వైచిన శూలము ఖండించుట :—

విన్న బాటున నుండి - విశిఖముల్ నాట
క్రొన్నత్తురులు మేనఁ - గురియు వేలుపులు
గరుడ గంధర్వులు - ఖచరులుఁదన్నుఁ
బరికించి యిఁక నెచ్చెఁ - బని లేదనంగ
వెలిచిన తనవారి - విజయంబుఁ గోరి
తలి వేచి నొప్పించు - దశకంఠుఁ జూచి
ఘురిగి ఘువేలక్షై - ర్యసహాయుఁ డగుచు

సెలలఁ గట్టెఱగ్రమ్మ - శ్రీరామ విభుఁడు
కోదండ దండంబు - గుడుసు వడంగఁ
దాదండ వట్టి మా - తలి నెచ్చరించి 9820
గన్నరాకమ్ములా - కర్ణాంతములుగఁ
గొన్ని ప్రయోగించు - కోప వేగమున
నదరె ధరిత్రి య - ల్లలనాడె గిరులు
చెదరె నక్షత్రముల్ - సింధువుఁగలఁగె
భూతకోటి వడంకెఁ - బృహదూత ముఖుల
చేతోవికాసముల్ - చేరెఁ గ్రమ్మఱను
"గెలువు రాఘవ!" యంచుఁ - గీర్తింప సురలు
"గెలుము రావణ" యంచుఁ - గేర రాక్షసులు
నాసద్దులు నభంబు - నవనియు నిండ
రోసముల్ మిగుల వా - రును బోరుచుండ 9830
ధాత్రించ రేంద్రుఁ డా - గ్రహముతో మొనలు
గోత్రకూటములతోఁ - గొండాటమాడఁ
గట్టిన ఘంటల - ఘణఘణ త్కార
మట్టహాసమును బ్ర - హ్మాండంబుఁ బొగువఁ
గేలశూల మమర్చి - కినిసి వ్రేయుటయుఁ
కీలి కీలాసము - కీర్ణమై నిగుడి
వచ్చు నప్పుడు రఘు - వర్యుండు మీఁద
చిచ్చుటమ్ములు గురి - సిన త్రుంగి కొనుచు
మించిన తన తేరి - మీఁదట నింద్రుఁ
డుంచిన శక్తి య - త్యుత్సాహ శక్తిఁ 9840
దీసి ప్రయోగింప -దినకర కిరణ
భాసమాన మహా ప్ర - భావంబుతోడ

వచ్చి యాలోన రా - వణుని చాపంబు
నచ్చెరువుగఁ ద్రుంచి - యవనిఁ ద్రెళ్లించి
దశరథాత్మజుఁడు మా - తలి చూచి మెచ్చ
నశని కల్పములైన - యమ్ములఁ దొడిగి
హయములను నొప్పించి - యతని పేరురము
పరియలు చేసి ము - ప్పది శరంబులను
డిగ్గ ముల్కులు నుది - టికి మూఁడు గాఁగ
నగ్గలిక చెలంగ - నదలించి ద్రేయ 9850
రక్త ధారలఁ దోఁగి - రవణంబు మాసి
నక్తంచరేంద్రుఁ డా - నన వివర్ణతను
మిగుల నాగ్రహముతో - మించి శ్రీరాము
మొగముపైఁ గొన్ని య - మ్ముల నాఁట నేసి
పేరెద చాల నొ - ప్పించిన సమర
ధీరులై వారలె - దిర్చి పోరుచును
శరతిమిరంబుతో - సమరోర్విఁ దమ్ము
నొరులకుఁ గనుపింప - కురుశక్తులమరఁ
జలమునఁ గోపంబు - శౌర్యంబు బలము
తులదూఁగ నెచ్చు గొం - దలు గానఁబడఁగ 9860
సమరంబు సేయు రా - క్షసనాథుఁ జూచి
కమలాప్తకులుఁడు రా - ఘవుఁ డిట్లు పలికె.

—: రావణుఁడు చూపిన శౌర్యపరాక్రమములకు శ్రీరాముఁడు మెచ్చుకొనుట :—

“ రావణ! నీపరా - క్రమము శౌర్యంబు
దేవతావళి నిన్ను - దృష్టింప లేదు

నీవంటివాఁ డతి - నీచ కర్మములు
గావించు ఫలమెల్లఁ - గనుపింతు నిపుడు
నాఁడె యేర్పడదె జా - నకిఁ బట్టితెచ్చు
నాఁడు మేమెఱుఁగకుం - డఁగఁ దప్పెగాక
యిది యొక్క పౌరుష - మే నీదుశక్తి
సుదతులయెడ గాక - చూపరాదిచట 9870
సీతను బ్రముచ్చిలిం - చిన నాఁడె తెత్త
ధాత యిచ్చిన వర - దర్పంబు నీకు
పుణ్యంబు లన్నియుఁ - బొలివోయె నరవ
రేణ్యుల గోరు కో - రికెలు చేకూడె
పాపానుభవకాల - పక్వంబునందుఁ
జాపట్టితివి యింకఁ - జోరనీను లంక
తలలు ఖండించి ర - క్త ప్రవాహముల
బలియిత్తు భూతాది - పలలాశనులకు
గరుడుండు పాములఁ - గమిచిన యట్లు
కఱచిన ప్రేవులు - కాకఘూకములు 9880
విదరింపఁజేయుదు - విదరించి నీదు
మొదడుచే దనియింతు - మృగ ధూర్తములను"
అని యల్లతో నమో - ఘాస్త్రముల్ గూర్చి
తనువెల్ల నతిశోణి - త ప్రవాహములు
నుప్పతిల్లఁగ ధాతు - యుక్తాద్రిమాడ్కి
నప్పుడు నిలుచు ద - శాస్యుని యందు
బలశౌర్య ధైర్య ద - ర్పంబు లన్నియును
బొలివోవ విండ్లు మో - పునకు చేటయ్యె

నొక్కయస్త్రంబు ప్ర - యోగింప నైన
యిక్కువ మదిలో నొ - కింత లేదయ్యె 9890
రాముని ధైర్య శౌ - ర్య జ్ఞానశక్తు
లామొదటికి ద్విగు - ణాతిశ యగుచుఁ
బొదిలోని దివ్యాస్త్ర - ములు తముదాను
మెదలుచు నొండొండ - మించి రాఁదొడఁగ
యుక్త మంత్ర ప్రయో - గోప సంహార
శక్తులన్నియును సా - క్షాత్కారమందె
రాముని తేజంబు - రావణాసురుఁడు

—: రాముని తేజమువలన నొకింత మైమఱచిన రావణుని రథమును సూతుండు మఱల్చుట-రావణుఁడు సూతు నదలించుట :—

చేమఱచుటయు నీ - క్షించి సూతుండు
నరదంబు మఱలించి - యగచరు లెల్లఁ
దఱిమి రాలను రువ్వ - దశరథాత్మజుని 9900
యమ్ములు వెన్నుపై - నాడంగ నొక్క-
యమ్ము నేర్పుటయు - దైత్యేంద్రుఁడాలోన
తెలివిడి గని సార - థి మొగంబుఁ జూచి
యలుక జనింప న - హంకృతి పలికె.
"యీ యవివేక మి - ట్లేల చేసితివి
దాయల ముందఱఁ - దలవంపులయ్యె
మొఱఁగవు నీవునా - హృదయ వర్తనము
ఘటియింపు దుర్మేధ - ఘనవరంబైన

లకట! నాశక్తి ధై - ర్యము ప్రతాపములు
తెకతెర చెఱిచి యీ - తీఱు చేసితివి 9910
నీవును బగవారి - నే కూడినావు
రావణుఁ డపకీర్తి - రాఁ దాళఁ గలఁడె?
లంచ మిచ్చెనొ నీకు - లక్ష్మణాగ్రజుఁడు
కొంచుఁ బొమ్మని తేరు - కొదవ సేయుటకు!
నమ్మిన ద్రోహంబు - నకు నొడి గట్టి
క్రమ్మ ఱింతురె తేరు - కలనిలో విడిచి
అరదంబు మఱలించు - మని యాగ్రహించు
సురవైరి వదనముల్ - చూచి వాఁడనియె.

—: సూతుని ప్రత్యుత్తరము :—

" అజ్ఞుండ గాను ద్రో - హము సేయలేదు
ప్రజ్ఞ యేమఱను నీ - పగవాని చేతఁ 9920
బరిధాన మేమియుఁ - బట్ట నన్యులకు
వెఱచి రాలేదు నిన్ - విడిచి పోలేదు
ఆడనేమిటికి న - న్ననదుగాఁ దలఁచి
చూడుము మేమఱదు నె - సూతకృత్యంబు
పగవాని బలమాత్మ - బలముఁ గాలంబుఁ
దగఁజూచి నిమ్నోన్న - తస్థలంబులను
జతనంబుతోడ యా - శ్వంబుల బలిమి
మతియించి రథికు నే - మఱకతోఁ గాచి
రథము దోలుటయె సా - రథులకు నీతి
రథమిట్లు మఱల్చింత్రు - రా ఘనసేల? 9930

అలసి గుఱ్ఱములెల్ల - నలమట నొందఁ
దెలివిడి చాలక - దిటఁ దప్పి నీవు
గాయంబులను చేత - కార్ముకం బెత్తి
సాయకంబుల వ్రేయ - శక్తి లేకుండ
కనుఁగొని రథమేను - కడకుఁ దెచ్చితిని
దనుజనాయక ! దీన - తప్పేమి తనకు !
హితుఁడ నింతియకాని - యితరుఁడఁగాను
ధృతిపూను మఱల పైఁ - దేరుఁ ద్రిప్పెదను
కోపానమయ్యె తే - చాలు నీవు పోర
నోపిక నిజముగా - నుండినఁ జాలు 9940
మఱలింతునే ?" యన్న - మదిలోన మెచ్చి

—: సూతుని మాటలకు రావణుఁడు మెచ్చి రాముని పైకి యుద్ధమునకు సన్నద్ధుఁడగుట :—

కరుణించి తనచేతి - కడియం బొసంగి
సారథి నూరార్చి - చక్కఁగా నిపుడు
తేరు వోనిమ్ము వ - ధింతు రాఘవుని
లంకకే నేఁటికి - లజ్జ వోవిడిచి
యింకఁ బోవుదుఁ బగ - యీడేర్చి కాక
రామునితో నేఁడు - రణమాచరించి
నామీఁద నేదైన - నదిమేలు దనకు
మఱల నూరకయున్న - మాటకు సూతుఁ
డరదంబు రాము చా - యఁగఁ దోలునంత 9950
"వచ్చెను వాఁడె రా - వణుఁ డతఁ డేమి
యిచ్చఁ దలంచెనో - యెఱుఁగ మివ్వరము

వీఱిగి పోయినవాఁడు - వీఁడింతలోన
తిరిగెఁ గావున చాల - తెంపుగావించు
నెందుకు మనమెల్ల - యిప్పుడే పోయి
యందఱు రాము స - మక్షంబునందు
వానితో నెదుర న - వ్వల దైవయత్న
మైనట్టు లయ్యెడు" - నని కపులెల్ల
నాలోచనలు సేయు - నంతలో సప్త
సాలభేదనునిపై - శరపరంపరలు 9960
ముంచిన వాఁడి య - మ్ములచేత రాముఁ

-: శ్రీరామ రావణులు సరిసమానముగా యుద్ధముచేయుట.
శ్రీరాముఁడలసి రావణుని వధించు నుపాయమును
చింతించుట :—

డంచల నవిరొక - టైన రానీక
వారించి కరలాఘ - వము నెరయించి
పోరుచోఁ గపులు గుం - పులుగట్టి నిల్చి
కనుచుండి రింతియె - కాని యొక్కరుఁడు
ననికిఁ దోడై నిల్చు - నతఁడు లేఁడయ్యె.
రామాస్త్రములకును - రావణుఁ డోర్కెఁడె
రాముండు రావణా - స్త్రములకుఁ గాని
తలచూపలేరు బృం - దారకులైన
నిలిచి యాననము గుం - డెల గూడువట్టి 9970
సరిగాఁగ వారేయు - శస్త్రాస్త్రములను
శరపంజరంబయ్యె - జలజజాండంబు
దూరఁ గూడదు మారు - తుని కను కెంత

యూరువు వుచ్చులే – కొకరైన నచట
రామరావణ సమ – రమునకు నీడు
రామరావణసమ – రంబింతె కాని
యెట్లుండె ననిపల్క – నెట్టివాండైన
నెట్లు నేరుచు చూడ – నెవ్వరి తరము
పెట్టిన దండలు – పిరిందికి వీక
పట్టిన చాపముల్ – పట్టినట్లుండ 9980
తొడిగిన యమ్ములు – తొడిగినట్లమర
విడలు దివ్యాస్త్రముల్ – విన్నాణం బొదువ
నితరేతరము చెప్ప – లిడక క్రోధములు
నతిశయరోష తా – మ్రాక్షులై నిలిచి
దినకరతేజులై – ధృతివూని యొక్క
దినమెల్ల రామరా – త్రించరాధిపులు
సరివారి యిరువురు – సరిగాంగ నలసి
దురము సాలించి స – త్త్వవెల్లం దఱిగి
వదనమండలములు – వసివాడ శ్రమముం
గదురంగ దొంగదొట్ట – కన్నుమూయ్చుటయు 9990
సారథి రావణ – స్యందనంబొక్క
యోరగాం దిగిచి తా – నురకున్న యపుడు
ఏర్తిలిం దనుజుడు – నీదానవేంద్రు ?
నూరట గతినైతి – నోరంతప్రొద్దు
నేమి సేయుదుమని – యిచ్చం జింతించి
రామచంద్రుండు విచా – రము సేయునంత
* తనయాత్మలోన నిం – తయు నాయగస్త్య
మునినాథుం డెలిగి తా – ముని చెంత నిలిచి

—: అగస్త్యుఁడు శ్రీరామచంద్రునికి ఆదిత్య హృదయము నుపదేశించుట :—

" ఏల చింతిల్లెద – వీదానవేంద్రు
నాలంబులోఁ గూల్చు – టది యెంత నీకు ? 10000
అతి రహస్యము కామి – తార్థప్రదంబు
హితమునౌ నొక మంత్ర – మిచ్చెద నీకు !
ఆదిత్యహృదయ మే – నది సమర్థముగ
నాదేశ మొనరింతు – నమ్మహామనువు
శ్రీకర మిష్టార్థ – సిద్ధి దమహిత
భీకర మావహా – పేతజయంబు
సకలకల్యాణ మా – శ్రయణీయ సౌఖ్య
మకలంక మలఘు దీ – ర్ఘాయుప్రదంబు
సత్యంబు దుఃఖనా – శనము గోబ్రహ్మ
హత్యాది ఘోరమ – హాపాపహరము 10010
సతతరోగప్రణా – శనము లోకైక
హితము సౌభాగ్యస – మృద్ధికారణము
నగుచుండు గావున – నాదిత్యుఁడుదయ
మగువేళ సేవింపు – మర్ఘ్యాదివిధుల
నాయనఁ బూజింతు – రమరులు లోక
నాయకుఁ డతఁడ య – నంత తేజుండు
నాదిత్యులందఱు – నవయవంబులుగ
నాదేవుఁ డాత్మక – రావళిచేత
భువనంబు లెప్పుడుఁ – బోషించు పద్మ
భవుఁడు బద్మాత్ముండు – భవుఁడు నింద్రుండు 10020

వరుణుండు దాతల - వసువులు వహ్ని
కరువలి యముఁడు య - క్షప్రవరుండు
నాశ్వినేయులు చంద్రుఁ - డమ్మరుత్తులును
విశ్వదేవతలు సా - విత్రిగాయత్రి
ఋతువులు మనువులు - ఋషులు సాధ్యులును
పితృదేవతలు క్రౌంచ - భేది సిద్ధులును
ప్రాణంబులతని రూ - పంబని మొదట
త్రాణగాఁ బలికి మం - త్రముఁ జెటపలుకె.
" ఆదిత్యునకు సహ - స్రాంశున కఖల
వేదమూర్తికిని స - వితున కగ్కునకు 10030
సూర్యదేవునకుఁ బూ - షునకు శంభునకు
వర్యమునకు త్వష్ట - కంశుమంతునకు
భాస్కరునకును త - పనునకు రవికి
హస్కరునకుఁ దిమి - రాపహంతునకు
భానుమూర్తికిని గ - భస్తిమంతునకు
దానవారికి సర్వ - తాపనునకును
నదితిపుత్రునకును - నగ్నిగర్భునకు
త్రిదశార్చితునకు మ - రీచిమంతునకుఁ
బింగళునకు నాథ - పికి మండలిక్ష్మ
వంగమునకును స - ర్వభవోద్భవునకు 10040
శిశిరనాశునకు దృ - ష్టికి సహాంశునకు
శిశిరున కుదయాస్త - శిఖరయానునకు
దినకరునకును జ్యో - తిర్గణపతికి
దినపతికిని మహా - తేజోధికునకు
కవి విశిష్టునకు స - హస్రాక్షునకు

రవికి రక్తునకు మా - ర్తాండమూర్తికిని
దినమణికిని గ్రహా - ధిపునకుఁ బద్మ
వనజ బంధునకు ది - వాముఖ్యునకును
హైమగర్భునకు ఋ - గ్యజుససారగున
కామయారికి స - హస్రార్చికి సారి 10050
సప్తాశ్వునకు సర్వ - సాక్షి కీశునకు
సప్తసప్తికి వింధ్య - శైల కేసరికి
ద్వాదశాత్మునకు స - త్యంత తేజునకు
వేదాత్మునికి జయ - వీరనామునకు
జయభద్ర హరిదశ్వ - సారంగ పద్మ
శయనభోనాయక - శంఖనామునకు
నీశభావునకు బ్ర - హ్మేశున కచ్యు
తీశున కుగ్రున - కిద్ధ బోధునకు
భాస్వంతునకు సర్వ - భక్షున కలఘు
భాస్వరునకు రౌద్ర - పటువపుష్కునకు 10060
శత్రుఘ్నునకు - చామీకరాభ
గాత్రునకును మిహి - కానాశకునకు
దేవదేవునకు జ్యో - తిష్పతి కతిశి
ఖావంతునకు విశ్వ - కర్మ నామునకుఁ
గ్రతు మూర్తికిని కృత - ఘ్నవినాశనునకు
ధృతమహారికిని తం - దేహ వైరికిని
మృత్యునకు హిరణ్య - కేతున కఖిల
కృత్య సాక్షికిని నీ - కిదె నమస్కృతులు"

అను మంత్రమున నర్ఘ్య – సర్థిఁ గ్రాహింపు
మని యుపదేశించి – యయ్యగస్త్యుండు 10070
దినపతి సృష్టిస్థి – తిలయంబులకు
పెనఁక మహాభూత – విలయంబులకును
కర్తయై జాగరూ – కత నుండు భువన
భర్తయై యాత్మీయ – భానుమండలినిఁ
దపియింపఁ జేయుచుఁ – దాని వర్షించు
నెపుడు జగద్రక్ష – కినుఁడు బాల్పడియె
నగ్నులమను చతు – రాగమంబులకు
నగ్నిహోత్రాది క్రి – యా ఫలంబులకుఁ
గ్రతువుల కితర స – త్కర్మ కాండమున
కితఁడె నాయకుఁ – డితఁడే యిచ్చు ఫలము 10080
వనులందు గిరులందు – వాహినులందు
ననల బాధలయందు – నహితులయందు
రుజలందు వెతలందు – ప్రముచ్చులయందు
భజియించి యీస్తోత్ర – పాఠంబొనర్చి
యినునిఁ దలంచిన – నెల్ల యాపదలుఁ
జెనక నేరవు వానిఁ – జేరు సౌఖ్యములు
జపియించు మీమంత్ర – జపము ముమ్మాఱు
తపనుఁ డిప్పుడె సన్ని – ధాన మందెడును
క్షణములో రావణుఁ – జంపెద వతఁడు
తృణమాత్రుఁ డనుచు నా – దేశ మొసంగి 10090
యాశీర్వదించి తా – నరుదగస్త్యుండు
దాశరథుండు సం – తద్ధ్యాన మొందె

—: శ్రీరాముఁ డగస్త్యుని యాదేశానుసారముగ నాదిత్య మంత్రము జపించుట – సూర్యుండు ప్రత్యక్షమై జయమగునని యాశీర్వదించుట :—

అతని హితాదేశ – మాత్మలో నునిచి
హతశోకుఁడగుచు శు – ద్ధాచమనంబుఁ
జేసి చింతదొలంగి – శ్రీరాముఁడచట
నాసీనుఁడై భాస్క – రాభిముఖముగ
మంత్ర జపంబు ము – మ్మాఱు మునీంద్రు
తంత్రంబు చేత నం – తయును జపించి
సమరంబు సేయు ను – త్సాహంబు చేతఁ
దమకించి జత్తాయ – తముగ నున్నంత 10100
నారవియు బ్రసన్నుఁ – డై " రఘువీర!
యీరావణుని గెల్వు – మిపుడ " ని పలుక
తళతళ మెఱచు ను – త్తాల ధ్వజంబు
గెలుపు మీావనుచు నం – కించి సారథియు
నీల రోచుల కనీ – నికల తేజీలు
నేల ప్రక్కలుగ నా – నికె వచ్చు రథము
నెలవంకగతి సింజి – ని నెలంగు విల్లు
నలఁతి కెన్నెలఁగాయు – నలుగు టమ్ములను
దివటీల గతి సార – దికి వెలుంగుచును
నవరత్నమయములై – న కిరీటములును 10110
గలవాని యల్లంతఁ – గని రఘూద్వహుఁడు
తలయూఁచి చూచిమా – తలికి నిట్లనియె.

—: శ్రీరాముఁ డుత్సాహముతో రావణు నెదుర్కొనుట :—

" కంటికి డావంక - గా వచ్చె నమర
కంటకుఁ డిపుడె భ్రమ - గ్గఁగ నున్నవాఁడు
కరువలి నీలమే - ఘము బోలి వీని
దురములోపల వధిం - తు నిమేషమునను
కడపుమీ వేళ నా - ఖండల రథము
తడయ కాత్మ మనోర - థంబు వెంబడిని
నెచ్చరించితి గాని - యేనిక నేర్ప
వచ్చితినని యెంచ - వలదు భావమున " 10120
అనుటయు మాతలి - యట్లఁగాక యనుచు
ననిమిషేశ్వర దత్త - మైన రథంబు
వాని తేరును దాను - వలపలఁ గాఁగ
రావించుటయుఁ జూచి - రావణాసురుఁడు

—: రామ రావణుల యుద్ధము-దేవదానవులు జయాపజయము లను గూర్చి యాతురతతో నుండుట - రావణున కశుభ శకునములు గానఁబడుట - వానిని లక్ష్యపెట్ట కాతఁడు యుద్ధము సాగించుట :—

అమ్ముల ముంచిన - నవి నివారింప
నమ్మెర మఱియు ద - శాననుండలిగి
కొన్ని తూపుల నేయ - ఘోర సంగ్రామ
సన్నాహములు వారి - నరివోటువత్తును
గెలుపోటములు గోరి - కీర్తనల్ సేసి
చులకఁగ నాడుచుఁ - జూచి యుత్స్వరము 10130

గరుడ విద్యాధర - గంధర్వ యక్ష
సురచారణాదు లె - చ్చో గాచి యుండ
శకునంబులను కాని - శకునముల్ రాము
నకు రావణునకు నై - న ముదంబులొంది
కనుచుండ నప్పుడు - కంకగృధ్రములు
దనుజ నాయకుని ర - థంబుపై తిరిగె
నఱచుచు గోరవంక - లతనిపైఁ బడియెఁ
గరువలి దుమ్మెత్తి - కన్నుల రాల్చె
చినిఁగె చెక్కియపుపై - చీర గావిరులుఁ
గనుపించె కన్నులఁ - గారె నశ్రువులు 10140
హయలోచనంబుల - నడరె నంగార
చయము జేవురు మించె - సంజకెంజాయ.
అందుచే లంక చి - చ్చందు కొన్నట్లు
చెందొవచాయ దోఁ - చె నహంబు నందె
నవి సడ్డసేయక - యసురారి విభుఁడు
రవికులోత్తముని న - స్త్రంబులఁ బొదువ
తనమేలు శకునముల్ - దశకంఠుఁ దునుము
మని యెచ్చరింపఁ గ - య్యము సేయునపుడు
రావణుఁ డారాము - రథకేతనంబు
చేవాఁడి మెఱయ నే - సియు నాఁటకున్న 10150
రాముఁడా రావణు - రథకేతనంబు
భూమిపై నొక్కతూ - పున ద్రెళ్లనేసె
దివ్యాస్త్రములను దై - తేయ నాయకుఁడు
దివ్యవాహములపై - దృఢశక్తి నేయ
తమ్మితూఁడుల మీఁద - దాఁకిన యట్లు

నెమ్మది శ్రీరాము – ని హాఁరుంబులమఱఁగె.
అదిచూచి కోపించి – యసురనాయకుఁడు
గదలును శక్తులు – గండగొడ్డండ్లు
శూలముల్ కత్తులు – సురియలు చెట్లు
రాలును గిరులు ని – ర్వది శరంబులను 10160
రివ్వురివ్వున కపి – శ్రేణిపై నలిగి
రువ్వె రాముని శిత – రోప వర్షముల
ముంచి మిన్నెల్ల న – మ్ములుగాఁగ నురున
డించిన తాచేవ – డించక నగుచు
శతవర్షముల ముంప – సరికట్టి మింట
గరిగట్టి సాయకా – గారమై నిలిచి
పోరాడి యవియన్ని – పొడిపొడి యగుచు
ధారుణిరాలి యుం – తయు బయల్పడిన
నొండొరు హయముల – నుగ్రతరచండ
కాండధారల నొవ్వఁ – గా నేయునపుడు 10170
తన కేతనము మహీ – స్థలి వ్రాలఁ జూచి
దనుజవల్లభుఁడు క్రో – ధము మట్టుమీఱ
కాలాహి జిహ్వాకా – కల్పనారాచ
జాలంబులను మొగ – చాటు పుట్టంగ
వ్రేయుచో దొరలను – వేడుకల్ పుట్ట
నాయిరువురి తేరు – లంతు సారథులు
నొకచోట చాయగా – నురక పోనిచ్చి
యొకవేళ నడ్డంబు – లుద్ధతిఁ గ్రాలి
వలయాకృతుల నొక్క – పైపురఁ జరపి
ముళకలుగా నొక్క – మఱి నడిపించి 10180

మూలలకొక్క యి - మ్ములు గదలించి
నాలుగంచుల ధావ - నముల నిగుడ్చి
పోయిన వీథినె - పోక మఱల్చి
చేయిచూపిన జాడ - చెంగక యాని
యరదముల్ సూతక్రి - యాచమత్కృతులఁ
బరగించి రథికుల - పను లెచ్చరించి
తానును దాను ర - థంబులు రథము
పై నొకతొకొక - పాళి పాళియును
తురగంబు తురగంబు - దొరయఁ జేరుచును
తిరుగ దూరముల నె - దిర్చి నిల్చుచును 10190
తమనేరుపులు చూప - దశకంధరుండు
బొమముడి వెంట వం - పుగ శరాసనము
రథమయ్యలాత చ - క్రప్రకారమునఁ
బృథుగతిఁ జుట్టి తాఁ - బిరబిరఁ ద్రోలి
యిది చక్ర మిదిరథ - మిదివాజి కేతు
విది వీఁడుగో సూతుఁ - డితఁడు రావణుఁడు
నన వేఱుపడక ర - థావరణంబు
వినువీథి నిన బరి - వేషంబురీతి
సమితపాతక పుంజ - మనఁగఁ బ్రబదతు
ఱము వచ్చు కరణి మం - డలి విభ్రమమునఁ 10200
జుట్టు పావకశిఖల్ - చుట్టుకొన్నట్లు
మట్టు మీఱఁగ సిత - మార్గణశ్రేణి
యన్ని దిక్కులరాఁగ - నట్లమాతలియు
నున్నచోటనె వాజు - లురుపడిఁ దిరుగ
రథము నిలారథ - క్ర న్యాయముగను

—: రావణుఁడు పరాక్రమించుట చూచి శ్రీరాముఁడు లోక
మంతయుఁ దల్లడిల్లునట్లుగ బాణము నాతని పైఁ బ్రయోగించుట-
దేవతలు శ్రీరామునికి జయముగుఁగాక యని
యాశీర్వదించుట :—

రథిక శేఖరుఁడైన - రఘుపతి యొచ్చెఁ
దిరిగింప నతఁడేయు - దివ్యాస్త్రకోటి
నతికిఁ బ్రేయుచును దా - నవనాథుమీఁదఁ
గనుబొమల్ ముడిగొన - కల్పాంతరమున
శివగాఁగ మండలీ - కృత చాపుఁడగుచు 10210
నెనిమిది తూపుల - నెనిమిది హరుల
గినిసి వ్రేసిన నవి - కీడించి పఱచి
యురదమీఁదుప్పరపోవ - నలిగి రావణుఁడు
పరశుతోమరకుంత - పట్టిసప్రాస
ముసలగదాప్రాస - ముద్గరాదులను
దెసలు గప్పఁగ వ్రేయఁ - దెగ వ్రేయుచును
మఱికొన్ని తూపుల - మాతలి నేసి
హరులఁ గొన్నిటి నేసి - యస్త్రజాలముల
తనమీఁద ముంప నీ - తా ప్రాణవిభుఁడు
కనఁగన వెలఁగు మా - ర్గణ మొక్కటొప్ప 10220
అల్లెతో సంధించు - నాగ్రహంబునకు
హల్లోహలంబులై - యదరె లోకములు
జలధులన్నియు నొక్క - సంగతిఁ గలఁగె
కులశైలములు గల - గుండుగాఁ బడియె
అవని బిట్టుడువడి - నల్లలనాడె
రవి మండలంబు నీ - రసాభమయ్యె

లోకవాసులకును నా - లోచనల్ గలిగె
చీకాకుగాఁ గల - సెను దిఙ్ముఖములు
నావేళ గంధర్వ - లఖిల సౌఖ్యములు
దేవతలును రాము - దృష్టింప వెఱచి 10230
జయమొందుఁగాక - విశ్వప్రపంచంబు
భయముఁ దీఱెడుఁ గాక - బ్రాహ్మణావళికి
నిలువ నీడలు మాకు - నెలకొనుగాక
చలపాది దానవే - శ్వరుఁ డీల్గుగాక
సౌమిత్రియన్నకు - జయమబ్బుగాక
భూమిజ తానాత్మ - పురిఁ జేరుఁగాక "

—: రామ బాణము రావణుని మస్తకముల ఖండింపఁగానే వెంటనే యవి మొలుచుట - రాముఁడు వానిని ఖండించుచు రావణునిఁ జంపు నుపాయ మాలోచించుట :—

అనునంత నయ్యెమో - ఘాస్త్రంబు వచ్చి
దనుజనాయకుని మ - స్తకము ఖండించె.
కుండలకోటీర - కోమలప్రభల
వెండియు నొకతల - వీరరావణుని 10240
భుజముపై మొలవ న - బ్బురముతో రాముఁ
డజరులు మెచ్చఁగ - నదియును ద్రుంచె
పుట్టలో పన్నగం - బులరీతి మఱియుఁ
గొట్టుచో నుర్విపైఁ - గూలుమస్తకము
కనిపించుటయె కాని - గళము మొండియును
గనుపించ దేమాయఁ - గలచెనో కాక !
ఔరర ! ధాత మ - హోగ్రశక్తి

శ్రీరాముఁ డీరీతి - శిరములు ద్రుంప
నొక్కచందమ్మున - నొకట మారంత
యక్కజంబుగ నుత్త - మాంగంబు మొలిచె! 10250
కొట్టిన తల కిరి - క్కునఁ దెగి తోన
పుట్టి వ్రేయుట లేదు - బొంకనిపించె!
రావణుఁ డున్న ధై - ర్యము చూచి యాత్మ
భావించి "యెట్లు చం - పఁగవచ్చు వీని
తలఁ ద్రెంచియును చావుఁ - దప్పినవాని
గెలుచు టెట్లింక? నెట్టి - క్రియ జయింపుదును
క్రౌంచాటవిని దండ - కావనిఁ ద్రొల్లి
త్రుంచితి నాకబం - ధుని విరాధు
ఖరదూషణాది రా - క్షసుల మారీచుఁ
బోరిఁ గొంటి వారి నే - పునఁ జయించితిని 10260
జలధిఁ గెల్చితిని రా - క్షసులఁ బెక్కండ్రఁ
గలనఁ జంపితి నమో - ఘములు మదీయ
దివ్యాస్త్రములు వీని - దెసఁ జాటిరాక
యవ్యవసాయ కా - ర్యంబులై పోలి
వమ్మయ్యె నీరీతి - వధియింతుఁ గడమ
యమ్ములే వీని యా - యువ్వు వాఁపెడును
ఏమిటఁ గెలుతు నిం - కెయ్యది యస్త్ర
మేమి సేయుదు" నని - యుద్వఁ జింతింప
"స్వామి! యేమిటి చింత - చాలింపు" మనుచు
రాముని కింద్రసా - రథి యిట్లు పలికె. 10270

—: మాతలి శ్రీరామునితో బ్రహ్మాస్త్రము ప్రయోగింపుమని చెప్పుట :—

" అమరులందఱుఁ గూడి - యాడుకొన్నట్టి
సమయ మేనెఱుఁగుదుఁ - జంపుము వీని
నేఁడె వీనికి నూఱు - నిండిన దినము
వీఁడెంత మీయస్త్ర - విలసనంబులకు
నిప్పుడె బ్రహ్మాస్త్ర - మేయుము వీని
చప్పుడు గాకుండ - జంపెద వేని "
అననట్లు కాకని - యాదిత్యుఁ దనదు
మనసులోపలను ము - మ్మాఱుగాఁ దలఁచి
మ్రొక్కి యగస్త్యుండు - మును దనకిచ్చు
చక్కని యస్త్రరా - జంబొక్కకేర్చి 10280

—: బ్రహ్మాస్త్ర వర్ణనము :—

సకలలోకైక ర - క్షాధురీణంబు
నకలంక శతసహ - స్రాంశు సన్నిభము
పాకాసురారి సం - ప్రార్థిత సత్య
లోకేశదత్త శు - శ్లోకీకృతంబు
ఖగపురందరగరు - త్కలితోగ్రయుగప
దగణిత ఘుంపాభ - యదర్శాంకృతంబు
కలధౌత ఖచితపుం - ఖము సురవైరి
తులితమాకాశ బం - ధు ప్రకాండంబు
తపనానలోద్దీప్తి - తనిశాతశల్య
మపరిమితంబు ప్ర - త్యస్త్రాసహాంబు 10290

నగవసుధా భేద - నకలాధురీణ
మగణిత మహిత సై - న్యగ్రసనంబు
సతత భూతప్రీత - సంతోషహేతు
చతురంబు కల్పాంత - శమనోపమంబు
వానరసైన్య రా - వణబల వృద్ధి
హానికరంబు వ - జ్రాయుధోపమము
నైన బ్రహ్మాస్త్ర మం - త్రాధిరాజమునఁ
దానభిమంత్రించి - తద్దివ్యశరము
దశరథ తనయుఁడు - ధృతిఁ బ్రయోగింప

—: శ్రీరాముఁడు బ్రహ్మాస్త్రము ప్రయోగింపగనే బ్రహ్మాండ మంతయుఁ దల్లడిల్లుట - అది రావణుని వక్షముఁ బగులఁజేయు నతఁడు విగత జీవుఁడగుట :—

శశిభాస్కరులు తప్పి - జాడలఁ జనిరి 10800
భూతహాహాకార - ములు మిన్నుముట్టె
ధాతపంకజ పీఠిఁ - దాఁ చలింపంగ
నతలాదిలోకంబు - లన్నియు నతల
కుతలంబులయ్యె నా - క్రోశించె నభము
తిరిగె దిగ్దిర ధరి - త్రి నగంబులెగిరె
నొరిగె మేరువు జగ - దుత్పాతమయ్యె
వేదమంత్రోక్త ము - ల్విశిఖరాజంబు
భూదేవతలు ఋషి - పుంగవుల్ సురలు
జయజయ ధ్వనుల హ - స్తంబులు మొగిచి
భయనివారణ మంత్ర - పఠనముల్ సేయ 10810

నది రవి సంకాశ - మై యదివిజిత
భిదురమై యది సురా - భీప్సితంబగుచు
నది కాలకాలకూ - టాగ్రమైయది భ
యద మూర్తియగుచు మి - న్నంతయుం బొదివి
యైరావతోగ్రదం - తాగ్రకిణాంక
చారుకుంకుమపంక - చర్చితంబగుచు
నీల భూమీధర - నిభమైన దనుజ
పాలకుని విశాల - భద్రవక్షంబు
భగ్గునఁ బగుల పైఁ - బడి వీపువెడలి
నగ్గున భూమిలో - నికి డిగఁబారి 10820
కొంతదూరము ధాత్రి - గోరాడి యెగసి
చెంతల దానవ - శేషంబుఁ బఱవ
నాఁక యెందును లేక - యారాముఁ జేరి
తోఁకచుక్కయుఁ బోలి - తూణంబుఁ జొచ్చి
కులిశంబు దారి సోఁ - కున వ్రయ్యలగుచు
నిలమీఁద వ్రాలు మ - హీధరంబనఁగ
నావిశిఖము ముట్ట - బ్రాణముల్ వోవ
రావణుఁ డవనిపై - వ్రాలినఁ జూచి

—: రావణుని మరణమునకు లోకము హర్షించుట - వానర సైన్యము నానందముఁ జెందుట :—

ధిమధిమ మొరసెను - దేవదుందుభులు
ఘుమఘుమ జలనిధి - ఘోషించె పొంగి 10830
సేదలు దీర్చె ద - క్షిణ గంధవహుఁడు
పైదట్టముగ నిండెఁ - బ్రసవవర్షములు

తఱచయ్యె సురవధూ - దండ లాస్యములు
భరతుండు మదిఁగాంచె - బరము హర్షంబు
కీర్తించి రమరవా - గ్గేయకారకులు
వర్తించె జయజయ - ధ్వనులు మిన్నెల్ల
ధారుణి భారమం - తయు నోసరిల్లె
చేరెఁ గల్యాణముల్ - సృష్టికింతటికి
మునుల మానస రోగ - ములు శాంతిఁబొంద
నినచంద్రులు వెలింగి - రిచ్ఛానుసరణి 10840
వింటి కూరట కల్గి - వెస నెక్కుడించి
నంటువాయని లక్ష్మ - ణ కుమారుఁ బిలిచి
యిచ్చినఁ బదముల - కెఱఁగి చేసంది
ముచ్చటల్ దీర రా - ముని చెంత నుండ.
జలజాప్తసుత విభీ - షణ వాలితనయు
నలనీల కుముదాంజ - నానందనాది
హితులు చెంతల నిల్చి - యెంతయుఁ బొగడి
యతనిచే మన్నన - లందిరి ప్రీతి
నాడినట్టి ప్రతిజ్ఞ - లన్నియుఁ దీర్చి
వేడుక మదిపూని - వృత్రుఁ దునుము 10850
నాఁటి దేవేంద్రు నా - నంద మంతయును
నాఁటికి తనదు మ - నంబునఁ జెంది
తనవారి నడుమ బృం - దారకుల్ గొలువ
ననిమిషేంద్రుఁడు గొలు - వైయున్న యట్లు
పదునాలుగేండ్ల కా - పద లెల్లఁ దీఱి
ముదితాత్ముఁడై - రఘుముఖ్యుఁడున్నంత,
తేజోవిహీనుఁడై - దినరాజు వచ్చి

యీజగతిని బ్రాలు – నెన్నిక(దోఁప
రామాభిమంత్రిత – బ్రహ్మాస్త్రరాజ
భీమనిర్ఘాత ని – ర్భిన్నవిశాల 10360
వక్షుఁడై పడిన రా – వణుఁ దేరి చూచి
యక్షీణ శోక వే – గాతురుం డగుచుఁ
జాల నేడ్చుచు విభీ – షణుఁ డిలమీఁదఁ
బ్రాలి మున్నటి తన – వైరంబు మఱచి
తాను తోఁబుట్టిన – తమ్ముఁడు గాన
యానరాని విషాద – మంది యిట్లనియె.

—: విభీషణుఁడు రావణుని మరణమునుగూర్చివిలపించుట :—

"తులలేని మృదుహంస – తూలికాతల్ప
ములఁ బవళించు న – మోఘ గాత్రంబు
ద్రేయు గాలును – కీలుద్రేసినట్లుండ
యీయవస్థలఁ బొంది – యిటు లుండవలసె 10370
తలకిరీటము మహీ – స్థలి డొల్ల కేశ
ములు నేలఁ బొరల దు – మ్ము మొగంబుఁ గప్ప
అన్న! నీవిటులుండు – టయ్యెనే మొదట
నన్నమాటలు విన – వైతి వేమియును
కామాతురుండవు – గాన బ్రహస్తుఁ
డామీఁద కుంభ – కర్ణాదులు కులముఁ
జెఱుపఁ బుట్టిన యింద్ర – జిత్తు నామీఁద
విరసించు నీవాదు – విధముల నాడి
రామాటలకు ఫలం – బందిరి వారు
రాముని ఘోర నా – రాచ ధారలను 10380

ాబుద్ధులే నమ్మి – యా స్త్రీడ నైన
ాబుద్ధి వినక ప్రా – ణము లొల్లనైతి
ంత నిమ్మని యెంతేఁ – జెప్పిన వినక
యూతరిఁ బ్రాణంబు – లిత్తునే యకట!
నర్మ మర్యాదలుఁ – దప్పిన కతన
ఠర్మ్యాలితంబయ్యె – నీ పరాక్రమము
ఏపాటు చూడఁ గం – టికిఁ దిమిరమున
నాపంకజారాతి – యణఁగి నట్లయ్యె
కీలలు మాసిన – కీలి చందమున
నేలపై నిటులుండ – నినుఁ జూడఁగలనె 10890
ధైర్యంబు నిగురు మొ – త్తము నసమాన
శౌర్యంబు పేరును – శారీరబలము
ప్రసవ సంపదయుఁ దప – శ్శక్తి పేర
నెసఁగు చేవయుఁ గల్గి – నీవను సట్టి
సంపూర్ణ ఫలమహీ – జము రఘువీర
ఝంపానమీర మి – చ్చటఁ గూలఁ ద్రోచె.
క్రోధగాత్రము శాంత – గుణతుండ మహిత
బోధనిర్మథన శౌ – ర్యోరు దంతములు
తపమును దమము మా – త్సరశత్రు నిగళ
కపటాసురలు కొలి – గడలు వారఁటుగ 10400
తనరు నీపేరి గం – ధగజంబుఁ గూలె.
జనకజ రమణ కే – సరి నెదిరించి
క్రోధ నిశ్వాసనం – కులధూమ నిర్మి
రోధక మతిశౌర్య – రూఢ హేమములు
బలమును వేఁడిమిఁ – బరగ నీపేర

విలుబిల్లు దునుమాడి – వీరుఁ డుగ్రుండు
భల్లనాగను రాము – డాఁగక నిశిత
భల్ల మొక్కటి వేసి – బాణము లీకునికి
ఘోరరాక్షసులకు – నుద్వేగ మొదవ
వారలు విపుల భా – వ సద్భావంబు 10410
కన్నులు చెదర – నెక్కొను శక్తి
గన్నమాత్రమున మాఁకి – ధైర్యంబు గాఁగ
వెలయు నిల్పుటకై – వ్యాకులంబు వద్ద
పులివోలె రాముని – పై నడచి నిన్ను
అన్న! నిన్నా సీత – నొసఁగుము మీఁద
నిన్ను రామునితోడ్పు – చేర్చు నే గెలువ
నాయన్ను నేల బ్రా – లాదరంబు
లాయుధ జాలంబు – లైన నొరలెగాక!"
అని చాల విలపించు – నవ్విభీషణునిఁ
గనుఁగొని లక్ష్మణా – గ్రజుఁ డిట్టులనియె 10420

—: శ్రీరాముఁడు విభీషణుని నూరడించుట – రావణునికి పరలోక క్రియలు సేయ నతని ప్రోత్సహించుట :—

"ఏల విభీషణ! – యింత శోకింప
నాలంబులోన నీ – యన్న పాటునకు?
తన శక్తి దప్ప – దందున్నఁ దనుల
ధనురాగమార్గ ప్ర – తాపైకభవుఁడు
ఇతనికి నగుఁ దూఱ – నితనిలో నెదుర
నితరుల కది చేయ – నింతియె కాక?
ఏమైన నడచెను – నీ యధర్మంబు

వీనికి లేకున్న - వీఁగుకేల నంది
చంపిన నేమి తాఁ - జచ్చిన నేమి
తెంపున నిటుగడ - తేఱంగి వలదు 10430
ఘనుఁడు శుక్రాచార - గరిమ నింపెయును
తనపాల నిడుకొన్న - ధన్యుఁ డితఁడు
మాయన్న బిరుదంబు - ద్రుంగి తోఁ బొలిసె
నీయన సామాన్యుఁ - డే త్రిలోకములఁ
బోరఁ జేసుల గొట్టి - పోరాడి యితఁడు
చూరవట్టెడు స్వర్గ - సుఖములన్నియును
నన్నాళ్ళు బ్రతికిన - నేమి యన్నిటికి
నున్నవాఁడితఁ డన్య - లుండియు నేల
పరలోకవిధులు దీ - ర్పక చింతఁ బొరలఁ
దరిగాదు నీకు క - ర్తవ్యమై యునికి." 10440
అనుమాటలకు శాల్మి - నంది రాఘవునిఁ
గని విభీషణుఁడు సం - గతముగాఁ బలికె
"అయ్య! త్రిలోక భ - యంకరుఁ డితఁడు
కయ్యంబులందు నా - ఖండలాదులను
పలుమారు దోలి పెం - పరలాడినాఁడు
బలవంతుఁ డతుల దో - ర్బల శౌర్యశాలి
వేదముల్ తా చది - వినవాఁ డధీత
వేదాంగ చతురుండు - వేదార్థవిదుఁడు
సకలయాగక్రియా - చార సంపన్నుఁ
డకలంకపుణ్యుఁ డ - త్యంత ధార్మికుఁడు 10450
నిలుకడ గలవాఁడు - నీతిసంపన్నుఁ
డిల పెక్కుగాలంబు - నేలినవాఁడు

బహుభోగభాగ్య సం - పన్నుండు సర్వ
సహుండు ధర్మాదిమ - సకలార్థములను
తనపాటుగా జప - తపములచేత
వనజగర్భునిచేత - వరములుగాంచి
దానంబులను జగ - త్ప్రియుఁ దనియించి
దానవాన్వయము వెల్ల - దనయంత లేసి
వాడుగా నకులిశై - శ్వర్యంబులొసఁగు
నీ రావణుండు సామ్రాజ్యఁ - దివ్వారలను 10460
శ్రీరామ! మీయాజ్ఞ - చే దైత్యపతికి
పారలౌకిక విధుల - బాటించి తీర్తు"
అన విని యారామ - నాయకుఁ డంచి
యినవంశతిలకంబు - నిట్లని పలికెను
" ఇతఁ డెంతయును బ్రాజ్యఁ - డెల్లవారలకు
నితఁడవ నీకొక్క - నికె యన్నగాదు
మాయన్న యితండు - మరణపర్యంత
మీ యన్నలెల్ల వైర - మంతిరొకాని
యామీఁద నీకు నేల - యాగమోక్తముగ
నామూలుగాఁ గ్రియ - నడిపింపు" మనిన 10470
నా వేళ రావణు - నంతఃపురమున

—: రావణుని మృతికి రాణివాసస్త్రీలు శోకించుట :—

దేవేరు లదివిని - దీనభావముల
వగలతో నుత్తర - ద్వారంబు వెడలి
కురులు సోఁదల నుర - మ్ములు మోదుకొనుచు
నిలపై నున్న ర - ణ్యోదలతల నాఁక

గోదను పాలిండ్లపై - గుంకుమంబుల్ చెదిర
చెంగావి మోవులు - చిగిరి వాడంగ
గంగుల రసికుల వి - కాసికల్ గాంగ
సారసోరముల సగ - ల్సన్నముల్ గాఁగ
సింగరమంజీరంబు - లెడనెడ గాఁగ 10480
నుపివోక నులినేడి - యూడుపుల్ నిగుడ
నడచుచో లేడీగ - నడుములు వడంగ
నెతిగొప్పులూడి పై - న్నరులర్వం దీగ
నలువుచు ప్రాణనాథ ! - ప్రాణనాథ ! యనుచుం
గలనిలోనను జగ - ద్రావణా యనంగ
నిలం బడియున్న ప్రా - ణేశ్వరుం జూచి
పదములం గొందఱు - బాహులం గొంద
ఱదరమీందం గొందఱు - నిడుచు బ్రాలి
మూలముల్ దెగం గ్రోయు - ముఱుకోని పడిన
లాలితమల్లికా - లతికలో యనంగ 10490
చేతుల కన్నులం - జేర్చి పాదములు
శీతలవక్షోజ - సీమల నుంచి
మోముపై మోము ద - మ్ములు చేర్చి యుసిని
భూమినులందఱు - పలవరింపుచును
మంచునం దడియు తా - మరయుల్ యనంగ
చంచలాక్షుల నేత్ర - జలముల దడిసి
రావణు వదనమా - రమణుల నెల్ల
నావేళ విభమతో - కాంబుధి ముంచె.
వీణెల నాహిరుల్ - వినుపించుపట్ల
రాణివాసము లెల్ల - రావణుం జూచి 10500

తమ దిక్కు లేమిఁ దా – తాలిముల్ మాని
సవిశోక పారవ – శ్యముల విల్లసిరి,
“ ప్రాణేశ ! యజుని వ – రంబులచేత
ప్రాణాధికంబగు – బలు కీర్తి గాంచి
ముల్లోకములు దేవ – ముఖ్యులఁ గెలిచి
చెల్లఁగ ! నరు జాని – చేఁ జావవలసె
మున నీవు మాబుద్ధి – మార్గంబు విడిన
జనకనందనఁ గద్ది – నిలుప్పెక్కుచుండి
కొనిచిన వారలఁ – [illegible]
కులమెల్ల రాక్షస – కోటి ప్రాపు చెడిన 10510
తవనవానుపృగటుఁ – దలఁకెడు ధన్యు
గతిగెద్దుబాని పేఁ – గావనేర్చితి
వారలు యుల్లాంద్రకు – నాటిసిన సీతఁ
బహులచే నిట్టి చో – కులు రాకున్న
తనుము ! సనాథలఁ జేయఁ – దలఁచి రాఘవుని
వనిత సనాథగా – వగచి తెచ్చితివి
దైవయుగ్మము సీతఁ – దప్పింపరాదు
చావఁ గొల్లితివి – సమరరంగమున ”
అని పురసతులు – లరమిన రీతి
వనితలు వలఁగొని – వాపోవు నంత 10520

—: మండోదరీ విలాపము :—

పట్టపురాణి సౌ – భాగ్య సంపదల
కట్టు కంబము మయు – గారాపు పట్టి

దేవి మండోదరి - దగులుచేఁ బొగిలి
రావణు మోమోవి - గావఠ్ఠు గదిసి
" ప్రాణేశ! నీదివ్య - బాణాసనంబు
బాణంబులును నేఁడు - బడియున్న విధము.
అనిమిషేంద్రాదుల - కైన దుర్జయుఁడ
వని నిన్నుఁ బొగడుదు - రయ్యొ! మానవుఁడు
అన్యుల కాంతల - నాసించు టెప్పు
డన్యాయ పరుల కి - దన్యాయమే కాన ' 10580
తనబుద్ధి వినకున్న - ధార్మికుఁ డగుట
మన విభీషణుఁడు నే - మనుచున్న నాఁడు
మాతండ్రియుఁ బ్రహస్తు - మాల్యవంతుఁడును
సీతోదయాబుద్ధి - నీతి గాదనుచుఁ
జెప్పిన మాటలు - చెవిఁ జేర్పవుడ
తప్పిన బ్రతుకు నీ - దనుజుల కెల్లఁ
గాదని మనకుంభ - కర్ణుండు నిన్ను
బోధించి వినకున్నఁ - బొగిలె రోషమున
నింద్రుఁడై తావచ్చి - యిలనిట్లు రాజు
చంద్రుఁడై జగమెంచి - నడుపింప నొప్పు 10590
నెక్కడి యమకేంద్రుఁ - డెదురించు నిన్ను
మొక్కపోయిన వాఁడు - మొనఁ జేయఁగలఁడె?
అడవుల వెంబడి - నలమటఁ దెల్లఁ
బడి మునివృత్తిచేఁ - బడలికఁ గోల్పోయి
వచ్చిన రాముని - వాలంపగములఁ
జచ్చె రావణుఁ డన్న - సత్యమే యున్నఁ

గలకంటిని గేల – కళవళించితిని!
కలనిలో నీసేనలెల్ల – గలఁగ జెయుగ్రంబె
దురమున నుపల ఖని – దూషణాదులను
నలఁకి మారీచదా – నవుల నణంచి 10550
వాలిఁ గూలఁగ జేసి – వనధి బంధింపఁ
జాలు నే గుడి మాను – నముల్లైన పనులె!
అగ్గేఁడు వంపినయట్టి – హనుమంతుఁ డొక్కఁడు
క్షితిజనుఁ జూచి కు – క్షి యశోక వనము
లంకఁగాలిచి రాము – లక్ష్మణాదులను
కొంకు దీరిచి తోడు – కొని చెద్చి యిచట
డించినప్పుడె తెల్ల – డించితి రాము
నెంచి చూచిన మర్త్యుఁ – డెట్లనవచ్చు
"సకల భూతహితుండు – సర్వేశ్వరుండు
దశలంకుఁ దత్పరుఁ – డాది పూరుషుఁడు 10560
దేవదేవుఁడు సర్వ – దేవతామయుఁడు
గోవిందుఁ డజుఁడు వై – కుంఠ మందిరుఁడు
శార్ఙ్గ శంఖ చ – క్రగదాసి ధరుఁడు
నిర్జితా సురా – నీకుఁ డవ్యయుఁడు
గరుడధ్వజుండు భ – క్త పరాయణుండు
హరి సర్వమయుఁడు పీ – తాంబరధారి
దామోదరుండు స – త్యపరాక్రముండు
శ్రీమంతుఁ డైన ల – క్ష్మీమనోహరుఁడు
నారాయణుఁడు ధాత్రి – నరుఁడయి పుట్టె
శ్రీరాముఁ డగుచు న – చ్చెను కపులెల్ల 10570

జీవన శ్రీధరి - శ్రీపుత్రి యిక్ష్వా
రావణుఁ డనుమఁ ద్రో - [illegible] "
అని విభీషణుండు వి - న్నాన్యముగాఁగ
వినిపించఁ గాన తో - [illegible]
దలియ్యష్టి వరుంగ - [illegible]
దుఃవచ్చె సాధ్వి ప - [illegible] ?
అందుచే సీత ద్రో - [illegible]
చిందగవందర్థై - [illegible] నిప్పుడు.
అయుష్మ [illegible] - [illegible] !
చాయకాత్మకపోల - పత్రభంగములు 10580
వల్లి కదంబ్రోది - పదివాగ తేఁట
బల్లినట్ట తేఁ - [illegible]
జూడ నగండు మేల్మి - నూఁగును వాని
ప్రీడ యుండుక లేక - [illegible]
డోలఁగించు వారలఁ - [illegible] నిప్పుడు
కలనిలో నిలిచి రా - [illegible]
సిగ్గఱుంగని తన్ను - [illegible] ?
సిగ్గలాడుదు వట్టి - [illegible] !
ప్రాణవల్లభలు నీ - పై ప్రాలి యుండ
ప్రాణేశ ! వారి సం - భావింప వేల ! 10590
సీత రాముని గూడి - చల రేఁగునింక
సీతోడఁ గూడి మ - ణి విమానముల
సకలలోకముల నా - క్రమముల పైల
నికరంబు [illegible] - [illegible]
నీలాంక [illegible] - దింద్రాది సురలఁ

దోలిన యింద్రుఁ - డెన్నఁడు కుమారుండు
మయుఁడు నాతండ్రి స - మస్తలోకములు
జయమందు రాక్షస - స్వామి రావణుఁడు
నాప్రాణవిభుఁ డిట్టి - నడుమ నున్నట్టి
ద్వీప మిట్టిది సా - ధింప దుర్గమము 10600
వనియుండఁ బ్రతికూల - మై విధి యునికి
తన గర్వమెల్ల వ్య - ర్థంబయి పోఁగ
దాసీసహస్రంబు - తనుఁగొల్వ నుండి
యా పరమునిదాసి - నై యుండఁ దలఁచి
తన యిచ్చఁ గాచె నా - తపము భాస్కరుఁడు
తనుపుట్ట నీచె శ్రీ - తల మారుతంబు
నిండంగ వండునె - న్నాళ్ళ లగ్నిదేవు
మందమందంగ వీ - చును పావకుండు
యముఁడు లంకాపురి - వసియించు వాఁడుగా
శమియించె క్రోధంబు - సకలలోకులకు 10610
నింతలో సీమర్లు - నెక్కుడు నోఁచి
పింత నోఁచెను దన - విభవముల్ దనకుఁ
దలయిచ్చి పాడవ - త్యముల నొక్క నేఁడు
జలజాండములలోన - సకలాసురులకు
నిటు సేల చేసితి - నింతటికన్న
కటకట! సీతద - గ్గఱసంబు నీకు
కన్నుల కింపయ్యెఁ - గాక నాచెంత
మున్నయి తిది నీకు - నిల్లాల నగుట
సర్వసంగదవ్రు భు - జబలాధికుండు
పర్యంత ధర్మశా - ర్యవిశేషుగాదు 10620

యోగము విడుఁడ వ - నాగతశౌర్య
భాగ్య నిర్ణయ కుశ - ల ప్రోష దిగ్విజయ
నను బాసి యిట్టి మా - నుషులతో ధరణి
ననువుతో నాలింగ - నంబు సేయుదుగా ?
ఏదియు దనకేల - యిపుడు వైధవ్య
ఖేదంబు తినకు నం - గీకృతంబయ్యెఁ
బోవు ప్రాణంబు లి - ప్పుడు శిఖాశిఖఁ
బూవు దండలు చుట్టి - పూర్ణిమా చంద్రుఁ
దలపించు నీమోముఁ - దామర చాడ
యిల ధూళిధ్రుంగ రేయే - నెట్లోర్చు దాన ! 10630
కస్తూరి కుంకుమా - గరు శ్రీగంధ
శస్తమౌ నీదు వి - శాల వక్షంబు
రామాస్త్రమున విరి - రక్తప్రవాహ
భీమమై కనుపట్టె - పెదవు ప్రస్ఫుటదును
ఏడుముండ్లను బోలి - కుదబూగ నింటి
నీదు మేన సమూహ - ముల శాస్త్రకోటి
నాటియున్నవి గాన - నాకు నేర్పింత
చోటుదపై ప్రాలి - శోకించుటగును
నినుఁబాసి తానుండ - నిటియే ! కాద
తను జోడుకొని పొమ్ము - ధర్మంబుఁ దలఁచి 10640
యగ్నిసాక్షిగఁ బెండ్లి - యాడు నిల్లాలి
నగ్నుండవై విడ - నాడి పోదగునె ? "
అని తల్లడిల్లి సా - యంతన సమయ
వనదంబుపై వచ్చి - ప్రాలిన యట్లు

దొరలుచునున్న మం - డోదరిఁ జూచి
కేలనాలు గ్రుచ్చి యె - త్తి కోలంగఁ దిగిచి

—: సఖులు మండోదరి నూరడించుట :—

" అమ్మ! యీగతిట దై - వాజ్ఞ గాదనఁగ
నమ్మనోపున విశ్వ - వర్తనంబెల్ల ?
నేలఁగ నేరని దాన - వే? పుట్టిసప్త
సురగణంబు ప్రమథగ్ర - హమ్ములు మునులు 10650
నంత శోకించిన - యుఁక నేమి గలదు ?
శాంతినొందుము విభీ - షణుఁడున్న వాఁడు
మనవెల్ల దీర్చు, గా - దు వగపు మనకు
వనితాలలామ! ని - ల్వఁగరాదు కనక "
అన నూరడిల్లె శో - కాశ్రుపూరములు
చనుఁగవ దొరఁగఁ బా - టిగొబ్బు మండ
స్మరించు నపుడు విభీ - షణుని నెమ్మొగము
శ్రీరామచంద్రుఁ డీ - క్షించి యిట్లనియె.

—: విభీషణుఁడు రావణుని కంత్యక్రియలు చేయనని చెప్పుట.
రాముఁడు విభీషణుని కట్టిడని తగదని చెప్పుట :—

" తామసకుల యీ - దశకంధరునకు
నేయంటుకోఁడ వ - హ్నిక్రియావళులు 10660
చావింపు మున్నవి - కార్యముల్ పిమ్మ
లావల నీయొద్ద - నతివలకెల్ల
వారింపు మనిన రా - వణ సోదరుండు
శ్రీరాము చెంతకుఁ - జేరి కాఁబలికె.

“ ఏనేడ తమ్ముఁడ - నిఁకఁ జేల యన్న
వీనికి నుత్తర - విధులెంత దవ్వు
పాపాత్ముఁ డగు వీనిఁ - బతితుఁగా త్యాగము
లీపాటిఁ గాదపోవ - నిమ్ము సమాచరయు
జ్యేష్ఠుఁ డంచును వీనిఁ - జేఁ సత్క్రియలు
నిష్ఫలోఁ జేయఁ బూ - నిన పిన్నవెల్లఁ 10670
దను జూచి చాల నిం - ద యొనర్తు రిలను
వనితారతుండు పా - వనుఁ డౌన వీఁడు ?
ద్రోహి గావున వీని - దాఁసఁగుట మేలు
స్నేహముంచకుము నీ - చిత్తంబులోన ”
అన విభీషణునితో - నవనిజాప్రియుఁడు
విన నొల్ల నామాట - వెండియుఁ బల్కె
“ సామాన్యుఁడే రాజు - సవిభుఁడు చాల
పామరత్వమునఁ బా - పములు చేసినను
కలను పేరింటి గం - గా ప్రవాహమునఁ
దొలఁగించె నాత్మ దు - ర్దోష పంకములు 10680
సతనికిఁ జేయు క్రి - యా విశేషమున
నతిశయ సత్కీర్తు - లందుదు గాని
యేకొలంతయును లే - దే నన్న మాట
నీకుఁ ద్రోయఁగరాదు - నిజమెయ్యెడని
యాచరింపు ”మటన్న - నామాట తలను

—: విభీషణుఁడు రావణుని కంత్య క్రియలాచరించుట :—

మోఁది యన్నకు నభి - ముఖముగాఁ జేసి
యుచ్చోట చందనా - యత కాష్ఠరాశిఁ

తెచ్చి యమర్చి బల్ - లీసు ఘటించి
మెత్తగా పఱపగు - మీఁద సమర్చి
ముత్తె పైఁడి తలాడ - మీఁదట నుంచి 10690
బంగరు పటముపైఁ - బఱచి దానవుని
శృంగార విధులఁ గ్రు - చేసి యెత్తించి
శిబికమీఁద నునిచి ప్రా - చికి దక్షిణమున
సంగత వసులు వేదిప్ప - నునిచి యెవ్వనగ
వైనిచి వృషదార్వ్య - పాత్రలో స్రువము
దానవవిభుని పా - దమ్ముల మీఁదఁ
దగురీతి సోమము - శాకశకలంబుఁ
దగనుంచి సోమంబు - దంచిన ఱోలు
నూఱుమధ్యంబున - నుంచి శోధించి
దారు పాత్రములు ను - త్తరమహారణియు 10700
నరణియు ముసలంబు - నాగ్రేయవిభులఁ
దరముడి సముచిత - స్థానములనుంచి
ధనుష్పను శాస్త్రోక్త - పద్ధతి గాఁగ
విసరించి నేఁ బ - ర్యాన పరిస్తరణి
పైపైచి లాజలా - పైపయిఁ జల్లి
గోవ జవ్వాది కుం - కుమముఁ గస్తురియుఁ
గర్పూర మహిసాక్షి - గంధరాజములు
గోర్పుడంబుల మీఁదఁ - గుప్పలు పైచి
యావిధి మునుఁ దన్న - కగ్నికృత్యంబుఁ
గావించి బంధువ - ర్గము సముద్రమున 10710
స్నాతులై యార్ద్ర వ - స్త్రంబులు గట్టి
ప్రేత తిలోదక - క్రియలాచరించి

దనుజేంద్రునకు బ్రముఖ్యు – గురుగుల నెల్ల
చనుఁడని నిజరాజ – సదనంబునకు నేగె
రాముని చెంతకు – రా . భోగిస్తు
కామితార్థములెల్లఁ – గడ ... నుని
ఖచర చారణ దేవ – గంధర్వయుతు
నిచయంబు పుష్పవా – న్వర్గ క్షియుండ
రావణు మరణంబు – రాముజయంబు
నావిభీషణుని ప్ర – హాప్రసంగములు 10780
సౌమిత్రి నడకకే – సతిపుత్రు బలము
రామరసాప్తసం – దనుని ప్రానికయు
నంగదు శౌర్యంబు – సగపతిని
పుంగవుల్ దనుజాళి – ...
గతలుగాఁ బలుకుచుఁ – గనుపట్టు మాటల
పొతఁదిటి యాత్మని – వేశముల చేగ

—: శ్రీరాముఁ డింద్రసారథిని వీడ్కొల్పుట :—

ఆతరి రఘువీరుఁ – డమరేంద్రుఁ డనుమ
మాతలిఁ దనకుంచి – మాటల చేసి
బహుమాన మొనరించి – పర్వతా రాశి
మహానీయరథముతో – మరలంగ నడిచె 10781

—: సుగ్రీవు నభినందించుట :—

తనకు బ్రొక్కిన సూను – బ్రాత్రుఁ గాంచి
యనునయంబొప్పగ – రాధిపుఁ జూచి
చేసిన ప్రతినలు – చెల్లించుకొంటి

విశల్య మితరుల - కెల్లఁ గల్గెడును
కీర్తులెల్లఁ గలుగ మా - కార్యంబులెల్ల
నిప్పుడింత కొంతలేక - యీడేరె మిగుల ”
అనుచు నందఱును హ - ర్షారావములను
మనములఁ జెలఁగించి - మెఱలి భూమున్న
పాళెంబుఁ జేరి యా - పారద్రుమావి
కాలమానసుఁడు ల - క్ష్మణుఁ జూచి పలికె. 10740

— : విభీషణుఁడు లక్ష్మణునకు రాక్షసుని వృత్తాంతముఁ జెప్పుట :—

“ సౌమిత్రి! యీ విధి - మాకుఁ బ్రాప్తముండెఁ
గాఢకార్యములెల్లఁ - గడతేఱ మునుపు
నిలిచి నీ వానిపోయి - యిప్పుడు లంకకును
ప్రతినఁ దప్పక యుండఁ - బట్టంబుఁ గట్టి
రమ్ము ప్రధానకా - ర్యంబిది నాకు
తమ్ముఁడు మాలోని - తంత్రకారుండు ”
అన లక్ష్మణుఁడు వాని - రాజిలఁ జేతఁ
గనక కుంభముల సా - గరనదీ జలముఁ
దెప్పించి పురము సొ - గ్గించి యానగరి
గొప్ప సింగపు గద్దె - కూర్చుండఁ జేసి 10750
కాంచనకలశాంబు - ధారచే మీఁద
స్నానంబు సేయించి - తగువారిచేత
మంత్రులచే నాగ - మప్రకారమున
మంత్రపూతంబుల - మజ్జనం బార్చి
పట్టంబుఁ గట్టి యా - ప్తనికాయములకుఁ
కట్టు వర్గంబుల - కట్టనిచ్చి

ఘురముక్తై సేయించి – భూరివాద్యములు
మొరయించి లంకయా – మునుష్టిలయుక్తి
సకలలక్ష్మనివా – సము చేసి ప్రజల
నకలంక సంతోష – మనువొందఁ జేసి 10760
రామణీయకమైన – రాజ్యసంపదలు
పేమించి మంత్రుల – సిరుల నొద్దించి
యాలత్మ్మజుఁడు దాను – నపుడె రాఘవుని
పాళెంబునకు వచ్చి – భయభక్తులమరఁ
బురిఁ గలవారెల్ల – బువ్వ బొట్లములఁ
బరిమళంబులు సపాం – బరములు వివిధ
ఫలములు చతురం – తభద్రేభయాన
కలితాశ్వతతి దాను – కలు గోక చేసి
బహువిధభూషణ – ప్రకరంబులోడ
బహుమతి శ్రీరాము – పదములు గాంచి 10770
నలిచి కేలు మొగిడ్చి – రాజు యూర నిలువ
జనకజాప్రియుఁడు తా – సంతుష్టి నొంది
యతనిపై కరుణచే – నంగీకరించి
దితిజులు తెచ్చినది – ....
.... – గనుసన్నఁ బిలిచి
రాకేందునిభుఁడు శ్రీ – రాముఁ డిట్లనియె.

—: శ్రీరాముఁ డాంజనేయుని సీతాదేవితోఁ దన జయ
వృత్తాంతము నెఱింగింపుమని పంపుట :—

“చనుము నీవిప్పుడె – జానకి కడకు
మనుపు విభీషణు – ముందలఁ గొనుము

రావణాసురుఁ జంపి - రాముఁ డుత్సవముల
నిలిపించి వానర - శ్రేణులతోడ 10780
........................ర
విగ్రహమ్ములు లేక - వేమఱుఁ గాంచి
యుండేనున్నారొ - మని తెలుపార్తి
యుఁగడించి సీతయు - న్నట్టి చందంబు
సొంపుమాటయును విని - మఱలి రమ్మనినఁ

—: ఆంజనేయుఁ డశోకవనముఁ జేరుట :—

గరువలిసుతుఁ డశో - కవనంబుఁ జేరి
యచ్చట చుట్టు దై - త్యాంగనల్ గావ
........................చు
నాయమ్మఁ గని రాముఁ - డానతియిచ్చు
నాయమగా బ్రముఖ యం - జలి చేసి నిలిచి 10790
పలికిన యూర్మలో - పల విచారంబు
తొలఁగించి మిగుల సం - తోషమొందుటయు
" రామకల్యాణి ! నీ - పతి పంప వచ్చి
మఱిదిపోవుచు నిట్టు - మాటలాడితినా !
..............................ల
పటుశక్తిచే వార్ధి - బంధించి వచ్చి
యాలంబులోన ద - శాననుఁ బంధు
జాలంబుతోడ శ - స్త్రంబులఁ దునిమి
పట్టి విభీషణుఁ - బట్టంబుఁ గట్టి
తొట్టి చోట... - యింతయు లేక 10800
కొలయుచునున్నారు - మీవారు సీత

నెత్తిగింపు...ని లంక - సీతాశా గ్రహాణము
ముచ్చటల్ దీఱ రా - ముని చెంగ్గి
యేనిజమరిన 'దు - నేతెదా నే..
మానిని ! నిను బట్టు - పంగిళి శ్రీలు
యేమందు నిపుడాన - తి " మ్మన్న సీత
యామాటలకుఁ బర - మానంద మొంది
పరవశ యై మారు - పలుక కయున్న
ధరణిజతో మారు - తాత్మజుం డపుడు 10810
పలుక వేమిటి కన్న - పరమహర్షమునఁ
దెలివి దెచ్చుకొని ధా - త్రీపుత్రి యుల్లనియె.

—: శ్రీరామవిజయమునకై సీత యానందమును బ్రకటించుచు
నాంజనేయుని బ్రశంసించుట :—

పవనజ ! యానంద - పారవశ్యమునఁ
దవిలి యేమీకు ను - త్తర మియ్య లేక
యుంటిని రావణుఁ - డ్రాడిన మాట
వింటిని నాస్వామి - విజయంబు వింటి
సత్యసంధుండ....................
.... - ర్య ప్రసంగములు
అతిలక్షణాఢ్యుండ - వ ప్రమత్తుండవు
మతిశాలి వనిలోన - మాన సత్త్వుండవు 10820
ధృతిశాలివి వివేక - ధీచమత్కార
హిత సత్యబోధ వ - ఇంగితజ్ఞాన
నిరతుండ వష్టాంగ - నీతి యుతుండవు
వర శౌర్యుండవు - ... - వ..............

....................దూరుఁడవు
దీనబాంధవుఁడవ - విజ్ఞాన నిధివి
మెచ్చి నే నీకీ - డు సమాన వస్తు
వెవ్వద నిందు ! - లేదు లోకముల
రత్నభాండార పూ - ర్ణములు గావించి
యన్నంబుతో యిచ్చి - నప్పు డింపులను 10880
సరిగావు దాప్రాణ - సంరక్షించి.........
..............................వు"
అని పల్క వినియున్న - నా పతివ్రతయు
ననిల కుమారుఁ డి - ట్లని విన్నవించె.

—: ఆంజనేయుఁడు సీతను బాధపెట్టిన రాక్షస కాంతలఁ జంపెద నని చెప్పుట - సీత యాతనిని వారింపుచు శ్రీరాముని జూడఁ గోరెదనని చెప్పుట :—

" అమ్మ ! నీకారుణ్య - మునఁ జేసి చాలు
నామున్న నేటి కొసఁగఁ - జూచిన యపుడె
త్రిభువన సామ్రాజ్య - దివ్యసౌభాగ్య
ముఖ్యము లైన గల్గిన - ట్లయ్యెఁ దనకు
ఏని విచారంబు - విభుఁడైన రాముఁ
గూడి యుండఁగఁ గదుఁ - గొను నింక చాలు 10890
నేను సన్నాహంబు - లేటికి దనుజ
భామలు రావణు - పనుపుచే నన్ను
బాధలఁ బెట్టిన - ఫలమిల్లనిప్పు
డో దేవి ! చేకూర్తు - నుత్తర మిమ్ము
పదపడి రక్షాల - పాళదంటెములుఁ.

జడియుంచి ప్రోంచి నీ - చమరాంగనలఁ గొట్టి
చుట్టి విదల్చెద - చూడుము నీఁ
జుట్టు కొమ్మని" యని - మారుతి నిగుడ్వ
నాయన యభిమతం - బాత్మలో నెఱిఁగి
యాయమ్మ క్రమ్మఱ - హనుమంతుఁ జూచి. 10850
"ఏయువాఁ డుండ న - మ్మీయుఁ గాఁ జేయు !
ఈ యింతులను జంప - నేమి ఫలంబు ?
రావణాసురుని రా - ణుల చేత
నీవెలందులు నన్ను - నేమన్న నేమి ?
హితముగాఁ బులితోడ - నెలుఁగుతోఁ డుబుఁ
కత వినలేదె యా - క్రమ మెట్టులనిన
నలయించిరేని ద్రో - హము చేసిరేని
నలగించిరేని ప్రా - ణములకుఁ దెగరు
తెగిరేని పాపమ్ము - తెగ లి గట్టి
నొగిలించిరేని యా - వచ్చిన వాఁడు 10860
ధార్మికులై కీడుఁ - దలఁచిన యట్టి
దుర్మానులను జంపి - దోసవుంజయుఁ
చేతఁ జిక్కిరని వ - చించు భల్లూక
గీతలు వినలేదె - కీశుల మనకు
లంక యంతయును నీ - లాగున నలసె
నింక వీరలు నన్ను - నేమనఁ గలరు !
వలదన్న" జానకి - వచన సంగతిఁ
దలయూఁచి పవమాన - తనయుఁ డిట్లనియె.
"నీకుఁ జెల్లును దల్లి - నీరతి కింతె
కాక యప్రతిమాన - కారుణ్య బుద్ధి 10870

యమ్మ ! యమ్ముల కేల - యట్టి మోఁది కొ
మిమ్మేర నందిన - నేనట్లు సీత
నేనందు నీదు ప్రా - ణేశునిఁ జూచి
యీమాటలాడె ను - త్సాహంపు ప్రియనుచు
నానతిచ్చెను " విని - యనవిద్ధ పవన
సూను నవిశ్వాసమునఁ - జూచి యిట్లనియె.
‘ సౌమిత్రి సహితుని - సంపూర్ణ చంద్ర
కోమలాననుఁ నీల - కువలయ శ్యాము
కోదండపాణి ర - ఘుశ్రేష్ఠు దశను
ఖాది దైత్యేయ సం - హారు సుగ్రీవ 10880
వాలిజముఖ కపి - వ్రాత సంసేవ్యుఁ
జాల నామనసు ము - చ్చటలెల్ల దీఱఁ
జూడఁ గోరితి నటం - చు వచింపు " మనిన
వ్రీడావతిఁ గపి - వీరుఁ డిట్లనియె.
మాయమ్మ ! నీవు న - మ్మది శచీదేవి
యోగముగ్రముఁ జేసిన - యట్టి చందమునఁ
గలసి యుండఁగ నేను - గదలి పోయెదను
పిలువ పంపిన వచ్చి - ప్రియునితోఁ గూర్తు "

—: శ్రీరామునాజ్ఞచే హనుమంతుఁడు సీతను నలంకరించి
రాముని యొద్దకుఁ గొనివచ్చుట :—

నని రఘువీరు డా - యఁగ నేఁగి " స్వామి !
జనకజఁ గొంచి యి - చ్చటికి వచ్చితిని. 10890
ఏయమ్మ దారికై - యింత చేసితివి
యాయమ్మ మిముఁ జూడ - నని కలంగెడును

మొదలింటి యోగుచే - మొగడీర్చి నపుడు
నిది నాకొంపని - నిన్నాదయ [illegible] లిప
తోడి తెమ్మనప్పుడు - తోడ్తెచ్చిన మాట
లాడుచున్నపుడె నే - [illegible]
జలజాక్షి గన్నీరు - జల్లున చిందఁ
దల వాంచి రావణు - తమ్మున గనెదు.
" దనుజేంద్ర సీతను - తల గడిగించి
యనుపమ రత్న భూ - షాంబరావలులఁ 10109
గై చేసి తగిన నై - ఖరులఁ దోకొమ్ము
మాచెంత" కనిన న - మ్మాటలో నగఁడు
నవనిజ కడ కేఁగి - " యమ్మ! రాఘవుఁడు
నవరత్నమయ భూష - ణ[illegible]ముఖములఁ
గాంతలచేత శృం - గారంబు సేసి
చెంతకుఁ దెమ్మని - దెల్పిన కతన
వచ్చితి" ననవుఁడు - వైదేహి యతని
కిచ్చగింపక " రాము - కీక్షించి కాని
యేనలంకారంబు - నేనియు వల్ల
మానిలుకడ చేత - నే తెంతు" ననిన 10110
" అమ్మ! రామాజ్ఞయే - యనవచ్చు ననుచు
సమ్మతింపుము వధూ - జనముల చేతఁ
దోషవులు దెప్పింతుఁ - దొడుగుము పైల
విడచి చీనాంబర - వితతి ధరింపు
గాదనరా" దనఁ - గాని మ్మటంచు
నా దేవి సమ్మత - మందిన నతఁడు

తనకూర్మి సఖుల సం - దఱఁ బిలిపించి
" వనితలందఱు సమ్మ్ర - హానీవేళ
ద్రష్టియుఁ దనసన్ను - తాకని వాగు
నాసీతకను శిర - సంటి సీతాబ్ధి 10920
తలఁతని గొలుత్తి మం - దారలతాంగి
ముఱుఁ గేలు మోడ్పుచు - ముదిత మూరిక్ష
పుడమిపై మనములందు - ప్రాభాగ్య తోము
లంగ వని సగణాను - యోగమలు నుండి
చండమారుతి మీటె - సోగంధ మీర
చదరినపుష్పోట్లు - దిబుగింగఁ గట్టె
రంగైన వృష్టిధాటి - రవిక్షైపైఁ బైటల
కొంగు పన్నటి కుం - కుమము జేలవైచి
సవరన సేసిన - సరమాగ్రియుండు
రవణాలఁబు గలవాటు - రంగ యానమున 10930
నాదిత్యసమాన రం - వవ ఘనాగ్రతటున
జేసి మునిప మో - ర్యములు ఘోషింప
దండ మూడిగవు బి - త్తరులు సేవింప
నండ వాటు విప్ర - లల్లార రాఁగ
తరిమి కంచుకులు సం - దడి విరియింపఁ
బురము వెల్వడి రఘు - పుంగవుఁ డున్న
శిబిరంబు చెంతకుఁ - జేరి వైదేహ్యంద్రు
డబలలతో జన - కాత్మజ వచ్చె
చిత్తగింపు" మటన్న - శ్రీరామచంద్రుఁ
డత్తరి రోష వై - వ్యములు సంతసము 10940

పెనగొనఁ '' వేగిరు - పిలువుమకరిమ్ము
జనకజ '' నన విభీ - షణుఁడు మిగుల

—: సీతనుఁ జూచుటకుఁ గపులును రాక్షసులును గ్రోసికొనుచు వచ్చుచుండ విభీషణుఁడు వారి నడ్డగించుట - శ్రీరాముఁ డాతని నివారించుట :—

కప్పుక యున్నట్టి - కపుల రాక్షసులఁ
దప్పించు కొనఁగ బ - ద్దలు పాలు గాఁగ
విసరించు సందడి - విరియింపఁ జూచి
" పొసఁగునె దానవ - పుంగవ! యిట్లు?
చూచెద మన - వారిఁ జూడంగనీక
త్రోచి కట్టించి యీ - మదుగ సేయుదురె?
ఉత్సవమ్ములు దేవ - తోత్సవమ్ములను
యుద్ధభూముల నవ - నోపాంతములను 10950
వైవాహికస్వయం - వరముల రాద
దేవేరులను ధరి - త్రీజనం బెల్లఁ
గననొప్పు నదియును - గాక నేఁటంగ
మునికిచేఁ జూచిన - దోషంబు గాదు.
అదిగాక యిదియునా - పదభూమి యిదట
గదిసి చూచిన వారిఁ - గదలఁ ద్రోయుదురె!
అందఱు మనవార - లన్యులు వీర
లందు నెవ్వారు లే - రటుగాన సీత
నాయుత్తరవు లేక - వచ్చిన వారి
ద్రోయింతువో నొవ్వ - వేత్ర దండముల! 10960

రాజసన్యస్త్రీనే – రాణివాసముల
నీజాడ నడిపింపు – రింతియెుకాక
గురులున్నఁ గల్గిన – నెట్లున్న నేమి ?
నేలఁ దూరన్యంబు లూ – హింప నెవ్వరికి ?
కోటలు గోడలు – గోనావాకిళ్లు
చాటులు పెద్దలె – చ్చరికల్ నగళ్లు
కంచుకుల్ గొల్లలె – గ్గల్లు నష్టముగా
చంచలాక్షుల కేల – జనవాశ్వాసములను !
ప్రాకారమ్ముల నేమి – శీల ముడిగేల
గేహీనులకు ? నిచే – కింపగ గాక 10970
కొమ్మకుఁ బెట్టినకోట – యాలువకము
సమ్ము మానంబె కా – చును సతీమణుల
నావరణములు వ్య – ర్థంబులు సిగ్గు
శేవలమైన యం – తిలో కులాంగనకుఁ
గావున నందఱుఁ – గనుచుండ సీత
నీవు దోతెమ్ము" న్న – నేమియు ననక
పల్లకి డించి యా – పరమ కల్యాణి
నల్లన నమ్ముఖంబు – నందుఁ జేర్పుటయు
నావిభీషణు డెంటు – నవనిజ రాగ
భావించు శ్రీరాము – భావంబుఁ జూచి 10980
యంగదసుగ్రీవ – హనుమన్ములాదు
లింగితజ్ఞులుగాన – నేమియు ననక
నామిత్రిఁ జూడ ల – క్ష్మణుఁడాత్మలోన
రాముని హృదయమూ – రసి యూరకున్న
నాసీత "యార్యపు – త్రా !" యంచు మిగుల

గాసిలి పెన్నిధిఁ - గనుఁ గొన్న యట్లు
చంద్రుని మించిన - చక్కని రాము
చంద్రుని నెమ్మోము - సడిసన్నఁ జూచి
జిలుఁగుఁ బయ్యెద సన్న - చెంగు నెమ్మోము
వెలిదమ్మిపై పైచి - వెక్కి యేడ్చుచును 10990
తలవాంచికొనియుండ - దయ రాఘవాలు
చులకఁగాఁ గనుచు నిం - చుకఁ గ్రోధ మొదవ
ముగమాటయును మాని - ముమ్మూప్తి పలికె
చిగురొత్త సీత కా - శ్రీరాముఁ డనియె.

—: శ్రీరాముఁడు రావణునింట నుండుటచే సీత సోఁకు
కొనదని యొరాదు శీలమును శంకించుట :—

" పౌరుషక్రియఁ బూని - పగఁదీర్చ వలసి
వారిధిఁ గట్టించి - వచ్చితి నిటుఁ
జేసిన ప్రతినలు - చెల్లించుకొంటి
నీవు చూచితి దాన - నేంద్రుసుమీఁద
జలరాశి దాఁటి యి - చ్చటి లంకకుల్లఁ
గలయఁ గన్గొని యశో - క వనంబులోన 11000
నినుఁ జూచి కొన్ని పూ - నిక లాడినట్టి
హనుమంతుని ప్రతిజ్ఞ - లరనిక్కె ...
నాతోఁడ వానర - నాయకుండాడి
యేతీరున వచించె - నే దీర్చ వల్ల
తమ యున్నగాదని - తనుఁ జేసికొన్న
సమకూర్చితిని విధి - మానిఁ దెప్పట్టి
కవ్వల పాటెతయుఁ - గడ తేర్చ నాకు

నపకీర్తి దాఁగఁగ శౌ - ర్యము మతికెక్క
వాలిఁ గొంపోయిన - యతని సాధింపఁ
జాలఁడంచును మహీ - జను లాడునట్టి 11010
యాడికల్ వోని నీ - యపవాదమునకు
నోడి యూఁతిమి కాని - యొకనిచేఁ దగులు
నిన్నుఁ గ్రమ్మఱఁ గూడి - నెమ్మిఁ జేపట్ట
నన్నికఁ గోరి నే - నిటకు రాలేదు
వగవనేల!" యటన్న - వసుమతీ తనయ
మిగుల శోకింప నా - మ్రగ్గి సుగ్రీవ
వారెల్ల వినఁగ న - వ్వామాక్షిఁ జాల
నీరసింపుచు రాముఁ - డిట్లని పలికె.
"ఏల యిచ్చటనిల్వ - నెందైన నీకు
నిష్టమైన చోట కా - మిని! వసియింపు · 11020
మున్ని పాటులు పడి - యేవచ్చు టెల్ల
నిన్నుఁ గైకొనుటకే - నీవేల తనకు
నెఱుఁగనే మనజాతి - నెవ్వారలైనఁ
బరులు పట్టుకపోవు - పడఁతి నేలుదురె?
తోడితే రావణు - తొడలపై నుండి
కేడించ కతని కాఁ - గిటిలోనఁ బవలి
వానింట నిన్నాళ్లు - వసియించు నిన్ను
మానుషా రాగాంధ - మతి రావణుండు
కామాతురుని చేతఁ - గాలాను గతిని
కాదు! నీపాటి చె - ల్వము గల్గునింతి 11030
యున్న వాఁడేటికి - నూరక యుండు
నిన్నుఁ జూడఁగరాదు - నిలువకు మిచట

నేత్ర రోగంబు వా - నికి నిపుణగల
ధాత్రిపై మిగుల వే - దన నొందుగాక
నిన్నుఁ జూచి తమోర్వ - నిమిష మోర్వఁగలఁడు
చనుమిప్పటికి నాక - దగనన్న లేదు
యీలక్ష్మణాంగదు - లీ విభీషణుఁడు
వాలితనూజుఁడు నున్న - వా రిందులోన
వలసిన నొకరి నే - వల నుండుము నను
నెలవిచ్చితిని నీకు - చిరత యేమిటికి ? 11049

అన విని హస్తిచే - నలమటం బడిన
వనిలోని వల్లికి - వల్లిక రీతి
చెవులు చుఱుక్కని - చిల్లులు వోవ
నవమతిగాఁ బల్కు - ప్రాణేశు మాట
విని శోకముడిగి యా - నెంఁడి కన్నీరు
తనచెఱుఁగునఁ ద్రోచి - తమ్ముల వంటి
కన్నుల కెంజాయఁ - గదలుకొనంగ
విన్నబాటున క్రోధ - వివశయై పలికె

—: సీత యామాటలు విని యగ్నిహోత్ర ముఖమున గన పాతివ్రత్యము నెఱుకపఱచెదనని ప్రతిజ్ఞ చేయుట :—

"అయ్య! ప్రాకృత జను - లనుమానార్తులైనఁ
దొయ్యలులను సిగ్గుఁ - దొఱఁగి యాన్నట్లు 11050
యీమాట లాడుదు - రే నన్ను విన్న
నేమఱి నాశీల - మెఱిఁగి యుండియును
పెక్కుగాలంబు నీ - ప్రియనై మెలంగి
యక్కటా! పదినెల - లవ్వల నున్న

నందఱిలో నన్ను – నాఁగాము లరయ
కందు కే యిగిదీని – సపత్ని గాదె !
ఆడినట్టుల నిల్లఁ – నన్ను నీవిట్టు
లాడిన నే నదు – రాడ నేఱుదున ?
వట్టుగ పోఁపుదో – పాపాత్మ మీను
ముట్టఁగ రీగున – ముందల వట్టి 11060
ఈడ్చుచు గొనిపోవ – నేరిక్కు. నాఁడి
చూచుచు నపుడు ద – క్కు-వ్వారు నేక
గగిలిన చూపు నేను – సలుచిన యట్టు
నొగిపోక యుంగముల్ – తెకతెర యయ్యె.
ఇంత సేయుదిఁ గల్గ – నేని నా తోడ
మంతనంబున హాను – మంతుని చేత
గోరంత వినిపింపఁ – గొదవ లన్నియునుఁ
దీఱ నీతోడ బొం – దింతు ప్రాణములు.
అప్పుడిట్టా డింది – యందఱిలోన
నిప్పుడిట్లాడ నా – కవ్వరు దిక్కు 11070
జనకభూపతికి వి – శ్వంభర రేను
జనియించితినటన్న – కల్ల మాటకము
పై మాటుటకు గాని – ప్రకృతి దేహమున
స్వామి ! నేనొకంటి – జనియింపలేదు.
ఏ వహమానిజను నీ – హృదయ మెఱుఁగ
కీనిచ దుర్భాష – లిటు వింటిఁ గాని
ఏమి నటిగిన నీకు – నీ వానరులకు
మాను నాడదలు న – న్నది ముందు రచట

నమ్మని వాఁడవై - నను నిన్ను నేఁ
నమ్మియుండుదానను ప్రా - ణంబు లొసంగి 11080
యిప్పుష్ప దేమి న - న్నవమానించి నాఁడు
గృప పుట్టఁ జేసి మి - క్కిలి నిన్ను మెచ్చఁ
జూడు మీ "వనుచు న - ప్రియురాలఁ దనరఁ
జూడని సౌమిత్రిఁ - జూచి యిట్లనియె.
" మాయన్న ! లక్ష్మణ ! - మాంది మాటల
మాయన్న యిది విన్న - మాట సత్యగము !
అందులకేమి నా - యపరాధ దోవ
మిందఱు చూడంగ - నిపుడ శ్రీ వదను.
అనలుని వెలిగింపు - మందులోఁ జొచ్చి
వనజాప్తకులము పా - వనము సేయుదాను ; 11090
తెచ్చెద మీకుఁ గీ - ర్తి శుభముఖముగఁ
జొచ్చెద నే వెంపుఁ - జూచుచు గాక !
అగ్నిసాక్షిగఁ బెండ్లి - యాడు రాముఁడని
యగ్నిసాక్షిగఁ దీర్చు - నపవాద భరము !
తామసించకు " మని - ధరణిజ పలుక

—: శ్రీరాముఁ డందుల కియ్యకొనఁగా సీత యగ్ని ప్రవేశముఁ జేయుట :—

రామానుమతి సుమి - త్రాకుమారుండు
చితిపేర్చి యగ్ని రా - జించి పెన్మంట
లతిశయంబుగఁ జేసి - యది చూపుటయును
రాముని ప్రద - క్షిణముగా వచ్చి
ం మొగిచి యా - శ్రీరాము నెదుర 11100

"ఏను పతివ్రత - నేని శ్రీరాము
గాని యన్యుల మదిఁ - గామింప నేని
త్రివచనముల్ సత్యంబుఁ - దప్పని నేని
పావకు కరుణ నా - పైఁ గల్గు గాక!
వసుమతి దిశలు దే - వబ్రాహ్మణులును
వసువు లాకాశంబు - వారి వాయువులు
సకల భూతములును - సాక్షులై సంధ్య
లోకసాక్షు లగు నింట - నున్న సూర్యుండు
ధర్మదేవతయు నం - దఱుఁ గూడి పుణ్య
కర్మంబులకుఁ దాము - కర్తలు గాన 11110
పాలు నిగుడు నేరు - పఱచు హంసముల
పోలిక దగ ద్వైత - ముగ రాముఁ దలఁచి
కలకాల మేనిష్ఠఁ - గావించు తపము
ఫలియింపఁ జేయుఁ - డీపట్టున ననుచు
వలవచ్చి యాహవ్య - వాహునిలోఁ జొచ్చి
కలఁగుచు నందఱుఁ - గన్నీరు నింపఁ
దనమేని చాయ ప్ర - త్రడి బొమ్మ పోలి
కనుపింప దహనకీ - లా మాలికలను
పుణ్యవంతయు దివం - బున డించి యపుడ
పుణ్యాంగనా మణి - పుడమిపైఁ బడినఁ 11120
గనిన దానుల పోలి - కపులు రాక్షసులు
కనుఁగొని మిగుల శో - కంబులఁ బొగుల
"అక్కటా! సీత నే - నరికట్టనైతి
మొక్కలంబున నేల - మోసపోయితిని
కడలేని శోకసా - గరము చేయీఁత

కడు వెడలఁగ నీఁడి – కదపుట యుక్తి
దురభిమానంబుచే – గాసిమాన్పఁగ
వెరవక యున్నాఁడ – నేనిల పాలగుదు
నా నిమిత్తంబుగా – నవయు జానకిని
పోనాడుకొంటి నా – పుణ్యసతిని 11120
తొడమొదల్ గాఁగ నా – నుడుపట్టు వేఁగఁ
దుదిఁ గానలైతి చే – తో వేదనలను ! "

—: బ్రహ్మేంద్రాది దేవతలు ప్రత్యక్షమై సీత పాతివ్రత్యము లోకమునకుఁ దెలుపుట :—

అని చింత నొందుచో – నమరు లింద్రుఁడును
మునులు దిక్పతులును – మొదటి వేలుపులు
హరుఁడును నజుఁడు చం – ద్రార్కులు ఖచర
గరుడ గంధర్వ య – క్ష ప్రముఖులును
దేవ యానముల పై – దివినుండి డిగ్గి
రావణ సమర ధ – రాస్థలి నిల్చి
తనకు సాఁగిలి మ్రొక్కు – దశరథాత్మజునిఁ
గని దేవ సత్తము లా – ఖండలుం డనిరి. 11140
సామాన్యుఁడవె నీవు ? – సర్వ లోకులకు
స్వామి వీవుఁడవు ర – క్షకుఁడవు మాకు
నిట్టి మహాసాధ్విని – జనకజను
నెట్టు ద్రోచితివి మంట – నింగలంబునను !
ఈ మాటలాడఁగఁ దో – చెట్లాయె నీకు ?

నా మానవతి నొప్పు - నడిగెదు యిందులకు ?
దేవదేవుఁడవు నా - త్రైవిక విగ్రహుండవు
వసువులలోన - ఋతుధాముఁ డనఁగఁ
దనరువాఁడవు నీవు - ధాతలయందు
వనజగర్భుఁడవు దే - వతల నింద్రుఁడవు
రుద్రుల శశిమౌళి - రూపంబు నీది 11150
భద్రదారక సాధ్య - పంచమహాత్ముఁడవు
నీకు శ్రోత్రము లశ్వి - నేయులు శశిది
వాసరుల్ నీ నేత్ర - వారిజాతములు
వాయువు లూర్పులు - వనజ జాండములు
నీయందు నప్పుడు - నిండుక యుండు
నట్టి విరాట్స్వరూ - పాకృతి వాఁడ
విట్టి ప్రాకృత కర్మ - ములు సేసితివి !
నన్ను నీ వెఱుఁగక - నిజమూర్తి మఱచి
విన్నఁ బోవుదు నేల - వెతలఁ బొందెదవు ? "
అని పల్కినట్టి యిం - ద్రాదులఁ జూచి 11160
తను నెఱుంగుటకు సీ - తాకాంతుఁ డనియె.
' తాను రాఘవుఁడను - దశరథ సుతుఁడ
నేనని మది నుండు - టింతియె కాని
యితర మే నెఱుఁగ నే - నవ్వేఁడ బలుకఁ
దగ కృపామతి మీరు - నడిగెద " ననిన
నామాట లాలించి - యబ్జగర్భుండు
రాముని కెల్లవా - రలు వినం బలికె.

—: బ్రహ్మ శ్రీరాముని స్తోత్రము - మహాత్మ్యమును నెఱుక పఱచుట :—

" ఆదిపురుషుఁడవు - వ్యక్తి రూపుఁడ
వాది మధ్యాంతి శ్రీ - రమా వినోదుఁడవు
ఉరుఁడ వటుఁడుఁడవు - సర్వసాక్షి వని 11170
పరుఁడ వవ్యయుఁడవు - పురాణ బాహ్యుఁడవు
కూటస్థుఁడవు జగ - ద్గురుఁడవు సాక్షి
హాటకాంబరుఁడ వ - ధ్యాత్మరూపుఁడవు
కాలమూర్తివి జగ - త్కర్తవు భువన
పాలకుండవు చక్ర - పాణి వీశుఁడవు
వేదవేదాంతార్థ - విదితవిహారి
వాదిమహావరా - హావతారుఁడవు
శాంకుఁడవు గదా - ధరుఁడవు శార్ఙ్గ
ధారివి భయద నం - దక కరాగ్రుఁడవు
జయశీలుఁడవు పాంచ - జన్యహస్తుఁడవు 11180
భయనివారకుఁడ వా - పద్బాంధవుఁడవు
గరుడధ్వజుండ వా - ఖండలముఖ్య
సురవర మకుట భా - సుర చరణుఁడవు
పద్మాసనః పద్మ - పద్మమిత్రుఁడవు
పద్మనాభుఁడవు కృ - పా వారినిధివి
శ్రీవత్స కౌస్తుభ - శ్రీవిరాజితమ
హావక్షుఁడవు త్రిగు - ణాత్మకాకృతివి
అచ్యుతానంత నా - రాయణ కృష్ణ
వాచ్యుఁడ వఖిల దే - వ స్వరూపుఁడవు
శతజిహ్వ శతశిర - స్సహస్ర శృంగ 11190

శశిశరచాప హ – స్త విశిష్టుఁడవు
సవన స్వాహాకార వ – షట్కారములను
హవిరన్న పాత్రంబు – లాహుతుల్ నీవ
నీవ సముద్రముల్ – నీవ యద్రులును
నీవ ద్వీపంబులు – నీవ లోకములు
ఓషధులును నీవ – యుర్వియు నీవ
ఓషధీశ్వరుఁడు నా – ద్యంతము నీవ
నీవు గానిది లేదు – నీకు నన్యులను
నీవారు లేరు న – న్నియు నీవ కాని
నీ కేశ హృదయంబు – నీజిహ్వ వాణి 11200
నీరోమ ములలుండు – నీకాల్మి విఘ్నుఁడు
నీనిమేషోన్మేష – నియమముల్ రాత్రు
లై నిండిన పాయంబు – లై విలసిల్లు
నీనిలుకడ భూమి – నీకు రోషంబు
లానిలింపులు కావ – కాష్ఠ వేదములు
త్రివిక్రమ మూర్తి – నాక్రమించితివి
యీత్రిలోకంబులు – నీసీత లక్ష్మి
నీవు విష్ణుండవు – నిష్ఠలఁ బుట్టి
రావణహరణకా – రణ మయినావు
వచ్చిన పనియయ్యె – నై దంతమునకు 11210
విచ్చేయు మాత్మదే – వీ సహితముగ
నినుఁ గొల్చునట్టి మా – నిత పుణ్యులైన
జనులకు నిహపర – సౌఖ్యముల్ గలుగు
ననుచుఁ దెల్పిన – యీ స్తవరాజ
మనవల్ వ్రాసిర – యోన్నిరేని

యాగధూమంబులను పొ – డటి నాను స్తంభము
వేగుజాముల జని – విరగొని పాడు
పుణ్యులై యాగాదిను – పూగిపాద్ధములు
గణ్యులై యతిశయు – శామి తోష్ణములు
చేకుండి మహి చిరం – జీవులై మిగ ॥1270
శోకులై కలుషరా – సులఁ దొలగించి
నిచ్చ కల్యాణముల్ – నిజగృహంబులను
పచ్చతోరణములు – పరగ నుండుదురు
తప్పదు బ్రహ్మగీ – తలు ధాత్రియందు
నొప్పు నాచంద్రార్క – ముర్వీశారము!"

—: అగ్ని పరిశుద్ధయగు సీతను బ్రహ్మ శ్రీరామున కర్పించుట :—

అన విరించి యనుగ్ర – హంబుచే వహ్ని
యనలుండు తనదు ని – జాకృతిఁ దేరి
పూసిన కుంకుమ – పుత్తడిచేల
వాసనా ప్రసవముల్ – వాదనిగొప్ప
సురుచిరాంగము పొగ – డఁదగిన తళుక ॥1280
తరళ పాత్రికరత్న – తారహారములుఁ
గలిగిన త్రిభువన – కల్యాణి సీతఁ
దలిరాకు కెంగేలఁ – దమ్ములచేత
సన్నిధి కెత్తుక – చనుదెంచి మిగుల
మన్నన చెలువుచే – మర్పక యుండ
మొదలింటి కై వడి – ముందఱ నుంచి
సదయాత్ముఁడై తాను – చంద్రుని గనితెం

"ఈ సీతయెడ దోష - మింతయు లేదు
దోసంబు పుట్టించి - రోయ నాడితివి
పరమ పతివ్రతా - భరణ మీసాధ్వి 11240
సురపుత్రి తనువట్లు - చోఁ దేము నూఁచి
శోకింపుచుండ న - శోకంబు క్రింద
సీతమ్మ నతఁడుంచి - యింతులఁ బెట్టెఁ
గావలిగా నుండఁ - గట్టడి సేసె
రావణుఁ డాకవేళ - రాగాంధుఁ డగుచుఁ
దావచ్చి బెదరింపఁ - దలఁక కీయమ్మ
భావంబు నీకు న - ర్పణముఁ గావించి
ప్రాణాశ విడిచి యు - ర్వ్యాతలామచును
"ప్రాణేశ ! యూతని నా - పదవారి" యనుచు
నుండు నింతిచెలికాని - యుండు లేదెఱిఁగి 11250
యుండుడు నేను ది - వ్యులు నిరీక్షింప
నీయింటఁ జేపట్టి - హృదయంబుఁ జల్లఁ
జేయుము మిగుల నో - ర్చిన దిన్నినాళ్లఁ
దగవుఁ దప్పకయున్న - దశరథాత్మజుఁడు.
నగుమోముతోడ ధ - నంజయుఁ బలికె
"సీత మనోధర్మ - శీల గౌరవము
లీతెఱంగనుచు నే - నెఱుఁగనే యిప్పుడు
దనుచేంద్రు నింటిలోఁ - దడవుగానున్న
వనితను లోకాప - వాదంబు కొలకు
మింత నాడితిని భూ - మిజ యందుచేతఁ 11260
గాంచెను సత్కీర్తి - గౌరవోన్నతులు
శిఖిశిఖాకల్ప ని - సీతను పంక్తి

ముఖ్యుఁడేమి యన నోప్పు – [illegible] యప్పుడె
పొలియుఁజ నా [illegible] – భూపుత్రి వాసిఁ
గలుషించి తిట్టక – కామించి గాక
దీ యనుగ్రహముచే – [illegible]
నేయెడ ప్రథమాని – [illegible] యిట్టులుండు!
పాయునే సత్కీర్తి – పావనచరిత
నీయింతి నేనిట్టు – లెడవాసి యుందు!"

—: శ్రీరాముఁడు సీతను పరిగ్రహించుట ; శివుఁడు శ్రీరాముని పట్టాభిషిక్తుఁడవు గమ్మని చెప్పుట :—

అని వేలుపులకెల్ల – నంజలి చేసి 11270
జనకజ కరము హ – స్తమునఁ గీలించి
చెంగట నునిచిన – శ్రీరాము సర్వ
మంగళాకారుఁడు – మది మెచ్చి పలికె,
"అజుని మాటలు కేమి – యదిమాలి నాఁటి
యజరులకును మాకు – నాశ్చర్యమైన
యట్టికార్యము సేయు – మవనిభారంబు
పట్టు కట్టితి వస – మాన శౌర్యమున
రావణుఁ దునుము టా – రణముగా నీర
లిపులకను జాల – యిడుములఁ గుంది
వైకుంఠమునకు పోఁగ – వచ్చునే! సీతఁ 11280
జేకొని మరల నీ – కేతుఁ బోయి
యడియాసనున్న నీ – యనుజులఁ దల్లి
యడలు వారించి ప – ట్టాభిషేకంబుఁ
జేకొని రాజ్యంబుఁ – జేసి లోకమున

గైకొని బంధువ - ర్గము నాదరించి
హయమేధముఖ్యమ - ఖాధ్వరక్రియలు
నియమముల్ దప్పక - నెఱవేర్చి దాన
ధరణీసురుల నెల్లఁ - దనియించి ధర్మ
పరగ నేకాదశా - బ్దసహస్రమవనిఁ
పాలింపు మిదె తాత - పద్మజుమాట 11290
నాలింపు మీవు పూ - ర్ణావతారుఁడవు
వాఁడె మా తండ్రి ది - వ్యవిమానమెక్కి
నేఁడిదే మావెంట - నినుఁజూడ వచ్చె
సీతయు నీవును - సేవింపుఁ" డనినఁ

—: దశరథ సందర్శనము :—

ప్రీతితోఁ దమ్ముఁడు - ప్రియయును దాను
నావిమానముఁ జేరి - సాష్టాంగ మెఱఁగి
లేవకున్నఁ దాని - లేచి భూవిభుఁడు
కొడుకులఁ గోడలిఁ - గూడంగ నెత్తి
గడువ్రేఁగిటఁ జేర్చి - తన తొడలందు
నాసీనులుగఁ జేసి - యంగముల్ నిమిరి 11300
యాసతోఁ జూచి మ - హారాజు పలికె.

—: దశరథుఁడు, శ్రీరామునితో, సీతతో, లక్ష్మణునితో వేర్వేఱుగా మాటలాడి శ్రీరాముని పట్టాభిషేకము చేసికొమ్మని యంతర్హితుండగుట :—

"శ్రీరామ! నిన్ను బా - సి భరింపలేక
యారటింపుచును దే - హముత్యజించితిని,

ఈమునుల్ దివిజులు - నీ ప్రభావము నిన్ను
ప్రేమతోడ బహుభంగి - [illegible]
సమరావనీస్థలి - సకల సౌఖ్యములు
సమకూర్చియుండె - [illegible]
నిన్ను కన్నులఁ జూచి - నెమ్మదినొసఁ
నున్నత సౌఖ్యంబు - నొందితి నిపుడు.
ఆజ్ఞకమాటచే - నడవులకనిచి 11810
నీకిన్ని యవధులు - నేనుచేసితిని
తనకు నీవంటి నం - దనుఁడు గల్గుటను
జనుత స్వర్గాది - సౌఖ్యముల్ గలిగె
నిందాక నజుఁడాన - నీయుఁగని చెప్పు
విందుగా నీవు గో - విందుఁడ వనుట
వింటి సత్యము మన - వీటికి నరిగి
కంటు లేనట్టి మా - కౌసల్యఁ జూచి
మాయన్న! కైకేయి - మాటలు మఱచి
నీయందు సమభక్తి - నిలిపిన భంగి
రక్షించి సకలసా - మ్రాజ్యంబు నేలి 11820
దక్షత నశ్వమే - ధంబులు చేసి
మఱిపొమ్ము వైకుంఠ - మందిరమ్మునకు
ధర నిల్పు మాచంద్ర - తారకఖ్యాతి
యనుచుఁ బల్కులు మంగ - ళాశాసనములు
మనసారఁ జేసి ల - క్ష్మణుఁజూచి పలికె.
"మాయన్న! సౌమిత్రి! - మము నెడబాసి
మీయన్న వెనువెంట - మని చరియించు
గనుతెర్వు వైదేహి - తోడ రేబగలు

వనమూలఫలముల - వలనఁ బోషించి
కానిఁ ఫలమెల్లఁ - గని యిదిమీఁద 11830
నాచంద్రతారార్క - మగు శోభనముల
నినుఁజూచి నామది - నెగులెల్లఁ దీఱఁ
గనుఁగొంటిఁ బుణ్యలో - క సుఖంబులెల్ల
నిటమీఁద శ్రీరాము - నెప్పటియట్లఁ
బట్టభద్రుఁ గొలువుము - భద్రమయ్యెడును"
అని చాల దీవించి - యవనిజఁ గాంచి
తనమది యుప్పొంగ - దశరథుండనియె.
"పరమకళ్యాణి! నీ - పతిసేవ చేసి
యరలేని సౌఖ్యంబు - లందఁ జాలుదువు
నిన్ను మించఁగఁ బల్క - నెవతె నీకు 11840
వన్నెయు వాసియు - వన్నెయు బెట్టె
వనిత! నీకొఱకు బ్ర - హ్మాది దేవతలు
జతఁగూడి వచ్చిరి - చాల దే యింత!
పతియుక్తవంబసి - భావించు నీవు
కగనఁ బావనమయ్యె - కములా త్రిలోకము
రామునితో మన - రాజధానికిని
సేమంబుతోఁ జేరి - సిరులొంగు మీవు
నీకుఁ దల్పాడిట్టేది - నిను నించిపేరు
వాకొన మతి పతి - వ్రతలున్నవారె?
అమ్మ! నెమ్మది నుండు" - మని రాముఁ బిలిచి 11850
యామానవతిని తా - నప్పుడొప్పగించి
"శ్రీరామ! నామాట - చెల్లించి మతముఁ
దీఱుచుకొంటివి - తిరుగ నా పనవిఁ

గైకొని పట్టంబుఁ - గట్టుకో మ్మనఘ
సాకేతనగరికి - జనుఁడు మీర"నుచు
ముప్పూరి దీవించి - మున్నట్ల దివికిఁ
బుష్పాల కేరిపైఁ - బోయె నవ్విభుఁడు

—: శ్రీరాముఁ డింద్రుని వరముచే వానరులను
బ్రదికించుట :—

ఈరీతి దశరథుం - డేఁగిన మఱల
స్వారాజు శ్రీరాము - చంద్రునిఁ జూచి
"ఏము సన్నిధి చేసి - యేమైన మాకు 11800
గామితార్థము లీఁకఁ - గదలకు శ్రీరాము
నడిగిన నిచ్చెద - నడుగుమీ" యనిన
కడుఁబ్రీతిఁ బొంది రా - ఘవుఁడు తా ననియె.
"అయ్య ! నీవరమిచ్చు - నది నిక్కమేని
కయ్యంబులో నన్నుఁ - గాచి నాకొఱకు
నెందఱు ప్రాణంబు - లిచ్చిరి వీరి
నందఱ బ్రదికించి - యలుగులు నాఁటు
గాయముల్ మానిచి - కపులకు మొదటి
చాయల బలపుష్టి - సంపదలొసఁగి
యందఱ వారిండ్ల - కనిచి భార్యలను 11810
నందనులను గూడి - నగరఁబులున్న
నెలవుల వనముల - నింపారఁ గాచి
ఫలియింప వీరున్న - పర్వతంబులను
జలసస్యసామగ్రి - చాలంగఁ గల్గఁ
దలఁచి కల్పించి చేసి - తమ బంధు"లనిన

సమరేంద్రుఁ డది మెచ్చి - యడిగిన వరము
సమరాగ సేతువు - ధ్యావని కెల్లఁ
గలుఁగు గావుతను నా - కట్టడఁ దప్ప
దిల నెన్నటి వని - యిచ్చి పోవుటయు
బ్రహ్మాది దివిజులు - పరమహర్షమున 11880
బ్రహ్మణ్యుఁడగు రఘు - ప్రవరునిఁ జూచి
"రామ! క్రమ్మంబు మాన - రక్షించి వారి
సీమల కనుపుము - సీతతోఁ గూడి
వీగులు తోరణంబు - లొంటరాఁ బురము
చేరను పట్టాభి - షిక్తుఁడ వగుచుఁ
బోవుము" మని వారు - పోయిన యంత

: వానరులు సంతోషముతో తమ తమ నెలవుల కేగుట—
శ్రీరామాదులు సుఖముగనుండుట :—

నాయకచర వీరు - లమరేంద్రు కరుణ
నిదుర లేచిన రీతి - నిజ శక్తి శౌర్య
పనివులచే సేతు - బంధాది యందు
నెటులుండి రటులనే - పెచ్చి యుప్పొంగి 11890
పుటములు చూచుచుఁ - బాలిసిన వెనుక
నడచిన కార్యంబు - న్నఁగ లేక లంక
కడఁ జూడ్కు- లిడుచు సం - గ్రామ యత్నముల
నున్న వానరచమూ - నాథుల నెల్ల
మన్నించి నాఁటి కా - మర్కటోత్తములు
పాళెంబు నొప్పటి - పట్టుల డించి
కా లక్ష్మణుండు సీ - తయుఁ జేరి కొలువ

రామచంద్రుఁడు నాఁటి - రాత్రి సంతోష
సౌమిత్రిఁ గూడి - సుఖనిద్ర నొందె.

—: శ్రీరాముఁడు విభీషణునితో తా నయోధ్యకు వోవలయుననుట పుష్పక విమానముఁ దెప్పింప నాజ్ఞాపించుట :—

అవలినాఁడు లం - కాధినాయకుండు 11400
రాములతోఁ గూడ - రామునికడకు
వచ్చి "దేవా స్వామి! ది - వ్య విభూషణములు
వచ్చి కస్తూరి మొదల్ - పరిమళంబులును
వలయు కదాని దు - వ్వలువలుఁ దెచ్చి
చెలువలు మీకొల్వ - సింగారములకుఁ
గాచియున్నారద - గ్రక్కొని లంకఁ
జూచి వత్తురు గాని - సోదరుఁ గూడి
యువధరింపుఁ డటన్న - నవనిజా ప్రియుఁడు
నవ్వు మోముతోడ దా - నవనాథుఁ బలికె.
"మాకుఁ దెచ్చిన యట్టి - మణి భూషణంబు 11410
లీ కట్టు కోకలు - నితర వస్తువులు
నీ రవితనయున - కిమ్ము సుగ్రీవుఁ
జేర నీవేమి యి - చ్చిన నది మాకు
నిచ్చినంతటి కన్న - నిను మడిఁ బ్రీతి
హెచ్చి యుండును మాకు - హితుఁడవు గాన"
అనినఁ దెచ్చిన సొమ్ము - లన్నియు దాను
తనయున కర్పించి - తనుఁ బ్రీతి సేయ
ఓయి! విభీషణ! - యెంతరాతిరి·

మా యయోధ్యకుఁ బోయి – మా రాక కెదురు
చూచు మా భరతునిఁ – జూచినం గాని 11420
మా చింతలన్నియు – మదిఁ బాసిపోవు
నెన్నఁడు చేరుదు – నిదియె మార్గంబె!
ఎన్ని యోజన గల – దిచటి కయోధ్య
యంపుము పోయెద – మను రఘుపతికి
సంపూర్ణమతి విభీ – షణుఁడు దాఁబలికె.
"దేవ! యిచ్చట నుండి – దేవరగోడ
యీ వేళ వసియించి – గొమ్మల్లఁ గొలువ
వసియింప రాఁడు నీ – వలె నేయఁ జిత్త
మొన పోయుచున్నది – యే మిమ్ము నమ్మి
కొలిచిన భక్తుఁడఁ – గాన యిట్లంటి 11430
మీచిత్త మీమాట – మేకొనకున్న
మాయున్న ధనదుని – మణిపుష్పకంబు
మాయింట నున్నది – మాట మాత్రమున
నీటసంబున నగ – రింటిలో మిమ్ము
నో దేవ! బూనిఁన – లోర్వఁ గొల్చెదను!
అభిమతంబెయ్యది ?" – యనిన రాఘవుఁడు
సభయాత్ముఁడగు విభీ – షణున కిట్లనియె.
" భరతునిఁ దల్లుల – బంధుల హితుల
దొరలను గురుని భృ – త్యుల నమాత్యులను
నెప్పుడు చూతు మా – సేనలు తమక 11440
ముప్పతిల్లుచు నున్న – పల్లంబులోనఁ
గావలసిన యట్టి – కార్యంబులైన
యావల నిచ్చోట – నాలస్యమేల!

చిత్రకూటాద్రిపై - సీతయు నీ సు
మిత్రా తనగాఁజుండు - మేమున్నయపుడు
భరతుఁడువచ్చి సం - భావించి మమ్ము
నఖిల రమ్మనుచు స - మ్మతిపడఁ జెప్ప
నాయన కిచ్చిన - యట్టి నమ్మికగాఁ
మాయూరఁ జేర నే - మనమునఁ దలఁతుఁ
ప్రోయరానిది గాని - ప్రొద్ది సేయాట 11450
సేయనైతిమి పూని - చెల్లింప నాఁడు
తప్పు సైరింపుము - ధనదు విమాన
మిప్పుడు దెప్పింపు - మిదిసేఁత మనవి!"

—: శ్రీరాముని యాజ్ఞ ప్రకారము విభీషణుఁడు పుష్పక విమానము శ్రీరాముని యెదుటఁ దెచ్చుట :—

అనిన విభీషణుఁ - డాత్మలో నెరగ
మనవముల్ చాలించి - మయునిర్మితంబు
కామగమనమును - కల్పకప్రసవ
కామనీయకమును - రావణు కార్య
నిర్వాహకంబును - నిజవిమానంబు
సర్వాధారమణుని - రయోద్ధ నుంచుటయు
నాపుష్పకముఁ జూచి - యఖిల వానరులఁ 11460
జూచి విభీషణుఁ - జూచి యుల్లసిల్లెను.

—: శ్రీరాముఁడు వానరులకు బహుమతుల నిప్పించి తానయోధ్యకేఁగెదనని చెప్పుట :—

వీరలందఱు నెందు - విడిచి నా కొఱకు
వారిధిఁ గట్టి రా - వణు సంగరమున

ఘనులకు వచ్చిన - బలవంతు లంద
ఱును గాన పేరుపే - రును పేరుపేరఁ
గట్టువస్త్రంబులుఁ - గంఠమాలికలుఁ
గట్టుకాకడియముల్ - కపురభాగములు
పోఁదులుపుట్టు క - స్తూరి కుంకుమముల
తోడ నిప్పింపు - మిందుకు రామసింప! ''
తన విభీషణుఁడు రా - మానుజ్ఞ చేత 11470
వనచర ప్రభులకు - వరుస లేరు పఱచి
నగరి సంప్రతి కర - ణంబుల చేత
నగలు మాణిక్య వస్త్ర - వగా చమువంగఁ
గపుల సుగ్రీవుని - కపిల పొంబడిని
తపనాన్వయుని సన్ని - ధానంబు నందు
బహుమానములు సేయఁ - బరికించి చూచి
విహితవైఖరి రఘు - వీరశేఖరుండు
సుగ్రీవముఖ కపి - స్తోమంబు జూచి
వాగ్రణిఁ బిలిపించి - నప్పుడిట్లనియె.
" మీరలందరును నాని - మిత్తంబుఁ గాఁగ 11480
నీరాక్షసులతోడ - నిన్నాళ్లు పోరి
మాకార్యమిపు దీర్చి - మహనీయ కీర్తిఁ
గైకొంటి రింత్లకుఁ - గడలి పొందితురు.
ఏ నరోత్తమునకు జో - డెవర" నన్న వారు
దీనులై రాఘవా - ధిపున కిట్లనిరి.

—: వానరులు శ్రీరామునితో రాముడు నరాధ్యక్ష
వచ్చెదమని చెప్పుట :—

" స్వామి! మమ్మెల్ల - నిచ్చట నుండి మీతో
లేమిటి కని చెప్ప - లేకున్న మిత్తు

పించి యందఱు మీరు – పోయిరో గా నుడుగ
రించి యయోధ్యకు – [illegible]
గనుఁగొని కౌసల్యఁ – గాంచి సీతమ్మ
లను జూచి హితులన – ర్గము మీఱఁగించి
పట్టాభిషేక మై – భవము మీఱంచి
పట్ట భద్రుండ నై – భద్రాంగమున
నొప్పు సీతాసహా – యుని బన్నుఁ గాంచి
నప్పటి సంతోష – మాత్మలో నుంచి
మతితాని పోమన్న – మాటలు మఱచి

—: శ్రీరాముఁ డందఱ గంగీకరించి సీతాలక్ష్మణ వానర సహితుఁడై యయోధ్యకుఁ జనుట :—

సరిపోవుటయు విభీ – షణు [illegible]
భానుజాంగదనల – ప్రముఖ వానరులఁ
దానియ్యకొని నుడు – [illegible]
జనకజతోడ ను – న్నగరాజమునకు 11500
నినుమాఱు వలవచ్చి – గొంకిన యుంగ
లంకలో దనుజాళి – ల్లనుఁ దనుఁగొల్వ
లంకేశుఁ డిక్కడ యు – ల్లాసిలై యుండ
నినసూనుఁ డగచరు – లెల్లను దన్నుఁ
[illegible] – [illegible]
వానర [illegible] – ప్రాకటుంటిఁ
దానుబలోం జొచ్చి – [illegible]
యానంబు [illegible] – నాకాశమునకు

భాసురోచుల మించి - పొలుపంగ నెగసి.
అంచలఁ బూన్చిన - యాపుష్పకఁ దేరు 11610
మించిన రాఘవుఁడు నే - మింటి మార్గమున
నుత్తరాభిముఖుఁ డేగ - సుగ్రీవు తోడ
పొత్తుగూడుక రథం - బునఁ బోవునపుడు
జానకీముఖ సార - సము విలోకించి
భానుతేజుండు రఘు - ప్రవరుఁ డిట్లనియె.

—: శ్రీరాముఁడు సీతకు పూర్వవృత్తాంతముల
నెఱింగించుట :—

" అలివేణి! కంటివే - యల్లదే లంక
యులఁద్రాలు సురపురం - బిదియున నుండి
యుదికపులను దైత్యు - లనికి పోరాడు
కదనంబు చోటిది - కనుఁగొమ్ము రమణి!
ఇచ్చోట రావణుం - డీల్గిన తావు 11620
వచ్చి మండోదరి - వాపోవు నళిన!
కూలెఁ నీరణభూమి - కుంభకర్ణుండు
కూలె నిచ్చట ప్రహ - స్తుఁడు చంచలాక్షి!
హనుమంతుచేత ధూ - మ్రాక్షుఁ డిచ్చోట
యనిలోనఁ బొలిసె నీ - తాంకు బింబాస్య!
తునిసె విద్యున్మాలి - మురమునఁ గావించి
మద సుషేణుని చేత - మానినీతిలక!
మురములో నింద్ర - జిత్తుని వధియించె

శరపరంపరల నా – త్యుగ్రుఁ డణఁచె నిదె!
అంగన! యిచ్చోట – హనుమంతుఁ డత్యుగ్ర విక్రముఁ 11530
డంగద భీమబా – హాశక్తి చేసె
నిచట నరాంతకుఁ – డిచట నికుంభుఁ
డిచట కుంభుఁడు మత్తుఁ – డిచట [illegible]
నిచ్చట నతికాయుఁ – డిచ్చట త్రిశిరుఁ
డిచ్చో మహాపార్శ్వుఁ – డిట మహోదరుఁడు
అస్త్రాస్త్రుఁడైన యా – పాతాళుఁడు యు
శత్రు సంతప్తులు – సమసి రిచ్చోట
సూర్యశత్రుండును – శోణితాక్షుండు
ధైర్యవంతుఁడు వజ్ర – దంష్ట్రుండు నిచట
నడఁగి రిచ్చట విరూ – పాక్షుండు గూలె 11540
మడిసె నిచ్చటఁ బోరి – మకరాక్షుఁ డబల!
జలరాశి దాఁటి యి – చ్చట సేన పాళె
ములు డిగి యున్న యి – య్యెడ ధరాతనయ!
సీత! వీక్షింపుము – సేతువు కపుల
చేతఁ గట్టించితి – సింధువు మీఁద
నిదియె మైనాకాద్రి – యుదధివారాశి
ఇది నాశరాగ్నిచే – నింకినచోటు
జలధి కట్టకయున్న – సకలవనాట
బలముతో నేనున్న – పాళె మీచోటు
తరుణి! యాజలధి యు – త్తరపు గట్టునను 11550
స్థిరమతితో మూఁడు – దినము లుండి పట్టి
జలరాశి వసుధాధ్య – బంధించినట్టి

నెలవిది రావణు - నీకుఁ గాక వచ్చి
శరణు సొచ్చెను విభీ - షణుఁ డిందు నన్ను
గిరిచరుల్ మెలఁగు కి - ష్కింధ గోపురము
ఇది వాలిఁ జంపిన - యిరవు సుగ్రీవు
నెదురుఁ బట్టముఁ గట్టి - యిచట నిల్పితిని ”
అను నంత జానకి - ప్రాణేశుఁ జూచి

—: మార్గమధ్యమున సీతకోరికపైని సకలవానరుల భార్యలను సుగ్రీవుఁడు తీసికొని వచ్చుట :—

“ అనఘాత్మ ! మనమయో - ధ్యకుఁ బోవునపుడు
వెంటఁగొని రానేల - యుగ్రాంశు తనయు 11560
నింటిలో కులకాంత - లెల్లను గూడి
రావలెఁ బిలిపింప - రాదె ?” యనంగ
నావార్త విని రాముఁ - డాకాశవీథి
తన విమానము నిల్పి - తరణి నందనునిఁ
గనుఁగొని జానకీ - కాంతుఁ డిట్లనియె
“ నీవు నీవారల - నిజ గేహమునకు
నీవేళ నరిగి మీ - యింతుల నెల్ల
వైనేసి సకుటుంబ - కములుగా వచ్చి
యీసీత చెంగట - నింతుల నుంచి
మనమయోధ్యకుఁ బోవ - మనలనుఁ జూచు 11570
జనులకు సంతోష - జనకమై యుండు
జనకజ కిదె ముఖ్య - మ్మట మీరు పోయి ”

వనితల తోడి తే - [illegible]
వారువారలు నిజ - [illegible]
తారారుమాముఖ్య - [illegible]
యుందాలు నేతే - [illegible]
దంపులో నున్నని - యూలసి [illegible]
తన బ్రహ్మచర్య వ్ర - [illegible]
వనితలతోఁ గూడి - [illegible]
వచ్చి దివ్యవిమాన - వరము [illegible] ॥ 11680
యిచ్చిన చోటుల - [illegible]
గడిసి వాసరులు రా - [illegible]
గడలె సవ్వలఁ [illegible] - [illegible]
సీత నమ్మానుచు పి - లుంచి రామాద్యులు
భూతలంబునను దూ - పులు నిల్పి రటి ॥

—: శ్రీరాముఁడు తిరిగి పూర్వవృత్తాంతములఁ దెలుపుట :—

అది ఋష్యమూకాద్రి - యుదట సుగ్రీవుఁ
డెదరక చేపట్టి - చెలిమి చేసితిని
వాలిఁ జంపితినని - వనచరేంద్రునకుఁ
జాల నమ్మికను నా - సంగతి నిచట
అల్లదె పంపా ను - హా సరోవరము ॥ 11690
పల్లవాధర ! [illegible] - జూచి యచ్చట
నిదుర కంటికి లేక - సొగులుతో నిచట
పొదలుచు [illegible] - [illegible]

ఇది శబర్యాశ్రమం - బిచట కబంధుఁ
జదిరించి పోనీసి దా - నిగురాతుఁ గాంచె!
నిది సీతకున్న దాప - జేంద్రుని తోడ
నాడిరి జటాయువు - మృతినొందు చోటు
నాతోడ ఖరదూష - ణ త్రిశిరాది
ప్రతతియు నెదిరించి - ధరఁగూలు చోటు
మానిని! యల్లది - మన పర్ణశాల 11600
జానకి! యిదె పంప - సరసీ స్థలంబు
తరుణి! కిష్కింధ గ - దా వాలి తెగిన
చోటువట్టి నిను నింద్ర - జిత్తునుం డిచట
నిది సుతీక్ష్ణాశ్రమం - బిది శరభంగ
సదనంబు ఋషుల యా - శ్రమము లన్నియును
నిది యత్రి యాశ్రమం - బిది యనసూయ
ముదముతో నీకు సొ - మ్ము లొసంగ నాఁడు
నిట విరాధుఁ జదిర్చ - నిరవగు సొమ్ము
సారసాక్షి! భరతుండు - మఱలి రమ్మనుచు
మనలఁ బ్రార్థించు ర - మ్య ప్రదేశంబు 11610
కొనలు మించిన చిత్ర - కూటాచలంబు
నిది భరద్వాజ ము - నీశ్వరా రామ
మిది యమునానగ - యిదినుమ్ము యమున
మిది సరయూనది - యిది శృంగిబేర
మిది కోట కిటకంక - యిదె సాకె తోవు
అల్లదె మన యయో - ధ్యాపురం బీవు
పల్లవాధర! మ్రొక్కు - మాదింపు మిపుడు"

—: అయోధ్యాపుర సందర్శనము :—

అనిన విభీషణుఁ – డర్కజాదులును
మనముల నానంద – మగ్నులై నగాధి
యమరావతీపురం – బలకాపురంబు 11670
సమమగునె యీడుకా – దని యున్నదేని!"

—: భరద్వాజ నాశ్రమంబున శ్రీరాముఁడు దిగి యాగసివలన
భరతుని వృత్తాంతము నెఱుంగుట :—

అని పొగడుచునుండ – నలభరద్వాజ
మునిచంద్రు నాశ్రమం – బునకు రాఘవుఁడు
తన విమానము డించి – తా నమ్మునీంద్రుఁ
గని భక్తితో నమ – స్కారంబు సేయఁ
గాంచి యమ్మునిరాజు – కంఠీరవుండు
మించి దీవనలిచ్చి – మన్నించుటయును,
"భరతుండు సాకేత – పట్టణంబునను
పరిణామమున ప్రజా – పాలనక్రియలు
మఱవక యున్నాఁడె? – మాతల్లి ప్రాజ్ఞ 11680
జరపుచున్నదె కౌస – ల్య యానగరి ?
అందరికిని సేమ – మా ? నాప్రతిజ్ఞ
చెందు గానిక వ – చ్చితి నీదినంబు
పంచమి నేటితో – పదునాలుగేండ్లు
నెంచిన సరియయ్యె – నేఁడిల్లు చేరి
భరతుఁ డీగెల కుశ్ల – దక్క బంచమిని
మఱచిపోవక నాఁడు – మఱలకయున్న

చెప్పను దాఁకొంపు - సేయుదు ననుచుఁ
దప్పగ నేమి నా మ - తంబున కతనఁ
గనుఁగొను వాఁడనై - కమనీయ పుణ్య 11
ఘనులైన మీపాద - కమలముల్ చూచి
ఖేదముల్ మాని సా - కేతంబు చేర
వచ్చితి ననుమతి - వలయును పోవ
వచ్చెద "నన భర - ద్వాజ సంయమియుఁ
దన మది రామస - త్యపరాక్రమాది
వినుత చారిత్రముల్ - వేమారుఁ బొగడి
రాముని వదనసా - రసము వీక్షించి
యామునిచంద్రుఁ డి - ట్లని యానతిచ్చె.
" భరతుని ముఖలఁగఁ - బనిచితిఁ గానఁ 116
బురములో దాఁనుండఁ - బోవఁగఁదలఁచు
మీపాదుకలమీఁద - మేదినీభరణ
భావ చిహ్నములెల్ల - బూనించి యుంచి
జడలు దాల్చి చీర - కాటికల్ గట్టి
గుడవక మీరాక - కెదురులు చూచి
తెగువ నున్నాఁడు నం - దిగ్రామమునను
మగుడితి రతని కే - మంబు చెల్లించి
యతనియాజ్ఞను రాజ్య - మతిశయ శ్రీల
జతకట్టు కైవడిఁ - జాల మీరెదును.

—: భరద్వాజుఁడు దివ్యదృష్టివలన నెఱిఁగిన వృత్తాంతము దెల్పి శ్రీరామునిఁ బ్రశంసించి వరమడుగుమని కోరుట :—

దండకావని కేఁగు - తరి నవ్విరాధు 116

ఖండించి శరభంగుఁ – గాంచి సుతీక్ష్ణ
మునిఁ జూచి కుంభజు – భ్రాతనుఁ గాంచి
వనుల గ్రుమ్మరి పంచ – వటి నిల్చి గ్రక్క
ఖరదూషణాదుల – ఖండించి వ్రేగ్గ
వరుఁడంప మారీచు – వచ్చినఁ దునిమి
భూమిజ మారు గో – ల్పోయిన దుఃఖ
మీమని పల్కుచు – నెల్ల వెదకి !
అన్నదమ్ములు మీరు – నాపదఁ బొంది
మున్నెల్ల వెతకి మీ – రోదుఁ బట్టి
పడరాని పాటలను – బడి జటాయువును 11670
పొడఁగని యాసీత – పోఁబడి గాంచి
చపలాత్ముఁ గబంధుఁ – జంపి యాతనిచే
నుపదేశమున దక్షి – ణోద్యుక్తులగుచుఁ
బోయి యాశబరిచే – బూజలు గాంచి
యాయింతి ఋష్యమూ – కాద్రికిఁ బనుప
నవల పంపానది – హనుమంతుఁ గాంచి
యుచలిత ప్రీతిమై – నాయన వలన
సవితృకుమారుతో – సఖ్యంబుఁ జేసి
దివిజేంద్రసుతుని సా – ధించి కిష్కింధ
వినయాత్ము కర్పించి – వెల్ల వానరుల 11680
జనకజ వెదకఁ బం – పఁగా మారుతి వలన
మన్నది తెలిసి ప – యోధి బంధించి
మున్నిశాచరనాథు – ననిఁ దెగటార్చి
సీతతో మరలి వ – చ్చిన నీవిటు
చేతో విలోకన – స్థితి గాంచితిని.

అన్న ! నీవింతటి - కవధిఁ గోర్చితివి !
నన్ను నేమఱక మ - నంబులో నుంచి
వచ్చితిగాన దే - వత లెల్ల మెచ్చి
యిచ్చిన వరముల - నేమైన గడవఁ
గలిగిన యేనిష్టఁ - గైకొను మడిగి 11690
వలసినయవి "యన్న - వరతపోనిధిని
యాభరద్వాజుని - నంజలితోడ
నాథరత్నాగ్రజుఁ - డప్పుడిట్లనియె.

-: శ్రీరాముఁడు వానరులకు వనములోఁ గావలసిన ఫలహారములు నొసగుమనుట - తానాశ్రమమున విశ్రమించుట :—

" అయ్య ! యీకపులయో - ధ్యాపురంబునకు
నెయ్యంబుతో వచ్చి - నీవార లెల్ల
దూరము మేమనుచు ని - చ్చోవచ్చినారు
నాతులతోఁ గూడి - నాడు వెంబడిని
వారికిఁ దఱుగని - వనముల ఫలము
లారోగ్యకరమైన - యంబువుల్ గలుగ
మాయయోధ్యాపురి - మహినెల్లఁ గలుగఁ 11700
చేయుము నీ"వన్న - శ్రీరాముఁ జూచి
" నీవన్నయట్ల మా - కెలవున నుండి
కావలసిన ఫలా - గములు తోఁపులను
నాయయోధ్యకును మూఁ - డామడ మట్టు
నాయాయి వేళల - వడిగిన యట్లు
వనచరులకుఁ గల్గ - వరమొసంగితిని
చనుము కేవటికి ని - చ్చట నేఁడు నిలిచి
యేమిచ్చు నర్చాదు - లిచ్చగింపుచును

మామాటఁ ద్రోయక మన్నింపుమనుచు
నందాక రఘువీరుఁ - డా[illegible] యనుమతిఁ 11710
గంధమాల్యాభరణాది - [illegible]
దనియించి మానిత్యం - [illegible]
యనుమతిఁ గైకొని - యరుగంగఁ జనఁగ
రామచంద్రుఁడు సభా - రమణులఁ గాంచి

—: శ్రీరాముఁడు హనుమంతునిచేఁ దానువచ్చిన
వృత్తాంతము గుహాభరతులకుఁ దెలిపించి ధనుస్సేతు
మన సేతువున్నదనియుఁ గనుఁగొను
రమ్మని చెప్పుట :—

"నీవు వచ్చిన రాక - గుహునకుఁ జెప్పు
శృంగిబేరమున వ - సించిన గుహుని
యంగ మొప్పంగఁ ద - థ్యముగాఁ గాంచి
యాయన చూపిన - యట్టి మార్గమున
నా యయోధ్యకుఁ బోయి - నావారిఁ గాంచి
తెరువున నున్న నం - దిగ్రామమున 11720
భరతునిఁ గనుఁగొని - పనిచితి మనుచు
మాపేరు నుడివి తా - మమ్ము నెన్నుచును
యారణ్యవిధని దా - [illegible] యొనర్చి
చిత్రకూటము విడి - చిన యది మొదలు
ధాత్రిపై గోల్పోయి - దశకంఠుఁ డనిమి
మఱలి భారద్వాజ - మునీంద్రు చెంత
ధరణిజతో నుండి - భ్రాతృపుత్రులతోడ
నేను వచ్చిన తెఱం - గింతయుఁ జెప్పి
యానన వికృతియు - నతని భావంబు
నింగితంబు తెలిసి - యిప్పుడే రమ్ము 11730

వెంగలితన మాయ - వినిపింపకున్న
గనలేంద్రి యిచ్చిన ధర - గోలువాఁడు
తనకల్మి నెల్ల నేర - దాయుల కిచ్చి
యువివేకియైన యా - నన్యుఁడై యుండ
భువి నొడఁబడఁ - జేసి పోరాడు పవరి
తల్లిని సకల లోకం - ధవులను మనను
చల్లఁగా జూచి తాఁ - జనుదెంచి నవ్వుచ
యూడిన మాటలా - యునకుఁ జెప్పించి
నేఁడు నా దీక్ష మా - నీదిల్లఁ జూచి
యూవల నెందేని - యరుగఁ దలంచి 11740
యువరాజమునికి ని - న్నటుకఁ బొమ్మంటి
వేణి రయుక్కునిఁ బంచు - విధముగా దీవు
సెరకు విరకుల - నిలుకడల్ దెలియ
మారాక సహాయించు - మాత్రంబు లేని
దాగి యూభరతునిఁ - దలఁపోయ నున్న
నెవ్వరు మాకిఁక ? - ఎప్పుడు నిన్ను
దవ్వులఁ జూచినం - దన చేయిమాకు
తలఁచిన నొదకు ది - వ్య విమాన మెక్కి
తోఁగిపోయుదు భర - తునికి మేలెంచి
పోయి రమ్మనిన యా - ప్పుడు శృంగిబేర 11750

—: హనుమంతుఁడు గుహునితో శ్రీరాముని రాక నెఱింగించుట :—

మా యంజనానూనుఁ - దల్లనఁ జేరి
మానవరత్వంబు నో - వదలి యూవేళ
మానవుఁడై పవ - మానబాలకుఁడు

గుహునిఁ గన్గొని "రఘు - కుల పుంగవుఁడు
మహితనూజాతతో - మగుడుచు నాఁడు
వచ్చి యున్నాఁడు భర - ద్వాజాశ్రమమున
విచ్చేసి యున్నాఁడు - నేఁడు లేవట్టి
తెలివి నీవని - తమ దీవెంబు విన్నఁ
చెలువడి సేయుఁ డు - త్తరించి నాగ"నిన
నాలింగనము చేసి - యానంద వార్ధిఁ 11760
దేలి సీతకు చెప్పి - ధీయుక్తుఁ గిపట్టు
"అన్న! రాముని రాక - యానతిచ్చితివి
విన్నవుప్పొంగె నా - దీనుల్లమునకు
సెదురుగా నరిగెద - నిప్పుడ యనఁగ
నది విని హనుమంతుఁ - డాకాశమునకు
రయమున మీఱఁగనేఁగి - రామశీఘ్రంబు
పయిదార నేఁగుచు - భయదమైనట్టి
సాలవనంబును - జానపదములు
వాలుక నదియు నా - వల గోమతియును
కని యయోధ్యకు రెండు - గడియల త్రో 11770
వనరాశి తనచుట్టు - వన్నెనీయుచుఁగ
నెసఁగు నందిగ్రామ - మీక్షించి యొక్క
దెసఁ ద్రావి పావని - తేటమూడుటయు

—: నందిగ్రామమున మునివృత్తిఁగొనున్న భరతుని
హనుమంతుఁడు సందర్శించుట :—

జడలు కృష్ణాజిన - శాటియుఁ దాల్చి
నొడలు శ్రీరాము ని - రోగంబు చేత
మిగులఁ గృశింపఁగ - మేనినిరాఁడ

వగలతో "నెప్పుడు వచ్చు - మాయన్న
రాఁడాయె నేఁటికి - రాకుండ నేఁడు
రాఁడేని తనదు వా - ర్త వినంగలండు !"
అని కందమూల ప - ర్ణాశనుఁ డగుటఁ 11780
దనువు దయ్యంగఁ గా - త్రము మైలవాఱ
బ్రహ్మర్షి తేజుఁడై - పాదుకాయుగము
బ్రహ్మాదికృతతపః - ఫల మాగమాంత
వాదరహస్యాది - వాస మాశ్రితుల
చేదోడు యోగుల - చేయూఁత క్రోల
ధార్మికులకు నెల్ల - దరిదాపు విబుధ
శర్మద మమర పూ - జన నిజాగ్రంబు
మున్నిడుకొని తాను - ముద్ర వర్తించి
యన్ని కార్యములుఁ ద - దర్పణంబులుగ
నొసఁగుచు దనచుట్టు - నొలఁగు నమాత్య 11790
బలము బంధులుఁ గావి - కోకలు దాల్చి
తనయట్ల దేహ యా - త్రలు నడపింప
జనులు చింతిల వ్యాఘ్ర - చర్మంబు మీఁదఁ
గలధర్మమెల్ల సా - కారమై వచ్చి
నిలుకొన్నగతి నున్న - నిర్దోషు భరతుఁ
గాంచి మ్రొక్కిగి ద - గ్గఱఁ జేరి యాతఁ
డుంచిన చొప్పుండి - యొకమాట వలికె

—: హనుమంతుఁడు భరతునితో రామసందేశము నివేదించుట :—

"అనఘ ! యెవ్వఁడు దండ - కాటవి కేఁగ
మునివేషధారివై - మునులతోఁ గలసి
నీవింత తపమున్న - కొంత రాక నీకు 11800

నీవిచారము చేసి – [illegible]
నట్టి మాయాపన్న ఘోర – కాటవి ని[illegible]
గట్టుగ [illegible] – ఖరుని [illegible]
త్రిశిరుని పెక్కు దై – త్యుల [illegible]
యశోని కంపముల్ [illegible] – యుద్ధ [illegible]
కోదిలో వధియించి – పొందిరి రాముడు
చోరకృత్యమున ఘా – సురిగోసి వనిత
మారీచు జంపి ల – క్ష్మణుడును తాను
శ్రీరాము సీతకై – శోకవ్యాకులుడై
వగలతో వెదకుచు – వచ్చి సుగ్రీవు 11810
పగదీర వాలిని – వధ చేసి యతని
పట్టము సుగ్రీవు – పట్టముగ గట్టి
చుట్టును గల కపి – స్తోమంబు గూర్చి
సీత పోబడి విని – సింధువు గట్టి
దైతేయ విభునిరా – వణు ద్రుంచి విడియు
నసురేంద్రు బుత్రుని – భ్రాతల తోడ
నసమానశౌర్యు న – హాయుడై చంపి
యారావణుని తమ్ము – డగు విభీషణుని
శ్రీరాము లంకకు – పట్ట మునిచి
దివ్యపుష్పకముపై – దివ్యులు మెచ్చ 11820
సత్యజయశాలియై – సీతం గూడి
సౌమిత్రితోడ గ – పి శ్రేణితోడ
రామచంద్రుడు జగ – త్ప్రభావితోడ
వచ్చి భరద్వాజ – వనములో నిలిచి
యిచ్చటి వార్త – తెలియగింపు మనుచు

నను బంచి గాన వి - న్నపము చేసితిని
మనముల ఖేదముల్ - మాను మీరెల్లఁ
జూడు విభీషణ - సుగ్రీవ ముఖులఁ
గూడిన శ్రీరాముఁ - గువలయశ్యాము!"

—: భరతుఁడు శ్రీరాముని వృత్తాంతము వినఁగనే యత్యానంద భరితుఁడై హనుమంతుని బ్రశంసించి, యాతని వృత్తాంత మడుగుట :—

అనుపాగ్త హీనుల - నానిన యంత 11830
తన మేను మఱచి యు - త్కంఠ నిజానంద
మగవశతను భూమి - పై వ్రాలి తెలిసి
భరతుఁడు కౌఁగిటఁ - బావనిఁ గూర్చి
కన్నులందు ముదాశ్రు - కణములు దొరఁగ
సన్నుతింపుచును బ్ర - సన్న భావమునఁ
దన్నునిఁ జూచి "సీ - తా మనోహరునిఁ
గ్రమ్మఱఁ జూచు భా - గ్యంబు చేసితిని
నరులెవ్వరైన బ్రా - ణములతో నున్నఁ
బొరయుచుందురు సుఖం - బులు కడుఁ దొలఁగి!
ఎంత పుణ్యాత్ముఁడో - యీతఁడీపాటి 11840
సంతోషవార్త ప్ర - సంగించె!" ననుచు
"ఎవ్వఁడవన్న కె - రయ్యది నీకు?
నివ్వార్తఁ దెచ్చితి - వెంత పుణ్యుఁడవు!
దివిజుఁడవో ధర్మ - దేవత వేమొ
అతని పుణ్యముల బ్రో - వైన మర్త్యుఁడవో!
పలుకవే సకల శో - భన హేతు కార్య

విలసనంబగు మాట - వింటి నీచేత !
అందుల కేమిత్తు ! - నా ప్రాణ మిట్టి
యందున్నపై దొరిగి న - హస్రంబు మంది
నిండుపాయంపు కొ - న్నాల బదాత్యాగిని 11860
పండు కుటుల మాట - పవిత్రగానముబును
తనకు రాముఁడు ప్రమో - దంబుతోఁ జేయు
ఘనమైన యంబలి - కను పగఁ గొలు
నిచ్చెద నీకు నా - హృదయంబులోని
ముచ్చటఁ దీఱ రా - ముని సా ... నద్వు
ప్రదక్షించితివి నీకుఁ - బ్రత్యుపకారాన
మది లేదు నీవాఁడ - నై యుండువాఁడ !
కలఁగంటి నో కొ ? ని - క్కము ! యెంతు నాదు
తలఁపు ఖేదమునఁ గొం - పిలుము వంగముదు
నమ్ముదు నే నీదు - వంత కొల్లఁ 11860
సమ్మతామృతవచో - సంగతు లన్న
భరతు నాసన్న కు - భగవదనిఁ గాంచి
శరనిధి గర్వభం - జన రామునిఁ దెచ్చు

—: హనుమంతుఁడు భరతునితోఁ దనయుదంతముఁ దెలిపి శ్రీరామ సమాగమునని చెప్పుట :—

" వానరుఁడను వాలి - వాయువు తండ్రి
ఏను సుగ్రీవుని - హితుఁడ నా పేరు
హనుమంతుఁ డండ్రు - రే వంజనాదేవి
తనయుఁడ రామదూ - తను రామకాంత
వనధి లంఘించి యా - తనునకు తమయుఁ

గని రాము ముద్దుటుం - గరమంది యిచ్చి
యామానవతి చేత - నౌదల నున్న 11870
యేమణులఁగ నంది - యిలవట్టి మనుచు
నాయకోకారాము - మంతయుఁ జెప్పి
చాయ సేసుకరాక - చలపట్టి నిలిచి
యమదూతలగు రాక్ష - సావళి నెల్ల
శిక్షించి యల యింద్ర - జిత్తుని బాల
తగిలినట్లన పోయి - దశకంఠుఁ జూచి
తెగి పల్కఁ దనమూఁదఁ - దగి దశాననుఁడు
తోకఁ గాలిచి పోఁడఁ - ద్రోలుఁడటన్న
సోఁకోర్చి వాలమూ - ర్చుచు లంక నెల్లఁ
గాలిచి మరల సా - గరమును దాఁటి 11880
యేలిన స్వామితో - నఱిఁగించుటయును
నప్పుడే బహువాన - రావళితోడ
నప్పంక్తిముఖునిపై - నర్థి గట్టించి
దండెత్తి లంకకుం - దల మూఁద విడిసి
ధండసంబున మహా - పార్శ్వ యూపాక్షుఁ
గుంభకర్ణ నరాంత - కుని నతికాయుఁ
గుంభుని దేవాంత - కుని మహోదరుని
దుర్జయు నింద్రజి - త్తుఁ బ్రహస్తుఁ ద్రిశిరు
నిర్జించి బహుదైత్య - నికరంబు గూల్చి
రావణు భువన వి - ద్రావణుఁ గూల్చి 11890
యావిభీషణు లంక - కధిపతిఁ జేసి
వచ్చిరి తెపు మీ - వారును మీరు
గ్రుచ్చి కౌఁగిళులఁ దే - ర్చుచుఁ బ్రమోదమున

నుండురు గురుశిష్య్య – లూరిగింపగను
సందర్శనమునను – శ్రీ స్తుతములును
సీమంట నిజమున్న – నెంతయు నద్భుత
రాజమార్గమున శ్రీ – శత్రుఘ్నునిఁ గాంచి

—: భరతుని యానతిని శత్రుఘ్నుఁ డయోధ్య నలంకరింపఁ
జేసి కౌసల్యాది రాజమాతలను [illegible] నివిమ్ముట :—

"ఇక్ష్వాకు రమోద్యత – నేఁగి పిమ్మట
చప్పరంబులు ముత్తె – పుసాలు కట్టించును
మెరుపుల్ కుడ్యములు – మేలుకట్టులును 11900
తోరణంబులు బహు – ధ్వజపు ధ్వజములును
నవరంగవల్లిగల్ – నవరత్నముల్తో
వివిధ వస్త్రసముగ్ర – విమలదీపాగ్రములు
కదళీకాగ్రము కేతు – కాండప్రకాండ
సదమల స్తంభరా – జన్మంటపములు
మాధవాలయ తతి – మాన సౌవర్ణ
సౌధకింకిణికాఢ్య – బద్ధప్రభములును
సమరింపు మిదుపు – రాజసంపదగూడి
తమకరంబుల నిడ – తలుపు బుట్టాలను
కలయంబల్లు సమర్చి – గంధేభకోటి 11910
కలధౌతమణిమయా – కల్యాణస్తముగ
నిండు సంకోకల్పా – నిన హయబృంద
మండలీరాంగణా – ర్యములు ఘోషింప
రాజులు గలధౌత – రథసహస్రములు
రాజవసతులను – రాజవసాంకలు

హితబంధుజన పురో - హిత వీరభటులు
జతకట్టుగాఁగొలఁగ - సాత్యద్భుతైన
తొల్లులు దాసీ వి - తానంబుఁ గొలువఁ
పల్లకీల సమర్చి - పౌఁజులు దీర్చి
తురగ వేగ సలఘు ని - వితుల నమరించి 11920
యుదయ వేళకు మున - యోగిరమ్ము
జగతి నందిగ్రామ - సాకేత మధ్య
మగు మహాపథము వా - యగఁ జక్కఁ జేసి
కలయఁగ కస్తూరి - కలయంపి చల్లి
తోఁడి ముత్తెపు ము - గ్గులు దీర్పఁ జేసి
యమరింపు మని పల్క - నతఁడట్ల చేయి
తమ యున్నచోట్ల యా - దలఁ దాల్చి యపుడు
పై నెయ్యఁ బనిచి - బంగరు పల్లకీల
కౌసల్యను సుమిత్రఁ - గైకయి నుంచి
నగరెల్ల నమరేంద్రు - నగరంబు రీతి 11930
మిగుల శృంగారింప - మితికట్టి ముఖల
సందడింపఁ బోఁగ - యతనూజు సుతుని
ముందట నిల్చిన - ముదమంది భరతుఁడు
సుదయవేళను నిజా - భ్యుదయమ్ముఁ గోరి

—: భరతుఁడు వారందఱితో శ్రీరాముని దర్శింపనేగుట :—

కదిసి వాయుజుఁడు చెం - గట రాఁగఁ గదలి
తానుఁ దమ్ముండు శ్వే - తచ్ఛత్రదామ
చామరములతోడ - సర్వసల్ చేసి
రామపాదుకల శి - రంబుపై నుంచి

సౌమిత్రి వెంటరాఁ - జనుచుండి యపుడు
ముందట హనుమంతుఁ - డమితగతిఁ జనఁగ 11940
నందుఁ బూవులు నిల్పి - యానాఁగ వచ్చి
రాముని పుష్పక - రాజంబు నిలిచె
నేమిరఁ గానక - యుద్విగ్నుఁ డగుచు
హనుమంతు రాముఁడు - నాలోకించి యపుడు
తనయుని మాట త - థ్యంబని యునికి
నమ్మనేరాదు నం - దఱుఁ గావ్య ఫలము
నమ్మలచే నల్ల - నవ్వుఁ బల్కెను!
"ఏమి చేసిన లోఁ - నీకు నిమ్మ శ్రీరామ!
ఈమాటలాడ నీ - యుద భల్లుయుష
పదరి వచ్చితి నీస్వభావంబుఁ జెప్పు 11950
దధియోల నేఁడింత - యురక త్రెవ్వ చెప్పు"
అని కనదట్టంగ - నాడిన మాట
విని వాయునందను రఘు - వీరునకనియె.
"అయ్య! నన్ను నసత్య - మాడితినందు
నెయ్యది చూచి నీ - విట్లు పల్కితిరి!
వానిమాగముల - వసియుంచినాఁడు
వానికై కౌసల్య - వాసిక్రియు నింపె
హనుమంతుఁడును కల్ల - లాడునే? ఇంట
వినిచెప్పు ఘూర్ణిత - విశ్వాసము రవము!
ఆమహోత్సవము వ - నాటవచూచా 11960
భీమకోలాహలా - భీలమ్ము మమ్ము
అలఘరద్వాజ ము - నీంద్రప్రసాదమున
నిలమీఁద తరులు - ఫలియించె నిండఁగ

యునికిచే వాచవి - నూరటల్ గాఁగ
వనచరుల్ మిగవ్రుచు - వచ్చుటఁ జేసి
యిందాఁకఁ దడసినా - రిప్పుడీ భాను
నందను ఋక్షేశ - నలతారవాలి
నందనగజ సుషే - ణగవాక్షపనస
మైందద్వివిదగంధ - మాదనకుముద
కేసరి శరభాది - కీశులతోడఁ 11970
జేసెదు చెలిమి ని - శ్చితనీతిపార
సార్వభౌముని విభీ - షణుని సంతోష
పూర్వకంబునఁ జూచి - పొంగనున్నావు!"
అని పల్కి చేఁజాఁచి - "యదె వచ్చెఁగనుము
వనజారినిభము ది - వ్యవిమానవరము
నది చూచి సేవింపు - మజనిర్మితంబు
కదిసి కన్గొనుము రా - ఘవుఁడల్లవాఁడె!
అది మహానుత సుమి - త్రాత్మజుఁడతఁడు
నదె వానరస్తోమ" - మనఁ బ్రమోదమునఁ
గనుఁగొని సాష్టాంగ - క ప్రణామంబు 11980
లొనరింప రాముని - కౌఁగిలంబగుచు
నావిమానము ధాత్రి - కల్లన వ్రాలఁ
డావచ్చి యున్న పా - దద్వయంబునకుఁ
బ్రణమిల్లి కడవాసి - బహుదినంబులకు

—: శ్రీరామ భరత సమాగమము - భరతుఁడు శ్రీరాముని రాజ్యభారము వహింపుమని పాదుకలు తొడుగుట :—

గుణవంతుఁడగు కైక - కూరిమిపట్టిఁ
గాంచి యానందాశ్రు - కణముల [illegible]

ముంచె నారాముఁ గ - న్నులఁ [illegible]

తో[illegible]ష్టి నిడుకొని - [illegible]

జడగట్టినట్టి జ - స్తము [illegible]

లాగింప భరతుఁ డి - [illegible] 11990

యూ శేసి కందమ్ము - యదుగుల ప్రాణి

సౌమిత్రిఁ గని " విభీ - షణ ! నీవు [illegible]

స్వామికి జయకీర్తి - సౌఖ్యములఁ [illegible] !

ఓయి ! సుగ్రీవ ! నా - యుద్యోగ [illegible]

మూఁడువన్నెఁ గైపట్టి - మనుజులఁ గొంత్రు

సమయంబు మనల నీ - వసీంప మాకు

సమకూర్చితివి మాకు - దశరథ భూపతి

నేవగ నందను - లేవురా మైత్రి

మీవల సౌభ్రాత్రు - మీగి దగ్గలకును

నైదుగురము మాన - నెన్న దమ్ములము 12000

లేదరమర యొక్క - లేక మీరియును "

అని రామచంద్రుని - యనుగుఁ దామరలఁ

దన చేతి పాపించా - ద్వయ మెత్తుఁ గాంచి

" స్వామి ! దేవర భాగ్య - వశమున భంగాని

మేమరసి కాచి - యున్నాము దాంచి

యభివృద్ధి చేసితి - మంగీకరింపు

మభిమానముంచి స - ప్తాంగరక్షణము

చేసితి మున్నేఁ చా - ల్చినవాఁడు గాదఁ

చేసితి పట్టాభి - షేకంబు నేడు

పాదుకారాయుగళి [illegible] - [illegible] ! 12010

మీగు సౌఖ్యంబయు – మీకు నిచ్చితిని
యిదె వేగ సముద్రబూ – హింపుఁడందఱును
రవివంశతిలక ! మీ – రాకలు గోరి
కాచి యున్నారని – కడకుఁ జెప్పుటయుఁ

—: శ్రీరాముఁడు వసిష్ఠునికిఁ గౌసల్య మొదలుగు రాజ వనితలకు మ్రొక్కి వారి దీవనలు గొనుట :—

చూచి రాముఁడు వ – సిష్ఠుని పాదములకు
సాగి మ్రొక్కుటయుఁ గౌ – సల్యాది జనను
లా గుణసాగరు – నండఁ జేరి
వారికి మ్రొక్కిన – వారు దీవించి
తూరగా శ్రుతులున్నఁ – దుల్లంబు పొదల
రామచంద్రునికి భ – రతసూనుఁడును 12020
సౌమిత్రికిని భక్తి – సాగిలి మ్రొక్కి
యుదలాలసములొంద – యుర్విజనాళి
యపుడు మేరువు మీఁది – యర్కునికరణి
మానిత దివ్యవి – మానంబులోన
జానకీపతిఁ జూచి – జగదుదయధ్వనుల
మొగడతమ్ములవంటి – ముకుళితహస్త
యుగములతో సంయములు – నోలగింపంగ
నవరత్నమయ భూష – ణములు మాణిక్య
నివహాకిరీటముల్ – నెమ్మొగములందుఁ
గుంకుమములును మెఱుం – గుఁ గడాని వాళ్ల
నుంకులు జాల్చి మం – జులదుకూలములు
చికిలి నఖానుడి – ద్భుత కెంపుఁ బోడుఁ

తోరణమాలికలుమెట్టి - నగరంబు నందనములు
కంబముల్ దిరిగిన - కమనీయశోభలు
దండముల్ నీలపువ్రాల - దండపుఁబసికీలు
గొమ్ములు నసురది - టులు వైచుచుండె
యమ్ముల జీఱులై - పట్టి గాయములు
తొడరి వేల్పులనైనఁ - గ్రోలుదగు వడి
పొడిచి గెల్చినయట్టి - పోగులు గాగ
రాజసంబులుమీఱ - రాజకీయములు 12040
రాజిల్లహీరసుమా - రతఁ గాదిమున్న
యంగదముఖ్యులు - వానరవీర
పుంగవులనుఁ జూచి - భుజములు పొంగ
భరతుండు జానకీ - పతిఁ జూచి "స్వామి
పురికి విచ్చేయుఁ డి - ప్పుడు మంది వేగ

—: భరతుని కోరికననుసరించి భరతాశ్రమమునకు శ్రీరాముఁడు వచ్చి పుష్పకవిమానమును కుబేరున కనుపుట :—

పట్టాభిషేక సం - భ్రమము నీవొంది
కట్టిన మకుటకం - కణమూడ్పు మిప్పుడు"
అని వినయమున భాను - కులుండంతటను
పురముల ననురాగ - మున్నతోనంత
వెంట వచ్చినవారు - వెడలొంద భరతు 12050
వెంట వచ్చినవారు - వింతవారికిడక
కైవడి ననపుష్ప - కము దిగినంత
రావణారాతి యు - గ్ర పదంబునందు
తోడనుండి భరతుని - తో మహోత్సుకుఁడు

బుడగు వింతలు దెలు - పుచు వచ్చివచ్చి
భరతాశ్రమంబులో - పల విమానంబు
ధర వ్రాల నియమించి - తనవారు దాను
నందేలు దిగి యాను - వా భృత్యకంబు
చందనప్రసవ పూ - జా పూర్వకముగఁ
బొమ్ము కుబేరుని - పురమున కని 12060
యిమ్ముగ ననియింపు - మావేళ నగుచు
ననిచి యింద్రుండు బృ - హస్పతితోడ
చనసిన క్రైవడి - నినవంశ్యులైన
జనపాలకులకు నా - చార్యుఁడౌ బ్రహ్మ
తనయు వసిష్ఠుఁ గుం - డనత్రి గర్గయును
నాసీనుఁడుగఁ జేసి - యందఱితోడ
నానభఁ గెల్వొద్ది - యుచనిగా బ్రియముగ
నిలిచి యున్నత రాము - ని కొఁగంబు దూఁచి
బలగమంతయు విన - భరతుండు పలికె

—: భరతుఁడు శ్రీరాముని రాజ్యభారము వహింపఁ
బ్రార్థించుట :—

"ఓ దేవ! యుత్కృష్ట - సుగ్రతపంబు 12070
లాది నేకెప్పు - డు - న్యాంతరంబులను
చేసిన సుకృత వి - శేష మొసంగఁ
జేసి ప్రద్యుమ్ను మా - శ్రీపాద యుగళి
మాతల్లి మిము వేఁడ - మనవి చెల్లించి
యాతని నాకు రా - జ్యం బొసంగితిరి!
నేను ప్రద్యుమ్న మాకు - నిచ్చితి. వ్యవహ

34

మాను భారము వర్న - మాన లీనఁగ్రు
లీవ్రువహించు ను - కింభాగ మును
భూవరతిలక ! యీ - వృసుని ధరింప ?
కట్టుప లంబునె - గంబుచేఁ బనిచి 12080
నట్టేట వడి ముంచు - ట్టైన కార్యగముగ
ధిక్కారమ్మంత్రైన - తీరియుల రాజు
భద్ర ? నీచేఁగాక - పసులకు నగుని !
ఖరము నేర్చున తురగ - గమనీతిఁ బలుకఁ !
గతిగాక పొందంబు - గతి మించు బసుని !
కరిమాద్య నడమునే - గ్రామ సూకరము ?
హరియాన శానంద - మైయున శార్యసంబు
గతి నీవుగాక నీ - గతి మలంగుటకు
నిరతుఁడవ్వుఁదె ! శాల్య - మిలయొల్ల నీవు
పెట్టాక్కఁడుంది పో - మింప నాగరుపృఁ 12090
బట్టుగాఁ బూదియు - ఫలమంత నట్లు
అకట ! నీ కేలని - యుట్టి యకాలాగ్ర
కేకేర పతిచేతము - కెలవకైనం యుక్త
రాజ్యంబుఁ గైకొని - రక్షింపు మున్ను
భూపాల బహుమతిఁ - బోషింపు మాకు.
అవనిపఁ గూడి సిం - హాసనాగ్రమున
రవివంశతిలక ! మా - రలు వసింపుర
[illegible] ను - ర్వ్యందినో దగ్ర
రవితేజ నిరుఁజూచి - రంజిల్లఁ గాక !
నైశాశితులేత - బాష్ప భూమితలము 12100
చేర నిద్దుర లేచి - నీరము నీవు
గ్రక్కున సింగార్య సిం - గారమై వచ్చు

దక్కుదనంబు లో - దన పర్వముగను
మూచెద మభిషేక - శోభనంబంది
యాచంద్రతారార్క - మవని నేలుచును
మహిమండలము శాంతి - మీర చక్రంబు
రహిమించు దినములు - ర్వర నేలుమీవు!"

—: శ్రీరాముఁడు భరతుని ప్రార్థన మంగీకరించి, వసిష్ఠాను మతమునఁ బట్టాభిషేకమునకు సభార్యుఁడు నలంకృతుఁడై వెడలుట :—

అనిన నప్పుడె వసి - ష్ఠాను మతమున
సముపమంబైన సిం - హాసనాగ్రమున
వసియింప మంగళుల్ - వచ్చి నిల్చుటయుఁ 12110
విసరుహాక్షతనూజుఁ - బ్రియసహోదరుల
నల విభీషణుఁ బిల్చి - యాయుర్విధాన
కలన కర్మము మున్ను - గా నడిపించు
జడ లొయ్యఁగడిగించి - శార్దూల వృత్తి
సడలించి మంగళ - స్నానంబు చేసి
యున్నెడ పెద్దల - నునిచిన మెచ్చు
మిన్నల సొమ్ములు - మేల్మి వస్త్రములు
పరిమళమ్ములతోడి - భరణులఁ దెచ్చి
భరతుఁడప్పుడు రఘు - పతి ప్రోల నిల్వ
లక్ష్మణ సీతాదు - లనుగూడి రాజ 12120
లక్ష్మి వివాహవే - ళకుఁ దగినట్టి
శృంగారములు చేర - సాఁగిన వేళ
సంగతిఁ జేరి శ్రీ - సల్య పొంగుచును

తారాది వానర - తరుణుల కెల్ల
వేలువేలుగ నిచ్చె - వివిధాంబరములు
మణిభూషణములు శ్రీ - మహనీయుఁ డొసంగి
గణికామణుల కెల్లఁ - గట్ట నిప్పించి
మునుపటి వేళ రా - ముఁడు సౌమిత్రి
తొడఁబడ నుండఁడు - ముంగల నడచి
వరదుండు రఘువీరుఁ - డప్పుడు దెలిసి 1213
భరతుండు రాజుగ - బట్టఁ గూర్చుండి
సారథ్యము వహించ - జానకి జాడ
తారాది కాంతలు - తలఁపులఁ గొల్వ
నాదిమునులకు ముఖం - శ్రీరామ విజయ
లాదిగాఁ గలు మంత్రు - లంతయుఁ గూడి
శ్రీకరనినదము గ - రిమ్మ మెచ్చుఁగ
గాఢ ప్రశంస చే - భగుల వృద్ధుల
వడిఁ బంపి జాతులు - వడిఁ బంచఁ దరుచు
చూచి శ్రీరాముఁ గ - న్నులఁ గనుఁగొనుచు
వరదుండు చెంతఁ దా - యగ కొల్వఁ దనదు 12140
కరముల ధవళము - క్షాత్రచ్ఛత్రవరము
పూని శత్రుఘ్నుఁ డిం - పున ధరియించ
మానిత కేయూర - మర కాంచనాభ
వినుత చామర ధా - రను లక్ష్మణుఁడు
నా వేళ తన చెంత - నైపుణ్యరీతిగ
నిరత చామరము దై - త్యేంద్రుండు పూని
హితమతి నొసఁగఁగ - నీ రీతి నడుమ
సంగడ వానరులెంతు - లుదయరామగ్ర

శృంగారముల గెల - చెంగోలు లమర
సందడి విరియింప - శత్రుంజయాఖ్య 12150
మందర శైలోప - మానమై మించు
పట్టపు టేనుఁగు - పై భానునిభుఁడు
చుట్టాలతోఁ గూడి - సూరెల రాఁగఁ
శోభిల్లు చీవెలు వం - తులమీఁద దొరల
నమ్మిన సుగ్రీవు - నకు సరిగాన
వానరరాజు లి - ర్వంకఁ దనదు
సేనలతో ధాత్రి - జవ్వాద నడవఁ
దమ్ముఁడు గడపు ర - థమ్ముపైఁ జనుచు
దొమ్మి చేసిన ఖర - దూషణాదులను
తునిమి పైఁ జూట కబం - ధుని ద్రుంచుటయును 12160
వనచర ప్రభుఁడైన - వాలిఁ గూల్చుటయు
సీతకై జలధిపై - సేతువుఁ గట్టి
దైతేయులను జంపి - దశకంఠుఁ దునిమి
మరలి వచ్చుటయు న - మస్తంబు దెలియ
ధరణీజారమణుండు - తన ప్రధానులకుఁ
బలుకుచో వారెల్ల - ప్రతిపదాశ్చర్య
కలితులై వినుచు వెం - గటఁ జేరి రాఁగ
హైమాంశుకములు లా - జాదులు చాల్చి
భూమీసురాద్యులు - పుణ్యభామినులు
నాఁగవములును ను - తా వృషభములు 12170
తేఁగలు మునుమున్ను - తెక్కెక్కుడుంగ
నడచిరా సాకేత - నగరిలోఁ జొచ్చి
నడఁతులా సుదల - పై దండి దాఁటి

పుష్పకావల మ్రుంతఁ - బుడమియు నభము
నక్షత్ర ప్రసన న - క్షా ర్గమమ్ము
నటిపలు పంచల - నారయు శెత్తి
నటినగ్రాత్రి విధమున్న - యమునిగా ప్రియుండు
నగస్థాని నగరంబు - నమఁ జూచునట్టి
నగరిలోనికి రాంచ - న రథంబు డిగ్గి
సీతతోడం బ్రవే - శించి తల్లులకుఁ 13180
జేతోవికాసంబు - జగురొత్త ప్రముక్కి
భరతునిఁ బిలిచి యు - వ్వటి తన నగరఁ
ధరణిఁ దుంచి జూ - తనుజ రమ్మునిన
నరఁడు సుగ్రీవుని - యాయితిడింట
నటిభక్తి నుంచి ప్ర - యత్నంబు మీఱ
నలుపాలు వివిధరా - జోపచారములు
నలయునట్లు లమర్చి - "రావణారి!
తమకు సేవకుఁ డతు - డుదధి నీరములు
[illegible] లా - నయులను బనిచి
తెచ్చింపు మిఁక విం - తేల చేసెద" నుచుఁ 13190
చెప్పిన చేసిన - ర్పని జాంబవంతు
[illegible] - నట్ల తెప్పింపఁ
దనర [illegible] - [illegible]
[illegible] - [illegible]
నలుప్రకు [illegible] - [illegible]
చేసెలకిచ్చు [illegible] - ఏక [illegible]
నూతనాంబరులు [illegible] - [illegible]
పుణ్యోదక [illegible] - [illegible]

కేణ్యాది నగరి న - ర్పించిన నతఁడు
శత్రుఘ్నునకు శత్రు - సంగంబుఁ దెలుప 12200
శత్రుఘ్నుఁడును దన - సచివులచెంత
నావిధం బెఱిఁగింపుఁ - డని పంప వారు
నావసిష్ఠునకు న - య్యర్థంబుఁ దెలుప

— శ్రీరామ పట్టాభిషేకము :—

నాతపోధనుఁడు సిం - హాసనాగ్రమున
సీతాసమేతుగా - శ్రీరాము నునిచి
అత్రివసిష్ఠకా - త్యాయనకణ్వ
మైత్రేయజాబాలి - మాండవ్యసుతపు
గౌతమ మౌద్గల్య - గాలవ కలశ
జాత సుయజ్ఞ కా - శ్యప వామదేవ
వత్సవిశ్వామిత్ర - గోభిల చ్యవన 12210
వత్సభారద్వాజ - వైఖానసాది
మునులు గంధోదకం - బులు మణిఘటిత
కనకపాత్రికల దా - [illegible]
నభిషేక మొనరింప - [illegible]
లభిషేక మొనరించి - [illegible] !
సీతతో [illegible] - [illegible] చంద్ర
పూతోదక స్నాన - ము నొనర్చి రాముఁ
గనుఁగొని దివిజాలా - కాశ నద్యముల
[illegible] - గంధిక గంధ
గంధిల కనక క - ర్పూరికా ముఖాగ్ర 12220

గంధతోయాక్షత - కము లొనరింప
నాసమయమున ను - న్న్యాదులై వశ్చి
నానార్ద్యవంశ ను - దాయముల భూపు
నభిషేక వేళల - నర్పించు భూసు
నిధనా [illegible] - [illegible] కిరీటంబు
మంత్రపూతాది ర - హస్యము సుమంత్రాది
మంత్రులు శ్రీరాము - మస్తకాగ్రమునఁ
దెచ్చినిల్పు నరుంధ - తీ ప్రాణనిధుఁడు
వచ్చి యోగిను మంత్ర - వైఖరి వేగ
శ్రీరాముఁ జానకి - చేకొంటు సేయఁ 12230
బోరన సురదుందు - భులు మింట మొరసెఁ
గురిసెఁ బుష్పలవాన - గొడను కిన్నరులు
సరసి రంభోర్వశీ - నృత్తముల్ సరసి
దొరసె భూజముల వే - తో బాంధవులు
[illegible] నా - నుత వింట వింటఁ
[illegible] - [illegible]
[illegible] విశ్వ - విశ్వంభరంబు
[illegible] - త్రంబు శత్రుఘ్నుఁ
[illegible] - [illegible]
[illegible] - [illegible] 12240
[illegible] - [illegible]
[illegible] - [illegible]
[illegible] - [illegible]
[illegible] - [illegible]
[illegible] - [illegible]

గానంబు చేసిరి - గంధర్వు లెమర
నానందకరమయ్యె - నవని యంతటికి
లసమానమధుర ఫ - లంబులు నమృత
రసములు గురిసె నీ - రసభూరుహములు
హిమపుష్పముల వెంట - బెట్టెఁ దాల్చె 12250
కాదుమిట్టకయము - క్యాదులనుఁ బంచ
దట్టమై పారిజా - తపుఁ బూవుఁ దాని
గట్టినట్లుమెరె ను - గంధవనాళి

-: శ్రీరాముఁడు బ్రాహ్మణులకు, సుగ్రీవ విభీషణాది హితులకు నుడుగర లిచ్చుట - సీతామహాదేవికి హారహార మొసఁగుట :—

లక్షవాజులు హేమ - లాంగల వృషభ
లక్షయు నావులు - లక్షయుఁ గోట్ల
ముప్పదికి హిరణ్య - మును దానమిచ్చె
నప్పుడు రఘువీరుఁ - డగ్రజన్ములకు
ఖండనంబుల నుర - మణి మించి యుదయ
దండాంశు దీప్తిని - దండలంబైన
మాలిక దశరథ - [illegible] కొసఁగె 12260
చాలఁ [illegible] - నముల నొసఁగె
నాపుణేసరము [illegible] - రాముఁ డనిచె
శ్రీమంబులో సమ - గ్రశ్రీ కంధరము
సంగడుఁ డిలిచి నా - యకముతో మణుల
సంగదునకుఁ నిచ్చె - నవనిజప్రియుఁడు
చంద్రకోటి ప్రకాశ - హారకర్ణంబు

సాంద్రమగు ముక్త్యాల - సరము రాఘవుఁడు
సీతకే తగునని - చిఱునవ్వుతోడ
నాతి చేరెడను మ - న్ననమీఱ నుంచ !
ఘనమైన సొమ్ములు - గట్టువస్త్రములు 12370
జనకజ వదనాంబు - జమును గన్గొనుచు
హనుమంతున కొసంగ - నాయమ్మ దలఁచెఁ
గనియిటు గడుగ న - బ్బెందిన య్యుక్తి

—: సీత యాభారహారము హనుమంతుని కొసఁగుట :—

హారహారముఁ దీసి - తన చేల నంటి
శ్రీరాము వదన మీ - క్షించిన యంత
కపివీరుల నెల్లఁ - గలయంగఁ జూచి
యమృతము వాఁడిఁ జూచి - " యతివ ! నీయిష్ట
మెవ్వారి కిచ్చిన - నిమ్మని " పలుక
నవ్వారి కెల్లను - హనుమంతుఁ జూచి
[illegible] - బలబుద్ధిధైర్య 12380
[illegible] - [illegible]
[illegible] - గ్గఁ [illegible]
[illegible] - ధరఁ [illegible]
[illegible] - [illegible]
[illegible] - [illegible] !
[illegible] - [illegible]
[illegible] - [illegible]
గర్వ[illegible] - [illegible]
దుస్తులం [illegible] - [illegible]
[illegible] - [illegible] 12390

యింటికిఁ బొమ్మని - యిచ్చి రాఘవుఁడు
మఱియుఁ గేసరి తార - మైంద సుషేణ
శరభ నీల గవాక్ష - శతబలి పనస
నలజాంబవన్ముఖ్య - నగచరాధిపులఁ
బిలిచి బొక్కసమింటు - పెట్టెలు దెఱచి
తరమైన సొమ్ములం - దగిచ్చి వారి
యిరవులకును సెల - విచ్చి పొమ్మనిన
భానుజముఖ్యులౌ - ప్లవగపుంగవుల
నానావనీనది - నగపురాటవులు
తమతమ నెలవులం - దఱు జేరఁబోక 12300
రమణీయమూర్తి యా - రామునిఁ బాసి
చాల చింతిల విభీ - షణుఁడు పాదముల

ః శ్రీరాముఁడు విభీషణునికి శ్రీరంగశాయి నొసగి, యాతని మాటుగాఁ బూజింపుమని యాజ్ఞ యిచ్చుట - వానరాదులు విభీషణునితో తమతమ నెలవులకు తరలిపోవుట :—

ప్రాలి "మహాదేవ ! నీ - పాదస[illegible]
నుండు నింతియుఁ గాని - యుండెద నెగ
నందును ? అంతనా - [illegible] "వనిత
నందుచే నీతనిఁ - [illegible]
నందుల నను [illegible] - [illegible] యుంచి
"తనమాట తనకు - [illegible] పూర్వమున
మనుపుత్రుఁ డిక్ష్వాకు - [illegible]శ్వరుండు
వలచిన మాపాలి - ని[illegible]మూర్తి 2310
గొలువుము లంకకుఁ - గొని పొమ్మటంచు
నల్లతో శ్రీరంగ - శాయి నొసంగ

నష్ట సేసగ యుష్మ - హేయభాష్యంబుఁ
[illegible] - గదలి చెప్పుటయు
[illegible] - [illegible]
రాముఁడు [illegible] - [illegible]
[illegible] - [illegible]
వదని పాలింపుము - నను [illegible]

— భరతుని యువరాజపట్టము గట్టుట :—

యువరాజపదవి! - నను [illegible]
రమ్ము లక్ష్మణ! యోగ - రాజ్య [illegible] 13820
సమ్మతి నీకు నా - సంగతి నేను
సందతి మనుపుఁ - నగరి పాలింది
పొందికగాఁ బ్రజఁ - బోషింపు [illegible]
[illegible] - [illegible]
[illegible] - [illegible].
ఇటు [illegible] - [illegible]!
[illegible] - [illegible]
[illegible] - [illegible]!
భరతుండు యువరాజ్య - [illegible].
[illegible] - [illegible] 13830
[illegible] - [illegible]!
[illegible] - [illegible]
[illegible] - [illegible]
[illegible] - [illegible]
[illegible] - [illegible]
[illegible] - [illegible]

ననుజన్ము భరతు రా - జ్యమునకు నల్ల
చేపట్టి తానధి - పేకంబుఁ జేసి
ప్రాపుగాఁజేకరాయు - పట్టంబు గట్టి

—: శ్రీరామరాజ్యమున సకల ప్రజలును సౌఖ్యమునందుట :—

హయమేధ పౌండరీ - కాది యాగములు 11840
నియతితో నూటేసి - నిండంగఁ జేసి
తగిన నానామహా - దానముల్ పెక్కు-
లుగ నాచరించి వే - ల్పులఁ దనియించి
యిలనాల్గు వర్ణంబు - నేలి ధర్మంబుఁ
దలకొని నాల్గుపా - దంబులు నిలఁగ
సీతాసమేతుఁడై - క్షితివారికెల్లఁ
దాతయుఁ దల్లియుఁ - దండ్రి దైవంబు
నేలిక గురుఁడును - హితుఁడు నెచ్చెలియు
నై లక్ష్మణుని తన - యుల్లప ప్రోడ్డి
శత్రుఘ్ను నద భక్తిఁ - జాలంగఁ [illegible] 12850
మాత్రాధికంబైన - మాతృసంప్రీతిఁ
గలిగి యుద్యోగఁ [illegible] - కాలములు ధాత్రి
నలమియాఱంగ [illegible] - [illegible]
చోరభయంబు [illegible] - [illegible] దుర్భరకాలు
జారత్వ విశ్వ[illegible] - [illegible]ధములు
కలుషప్రచారముల్ - కల్ల లాటలు
నలుకలు వైరముల్ - నాస్తివాదములు
విసినితనంబుసుఁ - జేడతీకలు
వసుధ నయోధ్య లేక - భరథనాపేడు
లితర మానుణకు - శిశ్వోట లేక 12860

అందఱు ధార్మికు - లందఱు ధీరు
లందఱు వితరణు - లందఱు నీతి
పరు లందఱును - పుత్రపౌత్రాభివృద్ధి
విరసిల్లి వేయిండ్లు - నెందు నాయువులఁ
దనరఁగ చంద్రకీ - ర్తుల భావమంది
జనకజాత్రియులును - జానకీ దేవి

—: కాండాంత గద్యము :—

విలసిల్లె నని పేర - వేద్యుని పేర
కలవేలు మంగాంగ - నాథుని పేర
కందిత కరుణాక - టాక్షుని పేరఁ 12870
గాంధనమోదమా - కల్యాణి పేర
వేదవేదాంతార్థ - వినుతుని పేర
నాదిత్యకోటి ప్ర - భాంగుని పేరఁ
గంకణాంగద రత్న - కటకాఢ్యు పేర
సం[illegible]పేర - విశ్వాత్ము పేర
సంకీర్తనీయ [illegible]కర - భాగీశ చరణ
పంకజసేవాయు - భావనాసమున
[illegible]
[illegible] - [illegible]
రచియించె [illegible] - [illegible]
[illegible]

—: సమాప్తము :— 12880

[illegible] - [illegible]
[illegible] - [illegible]
[illegible] - [illegible]

ధారుణిమీఁద నీ - తారాచంద్ర
పారిజాత దయా ప్ర - భావంబు వలన
హయమేధ రాజసూ - యాదిమ యాగ
నియత ఫలంబులు - నిరతాన్నదాన
సుకృతంబు నిత్యయు - శ్రీవైభవములు
సకళంక తీర్థయా - త్రాది పుణ్యములు
సత్యవ్రతపదంబు - సకల సౌఖ్యములు
నిత్యమహాదాన - నిరుపమశ్రీలు 12890
కలికాలసంప్రాప్త - కలుషనాశనము
కలుములు హరిభక్తి - గౌరవోన్నతులు
శత్రుజయంబును - స్వామిహితంబు
పుత్రలాభంబును - [illegible]భాగ్యములు
వసుధాల [illegible]
ధనధాన్య[illegible]
[illegible]
నానం[illegible]
సలఘు[illegible]
వలయు[illegible] [illegible]
పావనత్వ[illegible]
[illegible]
సన్నాళ్లు భానుని - [illegible]
సన్నాళ్లు రవిచంద్రు - [illegible]
సన్నాళ్లు నిగమంబు[illegible]
యన్నాళ్లు సీకథ - [illegible]